

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

RØMØ

et vesterhavspræget samfund

RØMØ

et vesterhavspræget samfund

*Tilegnet tre mænd, der væsentligt har bidraget
til bevarelse af Rømø's kulturelle værdier
og til dette værks tilblivelse,*

*reder Michael Jebsen,
der har bevaret mange gamle Rømøhuse*

*Arne Jørgensen,
der med stor indsats har opbygget
øens dokument- og billedarkiv, og*

*Christian Adolf Jørgensen,
Rømø sogns mangeårige og prægende præst*

Bert Kelm

RØMØ
et vesterhavspræget samfund

*Bind V
Ejendomme i Kirkeby ejerlav*

Skrifter udgivet af
Historisk Samfund for Sønderjylland
Nr. 98

Aabenraa 2007

Bert Kelm: RØMØ – et vesterhavspræget samfund
Bind V, Ejendomme i Kirkeby ejerlav
Skrifter, udgivet af Historisk Samfund for Sønderjylland nr. 98

© Forfatteren og Historisk Samfund for Sønderjylland

Matrikelkort: © Kort- & Matrikelstyrelsen

Billedskanning: Arne Jørgensen, Magnus Buch og Bert Kelm

Sats og tryk: Winds Bogtrykkeri A/S · Haderslev

ISBN 978-87-7406-105-2

ISSN 0109-9264

Redaktion: Lars N. Henningsen

Historisk Samfund for Sønderjylland
takker for tilskud til udgivelsen fra

Velux Fonden af 1981

Rislum Fonden

Anders Hansen Schmidts Legat

Michael Jebsen Fonden

Omslagsbilledet:

Udsnit fra konceptkort over Rømø, tegnet af S. Bruun 1796.

De større kvadratiske felter er gårde, de mindre er husmandssteder.

© Kort- & Matrikelstyrelsen (A. 131-97)

Indhold

Forord			7
Husgrupper			10
Østerby-Duhnby			12
Havnebyvej 201	lb.nr. 146		15
P. M. Møllersvej 6	lb.nr. 147		21
Borrebjergvej	lb.nr. 148		30
Borrebjergvej 18	lb.nr. 149		37
Lyngvej 7	lb.nr. 150		44
Lyngvej 14 ..	lb.nr. 151		50
Havnebyvej 227	lb.nr. 152		58
Havnevej 40	lb.nr. 153		65
Mølby			73
Havnebyvej 224	lb.nr. 154		76
Havnebyvej 220	lb.nr. 155		80
Havnebyvej 214	lb.nr. 156		89
Havnebyvej 211	lb.nr. 157		96
Havnebyvej 209	lb.nr. 158		102
Havnebyvej 210	lb.nr. 159		108
Langdalsvej 2	lb.nr. 160		114
Langdalsvej 8	lb.nr. 161		121
Langdalsvej 10	lb.nr. 162		127
Lejrbjergvej 5	lb.nr. 163		132
A. Hansens vej 6	lb.nr. 164		137
Langdalsvej 14	lb.nr. 165		142
Langdalsvej 13	lb.nr. 166		149
Vråbyvej 9	lb.nr. 167		158

Vestergård/Sønderby		165
Rømersvej 21	lb.nr. 168	168
Rømersvej 27	lb.nr. 169	174
Vråbyvej 1	lb.nr. 170	186
Rømersvej 9	lb.nr. 171	190
Sønderbyvej 7	lb.nr. 172	204
Sønderbyvej 18	lb.nr. 173	208
Sønderbyvej 26	lb.nr. 174	216
Sønderbyvej 28	lb.nr. 175	222
Sønderbyvej 30	lb.nr. 176	228
Sønderbyvej 11	lb.nr. 177	233
Sønderbyvej 15	lb.nr. 178	238
Sønderdrivevej 16	lb.nr. 179	243
Sønderdrivevej 20	lb.nr. 180	248
Sønderdrivevej 23	lb.nr. 181	251
Sønderbyvej 21	lb.nr. 182	256
Sønderbyvej 42	lb.nr. 183	262
Sønderbyvej 48	lb.nr. 184	270
Sønderdrivevej 35	lb.nr. 185	277
Sønderbyvej 27	lb.nr. 186	285
Havneby		291
Vestergade 31	lb.nr. 187	297
Vestergade 29	lb.nr. 188	303
Vestergade 23	lb.nr. 189	308
Vestergade 15	lb.nr. 190	314
Vestergade 9	lb.nr. 191	320
Vestergade 1	lb.nr. 192	325
Skansen 3	lb.nr. 193	330
Nørre Frankel 3	lb.nr. 194	338
Kilder		354
Forkortelser		357

Forord

I dette femte bind af registranten over gamle Rømø-ejendomme beskrives de sidste 49 bosteder syd på øen, hvorved det samlede antal bliver 195. Sidst i bindet findes en sammenfatning af resultaterne for hele Sønderland Rømø, også i sammenligning med Nørlandet. Endelig vil som bind 6 følge et registerbind udarbejdet med hjælp fra Mary-Anne Larsen, som er af gammel Rømø-slægt. I dette sidste bind bliver der også mulighed for at rette de fejl, der har sneget sig ind i løbet af arbejdet med de 200 ejendomme og deres tusinde af beboere igennem mere end fire århundreder.

Den her omhandlede del af øen har i løbet af de sidste 50 år gennemgået de største strukturelle forandringer. Det skyldes først og fremmest turismen, men også den i 1960erne byggede havn. Det gælder især for Havneby, hvor der lige nu udvikler sig et usædvanlig livligt område med hundreder af nye ferieboliger, en golfbane, et stort wellness-center og en indkøbsgade, alt sammen noget helt nyt i forhold til Rømø's traditionelt fredelige liv.

Forandringerne har naturligvis også ført til forsvinden af flere gamle huse, i fortsættelse af en tendens, der allerede begyndte sidst i 1800-tallet. Ophør af næsten alt landbrug på den sydlige del af øen har yderligere fremmet udviklingen.

I registranten findes alle ejendomme, som eksisterede i 1870, og hvor der endnu står et hus, også hvis dette er bygget i perioden fra 1870 til i dag. Som indledning til hver ejendom er angivet forskellige registreringsnumre. Det første er et nyt løbenummer. Derefter angives det nugældende artikel/matrikelnummer og vej-gade-betegnelsen. Derudover findes registreringsnumret fra bogen 'Værn af smukke danske huse af bygningskulturel værdi', bind Rømø, 1971, og bevaringsvurderingen fra denne registrant (»Gruppe«). Sidst i feltet over hver ejendom er indført en ny gruppebetegnelse. Under registreringsfeltet er gengivet to fotos, som så vidt muligt viser husets udseende, som det fremtræder på billedet fra nævnte registrant og

på et nyt fotografi, forudsat huset ikke er nedrevet eller totalt forandret. Derudover findes i teksten mange gamle billeder af huse og deres beboere. Typiske grundplaner for enkelte huse er gengivet ligesåvel som særlige dele af vægfaste indretninger.

Registranten byder på en beskrivelse af ejerrækken gennem tiderne, så langt man kan følge den tilbage. Såvidt muligt er der også berettet om ejernes liv og familieforhold, og der henvises til beboernes oprindelse eller senere bopæl på øen med henvisning til det relevante løbenummer. Ved forsvundne huse angives »(/)«. Af hensyn til beskyttelse af personlige data er oplysningerne for de sidste 100 år af begrænset omfang.

Den i dette bind beskrevne del af Rømø tilhørte indtil 1864, i modsætning til den største del af nordøen, det kongerigske Ribe amt. Derfra mangler ejendomsrelevante dokumenter for lange perioder før 1780. Især imellem 1748 og 1766 er situationen vanskelig, idet amtet ikke har udstedt fæstebreve. F. eks. findes i en bevaret »Grandvilkår« fra 1753 navne, der ikke kan henføres under enkelte gårde. Kun med hjælp af »udelukkelsesmetoden« var det for enkelte ejendomme muligt at føre ejerrækken længere tilbage. Det krævede undersøgelse af alle ejendomme i et område, uanset om husene for længst er borte, et meget stort arbejde.

Derudover var det for de i dette bind beskrevne områder ikke muligt at lave tabeller over gårdenes ejerrækker for tiden før 1683, året for den første udførlige matrikulering. Gårdenes beliggenhed i det store område »Sønderhoffuit« kunne ikke sikkert bestemmes.

Margrethe Kring Lauridsen har for mange ejendomme samlet og ordnet uhyre meget materiale om perioden 1750-1850. Registranten for Rømøs Sønderland bygger for en væsentlig del på hendes arbejde. Margrethe Kring Lauridsen døde i 2000 og kunne ikke deltage i den endelige udformning af registranten. Uden hendes materiale ville det have krævet endnu mange år at færdiggøre værket. Jeg skylder Margrethe Lauridsen en stor tak.

For hele registranten gælder, at enkelte forhold bygger på skøn. F. eks. er slægtsforbindelser ofte kun afledt af kendte ejendomsforhold. Kirkebøgerne findes ikke før 1815, folketællinger ikke før 1787. Teksten er tilsvarende forsigtigt formuleret. Men også der, hvor jeg har anset kilderne for fyldestgørende, har jeg

oplevet overraskelser pga. nyfundne dokumenter. Derfor kan der ikke garanteres for rigtigheden af alle beskrevne forhold.

Desværre findes der kun ganske få kilder om selve husene. De huse, der i dag findes på ejendommene, er ofte betydeligt nyere end ejendommens kendte historie, eller der er foretaget større ændringer, der i tidens løb har givet huset et helt nyt udseende. Det er sjældent, at man kan bestemme et præcist byggetidspunkt. Alligevel forsøges at redegøre for bygningshistorien, dels på grund af byggetekniske iagttagelser, dels på basis af fundne dokumenter. For enkelte huse i dette bind findes resultater af dendrokronologiske undersøgelser.

Denne registrant har igen nydt gavn af oplysninger og materiale fra mange mennesker. Det er ikke muligt at nævne enkelte personer, men jeg vil gerne give udtryk for min taknemmelighed til alle. Den venlige modtagelse til mange samtaler og villigheden til at søge gamle billeder og dokumenter frem, ja sågar at låne dem ud, var igen overvældende. En særlig tak gælder igen Lokalhistorisk Forenings arkivleder, Arne Jørgensen, for uafbrudt hjælp, han har ydet. Hans pludselige død i december 2006 er et meget stort tab, også personligt. Mange institutioner, især Landsarkivet for Sønderjylland, har været til stor hjælp.

Igen har dr. phil Lars N. Henningsen foretaget det store rettelles- og redaktionsarbejde. Han bør få en ekstra stor tak. Finansieringen af bind 5 er støttet både af VELUX Fonden, af Rislum Fonden, Anders Schmidts Legat og Michael Jebsen Fonden. At dette værk kan fremlægges for offentligheden i dette omfang og tryk kvalitet, er deres fortjeneste. Tak for det!

Registranten er et kildeværk for kommende generationer, men har også til formål at give ejerne i dag en fornemmelse af den historiske ånd, der »bor« på deres ejendom. Husene har oplevet mange generationer af sømænd, bønder og flittige kvinder, rige og fattige, heldige og uheldige mennesker. Måske kan bogen medvirke til, at i det mindste dele af deres gamle omgivelser bevares.

Rømø og Hamborg, september 2007

Bert Kelm

Husgrupper

I den førnævnte registrant »Værn af smukke danske huse af bygningskulturel værdi«, bind Rømø, udgivet i 1971, er 37 huse af de her beskrevne 49 ejendomme medtaget. Arkitekt Aksel Skov har fotograferet husene i 1967/71 og inddelt dem i forskellige grupper, afhængigt af deres bygningskulturelle værdi. Grupperne er af Aksel Skov defineret som følger:

- A hus fredet i klasse A
- B hus fredet i klasse B
- C hus bevaringsværdigt, måske i miljø,
kan deles i undergrupper:
 - Ca* særlig værdifuldt
 - Ca bevaring væsentlig
 - Cb bevaringsværdigt
 - Cc nogen værdi, miljø
 - (Cc) ringe, mulig at forbedre

Da der i dag kun findes én fredningsklasse, er i nærværende registrant alle fredede huse betegnet med »A«. Gruppe »B« er sløjftet, ligesom gruppe »Ca*«, fordi en del af disse huse nu er fredet, og en fællesgruppe »Ca« synes at være tilstrækkelig. I stedet for »(Cc)« er der indført en gruppe »Cd«, og en ny gruppe »D« er tilføjet.

Den nye placering i disse grupper er foretaget i samråd med arkitekt Steffen M. Søndergaard. Forfatteren har taget nye fotografier af de i 1971 registrerede huse, såvidt muligt fra samme synsvinkel. Men ofte har det ikke været muligt at foretage en sådan tilsvarende fotografering på grund af senere tilplantning. De nye billeder er gengivet under ejendommens registreringsfelter ved siden af arkitekt Aksel Skovs billeder fra 1967/71. Udgangspunkt for nyvurderingen er, at alle væsentlige bygningsdele fra før 1900 er bevaringsværdige, fordi de udgør en del af Rømøs særlige kultur. Huse, der rummer bygningsdele fra før 1900, hører derfor til i gruppe »C«.

I undergruppen »Ca« samles bygninger, hvor helhedsvirkningen af traditionel Rømø-byggeskik er bevaret både ude og inde – uden modernisering af bolig, gård eller forretning med vor tids erstatningsmaterialer. De forholdsvis mange huse, der – trods tilbygninger, plastvinduer, atypiske mursten m.m. – fremtræder som gamle Rømø-huse, og som overvejende er stråttækte, er anbragt i gruppe »Cb«.

Typiske Rømø-bygninger med hårdt tag, evt. sammenbygget med moderne, for landbruget uundværlige avlsbygninger, findes i gruppe »Cc«. Hvor om- og tilbygninger i løbet af 1900-tallet totalt har forandret husets udseende, men hvor væsentlige dele af den gamle konstruktion eller fast inventar alligevel er synligt, er placeringen foretaget i gruppe »Cd«.

En ny gruppe, »D«, er indført for huse, som i perioden 1900-1930 har erstattet en ældre bygning, og som – pga. deres tidstypiske arkitektur – er en del af Rømøs bygningskultur.

Fordelingen i ovennævnte grupper er udelukkende foretaget på basis af bygningskulturelle overvejelser og har ikke noget at gøre med den generelt gode, tekniske og vedligeholdelsesmæssige tilstand.

Grupperingen af bygningerne er foretaget med størst mulig objektivitet. Samtidig skal ikke skjules, at tydeliggørelse af og tilbageføring til den oprindelige, traditionelle Rømø-byggeskik i mange tilfælde er ønskelig. Dette kan tages i betragtning ved større restaureringsarbejder, men i lige så høj grad ved mindre ændringer – og ved den almindelige vedligeholdelse.

For nærmere oplysninger om mulige forbedringer og vedligeholdelse af Rømøs bevaringsværdige huse eller bygningsdele formidler forfatteren gerne faglig rådgivning.

Billede 1:

Østerby omkring 1910. T.h. lb.nr. 150, i dag vandrerhjemmet, det næste hus brækkes ned før 1915 (dengang Carl Madsen), huset længere nordpå er lb.nr. 149. Det sidste hus t.v. findes ikke mere (dengang Andreas Jensen). (Foto Voswinkel)

Østerby og Duhn

Danckwerth¹ skriver 1652 om Røms havne: »... daselbst auch zwey zimliche Meerhafen, als einer bey Königsmarck der Nordhafen, der ander bey Osterby der Südhafen« (kort billede 2). Stednavnet forekommer siden omkring 1620 i dokumenterne.

Billede 2:

Udsnit af Rømø-kort fra 1649, tegnet af Joh. Mejer.¹ »Sudt hawe« ligger ved »Osterby«, ud for Borrebjerg.

Uden tvivl bebygges området forholdsvis tidligt. Det lidt højere sted, hvor huset lb.nr. 146 står, har måske været fristende som byggeplads i middelalderen. Men fra denne tid findes ingen dokumenter, og endnu for 1500-tallet og en stor del af 1600-tallet er jordebøgerne og fæsteprotokollerne ikke fyldestgørende.

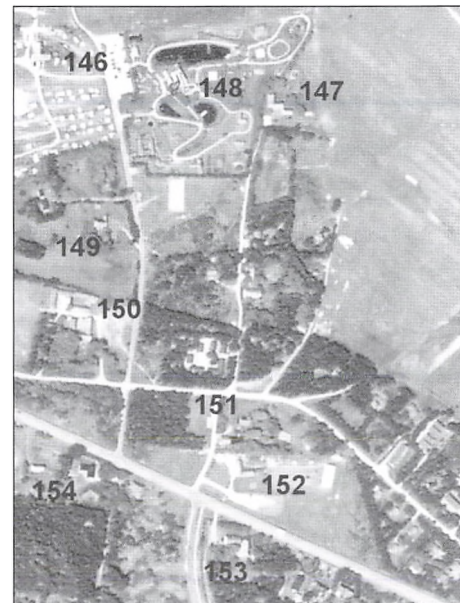
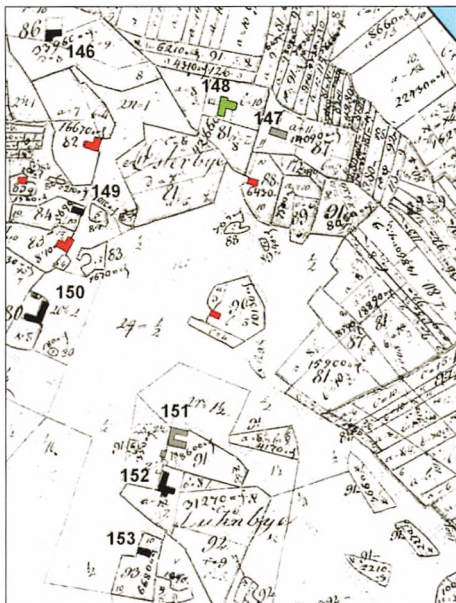
Billede 3:

Duhn før 1905, set fra nordvest. T.v. lb.nr. 151, t.h. lb.nr. 152. (PD)

Kun en enkelt gård kan føres tilbage til 1500-tallets midte. I jordebogen for 1602 står der 3 gårdejendomme, i alt 2 helgårde stor, der sikkert hører til Østerby. I løbet af århundredet afhændes og deles de, hvorefter matriklen af 1683 udviser 5 gårde i området, i alt kun 1½ helgårde stor, deraf 2 kvartgårde i en ny bydel med stednavnet Duhn. Fra begyndelsen af 1700-tallet kendes endnu en kvartgård i Østerby, i forbindelse med en i 1694 og 1730 nævnt kro (TBB), men ejendommen forsvinder igen efter et århundrede. Omkring 1800 har hele området endnu 5 gårde, hvoraf de to oprindeligt var kådnersteder. De andre gårdejere har solgt deres jorder. I løbet af 1800-tallet købes, byttes, udlejes og sælges igen, hvorefter området har 8 mere eller mindre store landbrug. I 1900-tallets første årtier forfalder 2 gårdbygninger efter salg af deres jorder. 4 landbrug holder sig indtil 1900-tallets midte.

Af kådnersteder findes i Østerby nogle allerede i 1600-tallet. Men først for 1683 (MA) kendes deres antal med 4 i Østerby hhv. Duhn. I 1700-tallet bygges 5 nye huse, og indregnet ændringerne i gård drift er der 9 kådnere omkring året 1800. 3 af disse huse nedbrydes i 1800-tallet, og i dag er kun de 2 af dem bevaret (kort billede 4 a).

Ellers er området i dag næsten fuldstændig dækket af turistforetagender, campingplads, sommerland, vandrerhjem m.m. (billeder 4 b og c).

Billede 4 a-c:

4 a: Østerby og Duhn på matrikelkortet af 1840 med indtegnede løbenumre. Forsvundne huse er rødt, totalfornyede (lb.nr. 147 og 151) er gråt, gården lb.nr. 148, i dag Sommerlandet, er grønt markeret. (© Kort & Matrikelstyrelsen A. 131-97)

4 b og c: Samme område som billede 4 a på luftfotos fra 1961 og 1996. På det første foto kan gamle strukturer genkendes, på det nyere har turistforetagender ændret en stor del. Ejendommenes lb.nr. er indtegnet. (© Kort & Matrikelstyrelsen A. 131-97)

Løbe-nummer	Artikel-nummer	Adresse	Amt før 1864	Register 1971		2007
				Løbenr.	Vurd.gr.	Vurd.gr.
146	79 Ki	Havnebyvej 201	Ribe	131	Cb	Cd

1967

2007

Bygningshistorie:

Der findes ingen spor af gårdens ældste bygning. Måske bygges nyt i første halvdel af 1700-tallet, med en ladelænge mod syd i vestenden. Brandforsikringen udviser 1769 og 1783 de højest mulige vurderinger, 2 hhv. 4 lodder. I 1800-tallet slides bygningen, og i 1820 forsikres den med 3, 1834 kun med 2 lodder. I 1869 sker formodentlig en totalfornyelse (murankre), med en ladelænge mod nord. Stuehusets 8 fag har en bredde på 7.60 meter. Der findes ingen spor af bindingsværk. Højden under bjælkerne er 2 meter. Facadens vinduer (billede 5) og alle døre indenfor synes at være fra dette tidspunkt. I dag er stuehuset forlænget med et fag. Længen mod nord er muret om og indeholder campingpladsens faciliteter.

Ejendoms historie:

Før sidst i 1500-tallet findes ingen nogenlunde sikre ejere af denne gård. Men bygstedet på skrænten over borgengen viser at det er én af Østerbys ældste ejendomme.

o.1580-1606

Jørgen Hansen, 1/2 gård.

Han står i jordebogen for året 1602, mens en Karen Jørgens i Østerby findes i periodens koregnskab (KO). En skipper Hans Jørgensen, der i 1614 får borgerskab i Ribe, kan være en søn.

1606-o.1660

Hans Lauritzen, 1/2 gård.

Han får fæste i 1606, efter Jørgen Hansen (FP), og følger efter Karen Jørgens i koregnskabet. Hans Lauritzen nævnes nogle gange i periodens dokumenter, som fiskeskipper, der betaler sandtold imellem 1616 og 1626 (RLR) og sejler rødspætter til Hamborg (TR). I 1608 er han én af 21 rømmøser, der ulovligt har slået brændsel (RLR). Om der er et mellemed imellem denne mand og Peder Jørgensen, vides ikke.

o.1660-~1705

Peder Jørgensen, 1/2 gård.

Denne første sikre ejer af gården står i jordebøgerne 1661-71 med 1/2 gård, mens ejendommen i matriklen af 1683 er reduceret til 1/4 gård. Han betaler også for en kirkeko. Manden er kendt som østersfisker og tingsvidne, hvorfra fødeåret, ca. 1638, fremgår (TBB). Peder dør efter 1701, og senest i 1700-tallets første årti overtages gården af en søn.

~1705-1721

Jørgen Pedersen, 1/2 gård.

Der findes ingen indfæste for gården. Jørgen er født ca. 1663 og i 1698 medejer af en galiot, bygget i Hamborg og brugt til »Franske rejser« (TBB). Konens navn er Mette, og der må være mindst 2 døtre og 2 sønner i ægteskabet. Datteren Maren, født i 1690, giftes med Rømmø-matadoren Peder Jørgensen Holm (lb.nr. 95). En pige med ukendt fornavn synes at være gift med skipper Hans Pedersen Ålheit (lb.nr. 183), der nævnes som svinger til Peder Holm, og der i 1707 låner 200 rd. af Jørgen Pedersen (TBB). Sønnen Peder »sen.« overtager senere gården, om en yngre bror med samme navn vides ellers intet. I 1711 er Jørgen Pedersen død, idet enken nævnes i en skatteliste.²

1721-1766

Peder Jørgensen sen., 1/2 gård.

I fæsteprotokollen er der igen tale om 1/2 gård. Peder, nogle gange omtalt som skipper, er medforpagter af Sønderlandets strand, sammen med svoger Peder Holm, og deltager i flere tingsager om vrag (TBB, THH). Konens navn kendes ikke, men en datter Mette, født ca. 1732. Hun bliver gift med en kommandør, én af Svendsen-brødrene (se også lb.nr. 23, 99, og 127), der senere overtager gården. 1753 er Peder Jørgensen død, og enken underskriver Sønderlandets grandvilkår.

1766-1800

Jørgen Svendsen, 1/2 gård.

Ligesom sine 3 brødre gennemgår Jørgen en typisk Grønlandskarriere fra Hamborg, hvorfra han bliver kommandør i 1760, på skibet »De David«. Formodentlig i samme år fejres vielsen med Mette og overtages gården, hvis fæste først dokumenteres i 1766, som for mange andre ejendomme. Der kendes 6 børn i ægteskabet, en søn Peder (ca. 1768), og 5 døtre, Cathrine (ca. 1761), Else (ca. 1764), Kirstine (ca. 1766), Kirsten (ca. 1771), og Mette Marie (ca. 1773). Siden 1764 fører husfar Jørgen »De bloyende Hoop« af Hamborg, tjener godt og låner penge ud. I ulykkesåret 1777 kommer skibet allerede hjem i maj måned, med en lille fangst, men formentlig uden større skader. I 1778 er der en anden kommandør på skibet, og der formodes, at Jørgen Svendsen er død. 1783 omtales enken (BF), ligesom i 1789, da hun angiver en forholdsvis stor formue, 800 rd. Sønnen Peder sejler og bliver harpuner i 1789/90. Derefter er han mindre heldig, skifter mellem østersfiskeri og Grønlandsfarten, gifter sig to gange og ender med konen på fattighuset. Datteren Cathrine forbliver ugift. Else vies 1788 på gården, til en skippersøn fra Duhnby (lb.nr. 153), Jens Mathiesen, der køber et nabohus (/) og sejler fra Altona. Kirstine ægter styrmanden Jørgen J. Degn (lb.nr. 166), Mette Marie sømanden Johannes P. Lassen (lb.nr. 37). Kirsten bliver gift til en kommandørsøn fra Sønderby (lb.nr. 179), der overtager gården.

1800-1835

Jørgen Pedersen Thomsen, 1/2 gård.

Han er ca. 1769 født som søn af Peder Jørgensen Thomsen og virker som østersforfisker på øen.³ I ægteskabet med Kirsten fødes 3 børn, datteren Mette (1800) og sønnerne Peder (1801) og Jørgen Svendsen (1809). Mette vies 1822 til en 18-årig gårdmand i Juvre, Jørgen N. Jensen (lb.nr. 1). Samme år sælger husfar Jørgen sin 1/2-gårds grund til Mathias Mathiesen i Duhnby (lb.nr. 151), hvorefter ejendommen bliver til 1/2 kådnersted. En del af købesummen, 584 rbd., investeres i fartøjet »Færgébåden«. 1832 dør Jørgen P. Thomsen. Om sønnen Jørgen hører man intet mere efter konfirmationen, mens Peder er matros og bor ugift hjemme i 1834 (FKT). Samme år drukner han i Husum-åen. I huset bor da også en snedkerenke som inderste, Karen Pedersdatter, med sin søn Hans Cornelius Nielsen, der senere findes i Havneby (lb.nr. 189). 1835 sælger Jørgen P. Thomsens enke ejendommen til en søstersøn. Hun flytter til datteren i Juvre, hvor også to sønner af broderen Peder bor (se ovenfor).

1835-1857

Jesper Jørgensen Degn, 1/2 kådnersted.

Han er født 1803 i Mølby og gift med Maren Jensdatter, født 1807 i Billum sogn. Et barn bringer de med fra deres første bopæl i Sønderby (/), datteren Kirstine (1832). Her fødes to sønner, Jens Christian (1839) og Jørgen Cornelius (1843). Husfar Jesper sejler som matros, men driver også landbrug. Til dette formål lejer han nogen jord for 90 år, dels af Johan Henrik Jensen i nabolaget (/) og Frederik Mortensen i Vråby (lb.nr. 141). I huset optages Anne Kirstine Nielsen, født Jørgensdatter, enke efter harpuner Christen Nielsen Havn, med 2 børn og et barnebarn, og familien bor her i mange år. I 1850 er der også en sømand fra Holsten på kost, Gert Kahlke. I 1853, som styrmand, ægter han husejernes datter Kirstine. Han er 1828 født i Altenmoor (KB), en søn af Albert og Christine Kahlke, født Schippmann. Jesper og Maren Degn tilskøder ejendommen til svigersønnen, mod aftægt for dem og husly for sønnerne, indtil de bliver 19 år. Begge sejler, i 1860 til Ostindien hhv. Brasilien, og senere flytter de vist fra øen. Maren Degn dør i 1861, Jesper i 1879.

1857-1902

Gert Kahlke, 1/2 kådnersted.

Snart bliver han skibsfører og fører briggen »Mercurius« af København. Der fødes 5 børn, hvoraf det ene dør som spæd. Sønnerne Julius (1853), Albert (1855) og Jørgen Cornelius (1867) sejler; Albert dør allerede som 19-årig i Helsingborg. Datteren Marie Christine (1856) giftes med en styrmand fra Kongsmark (lb.nr. 75), Lehmann Marius Michelsen. Parret bor med på gården, hvor 2 børn fødes, drengen Georg Christian (1879) og pigen Lemanda Marie (1890). I 1869 totalfornyes bygningerne, og 1872 køber Gert Kahlke de fra Vråbygården lejede jorder, hvorefter ejendommen igen gælder som gård. 1873 erhverver han en lille naboejendom, hvor huset nedrives. Efter endnu noget jordkøb har gården 1887 i alt godt 17 ha jordtilliggend. 1881 ægter sønnen Julius, styrmand på dampskibet »Jylland«, Elene Mathilde Lambertsen af Tvismark (lb.nr. 62). Han dør 1886 i Alexandria, af typhus (se lb.nr. 59). 1891 flytter datteren Marie Christine til Vesterhede (lb.nr. 121). 1897 gifter sønnen Jørgen sig med Ellen Jensen fra nabolaget (lb.nr. 149), hvor parret bosætter sig. I 1902 vender datteren Marie Kirstine hjem og overtager gården. Hendes søn Georg er ikke mere med; han døde 1895 som skibsdreng i Santos/Brasilien.

1902-1924

Marie Christine Michelsen, født Kahlke, landbrug.

Manden, Lehmann Marius, er skibsfører, men opgiver snart søfarten. I 1909 dør datteren, Lemanda Marie, 1910 aftægtsmanden, Gert Kahlke, 1918 enken Kirstine. I 1924 er husfar Lehmann syg, og da der ikke er efterfølgere i familien, sælges gården for 5.000 kr. og aftægt. Samme år dør manden, enken Marie Christine i 1928.

1924-1926

Hans Chr. Hinrichsen og Ester Jensine,

født Lytzen, landbrug. Parret bor i Tvismark (se lb.nr. 64) og sælger ejendommen videre.

Billede 5:

Nis J. Lassen med hustru Rikke, født Vogt, og børnene Jenny, Betin og Christine, ca. 1928, foran ejendommen lb.nr. 146. (PD)

1926-1950

Nis Jensen Lassen og Georgine Frederikke, født Vogt, landbrug.

Parret har en ejendom i Nørhede, som nu lejes ud og senere sælges. Der er 4 børn (se lb.nr. 115). Ved ejendommen her (billede 5) ligger kun godt 4 ha, og Nis Lassen køber 2 ha til. Æn af sønnerne overtager stedet. De gamle bliver boende her, men indimellem plejer de en gammel kvinde i Mølby (lb.nr. 163). »Rikke« Lassen dør i 1956, enkemanden i 1958.

1950-1964

Betin Marius Lassen, landbrug.

I 1946 gifter han sig med Elise Christense Martinsen, født 1924 i Juvre (lb.nr. 12). Parret bor først i Duhnby (lb.nr. 151). Her købes nogen jord til, hvorefter landbruget omfatter ca. 14 ha. Udover denne drift går Betin som arbejdsmand og kører mælkevognen. Parret har 3 drenge, Anker Sigvald (1944), Nis Frede (1947) og Flemming (1952). I 1964 sælges ejendommen. Betin og Lise flytter til Havneby, hvor begge arbejder ved Lindinger's nyåbnede færgeri. Betin Lassen dør i 1992.

1964 -1973

Valdemar Jessen, landbrug.

Han er 1919 født i Rurup og gift med Liselotte Kjær, født 1921 i Skærbæk. Parret har 3 børn, Kelvin Holger Kjær (1945), Laila Kjær (1947) og Dorthé (1952). Først bor familien selv her, men flytter tilbage til Skærbæk. Bygningen lejes ud. Til sidst afhændes ejendommen til naboen, med godt 6 ha. Resten sælges særskilt.

siden 1973

Røm A/S, senere Kommandørgårdens Ejendoms A/S, campingplads.

Se ved lb.nr. 132, Hotel »Kommandørgården«.

Løbe-nummer	Artikel-nummer	Adresse	Amt før 1864	Register 1971		2007
				Løbenr.	Vurd.gr.	Vurd.gr.
147	31 Ki	P. M. Møllers Vej 6	Ribe	131	Cb	-

1967

2007

Bygningshistorie:

Stedets ældste gårdbygning er formentlig fra 1600-tallet, med en nordlænge, i brandforsikringerne af 1769 og 1783 vurderet på det højest mulige niveau. I 1842 er der kun 9 fag beboelse og stald tilbage, 10¹/₂ alen bred, vurderet til 640 rd. Sådan står stuehuset indtil 2006, med 4 synlige bindingsværksstolper på nordsiden. 1862 er gården igen 2-længet, og den restaurerede

beboelse med grundmur vurderes til 900 rd. Den nye nordlænge, 7.70 meter lang og 6¹/₂ meter bred, sættes til 100 rd. (BF). Omkring 1880 bygges et udhus, som »Torfstall« (GA), der omkring 1950 ligesom nordlængen forlænges (se billede 9). I 2006 nedbrydes det gamle anlæg, og en ny, større bygning opføres. Èn længe af det nye hus svarer stort set til grundarealet af den gamle beboelse. De fleste døre og paneler skal bevares.

Ejendoms historie:

Før sidst i 1500-tallet findes ingen nogenlunde sikre ejere af denne gård, der dog vist er ældre.

o.1580-1620

Peder Pedersen, 1/2 gård.

Han står i jordebogen for 1602 og i koregnskabet efter 1588. Ligesom mange andre rømøser bliver han i 1608 straffet for ulovlig tørvegravning. I årene 1611-18 betaler han sandtold for fiskeriet fra én af Rømø's fiskelejre. I 1620 er han død, og en søn får fæste på gården (FP).

1620-1657

Jesper Pedersen, 1/2 gård.

Denne mand kendes kun fra fæsteprotokollen som faderens efterfølger. Efter ham synes gården være delt. Hvor den ene kvartgårds jord havner, kan ikke bestemmes.

1657- omkr. 1710

Peder Boesen, 1/4 gård.

Han er stedets første sikre ejer, og får fæste i 1657, uden at forgængerer er nævnt i protokollen. Peder er skipper i vadehavssejlad og 1665 med ved leveringen af mursten til Schackenborg (TBB). Konen er formodentlig denne »Maren Peder Boders«, der i 1666 anklages for trolddom, men bliver frikendt (TBB). Der synes at være 3 børn: skipperen Bodser Pedersen i Sønderby (/), en datter Anna, gift med degnens søn Niels Lauridsen, og en datter Maren, formodentlig gift med Peder Pedersen Møller fra Vesterhede (/), der 1706 i en skiftesag kaldes Peder P. Boesen. Maren står i en ekstraskatteliste af 1711² for ejendommen og er

i kirkesædelisten af 1728 nævnt som mellemlid til Jørgen Nielsen. Men der findes ingen fæstedokumentation. I protokollen af 1728 står Niels Lauridsen som fhv. fæstebonde, der i øvrigt også får et kirkestade overladt af Peder P. Møller.

omkr. 1710 - 1728

Niels Lauridsen (Degn), 1/4 gård.

Hans far Laurids Jørgensen Degn ejer en kvartgård i Mølby (se lb.nr 158), holder skole, og er søn af den tidligere præst Jørgen Winther (se lb.nr. 102). Niels Lauridsen, der betaler for en kirkeko, hjælper 1717 ved bjærgning af et vrag, og s.å. nævnes konen Anna i en sladdersag (TBB). Parret har formodentlig 3 børn. Peder Nielsen, også kaldet Boesen, bliver gift med Karen, en mulig datter af Lars Michelsen (lb.nr. 141), og bor senere i Mølby (/). Peder Sørensen Tækker på naboejendommen (/) er gift med parrets datter, idet han er nævnt som Niels' »svoger« (svigersøn) (TBB). Og det er vist en søn, Jørgen, der overtager gården.

1728-1766

Jørgen Nielsen, 1/4 gård.

Han fører 1727 østersforpagteren Winkler's 5-læsters snekke og er i 1730erne skipper og medejer af en 10^{1/2}-læsters smakke, »Der Segen von Boven«, der sejler træ fra og korn til Norge (TR). I 1744 bliver han tvunget af Ballum-folk til at bringe dem til Holland, istedet for at sejle til Norge, hvor han skulle hen. I august s.å. tager han til Kragerö, og »siden har man ikke hørt noget om ham« (TBB). Konens navn kendes ikke, men en datter Bodil, født ca. 1742, giftes med en sømand, født ca. 1733, formodentlig i Darum på fastlandet. Manden overtager gården, og fæstebrevet udstedes i 1766.

1766-1804

Hans Nielsen Darum, 1/4 gård.

I 1760erne er han kommandør på sælfangst fra Rømø, 1769/70 på øens sidste Grønlandsskib, en 28-læsters galiot. Om efteråret sejler skibet på handelsfart (TR).⁴ Derefter skifter han til Altona, hvorfra han i perioden 1776-98 sejler som skipper på 3 af rederiet Dultz's fregatter, og turene går til mange mål imellem Archangelsk, Middelhavet og Vestindien.⁵ Der opbygges en for-

mue, som i 1789 angives med 800 rd. (ES). Fine paneler fra denne periode vidner om velstanden. I ægteskabet med Bodil fødes 3 sønner, der alle går til søs, og 3 døtre. Jørgen (ca. 1764) bliver kommandør fra Hamborg (se lb.nr. 145), Christen (ca. 1767) styrmand med bopæl i Vesterhede (lb.nr. 116), og Cornelius Sibrandt (ca. 1774) skipper og senere høker i Sønderby (/). Augusta Maria (ca. 1765) vies 1786 til Islandsskipper og gårdmand Christen Pedersen With (ca. 1761) i Sønderby (/). Fra ham køber Hans Darum formentlig en kvartgårds jord. Kirsten (ca. 1769) giftes med Christen With's bror, Islands-skipper Niels Jørgen Pedersen Holm (ca. 1765). Begge er sønner af skibstømmer Peder Pedersen Holm i Kongsmark (/). Niels køber en gammel gård- og krobygning i nabolaget (/). Den yngste datter af Hans Darum, Cornele Kirstine (ca. 1780), er endnu ugift, da faderen som den sidste af forældrene dør ca. 1802. Hun arver gården, men må låne penge af brorsønnen Peder J. Darum og svogeren Christen P. With. I 1804 sælger hun gården til sin bror Cornelius og får 1.099 rd. for den, og aftægt. Broderen sælger straks videre, for 1.600 rd. Cornele gifter sig snart med en matros fra nabolaget (/), Peder C. Lorentzen (se lb.nr. 175).

1804-1828

Michel Pedersen, 1/2 gård, senere 1/4 kådnersted.

Han er født ca. 1771 i Vråby (lb.nr. 134), har i en række år sejlet som styrmand til Vestindien,³ og er nu skipper fra København, hvor han i 1806 bliver medlem af skipperlauget (SR). Michel er gift med Mette Pedersdatter, født ca. 1775 i Kromose, hvor han har overtaget svigerfaderens kådnerhus (senere flyttet til Sønderbyskolen, se lb.nr. 172). Her sælger han halvdelen af gården til bror Hans Cornelius (se lb.nr. 136), og den anden halvdel til gårdmand Thue Lauridsen i Vesterhede (/). Konen Mette dør før 1815, og tilsyneladende er der ingen børn. I 1812 findes Michel som »næstkommanderende« på en kanonchalup fra Glückstadt og 1817/18 igen som styrmand, fra Altona til Grønland. Økonomien er dårlig, og i 1819 må han låne penge. Samme år gifter han sig igen, med enken efter styrmand Christen J. Lambertsen, Anne Marie Christensdatter (født ca. 1774), der fra Vesterhede (/) kommer herover med datteren Anna (1804) og sin far Christen Hansen. Han dør 1824, 83 år gammel. 1828 sælges den forfaldne gårdbygning med hustoften

for 220 rbd., mens Michels steddatter Anna køber et vist ligeså slidt 6-fags hus med 3-fags lade i Sønderby på auktion, for 20 rbd. (/). Der flytter familien hen. Michel Pedersen dør 1830, hans anden kone 1839, begge betegnet som fattiglem.

1828-1842

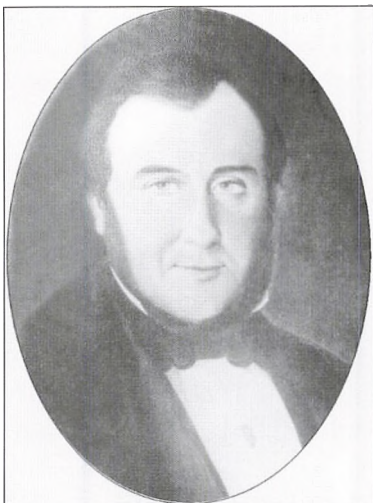
Michel Jespersen Lausten Degn, 1/2 kådnersted.

Han er 1804 født på én af Vestergårdene som søn af skipper og gårdmand Laust Engelbretsen Degn og Kirsten Clausdatter Duhn (/). I 1824 gifter han sig med Anne Marie Bundes, født 1805 i Østerby på en nabogård, hvor hendes søster er gift med Michel's bror Jesper (lb.nr. 150). I 1825 hhv. 1827 får konen udbetalt sin arv efter forældrene, i alt over 1.500 rbd., hvorefter ejendommen her købes.

Billede 6:

Briggen »Constantia« af Altona, i årene 1833-37 ført af Michel J. L. Degn. (Museum Altona)

Billede 7:
Michel Jespersen Lausten
Degn. (RLF)

En søn, Peder (1825), bringer de med, og her følger døtrene Kirstine (1832) og Lovise Marie Ebette Caroline (1836). 1833, efter bror Engelbrets død (se lb.nr. 171), bliver Michel dennes efterfølger som skibsfører på 55-læsters-briggen »Constantia« af

Altona (billede 6), der sejler til de Karibiske øer. 1837 forliser skibet, men mandskabet reddes. Derefter fører Michel (billede 7) skibet »Cuba« med samme mål, indtil 1845. I 1838 er sønnen Peder med på rejsen til Havanna og dør ombord. 1841 dør Michel's svoger, skipper Hans Mathiesen Dahl, der ejer fødegården, i Libau. Året efter køber Michel sit barndomshjem (/) med $\frac{1}{2}$ -gårds-jorder af søsteren, der gifter sig igen i Vråby (lb.nr. 144). Han betaler 800 rbd. og overtager aftægten for sin mor. Ejendommen her sælges til en svoger, der hidtil har boet i et nabohus i Østerby (/), for 368 rbd.

1842-1872

Jørgen Cornelius Lassen, $\frac{1}{8}$ gård.

Han er 1807 født i Mølby, en søn af kommandør og gårdmand Peder Pedersen Lassen (/). 1833 gifter han sig med Mette Kirstine (1810), en søster til Michel Degn, og køber naboejendommen (/). Der fødes parrets 3 børn, Ludvig (1834), Mette Marie (1836), og Peder (1838). 1840 er Jørgen Cornelius Islandskipper fra København, og han forbliver skibsfører indtil sent i 1850'erne. Samtidig med ejendommens overtagelse køber han $\frac{1}{8}$ -dels-gårds landerier fra Vråby (lb.nr. 134). 1846 dør datteren. 1855 vies sønnen Ludvig til kusinen Lovise Marie Degn, født 1836 her i huset. Parret bor på slægtsejendommen, én af Vestergårdene (/), hvor de får 4 børn. 1868 forliser Ludvig som

skibsfører ved Island, hvorefter enken gifter sig igen (se lb.nr. 117). Jørgen Cornelius Lassen har tjent godt og låner penge ud. I 1860 »lever han af stedet« (FKT), og i 1862 er en ny nordlænge opført (BF). 1867 ægter sønnen Peder, der er styrmand, Gunder Kirstine Lund fra Havneby (lb.nr. 193). 1871 køber husfar Jørgen Cornelius en lille naboejendom. Det derpå stående hus rives senere ned. Året efter dette køb overdrages begge ejendomme til Peder og Gunder mod aftægtsydelse. Gården har da 14 ha.

1872-1914

Peder Cornelius Lassen, gårdejendom.

I ægteskabet med Gunder fødes 2 børn, Nicolaus Julius (1869) og Mathilde Kirstine (1874). Da den døde bror Ludvig Lassen's familie er flyttet til Sild, optages deres ældste barn, Marius Peder (1855), her i huset. 1879 dør aftægtskonen Mette Kirstine, 1880 følger enkemanden Jørgen Cornelius Lassen. 1881 er Marius Peder Lassen styrmand og gifter sig med Anna Magdalene Lambertsen fra Tvismark. Parret bor med på gården, indtil de i 1889 køber ejendom i Tvismark (lb.nr. 52). Her fødes 3 børn, Julie Kirstine (1881), Ludvigne Cornelia (1882), og Lovise Marie Elette Caroline (1887). 1895 dør Peder og Gunders datter Mathilde Kirstine. Husfar Peder sejler da stadigvæk, nu som skibsfører. I 1907 betegnes Peder som »tandtekniker« (GA), men faktisk virker han som tandlæge (KB 1943). Peder Cornelius Lassen (billede 8) dør i 1914, og sønnen arver ejendommen.

*Billede 8:
Peter Cornelius Lassen
foran sit hus, omkring
1910. (Foto Vostwinkel)*

1914-1949

Nicolaus Julius Lassen, landbrug.

Han er uddannet til skomagerværksted og gift med Jette Jensine Bundes, født 1885 i Sønderby (lb.nr. 181). Parret bor 1910 i Hamborg, hvor der fødes en søn, Viktor Henry. Flere børn kendes ikke. I udhuset indrettes et skomagerværksted. Af gårdens jorder sælges en del til klitvæsenet, en del til andre landmænd. I 1930 er der 8 ha tilbage. Sønnen sejler, bliver styrmand og får 1935 certifikat som skibsfører. I 1938 bor han endnu hjemme.⁶ Nicolaus Lassen dør i 1943, hvorefter enken får adkomst til ejendommen (billede 9), som afhændes i 1949, med 6 ha jord, der drives fælles med andre landbrugsjorder. Enken Jette flytter til Kongsmark.

Billede 9:

Gården lb.nr. 147 i året 1948, inden nordlængen og »tørvehuset« forstørres. (Foto Sv. Bork)

1949-1978

Lars Petersen, landbrug.

Han er 1908 født i Skærbæk og siden 1939 gift med Gerda Storm Christensen, født 1915. Lars sejler som kok indtil krigen, hvorefter han lærer murerhåndværket. Gerda er uddannet lithograf. I 1942 får parret en datter, Birthe. Her på Rømø hjælper Gerda ved vandrerhjemmet. Landbruget, nu med 9 ha, drives som side-

erhverv, med nogle køer, grise og får, hvortil stalden udvides. Udhuset forstørres og ombygges til en lejlighed for sommergæster. Datteren Birthe giftes med Hans M. Winther fra Kongsmark. Hun bliver formand for øens menighedsråd. I 1978 flytter forældrene til Kongsmark og sælger ejendommen med 4 ha jordtilligendet.

1978-1994

Svend og Jette Christensen, landbrug.

Svend er 1950 født på Rømø som søn af Hermann Christensen og Meta Atzen. Han er uddannet som slagter og arbejder for flyvevåbenet. Jette er 1959 født som datter af købmand Willy C. Duhn (se lb.nr. 157) og ansat ved færgerederiet. Det lille landbrug drives som sideerhverv. Andre landbrugsjorder lægges til, hvorefter ejendommen råder over knap 14 ha. Parret får 2 børn, Ronni (1981) og Nadja (1983). Senere bygges nyt i Vestergårdområdet, mens huset her sælges med en del af jorden.

1994-1999

Jens Bejer Clausen, landbrug.

Om ham se lb.nr. 131. Ejendommen købes igennem selskabet Børnenes Ponyer A/S. Sønnen Claus Bejer tager bopæl i huset. Rømø Sommerland (se lb.nr. 148) lægges ind til den her ejendom, og selskabets navn ændres tilsvarende. Det hele sælges i 1999.

siden 1999

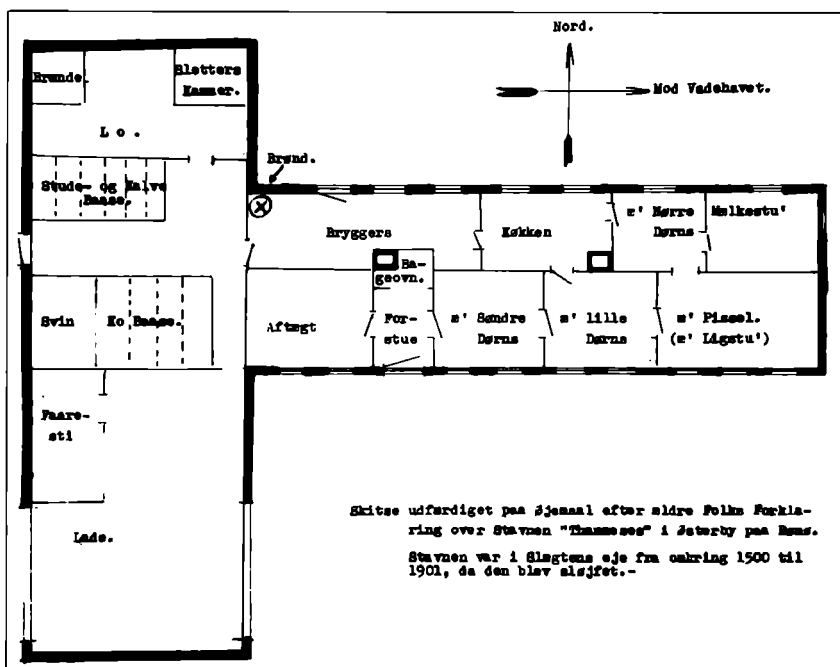
Rømø Sommerland A/S.

Bag selskabet står Kommandørgårdens ejendoms A/S. Huset bliver bopæl for dette selskabs direktør, Therese Thøgersen (se også lb.nr. 132). Hun har 2 børn, Amalie (1991) og Asbjørn (1993). I 2007 bygges nyt på ejendommen.

Løbe-nummer	Artikel-nummer	Adresse	Amt før 1864	Register 1971		2007
				Løbenr.	Vurd.gr.	Vurd.gr.
148	(9 Ki)	Borrebjergvej	Ribe	-	-	-

Bygningshistorie:

Gården findes ikke mere. I 1769 er de oprindelige, ganske vist store bygninger formentlig slidt, idet brandforsikringens vurdering kun er på 1 lod af 2 mulige. En større fornyelse sker inden 1783, da bygningerne ansættes til 4 lodder af 4. I 1841 har stuehuset 14 fag, 11 alen bredt, deraf 10 fag beboelse, og 2 skorsten, med en værdi på 450 rd. I vestenden står 6 fag lade hhv. port, 9 alen bredt, mod syd (150 rd.), og 4 fag lade, 10 alen bredt, mod nord (80 rd.) (billede 10). Derudover findes 3 fag udhus som tørvehus og svinesti (20 rd.) I 1900-tallets første årtier nedtages bygningerne. Kun stedets brønd er bevaret (billede 11).

Billede 10:

Grundplan af gårdbygningen lb.nr. 148. Der står: »Skitse udfærdiget paa Øjemaal efter ældre Folks Forklaring over Stavnen »Thammesee« i Østerby paa Rømø«. (A.P. Møller Fonden)

Billede 11:

Hustomten af lb.nr. 148 i 1960erne, inden Rømø Sommerland blev opført. Gårdens brønd er bevaret. I baggrunden ses lb.nr. 150, t.h. lb.nr. 149. (RLF)

Ejendoms historie:

omkr.1550

Niels Hansen, helgård.

Denne mand står i Sønderlandets ældste jordebog (1562) som ejer af en helgård, mens koregnskabet af 1554 allerede nævner efterfølgeren, der kendes fra senere jordebøger, Niels Thamsen eller Thomsen.

omkr.1580

Niels Thamsen, helgård.

Han er den eneste mulige efterfølger i jordebøgerne, der findes for perioden 1581-93. Det ellers på Rømø sjældne navn »Tammis« (Thomas) findes to gange i kolisten af Ribe ærke-egnens regnskabsbog fra perioden 1516-32,7 hvoraf den ene vist er mandens far. Navnet præger ejendommen, den indtil 1900-tallet kaldes »Tammes gård«.

omkr.1600

Thomas Nielsen, helgård.

Han må være forgængerens søn og står i jordebøgerne for 1602 og frem såvel som i koregnskabet efter 1588, med 2 køer. Manden betaler i perioden 1606-17 sandtold for fiskeri fra Rømø's

fiskelejr og er én af de bønder, der i 1608 straffes for ulovligt at have slået brændsel. I 1619/20 betales sandtolden af sønnerne Jesper og Niels. Og der synes at være 2 sønner mere. En Bodser Thomsen er 1643 skipper på en 3-læsters smakke, og en Hans Thomsen fortæller 1639/40 hør og rug i Ribe (TR). Hans synes at være efterfølgeren på gården.

omkr.1630-omkr.1665

Hans Thomsen I, helgård.

Han må være født omkring 1600 og er måske faderen til to kroholdere i Kongsmark, Michel Hansen og Hans Hansen Thomsen eller »Tønnes« (lb.nr. 75). I de første igen ajourførte jordebøger fra 1661 og frem står en Hans Thomsen, men kun indtil 1662 med en helgård, mens en kvartgård fra 1663 går over til en Christen Christensen. Omkring 1660 betales for 2 kirkekøer (KO). Disse dokumentationer tilhører vist denne Hans Thomsen. Gårddivisionen kunne være sket i forbindelse med overgangen til en yngre Hans Thomsen, født ca. 1644 (TBB), der i matrikuleringen af 1683 står for ejendommen.

omkr.1665-1696

Hans Thomsen II, 1/2 gård.

Den yngre Hans Thomsen's familieforhold til den ældre kendes ikke, måske et søskende barn, der får Thomsen-navnet med ejendommen, i 1683 kun en halvgård. Sandsynligvis er en kvartgårds jord havnet ved en ny ejendom i Duhnby, hvis ejer kunne være i familie med Thomsen'ere (lb.nr. 151). Hans Thomsen sejler 1665 mursten til Schackenborg (TBB) og er med ved østersfiskeriet. 1699 vidner han i en stor tingsag desangående. Da er gården allerede overdraget til en efterfølger (FP).

1696-1710

Hans Jespersen, 1/2 gård.

Han er i samme alder som forgængeren, måske en svoger. Før havde Hans Jespersen et helt kådnersted i Østerhede (/), som han formentlig fik af faderen, Jesper Hansen (se lb.nr. 132). Hans Jespersen synes at være den skipper, der i anden halvdel af 1660erne sejler østers til København, med en 6-læsters skude (TR). Han vidner også i en række østerssager (TBB). Efterfølgeren må være en svigersøn.

1710-1766

Niels Jørgensen, 1/2 gård.

Han er muligvis en søn af kommandør Jørgen Nielsen Duhn i nabolaget (lb.nr. 151). I 1724 betaler Niels for gårdens 2 kirkekøer, pga. den oprindelige helgård. Han fortsætter traditionen i forbindelse med østersforretningen. I perioden 1717-1728 er han skipper på en 4-læsters snekke, »Snelle Jäger«, ejet af østers- og strandforpagter Winckler (TR, SL). I 1721 kommer han »i klammeri« (slagsmål) med skipper Hans P. Ålheit af Sønderby (lb.nr. 183), da begge ville bjærge dele af et »Schottske« vrug ved Havsand, især dennes ladning med sild (TBB). Niels Jørgensen virker som vurderingsmand for tinget og er kreditor i en større konkurssag i Kongsmark (se lb.nr. 87). Omkring 1740, da Hesseldahl-sagen forhandles (se lb.nr. 107), er Niels Jørgensen for svag til at deltage. Fra sit ægteskab kendes 2 døtre, Karen og Kirsten (ca. 1727). Karen giftes til skipperen Jørgen Nielsen æ. i Vesterhede (lb.nr. 122), Kirsten til kommandør Peder Jespersen, hvis oprindelse ikke kendes. Han bliver efterfølger på gården og underskriver i 1753 Sønderlandets grandvilkår. I perioden 1751-62 fører Peder Jespersen den 46-læsters enmastgaliot »Jager van Flensburg«, dels på sælfangst, men for det meste på Middelhavssejlds. Der er penge til udlån. I 1762 dør Peder Jespersen på en Middelhavsrejse, og det er enken, der får fæste.

1766-1799

Kirsten, Peder Jespersens enke, 1/2 gård.

Hendes gamle far lever endnu og deltager 1766 med 500 rd. i et større udlån til bønderne i Hyrup, Kolding amt (PD). Han dør et år senere (KR). Enken Kirsten opdrager sine 2 børn, Niels Jørgensen (1757) og Jesper (1760), og klarer gårddriften. Omkring 1770 gifter hun sig igen, med Mads Tobias Mærsk, født 1734 i Kannikhus ved Møgeltønder, en søn af Tobias Nielsen og Karen Madsdatter Mærsk.^{a)} Mærsk-Familien stammer fra Ballum-egnen, hvor der lå nogle gårde i marsken, ødelagt af 1634-floden. I 1771 fødes en søn, Peder. Gårdmanden Mads Mærsk virker også som »høker« og angiver 1789 200 rd. formue

a) Oplysning af Svend Jacobsen, Frederiksberg.

(ES). Stedsønnen Niels Jørgensen vies 1782 til Margrethe Jespersdatter, hvis oprindelse ikke kendes. Han køber en gård i Vråby (lb.nr. 145) og bliver 1787 Sønderlandets landfoged. Hans bror Jesper ægter 1788 Anne Margrethe Gregersdatter på hendes fødegård i Nørtvismark, som han senere overtager. Mads Mærsk dør inden århundredskiftet, enken Kirsten før 1815. Gården overtages af fællessønnen, Peder.

1799-1828

Peder Madsen Mærsk, 1/2 gård.

Han sejler og bliver styrmand på Islandssejlad fra København, omkring 1800 på hukkerten »Torsken, 1817 på rømsøernes traditionelle uddannelsesskib »Tykkebay« (billede 60 i bd. 1). Han gifter sig med Anne Kirstine Jacobsdatter, født 1768 i Sønderby (lb.nr. 186). Parret får 3 børn, Cornele Kirstine (1801), Jacob Jessen (1803), og Kirsten (1809). I 1807 lykkes det ikke at forlige en strid mellem Anne Kirstine og naboen Peder Chr. Bundes (lb.nr. 150), der havde »stødt hende i ansigtet, da hun gik på en lovlig landevej«, vist forbi Peders gård. Datteren Cornele giftes 1826 med Hans Pedersen Tønnes fra Vråby (lb.nr. 135), der allerede 1827 dør i Hamborg, hvorefter enken får husly hos forældrene. 1828 vies sønnen Jacob til Mette, født 1805 i Vesterhede som datter af kommandør Svend Andreas Carl og Abel Engelbrechtsdatter (/). Samme år laves en aftægtskontrakt med den endnu ugifte datter Kirsten, der også lover frit ophold for sin ældre søster. Jacob køber 1830 en gård i Mølby (lb.nr. 166).

1828-1875

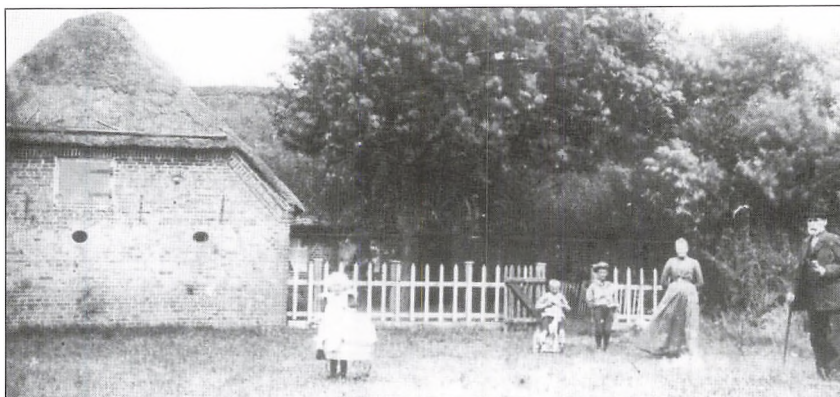
Kirsten Pedersdatter Mærsk, 1/2 gård.

I oktober 1835 dør moderen. I december samme år gifter Kirsten sig med Hans Peder Pedersen Møller, født 1810 i Havneby (/) som søn af skipper Peder Andersen Pedersen Møller og Anne Cathrine Pedersdatter. Faderen forliste 1820 sammen med sin far, Peder H. P. Møller, udenfor Curona/Spanien (se lb.nr. 187). Hans P. P. Møller har i 1832 aflagt styrmandseksamen i København (SLK) og sejler snart som skipper, først til Island, senere på frugtfart på hurtigsejlerne »St. Thomas« II og III (billede 58 i bd. 1). Det første skib kæntrer 1843 ved Sardinien, det andet strander 1853 ved Sjælland, men mandskabet reddes i begge tilfælde. 1854-56 er skipperen Ribe-borger og fører skon-

nerten »Johanne Weilbach« (WSK). Derefter bliver han hjemme som gårdmand (FKT). I ægteskabet fødes 4 børn, sønnerne Peter Mærsk (1836) og Peter Andersen (1840) såvel som døtrene Anna Cathrine (1838) og Anna Kirstine (1842). Anna Cathrine dør 1857. Begge sønner sejler. Den yngre omkommer i 1859. Da er den ældre allerede styrmand på Brasiliensejlads. 1862 bliver han skibsfører og gifter sig 1864 i Dragør med Anna Jeppesen, datter af faderens ungdomsven og skibsreder Hans Jeppesen. Peter Mærsk Møller stifter senere selv rederiet »Svendborg«, sammen med sønnen A. P. Møller. Det er udgangspunkt til Danmarks største foretagende i dag, udbygget af sønnesønnen Mærsk McKinney Møller. 1862 dør den gamle aftægtsmand Peder Madsen Mærsk på slægtgården, 91 år gammel, og i 1869 datteren Cornele Kirstine Tønnes. I begyndelsen af 1875 sælger Hans P. P. Møller og hustru (billede 12) gården til datteren Anna Kirstine, mod aftægt. De forbeholder sig den vestre stue med indbo såvel som de 2 fag nord for denne stue, med »ubehindret passage til stalden«, samt »fri adgang til skorsten, brønd og bageovn«. Bror Peter Mærsk på Dragør skal få »1.500 tysk rigsmark«. Forældrenes guld- og sølvtøj såvel som penge og pengebeviser skal efter deres død skiftes mellem arvingerne. Kort efter dør husmor Kirsten, og samme år ægter datteren en nabosøn, der får adkomst til ejendommen med 29 ha jordtilligende.

*Billede 12:
Hans P. P. Møller og
hustru, Kirsten Peders-
datter Mærsk.
(A.P. Møller Fonden)*

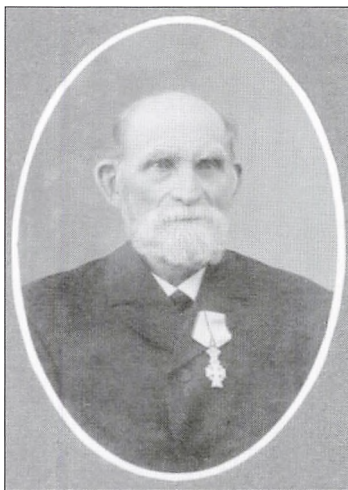
Billede 13:

Gården lb. nr. 148 omkring 1900. Personerne er formodentlig Peter C. P. Lassen og datteren Hulda med nogle ukendte børn, måske fra nabolaget. (A.P. Møller Fonden)

1875-1901

Peter Cornelius Petersen Lassen, gårdejendom.

Han er 1842 født i Duhnby (lb.nr. 153). Peter sejler og deltager 1864 i slaget ved Helgoland. Senere bliver han skibsfører, bl.a. på skonnertbriggen »Prima« af Dragør, 61¹/₂ læster stor, et af ovennævnte reder Jeppesen's skibe. Parrets første barn, en dreng, dør 1876 som spæd. Året efter fødes en datter, Hulda Kirstine. I 1881 dør aftægtsmanden, H. P. P. Møller, og i 1893 husmor Anna Kirstine. Datteren må overtage husholdningen (billede 13). I 1901 vies Hulda til en landmand fra fastlandet, Bertel Iversen, født 1873 i Meilby ved Haderslev. Slægtgården sælges ud af familien. De unge flytter til fastlandet og tager Huldas far med (billede 14). Han dør 1922 i Lintrup.

Billede 14:

Peter Cornelius Petersen Lassen med medaljen, han fik for deltagelsen i slaget ved Helgoland 1864. (PD)

1901-omkr. 1970

Anders Nielsen Thye hhv. efterfølgere, gårdtoft.

Anders Thye har en gård i Vesterhede (se lb.nr. 122), og han lægger den her gårds jorder til sin ejendom. Gårdbygningen lejes foreløbig ud. I 1905 bor der en tidligere tilflyttet arbejdsmand med sin familie, Carl Christian Johannsen (se lb.nr. 154). Senere forfalder bygningerne, der rives ned inden 1918. Indtil en jordfordeling i 1939 forbliver hustoften ved Vesterhede-gården, hvorefter den sammenlægges med en gård i nærheden (lb.nr. 131).

omkr. 1970-1999

Rømø Sommerland A/S.

Det er Jens Bejer Clausen som ny ejer af gården i nabolaget (lb.nr. 131), der indretter et sommerland for turisterne og bringer den nødvendige jord ind i et tilsvarende selskab. I 1994 overtager han også nabogården mod øst (lb.nr. 147). Begge ejendomme sælges videre med selskabet.

siden 1999

Kommandørgårdens Ejendoms A/S, Rømø Sommerland.

Om dette selskab se ved lb.nr. 132.

Løbe-nummer	Artikel-nummer	Adresse	Amt før 1864	Register 1971		2007
				Løbenr.	Vurd.gr.	Vurd.gr.
149	70 Ki	Borrebjergvej 18	Ribe	133	Ca	Ca

1967

2007

Bygningshistorie:

Bygningens ældste del, de østlige 6 fag, 7.20 meter bredt, er formodentlig bygget i første halvdel af 1700-tallet, efter deling af et større kådnersted. Huset ligger på en lille varft, måske hvor den første bygning lå. Der er rester af bindingsværk på nordsiden og spor af skråstivere i bjælkerne. Mellem stuerne er nogle revledøre med »renaissanceprofiler« bevareret (profil nr. 1 i billede 99, bind I), der synes at være fra 1600-tallet. Bygningen mangler i brandforsikringen for 1769, måske pga. fattige forhold. I 1773 (murankre) tilbygges formentlig et større fag mod vest. Indenfor indsættes en del nye paneler. 1783 vurderes huset med 2^{1/2} lodder af 4 mulige, men værdien bliver ringere og ringere og er i 1834 faldet til 1 lod, vist pga. slid og dårlig vedligeholdelse (BF). I anden halvdel af 1800-tallet restaureres huset. I 1900-tallet tilbygges en nordlænge, først med paptag, i 1980'erne tækket med rør (billede 15 a og b).

Ejendoms historie:

omkr.1680

Christen Nielsen, 1/4 kådnersted. Han står i matrikuleringen af 1683 som ejer af denne ejendom, med ca. en tønde hustoft. Mandens oprindelse kendes ikke. I 1709 kræver han sammen med Jendre (Hinrich) Jespersen Degn (se lb.nr. 167) 30 rd. ikke betalt hyre fra skipper Christen Pedersen Bundes (TBB). Inden 1748 deles ejendommen, og Jendres søn Jesper får den sydlige halvdel (/) (kort billede 4 a). Muligvis er der et ukendt medlem i ejerrækken.

1748-1772

Jørgen Pedersen, 1/4 kådnersted. Efter en fortegnelse over kirkesæder (KS) at dømme, er han en søn af Peder Jørgensen Lassen, der har en kvartgård i Mølby, i nabolaget (/). Formentlig bor han først i et hus overfor fødegården (lb.nr. 159), som han overlader til en søster. I 1772 er manden død, idet efterfølgeren får fæste efter enken.

*Billede 15 a:
Huset lb.nr. 149 i 1920'erne. (PD).*

*Billede 15 b:
Huset lb.nr. 149 på et maleri, omkring 1980 lavet af Andreas Petersen-Røm. (privateje)*

1772-1808

Peder Jespersen Lassen, 1/4 kådnersted.

Han er en brorsøn af forgængereren, født ca. 1740 i syd-Vråby/Mølby (lb.nr. 167). Peder gifter sig med Anne Jensdatter Møller, født ca. 1753 i Vråby (lb.nr. 141). Fra ægteskabet kendes 5 børn, Jørgen (ca. 1774), Anne Margrethe (ca. 1776), Jesper (ca. 1781), Anne Marie (ca. 1784) og Hanne (ca. 1786). Husfar Peder sejler på Island, formentlig allerede 1768 som skipper fra Altona. 1771/74 findes Peder som styrmand på »Pack an«, fra København til Island og Spanien. 1776-79 er han skipper for den Grønlandske Handel, på »Narhvalen« hhv. »Helleflynderen«. I 1780 fører han en 74-læsters snau, »Finmarken«, med træ fra Norge til Island og Barcelona. 1789-92 er han i Islandsselskabets tjeneste, som skipper på hukkerten »Keblevig«, 47 læster stor (SL,WS). 1784 låner han penge ud, og 1789 angiver han en formue på 400 rd., men trods skippergerningen kun 1/2 rd. årlig indkomst (ES). Ved århundredskiftet lever husfar Peder ikke mere, og enken dør inden 1808, ligesom datteren Hanne. De øvrige søskende laver en afståelseskontrakt, hvorefter søsteren Anne Marie med sin mand skal få ejendommen mod ophold for brødrene Jørgen og Jesper, så længe de er ugifte. Begge sejler, Jørgen som »officer til Ostindien«, Jesper som styrmand. Søsteren Anne Margrethe er gift med Niels H. Pedersen i Sønderby (lb.nr. 177).

1808-1850

Laust Jørgensen Duhn, 1/4 kådnersted.

Han er ca. 1782 født i Havneby som søn af Ribe-Fanø-kommandøren Jørgen Nielsen Duhn og Anna Hansdatter Dahl (/). Han sejler først fra Fanø til Grønland, er så en tid i kongelig tjeneste, og sejler derefter fra Altona (SR,WS), på Grønlandsskibet »Margaretha«, med naboen Andreas Jacobsen som kommandør (lb.nr. 189). 1812 bliver han medlem af Københavns skipperlaug og forsøger sit held som kaperkaptajn på båden »Camilla«, 2 1/2 læster stor, med 18 mand og en svingbøsse. Men aktionen bliver uden prise.⁸ 1817 er konen nødt til at låne penge i mandens fravær. 1826/27 sejler Laust igen som skipper, på »Apollo, 32 læster stor, fra Altona til Grimsby. Skibet forliser sporløst, og der er 3 andre sømænd fra Havneby ombord, bl.a. svoger Peder C. N. J. List, der bor i Laust's fødehjem. Hjemme er enken med

sine 5 børn, Maren (1813), Peder Jespersen (1814), Jørgen (1817), og tvillingerne Laust og Niels Hansen (1823). Hun må klare sig med daglejarbejde, datteren knipler, og sønnerne går til søs så snart som mulig. I december 1844 gifter sønnen Jørgen sig med enken Cecilie Birgitte Marie Todsén, født Wandahl, i Mølby, hvor han flytter hen (lb.nr. 157). I januar 1845 er det sønnen Peder, der ægter Anna, født 1821 som datter af skipper Hans P. Cornelsen (lb.nr. 194). Parret bor senere i Mølby (lb.nr. 156). I oktober 1845 dør sønnen Laust i Havanna, i 1846 sønnen Niels på sygehuset i København. Datteren Maren giftes 1849 med sømand Jens Hansen Kypper, født 1826 i Vesterhede (lb.nr. 124). Enken Anne Marie overlader stedet til sin svigersøn, mod aftægt.

1850-1864

Jens Hansen Kypper, 1/4 kådnersted.

Han sejler som skibstømrer og er ofte fraværende i flere år. Økonomien er dårlig, og der må lånes forholdsvis mange penge, dels af Maren's bror Jørgen. En anden skibstømmermands familie optages i huset, Andreas Valentin Dahl og Mette Kirstine Jensdatter, de med deres 2 børn senere overtager et hus i Sønderby (lb.nr. 174). 1862 dør aftægtsenken Anne Marie. 1863 begærer Jens H. Kypper sit bo behandlet som fallitbo, og svogeren Jørgen køber ejendommen på auktion.

1864-1868

Jørgen Lausten Duhn, 1/4 kådnersted.

Maren og Jens Kypper må blive boende. 1867 dør manden af epilepsi. Ejendommen sælges, og Maren får tinglyst fri bopæl i huset.

1868-1900

Martin Henrik Jensen, et hus.

Han er 1838 født i et nabohus (/) som søn af gårdmand Johan Henrik Jensen, en stedsøn af Peder Chr. Bundes (se lb.nr. 150). Martin sejler som skibskok og gifter sig 1867 med Octo Elene, født 1839 på en Vestergård (lb.nr. 168). Parret får 4 børn, hvoraf en dreng dør som 3-årig. De andre er Johan Henrik (1868), Ellen (1870) og Cornelius (1879). I 1879 laves en aftægtsaftale med Martin's far, der lever som enkemand i Østerhede (/). Men

det bliver ikke til noget, inden Johan H. Jensen dør i 1880. 1884 dør aftægtskonen, Maren Kypper, født Duhn. 1897 giftes datteren Ellen med en nabosøn, Jørgen C. Kahlke (lb. nr. 146), der får ejendommen mod aftægt for Ellen's forældre og husly for bror Cornelius. Bror Johan Henrik er vist flyttet fra øen.

1900-1942

Jørgen Cornelius Kahlke, et hus.

Han sejler som sømand. I ægteskabet fødes 3 børn, Kirstine (1897), Martin Henrik (1900) og Gerdt (1908). I 1912 dør aftægtskonen Octo Elene, et år senere enkemanden Martin. Den unge familie flytter til Amerika, hvor Jørgen først arbejder ved Panama-kanalen, senere i New York. Huset står tomt. Efter krigen kommer familien hjem til Rønmø (billede 16). Sønnen Martin drukner 1921 ved Rønmøs vestkyst. 1922 giftes datteren Kirstine med Hermann Bischoff Bundesen fra Juvre (lb.nr. 15), der overtager ejendom i Vestergård (lb.nr. 169). Gerdt gifter sig med Karen Lauridsen fra Esbjerg og køber et hus i nabolaget. I 1940 dør husmor Ellen, og ejendommen overtages af datteren og svigersønnen, der lover aftægt for enkemanden Jørgen Kahlke. Han dør i 1943.

*Billede 16:
Jørgen Cornelius Kahlke og
hustru Ellen, født Jensen,
omkring 1930, med tærsklepjæl.
(PD)*

1942-1961

Hermann B. Bundesen og hustru Kirstine, født Kahlke, et hus.

Huset lejes ud til ældre mennesker, bl.a. Niels Martinsen med sin kone Marie Christine, først gårdmand i Juvre (lb.nr. 6), senere i nabolaget (lb.nr. 151). Niels dør i 1959, enken flytter til Tønder.

1961-1968

Ester Gerda Andersen Kappelgaard, et hus.

Hun er 1915 født på Ålborg-egnen og er arkitekt. Fra 1946 er hun ansat på Nationalmuseet, hvor hun bl.a. er ansvarlig for Kommandørgårdmuseet på Rønmø. I 1961 gifter hun sig med en enkemand, lægen Peter Kappelgaard i Løgumkloster, hvor hun flytter hen. Peter stammer også fra Ålborg og har 5 børn fra sit første ægteskab. Ester opgiver sit ansættelsesforhold, men holder fortsat opsyn med museet i Toftum. Huset er hendes »refugium«. Manden dør i 1976, Ester i 1987.

1968-1982

Henny Jørgensen, født Nielsen, et hus.

Hun er ligesom sin mand Poul Gregers Jørgensen 1917 født i Odense. Manden er landpolitiassistent i Højer og borgmester dér i 16 år. I ægteskabet er der to sønner, Dennis og Teddy. Huset er familiens feriebolig. Efter pensionering flytter forældrene til deres fødeby, og sønnen Teddy køber ejendommen. Faderen dør i 1987, moderen i 2005.

siden 1982

Teddy Gregers Jørgensen, et hus.

Han er 1946 født i Tønder og uddannet lærer. Teddy bliver inspektør, senere uddannelseschef ved EUC-Syd og til sidst viceinspektør ved en specialskole i Aabenraa. I 2006 går han på pension. Huset er hans og hans samlever Lone Hansen's faste bopæl. Hun er født i Kolding, bliver lærer på Rønmø og senere på Skærbæk Kommuneskole.

Løbe-nummer	Artikel-nummer	Adresse	Amt før 1864	Register 1971		2007
				Løbenr.	Vurd.gr.	Vurd.gr.
150	2 Ki	Lyngvej 7	Ribe	134	Cb	Cb

1967

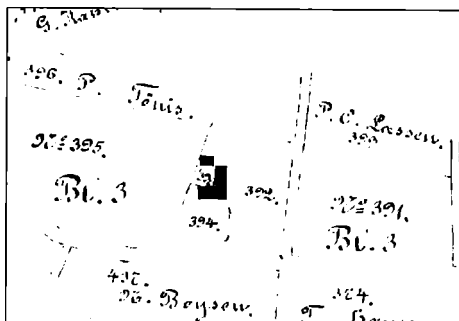

2007

Bygningshistorie:

Stedets første bygning findes ikke mere. I brandforsikringen af 1769 står den for 1 af 2 mulige lodder, i 1783 for 1 af 4 lodder, åbenbart slidt. Omkring 1795 har en ny ejer revet det gamle hus ned og opført en gårdbygning, som er udgangspunkt til det nuværende hus. Brandforsikringen af 1832 viser et stuehus på 9 fag, 14 alen bredt, en stald- og ladelænge i østenden, mod nord, 10 fag lang og 12 $\frac{1}{2}$ alen bred, og et udhus i nord, 5 fag langt og 10 $\frac{1}{2}$ alen bredt, brugt som bryggers og bagers, fåresti, og til brændsel. Det hele vurderes til 1.000 rd. Sådan står gården i mange år (billede 1 og kort billede 17). Efter den sidste verdenskrig bliver den midlertidigt forfaldne bygning totalrenoveret og bygget om til vandrerhjemmet (billede 18). I spisestuen

findes paneler fra en gammel gård i Tvismark (lb.nr. 48) og andre ejendomme ligesom mange hollandske fliser.

Billede 17:

Gården lb.nr. 150 på et matrikelkort fra 1885. (GA)

*Billede 18:
Huset lb.nr. 150 som vandrerhjem. (RLF)*

Ejendoms historie:

Ejendommen har oprindelse i to kådnersteder, der i matrikulationen af 1683 begge findes i Østerby-området.

omkr. 1680

Niels Hansen, et kådnersted.

Han har i 1683 en hustoft på 11.600 kvadratalen (MA), som han formentlig ejer siden nogle år. I 1660erne findes flere Niels Hansen'er blandt kådnere i jordebøgerne. I 1702 får en søn, Hans Nielsen, fæste efter faderen (FP). Halvdelen overtages tilsyneladende snart af Jesper Madsen, af samme alder som Hans Nielsen, måske Niels Hansens svigersøn. Hans Nielsen synes at være gift med en Anna, der som enke fæster et nyt hus i Kongsmark (/). Der bor hun med en datter Maren, gift med Peder Knudsen (THH). Han kunne være en søn af følgende nabo her i Østerby.

omkr. 1680

Knud Pedersen, et kådnersted.

I 1683 har han en hustoft på 11.000 kvadratalen (MA). Knud's enke afhænder formentlig toften i flere dele, som man kan slutte af en samtidig overdragelse af kirkesæder til nogle naboer (lb.nr. 146 og 152). Halvdelen af toften havner hos Jesper Madsen.

omkr. 1702-1734

Jesper Madsen, 1/2 kådnersted, 1/2 »Knuds toft«.

Han er formodentlig født i Sønderby som søn af Maren Madskone (lb.nr. 174). Jesper overtager et kirkesæde af Niels Hansen og køber endnu et sæde i 1702 (KS). Ellers kendes manden fra en tingsag i Ballum (1701). I 1714 låner han penge af kommandør Hans Christensen i Kromose og giver pant i »Knuds Kaalgaard« (TBB). Jesper Madsen's søn Jesper får ejendommen i fæste efter faderen (FP).

1734-1791

Jesper Jespersen, 1/2 kådnersted, 1/2 Knuds toft.

En datter, Maren, fødes ca. 1733. I 1737 køber Jesper et kirkesæde på det nye pulpitur. Han synes at være kommandør fra Hamborg i årene 1756-60. Senere er han nødt til at låne penge. Datteren giftes med Niels Christensen, der sejler som sælfangstkommandør fra Rømø (1760-68)⁵, senere fra Altona (1769-72) (WS). Parret bor med på ejendommen, men får aldrig fæste. Formodentlig er der ingen børn. Mens husfar Jesper i 1769 endnu står i brandforsikringen, findes i 1783 kun Maren, Niels Christensens enke, på ejendommen (BF). I 1787 bor en ung familie med i huset, Niels N. Thomsen med hustru Bodil og en søn Cornelius (se også lb.nr. 117, 194 og 162). Enken Maren sælger senere stedet mod aftægt, som hun kan nyde indtil efter 1801 (FKT).

1791-1820

Peder Christian Bundes, gårdejendom.

Han er ca. 1756 født i Sønderby, som søn af Christian Johannsen Schultz (lb.nr. 182). Peder er vokset op i fattige forhold, men viser sig som særlig dygtig. 1781 får han styrmandsbevis i København. Snart er han skipper. I 1790 gifter han sig hjemme i Sønderby med Maren, født ca. 1773 i Østerby som datter af skipper og senere lærer Hans Jensen Møller og Maren Jespersdatter (/). 1795 køber Peder Bundes en halvgårds jord fra en naboejendom (/). I samme år bygger han helt nyt her på stedet, 9 fag stuehus og 10 fag lade (BF). 1788-90 fører Peder »Alexander« af Narva, 88 læster stor, til Lissabon, med bror Svend som styrmand (WS). I 1788 begynder han at låne penge ud, hvilket han bliver ved med hele sit liv. 1793 køber han brig-

gen »Anna Maria«, 45 læster stor, som registreres på Rønmø (se billede 103). Senere får broderen halvparten af dette skib, som han også fører. Omkring århundredskiftet sejler Peder fra Altona, bl.a. på »Der gute Mann«, 186 læster stor, til Buenos Aires (WS). 1796 købes endnu en kvartgårds jord fra en Sønderbyejendom (/) og 1/2 kådnerstedets grund i Nør-Kirkeby. Et kådnersted, s. å. købt på auktion, sælges straks videre. I 1805 opgiver Peder Bundes søfarten, men forbliver skibsejer. Pengeudlåningen fortsættes i stor stil. I ægteskabet med Maren Hansdatter fødes 8 børn, hvoraf de 4 dør som spæde. De overlevende er Hans Peder (1797), Karen (1802), Anne Marie (1805) og Martin (1810). Efter den sidstes fødsel dør mor Maren i barselsseng (PD). 1818 køber Peder Bundes et hus i Havneby, som lejes ud (/). 1819 giftes datteren Karen med Jesper Lausten Degn, født ca. 1796 på én af Vestergårdene (/), en søn af skipper Laust Engelbretsen Degn og Kirsten Clausdatter Duhn. Samme år indgår Peder en omfangsrig afståelseskontrakt med denne svigersøn. Peder og umyndige børn får aftægt, børnene senere husly, så længe ugifte, og hver 160 rbd. Pengebeviser og sølvtoj beholder han, og delingen efter hans død skal være lige uden forskel af køn. 1820 køber Peder Bundes en naboejendom (/) og gifter sig igen, med enken efter kaptajn Johann Hinrich Jensen i Flensborg, Maria, født Torbensdatter (ca. 1784). Hun bringer en 5-årig søn med, Johan Henrik. De flytter til nabohuset. Peder Bundes køber samme år en kvartgårds jord fra en anden naboejendom (/), oprindeligt tilhørende en ejendom i Kromose (lb.nr. 100), og han bliver Sønderlandets landfoged. Han dør 1825, og kun 2 uger efter skifteforretningen er også enken død. I alt er der over 10.000 rbd. værdier til fordeling, hvoraf den lille Johan Henrik får næsten halvdelen, inklusive huset med kvartgårdens jorder.

1820-1863

Jesper Lausten Degn, gårdejendom.

1824 fejres to vielser. Svogeren, Hans Peder Bundes, gifter sig med Anna, født ca. 1791 i Sønderby som datter af kommandør Jørgen Bundes Pedersen (/). Parret har samme tipoldefar. De flytter til Sønderby (lb.nr. 177). Anne Marie Bundes giftes med Michel Lausten Degn, født 1804, en bror til husfar Jesper. Parret bor senere i nabolaget (lb.nr. 147). Husfar Jesper opgiver søfar-

ten og bliver gårdmand. Ægteskabet forbliver barnløst. Konen dør i 1834, og Jesper gifter sig igen, med Mette Cathrine, født 1805 i Sønderby (/), datter af Christen Pedersen Winther og Bodil Clausdatter, Jespers moster. Mette var hidtil tjenestepige på gården. Parret får i 1842 en datter, Caroline. Jesper Degn lejer yderligere jord og kan låne penge ud. Der beskæftiges 2 tjenestepiger. 1861 bliver datteren Caroline gift med Peder Tønнис List, født 1838 som søn af kaptajn og gårdmand Jørgen Pedersen List og Anna Kirstine Lassen i Mølby (/). Parret overtager gården mod aftægt. Jesper Degn og konen forbeholder sig en lang række møbler, sølvtøj m.m.

1863-1887

Peder Tønнис List, gårdejendom.

Han synes udelukkende at være gårdmand (KB). Der kendes 5 børn, Jesper Degn (1863), Jørgen (1864), Metha Caroline (1868), Adolf Conrad (1870), og Martin Antonius (1873). 1874 dør aftægtsmanden Jesper, 1878 sønnen Martin, 1879 enken Mette Cathrine og 1882 sønnen Adolf. 1887 flytter hele familien til Esbjerg. Gårdens 38 ha jorder deles op og sælges. Bygningerne med knap 8 ha overtages af Peder List's svoger.

1887-1920

Julius Brodersen, et hus.

Han er født 1837 i Tvismark som søn af skibskok Peder Brodersen (lb.nr. 58), og han bliver gift med forgængerens søster Mette Maria List fra Mølby (/). Først ejer de et hus i Vesterhede (lb.nr. 119), hvor deres 4 børn er født. I 1876 købes konens fødegård, hvor familien flytter hen. Julius Brodersen, hidtil krydsskipper, kaster sig over landbruget og køber yderligere jorder, hvorefter han råder over mere end 30 ha. Efter overtagelsen af ejendommen her tager hele familien til Østerby, hvorfra landbruget drives. Gårdbygningen i Mølby rives ned. 1890 dør datteren Anne Kirstine, 1901 moderen, Mette Maria. En del af Østerby-jorderne sælges. Datteren Metha Margretha, gift Wulschke, og sønnen Peter Conrad flytter til Sild. Datteren Mine Cathrine giftes i Ballum. I 1908 sælges alle til Mølby-gården hørende jorder til forskellige købere. I en periode omkring 1915 holdes dansegilder i huset. Julius Brodersen dør i 1920, og arvingerne sælger bygningen med 2 ha hustoft til en fætter.

1920-1946

Hartvig Conrad Harald Schmidt, et hus.

Han er født 1871 i Østerhede (lb.nr. 127) og gifter sig med Louise Ebbesen, født 1872 i Sønderby (lb.nr. 172). Hartvig sejler og bliver skibsfører med bopæl i Flensborg. Senere virker han som skibsreder. Bygningerne forfalder. Efter 2. verdenskrig konfiskeres ejendommen og tilskødes 1948 til Herbergsrådet som vandrerhjem.

1948-2006

Rømø Vandrerhjem.

Hjemmets første bestyrer er Peter Hansen Petersen, født 1902 i Skærbæk og siden 1929 gift med Grethe Dorothea Marie Petersen, født 1907 i Haderslev. Parret bor siden gennem mange år på øen (lb.nr. 184 og 192). Peters bror har et lille landbrug i nærheden (lb.nr. 147). Bygningen renoveres og udvides til det nye formål. Der indbygges gamle paneler såvel som mange fliser fra nedbrudte huse (billede 19 og billede 100 i bd. I).

Billede 19:

Peter Petersen med konen Grethe (i baggrunden) og venner i én af vandrerhjemmets kønne stuer. (RLF)

Ægteskabet forbliver barnløst, men Peter og Grethe optager ofte børn i midlertidig pleje. En dreng, Erik Terpet, bliver i familien og på Rømø (se lb.nr. 161). I 1966 flytter »Peter Vandrerhjem« til et hus, han har bygget i Havneby. Konen dør i 1988, enke-manden i 1994. Efter Peter Petersen drives vandrerhjemmet af skiftende bestyrere.

siden 2007

Danhostel Rømø Vandrerhjem.

Helle Høgh Jørgensen og Valter Larsen var fra 2005 institutionens forpagtere og overtager hjemmet i personlig eje. Hun er født 1951 i Fåborg, han 1948 i Kværkeby/Sjælland. Der er to voksne børn, Nis (1981) og Karen (1984), begge med efternavnet Høgh Larsen. Udover hjemmets drift gør parret meget for at bevare den oprindelige bygnings substans og de senere indbyggede, Rømø-typiske, kulturelle værdier.

Løbe-nummer	Artikel-nummer	Adresse	Amt før 1864	Register 1971	2007	
				Løbenr.	Vurd.gr.	Vurd.gr.
151	1 Ki	Lyngvej 14	Ribe	-	-	D

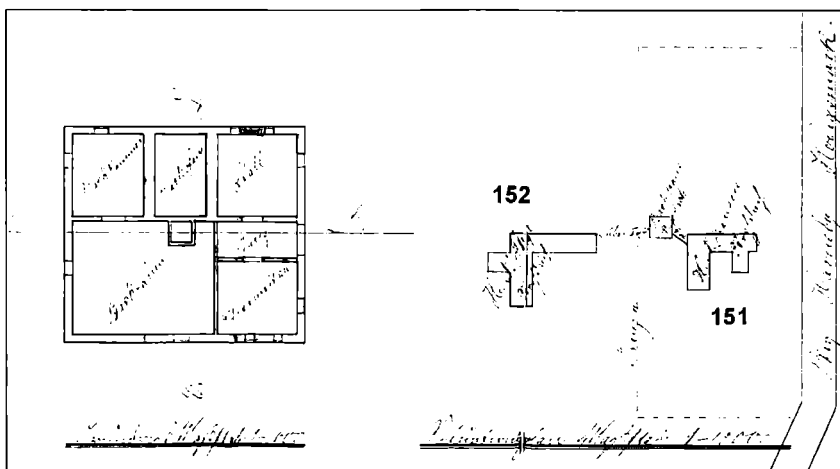

2007

Bygningshistorie:

Det første hus på stedet bygges i 1683, som i dette års matrikel »endnu ikke beboes«. I 1769 forsikres bygningen højest mulig, med 2 lodder. Efter en periode med forfald fornyes gården. 1830

står der 9 fag stuehus, 10¹/₂ alen bred, med 1 skorsten, og i vestenden 4 fag stald, 9¹/₂ alen bred, mod nord. En lade på 8 fag tilslutter sig i nord mod øst, 10 alen bred. Derudover er der et udhus »sønder gården«, 4 fag langt, 8¹/₂ alen bredt, som bryggers med 1 skorsten og kammer (BF, se billede 4). Indtil 1841 udvides stuehuset med 3 fag beboelse. Det hele er vurderet til 1.500 rd. Sådan står gården indtil omkring 1900 (se billede 3). I 1905 fornyes bagehuset (plan billede 20). Efter 1. verdenskrig nedbrænder gården. 1923 opføres et nyt beboelseshus.

Billede 20:

T.v. byggeplan fra 1905 for et nyt bagehus ved gården lb.nr. 151, t.h. beliggenheden af bagehuset i forhold til gårdene lb.nr. 151 og 152. 12

Ejendoms historie:

o. 1680-1733

Jørgen Nielsen Duhn, 1/2 gård.

Han er ejendommens første ejer, der i matriklen af 1683 står for et nyt hus og en kvartgård, som måske stammer fra Østerby's storgård (lb.nr. 148). En »afpejling«, foretaget af søkortdirektør Jens Sørensen fra landfogedens bopæl i Østerhede (lb.nr. 129), stedfæster præcist beliggenheden af dette hus.⁹ Jørgen Nielsen

Duhn sejler i perioden 1682-1706 som kommandør på »Vreede« fra Hamborg til Grønland (WS). Han er gift med Karen, muligvis en datter af Peder Christensen Møller, gårdmand i Vesterhede (/). Der kendes 5 børn af ægteskabet, Maren, Mette, Gunder, Hans og Niels. Og måske er der en søn mere, Jens, født 1692 (se lb.nr. 152). I 1696 fæster Jørgen Duhn endnu en kvartgårds jord, fra Anne Christensdatter, en nabo til den formodede svigerfar (se lb.nr. 120). Datteren Maren giftes med kommandør Anders Jørgensen i Mølby (lb.nr. 158), Mette med Grønlandsfareren Claus Christensen, der i 1706 fæster svigermoderens barndomshjem i Vesterhede (/). Datteren Gunder vies til skipper Christen Pedersen Bundes i Mølby (/). Sønnen Hans bliver skipper med bopæl i Sønderby (lb.nr. 173), Niels, også skipper, ægter en nabodatter, hvis fødegård han overtager (lb.nr. 148). Husfar Jørgen N. Duhn låner penge ud, bl.a. til svigersønnen Christen P. Bundes. Jørgen Duhn dør ca. 1717. Enken Karen eftersiges trolddom, men det bliver ikke til en sag mod hende. 1718 er svigersønnen Christen P. Bundes død og efterlader enken Gunder med mange småbørn og store gældsposter (TBB). Svigersønnen Claus Christensen overlader Vesterhedegården til svigermoderens bror Hans og står fremover for ejendommen her, uden at få fæste. I perioden 1710-17 sejler han som kommandør fra Hamborg for rederen L. Kramer (WS), 1715 på »Juffr. Catharina Barbara«, 1715/16 på »Anna«, og 1717 på et nyt skib, der bærer rederens våbendyr's navn, »De waakende Kraan« (billede 21). Det er hans sidste sejlads, og i 1722 er han død.

1733-1737

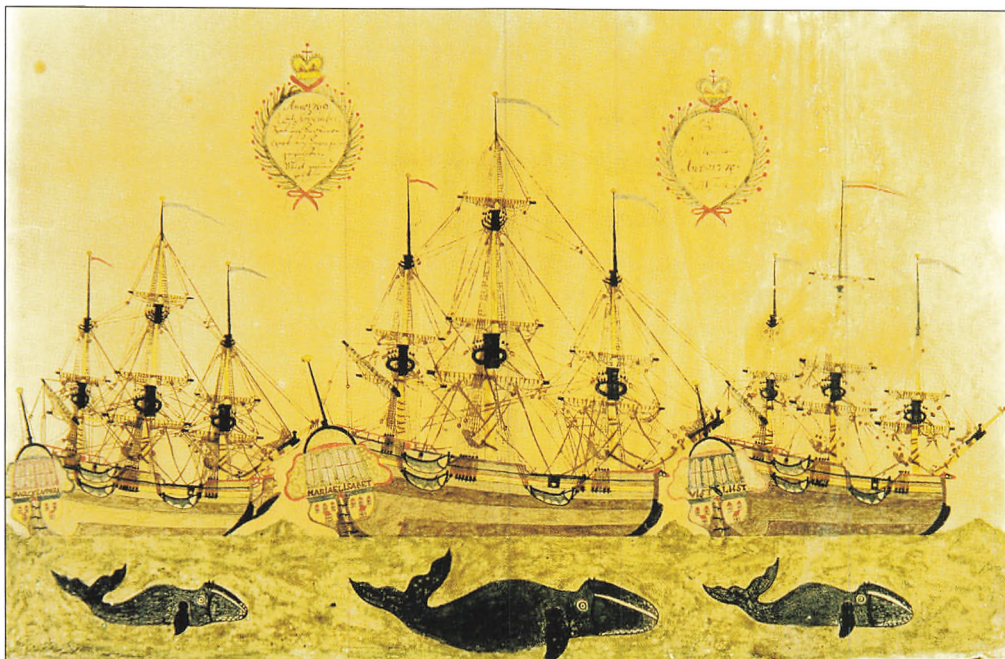
Mette, Claus Christensen's enke, 1/2 gård.

Der synes at være mindst 3 børn, Jørgen (1693), senere med tilnavnet »Bækker« (lb.nr. 74), Peder, der bygger nyt i Tagholm (lb.nr. 97), og en datter, der omkring 1720 giftes med en senere kommandør.

1737-1766

Michel Jespersen (Duhn), 1/2 gård.

Han er tilsyneladende født i Vråby som søn af Jesper Hansen (lb.nr. 145) og har 3 Hamborg-kommandører som brødre, Hans (lb.nr. 108), Jens i Vestergård (/), og Tønnes, hvis bopæl ikke ken-

Billede 21:

T.v. grønlandsskibet »De waakende Kraan«^{b)} af Hamborg, i 1717 ført af kommandør Claus Christensen. Skibet sad 1769 fast i isen, ligesom »Vrouw Elisabeth« (i midten) og »Vistlust« (t.h.). En matros, Johann Martin Küchenmeister, har tegnet billedet i 1770. (St. Annen-Museum, Lübeck)

des. Michel fører 1734/35 skibet »Jonge Jan« og 1739-52 »Zeemann«, »Maria Galley« og »Sara Galley«, alle for rederen Beets (WS). I ægteskabet fødes formodentlig 6 børn. Hans (ca. 1721) Peder (ca. 1733), og Claus (ca. 1743), bliver kommandører (lb.nr. 115, 116 og 167). Jesper findes senere som styrmand (lb.nr. 75). Datteren Mette (ca. 1740) giftes med kommandør Peder Andersen (lb.nr. 134), og den ældre Anna ægter Niels Jespersen æ., født i Østerhede (lb.nr. 132).

1766-1792

Niels Jespersen æ., 1/2 gård, senere 1/4 kådnersted.

Han får ejendommen allerede i 1750'erne, idet han i 1756 (SPP) låner penge hos sin far mod pant i gården. 1757 sejler Niels som

b) »Den årvågne trane«.

styrmand til Grønland, og 1766/67 synes han at være kommandør på »Hamburger Börse«. Togterne indbringer kun lidt. Fra 1772 og frem låner han forholdsvis mange penge. Gårdens jorder sælges, halvdelen 1777 til svogeren Peder Andersen i Vråby (lb.nr. 134). Ejendommen her bliver til $\frac{1}{4}$ kådnersted. Fra ægteskabet kendes kun et barn, Michel Jesper Nielsen (ca. 1769), der bliver menig sømand og gifter sig med en pige fra Mølby (lb.nr. 164). Omkring 1780 må såvel Niels som konen Anna være død, idet ejendommen ikke ses i brandforsikringen af 1783. I dette år nævnes sønnen Michel som skibsdreng på Islandssejls (PD).

1792-1822

Anders Pedersen, $\frac{1}{4}$ kådnersted.

Han er født ca. 1748, formodentlig i Kromose (lb.nr. 100). I 1787 bor han på ejendommen, og ved fæstets erholdelse i 1792 skrives, at den ikke har været i fæste siden ansættelse til $\frac{1}{4}$ kådnersted. Konen Bodil er født ca. 1746 i Østerhede (lb.nr. 129), og der er et barn, Botille Marie (1786). 1781 sejler Anders som skipper for Islandsselskabet (PD), 1799 som styrmand »på Coffardifart« fra Ringkøbing.³ Han dør inden 1815. Da er dateren gift med Mathias Mathiesen, født ca. 1790 i Havneby (/). Parret bor med i huset og får 2 børn, Bodil Marie (1816) og Andreas (1818). I 1819 dør Anders Pedersens enke Bodil, og svingersønnen overtager ejendommen.

1822-1861

Mathias Mathiesen, gårdejendom.

Pga. familieforholdene formodes at han er søn af sømanden Mathias Nicolaisen og vokset op i fattige forhold. Mathias Mathiesen får en forbavsende karriere og bliver én af Rømøs fremragende personligheder. Fra 1818 er han medlem af Københavns skipperlaug (SLK). Bl.a. sejler han 1829/30 med en 61-læsters-brig, »6 søskende«, til Middelhavet (WS). I 1820 køber Mathias den kvartgårds jord tilbage, der i 1777 blev solgt til Vråby (lb.nr. 134). 1822 erhverver han $\frac{1}{2}$ gårds grund fra en anden Østerbygård (lb.nr. 146). I 1829 følger endnu en kvartgårds grund i Vestergård (/), købt på auktion. Et hus med $\frac{1}{8}$ -dels-gårds grund i Sønderby (lb.nr. 185), købt i 1834, sælger han igen i 1839, mens en ejendom i nabolaget (lb.nr. 153), købt i 1837,

bliver datterens hjem, efter hendes giftermål, 1839 med skipper Peder P. Lassen. Udover disse mange ejendomskøb udlåner Mathias Mathiesen penge. Allerede i 1834 (FKT) er han nævnt som Danebrogsmand, fra 1840 også som landfoged. På gården beskæftiges en karl og en tjenestepige. Og der bor almisselemmer og plejebørn, bl.a. en lille pige, Botille Marie Hansen, der i 1841, som 7-årig, kommer til Rømø fra Frydensborg sogn (KB). I 1849 dør hustruen, Botille Marie, af »brystsvaghed«. Et år senere gifter landfogeden sig påny, med den 16-årige plejedatter, der har samme navn som hans første kone. Den 60-årige brudgoms bror er en af forloverne. Parret får 5 børn, Botilde Marie (1852), Mathias (1854), Hans Carl (1855), Andreas (1858) og Bertha Mathieline (1860). Den gamle landfoged oplever ikke den sidstes fødsel. Han dør sidst i 1859. Boets opgørelse udviser en formue på 8.600 rd., og enken får lov til at sidde i uskiftet bo. Gårddriften udforpagtes til Terkel og Anna Kirstine Hansen, der flytter herover med deres søn Hans Niels. Før havde de passet en gård i Kongsmark (lb.nr. 86). I 1861 gifter enken Botille Marie sig igen, med en brorsøn af sin afdøde mand, en gårdmand i Juvre.

1861-1869

Andreas Mathiesen Dahl, gårdejendom.

Han er født 1839. Konen tager sine 5 småbørn med til mandens barndomshjem i Juvre, hvor børneflokken fordobles (se lb.nr. 1).

1869-1887

Terkel Hansen, gårdejendom.

Han er født ca. 1814 i Vilslev sogn, konen Anna Kirstine Nielsen ca. 1808 i Tjæreborg sogn. Terkel (billede 22) er udelukkende gårdmand, og sønnen følger ham. Hans Niels, født 1852 i Kongsmark, gifter sig 1875 med Sophie Bothilde Schmidt, født

Billede 22:

Gårdmand Terkel Hansen. (RLF)

1855 i Ballum som datter af senere kromand i Havneby, Peder Gram Schmidt (lb.nr. 193). De bor med på gården. 1879 dør husmor Anne Kirstine. Hun har oplevet fødslen af 2 børnebørn, Anna Kirstine (1876) og Peter Gram (1878). Der fødes 2 børn mere, inden husbonden Terkel dør i 1885, Agnes Margrethe (1882) og Theodor (1884). Hans Niels, der er enebarn, arver den gældfri gård med 57 ha jordtilligende.

1886-1930

Hans Niels Hansen, gårdejendom.

I september måned 1890 dør 3 børn indenfor 2 uger, Peter Gram, Theodor, og en 11 måneder gammel pige, Maren Kirstine. Året efter får en nyfødt søn navnet Peter Theodor. 1894 får parret endnu en datter, Helene Ulrikke. 1908 giftes datteren Anna Kirstine med styrmand Greis Hansen Bleeg fra Havneby (lb.nr. 190). De flytter senere til Hamborg. 1909 vies datteren Agnes Margrethe til bagermester Peter Jespersen Duhn i Mølby (lb.nr. 156). Sønnen Peter Theodor indkaldes til militærtjeneste under første verdenskrig. Han falder i april 1918 i Frankrig. I 1919 brænder den pragtfulde gård ned efter et lynnedslag. I 1923 opføres vore dages hus. Hans N. Hansen og konen Sophie Bothilde dør i 1929. Arvingerne sælger hened 20 ha jorder i enkelte parceller. Resten, ca. 22 ha, købes af bageren, Peder J. Duhn, der straks sælger videre. Den ugifte datter Helene køber et hus i nærheden (lb.nr. 155).

1930-1934

Nicolai Hansen Nicolaisen, gårdejendom.

Han var forud landmand i Vodderbro, Roager sogn, og er gift med Dora Katrine Andersen, født ca. 1868 i Abild sogn. Parrets 10 børn er voksne. En søn, Peter, er en kendt kunstmaler. En datter, Dora Nicoline (1906), er gift med Mathias Jacobsen, der senere ejer en gård i Østerhede (lb.nr. 131). Efter få år køber Nicolai en anden ejendom på auktion (lb.nr. 167) og sælger gården her til en landmand fra Juvre.

1934-1939

Niels Christian Martinsen, gårdejendom.

Han er født 1874 i Juvre, hvor han i 1919 har overtaget fødegården (lb.nr. 6). Siden 1904 er han enkemand og gifter sig igen

i 1930, med husholdersken Marie Christine Lausen fra Lund. 1931 fødes en datter, Marie Asmine. Gården i Juvre sælges. I 1939 afhændes også denne gård, og familien flytter til et nabo-
hus (lb.nr. 149).

1939-1958

Hans A. Hansen, gårdejendom.

Han er gårdejer i Nørager pr. Korsvang. Landbruget drives derfra, og huset lejes ud, bl.a. til købmand Holger Duhn (se lb.nr. 157). Senere bortforpagtes gården, indtil 1950 til Betin Lassen (se lb.nr. 146), derefter til nogle tilflyttere, indtil ejendommen sælges.

1958-1963

Terman Hansen Bæk, gårdejendom.

Han er gårdmand i Obbekjær. Huset beboes af en bror, der er arbejdsmand. Senere sælges gårdens landbrugsjord, dels til en nabo (lb.nr. 147), dels igennem jordlovsudvalget. Bygningerne med 1.4 ha grund afhændes særskilt.

1963-2006

Erling Stenrøjl Kristensen, et hus.

Han er landmand, 1921 født på en gård på Sjælland, Kostrupholm i Tømmerup sogn. Han gifter sig 1945 med Cecilie Marie Møller, født 1921 i Toftum (lb.nr. 25). Parret bor først på Sjælland og ejer senere en gård ved Seem. De får 4 børn, Oluf (1946), Ragna (1947), Bjarke (1948) og Arne (1956). I 1963 flytter familien til Rømø, hvor alle sønner bliver fiskeskippere (se lb.nr. 81 og 134), og datteren giftes med en gårdmand i Juvre (lb.nr. 2). Husfar Erling arbejder for kystinspektoratet. Her udlejes værelser til turister. I 2006 overtager børnene ejendommen.

siden 2006

Oluf Stenrøjl Kristensen m.fl., et hus.

Forældrene beholder stedet som bopæl for deres otium.

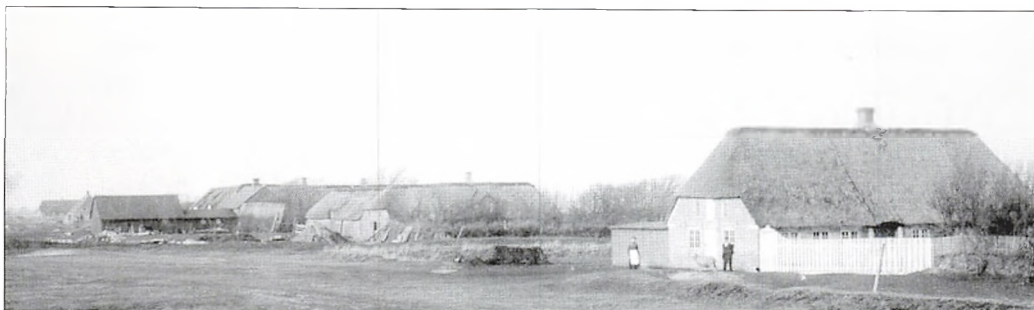
Løbe-nummer	Artikel-nummer	Adresse	Amt før 1864	Register 1971	2007	
				Løbenr.	Vurd.gr.	Vurd.gr.
152	8 a Ki	Havnebyvej 227	Ribe	-	-	Cd

2007

Bygningshistorie:

Hvornår stuehuset blev bygget, vides ikke. Murankre fra 1726 med »JJS« for »Jens Jørgensen Skipper« og »KJJ« for »Kirsten Jens Jørgensens« og en række egetræsstolper fra dette tidspunkt i husets nordvæg²⁰ henviser sandsynligvis kun på en større ændring af huset i anledning af Jens Jørgensens overtagelse i 1724. Det er usandsynligt, at han har opført stuehuset, da han som kommandør næppe har bygget beskedent som 5,20 m i bredden. Husets ældste del kan, på denne basis at gætte, godt være fra 1600-tallet. I 1769 og 1783 vurderes gårdbygningen til det højest mulige niveau. I 1841 beskrives gården (BF). Stuehuset har 11 fag, 9 alen bredt, deraf 8 fag beboelse, 1 skorsten, og er 220 rd. værd. Der er en nordlænge i vest, på 9 fag, 8¹/₄ alen bredt, som vognport og lade, 100 rd. værd, såvel som en syd-længe, 3 fag lang, 8¹/₄ alen bredt, med 1 skorsten, 80 rd. værd. Sådan står gården indtil begyndelsen af 1900-tallet (billeder 3 og 20). Inden 1920 tages sydlængen ned (billede 23). Efter anden verdenskrig bygges avlslængen om, med fast tag. Sidst i 1900-tallet ændres bygningen i forbindelse med indretning af et dukkemuseum. Efter museets lukning forfalder bygningen.

Billede 23:

Duhn omkring 1915, set fra sydvest. Sydlængen ved lb.nr. 152 er erstattet med en enkelt kvist. Bagehuset på lb.nr. 151 er fornyet (saml. billede 3). I forgrunden t.h. står huset lb.nr. 153. (PD)

Ejendoms historie:

I 1645 vidner en Hans Hansen »Dun« ved en salgskontrakt (PD) i Sønderby (lb.nr. 171). Hans bopæl må være det ellers først i matriklen af 1683 nævnte sted Duhn(by). Manden findes dog ikke i jordebøgerne. Det formodes, at hans bosted er denne ejendom, som nævnes i 1683 (MA).

omkr. 1660-1687

Hans Andersen Duhn, 1/4 gård.

Han er født ca. 1615 (GS). Hans er gift med en Kirsten, født 1626 (GS). Måske er hun en datter af ovennævnte Hans Hansen Duhn. Fra ægteskabet kendes en søn, igen en Hans. Hans Andersen er skipper, der 1665 er med ved murstenstransporten til Schackenborg (TBB). Han har også råd til udlån af penge, bl.a. 1660 til Karen Rasmusses i Sønderby (/), mod pant i hendes kvartgård. 1687 dør Hans Andersen Duhn (GS), og sønnen får ejendommen.

1687-1724

Hans Hansen Duhn, 1/2 gård.

Han er gift med Gertrud, datter af kommandør Peder Christensen æ. i Sønderby (lb.nr. 173). Da Karen Rasmusses efterfølger, Christen Hansen, er bortflyttet uden at indfrie lånet, får Hans H. Duhn 1689 tildelt kvartgårdens jorder undtagen

hustoften, som fås af en anden kreditor, Gertrud's far (TBB). Derudover køber han sandsynligvis en del af den såkaldte »Knuds toft« (se lb.nr. 150). Hans Hansen er i 1684 skipper på toldjagten »Krabbe«. Fra 1687 ejer han en 4-læsters smakke, »St. Peter«. Med dette skib deltager han 1689 i den »Engelske transport«, dvs. læsning af heste og soldater,¹⁰ og får 42 rd. for kun 3¹/₂ ugers arbejde. I 1695 sejler han søkortdirektør Sørensen ved hans opmålinger.⁹ Hans smakke forekommer i toldregnskaberne igennem nogle årtier med transporter af rug, østers og andre varer imellem Rømø, Ribe, Tønder, Hamborg, Altona og Glückstadt. I 1705 sejles sælskind fra Rømø, det første bevis for sælfangst fra øen. Fra ægteskabet med Gertrud kendes en datter Kirsten (1703). Og hun har nogle brødre, som det fremgår af en senere arvesag (PD). Vist er der en Hans, der efter faderens død sejler på smakken (TR), og måske en Anders opkaldt efter oldefaderen (lb.nr. 134). Hans Hansen Duhn dør om sommeren 1715 (TBB), hans mor, aftægtskonen Kirsten 1717 (GS). I 1720 sælger enken Gertrud smakken for 1.850 mk.lb. I januar 1724 (GS) giftes datteren Kirsten med en af Rømø's sælfangstkommandører, der får fæste i gården.

1724-1763

Jens Jørgensen (Duhn), 1/2 gård.

Han er født 1692 (GS), måske på nabogården (lb.nr. 151). I ægteskabet med Kirsten fødes 4 døtre (GS), Gertrud (ca. 1727), Maren (1731), Kirsten (1735), og en datter med ukendt fornavn. Jens Jørgensen sejler i perioden 1720-36 med en 10-læsters galiot, »Jomfru Anna«, på sælfangst fra Rømø. Skibet, han er medejer af, bruges også til handelsfarten om efteråret.⁴ Der er råd til at låne penge ud. 1736 forliser skibet ved Grønland (GS), og mandskabet omkommer. Enken driver gården videre. Der er stadigvæk penge til udlån. Datteren Gertrud giftes med en skipper fra Østerhede (lb.nr. 132), der bygger nyt på en nabogrund (lb.nr. 153). Maren vies 1758 til skipper Peder P. Holm i Tagholm (lb.nr. 95). I 1759 køber enken Kirsten en 1/8-del anpart i smakken »De 2 unge Juels« af præsten, Christian G. Neve. Skibet føres af Niels Carstensen i Havneby (/), der er gift med den fjerde datter af Kirsten. Kirsten ejer også 1/8-del anpart i smakken »Der Segen von oben«, først ført af svigersønnen Mathias Jespersen, senere af Niels Carstensen. Datteren Kirsten giftes til Hans

Jørgensen, født ca. 1730, måske i Vesterhede (lb.nr. 122). I 1763 (PD) får parret gården overdraget, hvorefter manden får tilnavnet »Duhn«. De andre døtrefamilier får hver 300 mk.lb. og noget sølvtøj.

1763-1797

Hans Jørgensen Duhn, 1/2 gård.

Han får fæste i 1766. 1768 dør svigermoderen Kirsten, enke efter Jens Jørgensen. Skibsanparterne deles imellem børnenes familier, ligeså kontante penge og obligationer. 1769 dør hustruen Kirsten i barselseng, ved fødslen af en datter, der igen kaldes Kirsten. Enkemanden giver 5 »Croner« til svoger Peder Holm, som den afdøde har bestemt til sin søster. Hans J. Duhn gifter sig igen, med Mette Nielsdatter, født ca. 1741. 1775 fødes en datter Kirstine. 1787 (FKT) betegnes manden som skipper. 1789 betaler Hans Jørgensen kun 1/2 rd. indkomstskat (ES), ligesom matroser eller styrmænd. Men han pålægges ekstraskat for 200 rd. egen formue og 200 rd. af en myndling, Peder Jørgen Michelsen, søn af Hans' formodet søster Kirsten (se lb.nr. 140). Datteren Kirsten giftes 1797 med Joachim Friedrich Wulff, født ca. 1770 i Sønderby (lb.nr. 185), og husfar Hans opretter en afståelseskontrakt med ham. Udover aftægten for de gamle får konens halvsøster 160 rd. og forsørgelse, så længe ugift.

1797-1831

Joachim Friedrich Wulff, 1/2 gård.

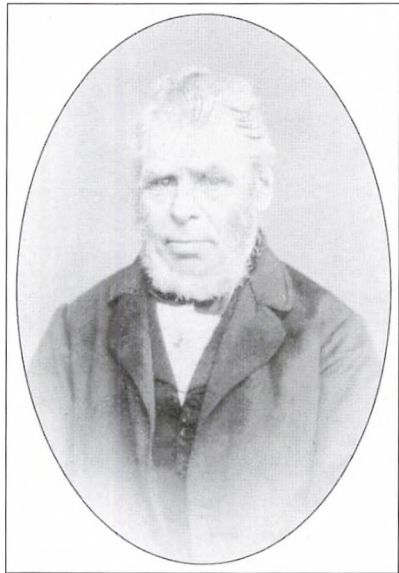
1796 sejler han som styrmand på »Dorothea Catharina« af Ribe, med svogeren Mathias H. Dahl som skipper (lb.nr. 185), og denne sejlads fortsætter han med. 1804 får han borgerskab i Ribe. Ikke længe efter gårdens overtagelse dør aftægtsmanden. Ægteparret får 3 børn, Hans Jørgen Jochimsen (1800), Ulrich Friedrich (1803), og Frederikke Kirstine (1805). Da er faderen død; han har »forløftet sig ved en plov« (PD). Enkens halvsøster Kirstine giftes 1804 med sømand Claus Jensen Abildgaard, født ca. 1777 i Sønderby som søn af skipper Johan Peter Abildgaard (/). Parret overtager det sydligste hus i Sønderby (/). Enken Kirsten synes at være en dygtig kvinde, der passer gårddriften og opdrager børnene uden at komme i armod. 1829 ægter sønnen Ulrich Anna Cathrine, født 1806 som datter af gårdmand Jørgen Bundes Pedersen i Vestergård (/). Ulrich's mor laver en

aftægtskontrakt med sønnen, der skal udbetale 80 rbd. til hver af sine søskende og yde aftægt for moderen.

1831-1864

Ulrich Friedrich Wulff, 1/2 gård.

Mens søsteren Frederikke 1831 giftes med Niels Pedersen List fra Østerhede (lb.nr. 131 og 128), forbliver broderen Hans ugift. Han sejler og forliser 1845 på en rejse til Island. Husfar Ulrich sejler også, men opgiver søfarten i 1840'erne til fordel for gård-driften. I ægteskabet med Anne Cathrine fødes en datter, Kirstine (1835). Aftægtskonen Kirsten dør 1846. 1859 giftes datteren Kirstine med styrmand Peter Jørgen Hansen, født ca. 1830 ved Haderslev (PD). 1864 sælges gården til parret. Forældrene forbeholder sig de 3 østlige fag af huset med indbo såvel som mange andre ting inkl. sølvtøj og får forsørgelse i alle måder. Året efter dør Kirstines mor.

1864-1877

Billede 24:

Ulrich Friedrich Wulff. (PD)

Peter Jørgen Hansen, gårdejendom.

Ægteparrets første barn fødes i 1860, drengen Ulrich Frederik. Husfar Peter sejler snart som skibsfører fra København. 1870 fødes datteren Camilla. I begyndelsen af 1870'erne flytter familien til hovedstaden. Gården med 34 ha jordtilligendet udforpagtes formentlig til den senere køber, hidtil forpagter af en gård i Kongsmark (lb.nr. 86). Købekontrakten sluttes i 1877, og prisen er 9.675 mk., hvoraf 4.500 betales kontant, resten i 1883. Peter Jørgen Hansen investerer endnu engang på Rømø, idet han i

1879 køber møllen, men afhænder den igen i 1883. Hans svigerfar (billede 24), der hidtil har nydt sin aftægt her, flytter til møllehuset (lb.nr. 160). Peter's søn Ulrich Frederik bliver skibsfører fra Hartlepool og antager efternavnet »Duhnbye«. ⁶

1877-1916

Hans Nissen Thye, gårdejendom.

Han er født 1837 på Tørningmark ved Haderslev og gift med Nielsine Andersen, født ca. 1828. Parrets første barn, Kirstine Marie, er født på fastlandet og dør 1869 i Kongsmark, hvor 3 andre børn er født, Anders Nielsen (1863), Maren Bothilde (1866), og Christian Rasmussen (1867-92). I 1900 dør hustruen, Nielsine. Husbonden Hans Nissen flytter senere til sønnen Anders, der nu er gårdmand i Vesterhede (lb.nr. 122). Der dør han i 1915, efter at have overdraget 10 ha af gården til Anders. Gården her deles videre, idet Anders får 6 ha af jorderne, og den ugifte søster Maren Bothilde arver resten af boet, selve gården med ca. 17 ha og alt indbo m.v.

1916-1933

Maren Bothilde Thye, gårdejendom.

Efter første verdenskrig bortforpagter hun ejendommen til brorsønnen Hans Carl Henning Thye, der havde været i USA som sømand. 1926 gifter han sig med Maria Wilhelmine Nielsen, født 1904 i Højer. 1928 køber Henning en gård i Sønderby (lb.nr. 173). Fra 1929, efter faderens død, driver han også fødegården (se lb.nr. 122). Maren Bothilde Thye dør i 1932. Arvingerne er alle børn af hendes afdøde bror, Anders Nielsen Thye. Gården sælges.

1933-1986

Niels Mikael Pedersen, gårdejendom.

Han er født 1900 i Hjerring og gift med Maren Kirstine Hansen, født s.å. ved Hjerting. 3 søstre er også gift på Rømø (lb.nr. 4, 13 og 42). Parret får 3 børn, tvillingerne Christa Margretha og Fridhof Mikael (1933) såvel som pigen Ingerlise (1934). I 1965 dør hustruen. 1970 fraskilles 9.8 ha af gårdens jorder, som sælges til en anden bonde (lb.nr. 171). I 1984 dør Niels M. Pedersen, og ejendommen skiftes 1986 til børnene, der alle bor på fast-

landet. De sælger med det samme, og der er kun 4.7 ha jorder med.

1986-1994

Ebbe Pedersen, et hus.

Han er fra Ulfborg og køber samtidigt Havneby Kro, sammen med Bodil Eli Hansen. De bor dog her i huset. 1987 overdrager Ebbe kroens halvpart til sin partner dér (se lb.nr. 193). 1992 afhændes den her ejendom. Skødet tinglyses først i 1994.

1994-2003

Jytte Marie og Kjeld Hansen, Dukkemuseum.

Begge stammer fra København. På ejendommen indrettes Danmarks eneste Mekaniske Dukkemuseum. Manden dør i 1999. Der holdes også smådyr, og et cafeteria indrettes i en ny bygning. I 2003 sælger moderen ejendommen til sønnen Kim. Hun flytter til Vøjens.

2003-2006

Kim Hansen, et hus.

I 2005 opgives museumsdriften og Kim flytter til udlandet. Ejendommen sælges dels til udstykning af sommerhusgrunde, dels som landbrugsareal.

siden 2006

Torben Kjeldsen A/S, et hus.

Den nye ejer af den gamle kommandørbolig med en restgrund på lidt over 2.000 m² er en ejendomshandel i Herning. Husets beboelseslænge, i lokalplanen registreret som bevarelsværdig, skal renoveres.

Løbe-nummer	Artikel-nummer	Adresse	Amt før 1864	Register 1971	2007	
				Løbenr.	Vurd.gr.	Vurd.gr.
153	1389 Ki	Engvej 40	Ribe	139	Cb	Cd

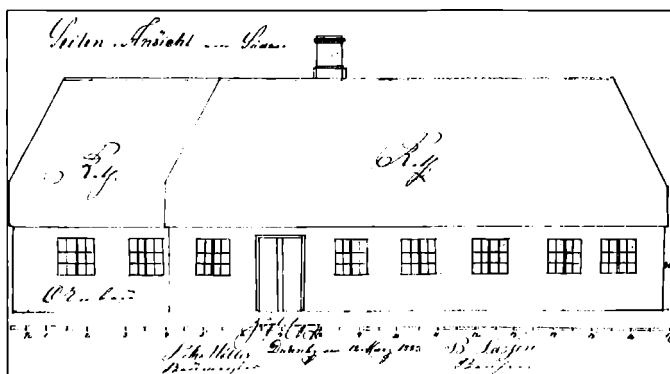
1967

2007

Bygningshistorie:

Stedets oprindelige hus er bygget ca. 1755, i bindingsværk med skråstivere, hvis spor endnu ses i bjælkerne. Huset er forholdsvis bredt og højt under bjælkerne. Huset er forholdsvis bredt og højt under bjælkerne. Det står i brandforsikringen af 1769 med 1 lod af 2 mulige og 1783 endnu med 1 lod, men af 4 mulige. I 1841 beskrives bygningen nøjagtigt. Stuehuset er 12 alen bredt, har 6 fag beboelse med 1 skorsten og 1 fag stald. Vurderingen er 300 rd. Inden 1860 forbedres huset, og det får grundmur såvel som en ny indgangsparti. Værdien stiger til 500 rd. (BF). I 1883 tilbygges 2 fag mod vest (billede 25), 1907 en lille stald, der senere fjernes igen. I midten af 1900-tallet bliver huset til et fritidshjem med tilsvarende indre ændringer. Vestgavlen mures om. I 1994 tilbygges en ny længe i passende stil.

Billede 25:
Bilag til bygge-ansøgningen fra 1883, vedr. huset lb.nr. 153. (PD)

Ejendoms historie:

1755-1792

Mathias Jespersen, 1/4 kådnersted.

Han er en søn af skipper og kirkeværge Jesper Mathiesen i Østerhede (lb.nr. 132). Mathias gifter sig ca. 1754 med Gertrud Jensdatter Duhn, født ca. 1727 (lb.nr. 152). 1755 låner han penge af sin far til et nyt hus, som opføres på en nabogrund til konens barndomshjem. Fæste fås først i 1777. Mathias er skipper og sejler i begyndelsen af 1750erne mange gange med en 6-læsters snekke til Hamborg. I 1755 køber han 1/8-del i et skib, dels nævnt som »Kuff«, dels som »Smakke«, 10 læster stor, målt med 60 x 18 fod. Skibet er bygget i Altona og kaldes »Der Segen von oben«. Pengene låner han af List-tolderen, Carol Roeder, 200 rd. Svigermor Kirsten køber også 1/8-anpart. Mathias fører skibet. I 1760 begynder problemerne. Tolderens arvinger kræver lånet tilbage. 2 sømænd fra Nørlandet kræver deres hyre udbetalt. Mathias' far må hjælpe og låner sønnen de fornødne midler. Men skibet får en ny skipper, fra Føhr. 1768 føres smakken af svoger Niels Carstensen (TBB). I ægteskabet med Gertrud fødes 4 børn, Kirstine (ca. 1755), Maren (ca. 1757), Jens (ca. 1758), og Gertrud (ca. 1767). Husfar Mathias dør inden 1783. Datteren Kirstine giftes 1785 med skipper Mathias Jensen Dahl, født ca. 1754 i Havneby (lb.nr. 187). Han køber en gård i Vesterhede (lb.nr. 120). Sønnen Jens bliver skipper fra Altona, gifter sig 1788 med en pige fra nabolaget, Else Jørgensdatter (lb.nr. 146), og køber et hus i nærheden (/). Datteren Maren giftes 1791 med Andreas Johannsen fra Mølby (/). Parret overtager ejendommen. Husmor Gertrud dør inden århundredskiftet, den ugifte datter Gertrud får aftægt i huset.

1792-1837

Andreas Johannsen, 1/2 kådnersted.

Han er født ca. 1763 i Mølby som søn af Johan Henriksen og Kirsten Nielsdatter (/). 1795 er han skipper på et 107-læsters-skib, »Bergen Galley«, registreret på Rønmø (WS). Skibets ejer er måske Christen P. Møller (lb.nr. 126). Turen går fra Altona til England. I 1799 er han styrmand fra Bergen,³ men i sørullen af 1802 står han igen som skipper. Hjemme fødes 2 børn, Johannes (1792) og Gertrud Maria (1798). I 1803 bliver husfar Andreas syg

og dør i 1804. Om sønnen høres intet mere. I huset bor kun 3 kvinder, husmor Maren, søsteren Gertrud, og datteren Gertrud Marie. Aftægtspigens dør 1831. 1837 sælger enken Maren stedet til en nabo. Hun får aftægt, ligesom datteren.

1837-1846

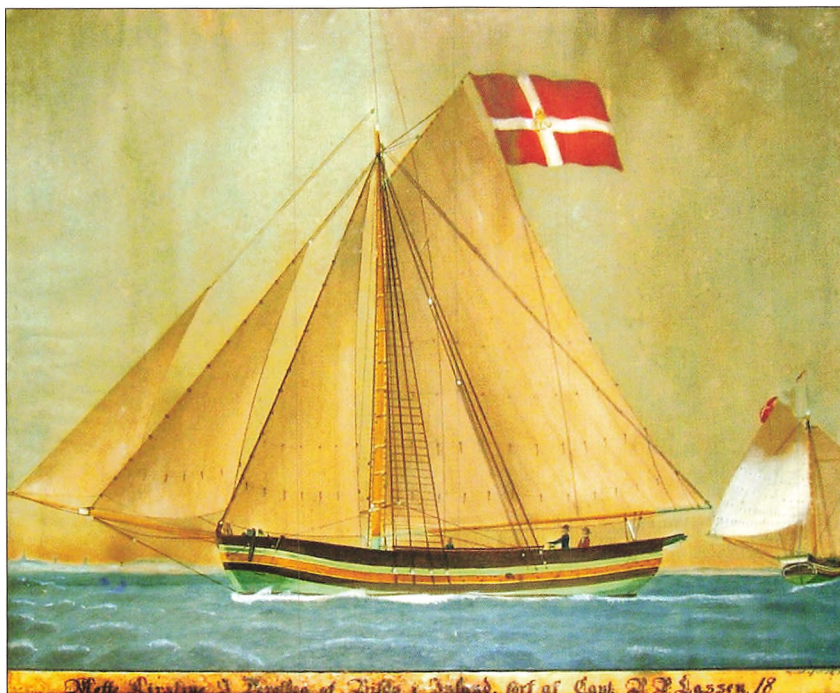
Mathias Mathiesen, $\frac{1}{4}$ kådnersted.

Han ejer en nabogård (lb.nr. 151) og overlader ejendommen til en datter og svigersøn, gift i 1839. 1842 dør aftægtsenken Maren, og hendes datter Gertrud Marie findes 1843 druknet i en grøft. 1846 køber svigersønnen stedet.

1846-1878

Peder Pedersen Lassen, $\frac{1}{8}$ gård.

Han er født 1811 i Mølby (/) som søn af kommandør og gårdmand Peder Pedersen Lassen og Mette Marie Jørgensdatter

Billede 26:

Jagten »Mette Kirstine & Dorothea« af Bilda i Island, ført af Peter P. Lassen. (HSK)

Degn. Peder sejler som skipper fra København til Island, 1840 på jagten »Helene«, 14^{1/2} læster stor, 1846-61 på »Mette Kirstine & Dorothea« på 17 læster (billede 26). Han har borgerskab i Ribe. I ægteskabet fødes 5 sønner, Mathias Mathiesen (1839), Peter Cornelius (1842), Andreas (1844), Betin Marius (1847), og Jens Andresen (1850). 1850 lejer Peder Lassen 1/8-delgårds jord af sin svigerfar, for 50 år, senere endeligt lagt til ejendommen. Alle sønner sejler. 1867 gifter den ældste, styrmand Mathias, sig med Petrea Kirstine Wandahl, født 1842 i Kongsmark (se lb.nr. 75 og 115). 1873 ægter styrmand Betin Marius pigen Christine Lund, født 1844 i Ballum som datter af senere kromand i Havneby, Nis J. Lund (lb.nr. 193). 1874 følger styrmand Andreas, der vies til Marie Duhn, født 1847 i Sønderby (/) som datter af skibsfører Hans Cornelius Hansen Duhn og Anna Cathrine Møller (se lb.nr. 100). 1875 er det skibsfører Peter Cornelius, der gifter sig med Anna Kirstine Møller, født 1842 i nabolaget (lb.nr. 148), og han overtager konens fødegård. 1878 overdrager forældrene (billede 27) ejendommen til sønnen Betin mod aftægt. Den endnu ugifte søn, styrmand Jens Andresen, bliver formentlig boende. Gården har 14 ha jordtilligende.

Billede 27:
Peder Pedersen Lassen og hustru,
Bodil Marie Mathiesdatter. (PD)

1878-1912

Betin Marius Lassen, gårdejendom.

Siden 1875 ejer han et hus i Sønderby (/), som lejes ud. Han er nu skibsfører, der i perioden 1876-82 sejler på skonnertbriggen »Nadinka« af Ribe, bl.a. til Sydamerika rundt om Kap Hoorn

(billede 28 og 29). Efter nogle år på »St. Clements« (billede 103 i bd. III) bliver han syg og går 1886 i land. I ægteskabet med Christine Lund fødes 7 børn, hvoraf de 2 ikke overlever barndommen. De andre er Nis Jensen (1874), Peder Marius (1875), Hans Mærsk (1878), Bodil Marie Helene (1883), og en tvilling pige, Bertha Marine (1887). 1881 dør Betin's mor Bodil Marie. 1884 forlover Betin's bror Jens Andresen sig med en enke i Kongsmark (lb.nr. 93) og køber gården med ca. 14 ha dér af sin svigermor. 1888 dør den unge husfar Betin, 1893 hans far. Enken Christine må opdrage børnene og klare gårddriften alene. Først i 1910 får hun adkomst til gården (billede 30) pga. et testamente af 1876.

Billede 28:
Betin Marius Lassen. (PD)

Billede 29:
Skonnertbriggen »Nadinka« af Ribe, ført af Betin Marius Lassen. (privateje)

Billede 30:

Huset lb.nr. 153 omkring 1910. Foran hegnet sidder ejerinden, enken Christine Lassen, født Lund. Den gamle mand kan være naboen, Hans N. Hansen (+ 1915). De andre 2 personer kan ikke bestemmes, måske nogle af Christine's voksne børn. (PD)

1910-1930

Christine Lassen, født Lund, gårdejendom.

Børnene er nu voksne (billede 31). Sønnen Hans Mærsk, der er skibsfører, ægter Agnes Camilla List fra Østerhede, hvor han senere overtager ejendommen (lb.nr. 128). Bodil Marie giftes 1909 til gårdmand Frederik Th. Hansen i Tagholm (lb.nr. 96). Den ældste dreng, Nis Jensen, mister et ben ved et uheld. Han bliver skrædder og 1914 gift med Frederikke Vogt fra Vesterhede (se lb.nr. 121, 115 og 146). Sønnen Peder Marius bliver skibsfører, gifter sig ikke, og bor senere hos søsteren i Tagholm (lb.nr. 96). Datteren Bertha ægter smedemester Bech i Aabenraa. Efter 1. verdenskrig overtages en del jorder af klitvæsenet. 1925 dør enken Christine Lassen. Arvingerne får adkomst i 1930 og sælger ejendommene i Duhnby og Sønderby (/) til en landmand for 4.500 kr.

*Billede 31:
Christine Lassen med 5 af sine børn. F.v. Bertha, Hans Mærsk, Nis Jensen, Bodil Maria, og vsa. moderen Peder Marius. (PD)*

1930-1944

Paul Otto Gerdts, landbrug.

Han er født 1903 på Sild som søn af Heinrich Gerdts. Forældrene kommer også til Rømø (se lb.nr. 176). Paul Otto er gift med Anna Cathrine Thomsen, født 1907 i Haderslev. Parret bor først på naboejendommen (lb.nr. 152), hvor sønnen Villy fødes i 1930. I 1935 følger Ole, og begge får mellemnavnet Fønskov. Efterhånden køber Paul Otto nogen jord til, hvorefter han råder over godt 12 ha. I 1944 sælges ejendommen, og familien flytter til Sjælland.

1944-1963

Nis Petersen, landbrug.

Han er skatteinspektør i Tønder og bortforpagter ejendommen til Carlo Gundesen, der med forældrene er kommet til Rømø (se lb.nr. 35). Hans far har købt en nyere gård i Juvre (ikke med i

registranten), som Carlo senere overtager. Fra 1952 benyttes bygningen som feriehus for medarbejdere af Breklum Missionen. I 1963 overtages selve huset af Missionens Venner, med 5 ha.

1963-1975

Breklum Missionens Venner i Nordslesvig, fritidshjem.

Ejendommen benyttes fortsat til feriformål, nu også for familier og grupper såvel som efterskole for voksne. Jorderne deles videre i 1975. En mindre grund, 0.6 ha, forbliver ved fritidshjemmet, der får en ny ejer.

siden 1975

Nordschleswigsche Gemeinde, fritidshjem.

Ejendommens benyttelse forbliver uændret. I 1994 udvides kapaciteten, idet en ny længe tilbygges i østenden af huset.

Billede 32 a:

Mølby set fra nordvest, før 1908. Møllen er intakt, og den gamle møllegård står der endnu. I forgrunden t.h. står huset lb.nr. 163, endnu med 4 fag. I den venstre del af billedet ses f.h. det nye møllehus (lb.nr. 160) og t.v. ejendommen lb.nr. 159 med købmansgården (lb.nr. 157) bagved. Begge mangler endnu deres tilbygninger fra 1908 hhv. 1909. (PD)

Mølby

Navnet dukker først op i 1700-tallets første halvdel, da bebyggelsen i dette område vokser. Før gjalt det som del af både Østerby, Sønderby og Vråby.

Opsvinget skyldes udover befolkningens generelle vækst også møllens placering. I en periode var der to møller på Sønderlandet (se bind IV, s. 250). Den i Østerhede var der måske først og blev nedbrudt omkring 1650.

Fra Mølby-området stammer de første oplysninger om skoler på Sønderlandet. Lars Jørgensen Degn, en søn af præsten Jørgen Winther (1605-25) og ejer af en kvartgård i Mølby (se lb.nr. 158), holdt skole i 1680erne (TBB). I perioden 1715-21 kaldes en Jørgen Madsen, ejer af et kådnersted i Mølby (/), »Skolemester« (TBB). Sønderlandets første skolebygning opføres 1744 imellem Mølby og Sønderby (se lb.nr. 172).

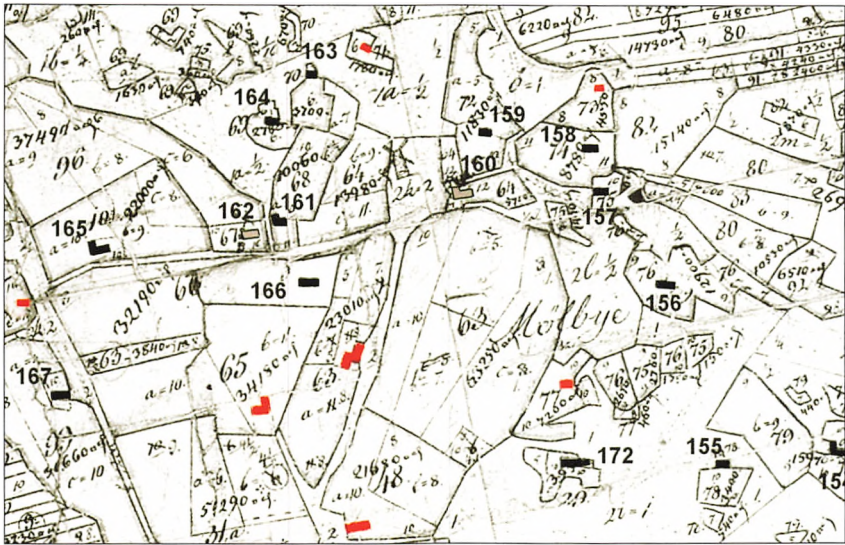
Billede 32 b:

Mølby set fra nordvest, omkring 1930. Møllen er forfalden, den gl. møllegård er væk. Huset lb.nr. 163 i forgrunden t.h. er forlænget. Bag det nye møllehus skimtes bageriet. T.v. står lb.nr. 159 med nordlængen og længere t.v. lb.nr. 158. I baggrunden ses t.v. nogle Østerbyhuse, t.h. Sønderbyhuse. (PD)

I det i registranten som Mølby definerede område findes omkring 1600 3 gårde, der indtil 1683 deles til 6, hvoraf de 2 er regnet til Vråby (lb.nr. 145) hhv. Sønderby (lb.nr. 173). I løbet af 1700-tallet sælges og købes, hvorefter Mølby endnu har 3 gårdejendomme, den ene oprindelig et kådnersted. Omkring 1900 drives endnu ét landbrug i området.

I matrikuleringen af 1683 nævnes 7 mere eller mindre store kådnersteder i området, og antallet vokser til 21 indtil år 1800. Deraf er de 2 oprindelige gårdejendomme, mens én af de gamle kådnersteder er blevet til en gård. Indtil matrikuleringen i 1840 forsvinder 4 huse. Omkring 1900 findes endnu 15 gamle ejendomme, inkl. det ene landbrug. 14 ejendomme beskrives i det følgende (billeder 32 a/b og kort billede 33 a/b).

I midten af 1800-tallet indrettes to ejendomme til bager- hhv. købmandsforretning, som findes den dag i dag. Mølledriften opgives i begyndelsen af 1900-tallet.

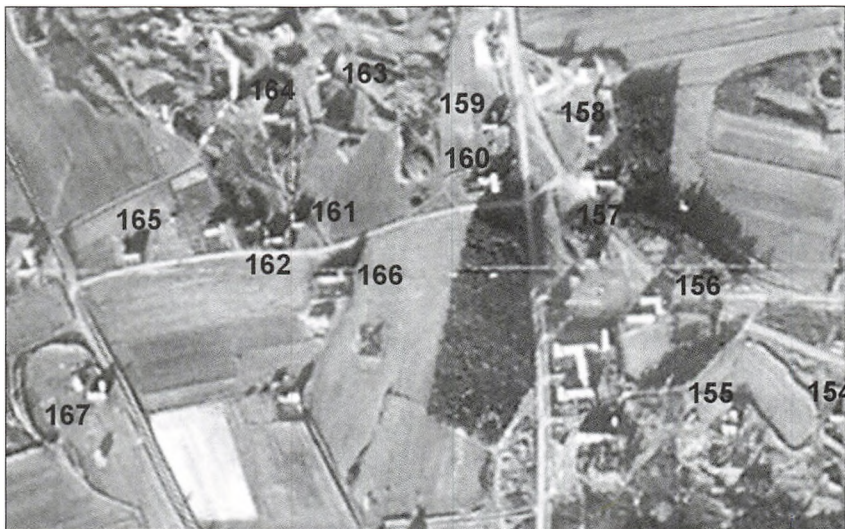

Billede 33 a:

Mølby på matrikelkortet af 1840. Forsvundne huse er rødt markerede. Gråt markeret er 2 huse (lb.nr. 160 og 162), hvor en ny bygning blev opført på samme grund. (© Kort & Matrikelstyrelsen A. 131-97)

Billede 33 b:

Samme område som billede 33 a, på et luftfoto fra 1961. Gamle strukturer kan genkendes, f.eks. de oprindelige gårdsteder nr. 48 og 63 på 1840-kortet. Ejendommenes lb.nr. er indtegnet. (© Kort & Matrikelstyrelsen A. 131-97)

Løbe-nummer	Artikel-nummer	Adresse	Amt før 1864	Register 1971		2007
				Løbenr.	Vurd.gr.	Vurd.gr.
154	582 Ki	Havnebyvej 224	Ribe	134	Cb	Cb

1967

2007

Bygningshistorie:

Bygningens ældste del stammer formentlig fra omkring 1730 (FP). Huset er kun 5 $\frac{1}{2}$ meter bredt og 1.79 meter højt under bjælkerne. I remmen ses spor af bindingsværkets taphuller. I husets østligste fag findes panelvægge i tidstypisk stil (billede 34). I brandforsikringen af 1769 mangler ejendommen, der i 1783 står registreret med $\frac{1}{2}$ lod af 4 mulige, et lille hus, som i 1798 har 4 fag. Senere laves en udvidelse i vestenden, med 2 smallere fag

på hver 1.30 meter. I 1820 hæves forsikringen til 1 lod. Bygningen får 2 større staldfag (2 meter bredt) såvel som en lille længe mod nord (kort billede 33 a). Den sidste udvidelse tages ned igen efter 1908. I dag står de 6 gamle fag af stuehuset og 2 nye fag mod vest, genopbygget i 1967.

Billede 34:
Panelvæg fra 1700-tallets første halvdel i huset lb.nr. 154. Rammeprofilerne svarer til profil nr. 5, billede 101 i bd. I.

Ejendomshistorie:

1733-1772

Hans Nielsen, 1/4 kådnersted.

Han fæster 1733 et nyt hus »med almuens tilladelse« (FP). I 1772 afstår han ejendommen til efterfølgeren (FP).

1772-omkr. 1815

Peder Truelsen, 1/4 kådnersted.

Han er født ca. 1741 i Sønderby som søn af Truels Hansen (lb.nr. 177). Peder er sømand og låner 1772 16 mk.lb., vist i forbindelse med købet af det lille bitte hus. Konen kendes ikke, men der er en søn, Niels Hansen, født ca. 1766. Derfra antages, at forgængerer er hans svigerfar. 1787 er konen død (FKT). 1795 overlader husfar Peder stedet til sin søn, men kontrakten bliver ikke gennemført, da sønnen overtager sin farfar's kådnersted i Sønderby (lb.nr. 177). Peder Truelsen bor nu ene i huset. Han deltager i det lille østersfiskeri, som igen drives ved Rømø. Peder dør inden 1815. Sønnen arver ejendommen, men får tilsyneladende ikke fæste.

omkr. 1815-1822

Niels Hansen Pedersen, 1/4 kådnersted.

Han bor fortsat i Sønderby og stiller huset her til rådighed for en datter og hendes ægtefælle, gift i 1819. 1822 sælger han ejendommen til denne svigersøn, for 50 rbd.

1822-1860

Michel Jensen Nielsen List, 1/4 kådnersted.

Han er født ca. 1789 i Nør-Kromose som søn af »Grønlandsofficer« Niels Michelsen List og Kirsten Christensdatter (/). Michel er sømand på sejlads til Island og sælfangst ved Spidsbergen, i 1830erne som styrmand hhv. harpuner fra København (WS). 1823 fødes en søn, Cornelius, 1834 en datter, Anna Margrethe. Michel køber et forfaldent nabohus mod vest, med en større hustoft, som lægges til ejendommen. 1839 forliser husfaderen. Enken knipler og »lever af sin jordlod« (FKT). I 1845 bor enkens søster Maren her. Mens sønnen går til søs og sandsynligvis forliser i 1850erne, bliver datteren hjemme. 1860 sæl-

ger begge »som eneste arvinger efter Michel J. N. List« stedet til en enkemand fra Toftum, mod aftægt for begge kvinder og uddannelse for pigen.

1860-1873

Peder Hansen Manø, 1/2 kådnersted.

Han er født ca. 1792 i Toftum (lb.nr. 23) og har indtil for nogle år siden ejet storgården i samme by (lb.nr. 18), der nu er i den eneste søns besiddelse. Endnu i overtagelsesåret gifter han sig med enken Karen her på ejendommen. To år senere begår han selvmord. Enken arver ejendommen og halvdelen af en englod på Nørlandet, efter aftale med den afdødes søn Thade H. P. Manø. I 1870 giftes datteren Anna Margrethe med en arbejdsmand fra Emmelsbøl i Nordfrisland. 1873 dør husmor Karen. Svigersønnen får adkomst til ejendommen med 5,6 ha jordtilliggende.

1873-1902

Nickels Boysen, et hus.

Han er født i 1829. Der er ingen børn i ægteskabet. Husmor Anna Margrethe dør i 1901, hvorefter Nickels sælger ejendommen. Han dør 1909 i Sønderby, som »medlem af fattigvæsenet«.

1902-1922

Peter Jørgen Hagensen, et hus.

Han er 1840 født i Tvismark (/) og bliver møllersvend i Mølby. Dér ægter han Frederikke Cathrine Mortensen og får 3 børn (se lb.nr. 163). 1874 dør konen, og Peter gifter sig igen, med en nabo-enke, Anna Kirstine, til hvis hus han flytter (lb.nr. 159). Efter en periode med ukendt bopæl køber Peter ejendommen her. Han sælger en del af jorden. Konen dør i 1914, enkemanden i 1917. Arvesagen trækker sig pga. krigen. Sønnen Ferdinand Metanus er sømand i Montreal, datteren Ida Bothilde, nu i Tagholm (lb.nr. 94), dør 1920 inden afslutning af sagen, og datteren Jette Hansine, gift Rasmussen, i Esbjerg, er da også død (GA). I 1922 kan arvingerne sælge ejendommen.

1922-1926

Carl Christian Johannsen, et hus.

Han er født 1859 på fastlandet, ligesom konen Jesine Christine, født Nielsen (1857). Manden er 1891 postbud i Sønderby (se lb.nr. 181) og 1899 arbejdsmand i Havneby. I 1900-tallets første årti er Carl fisker. 1905 bor familien i Østerby (lb.nr. 148), 1910 igen i Havneby, hvor deres sidste 3 af 9 børn er født, Otilie Jesine (1896), Carl Sigwald (1898) og Mathilde Laurine (1899). Alle børn bor andetsteds, da forældrene flytter herind, fra et lejet hus i Sønderby (se lb.nr. 183). Husfar Carl Christian dør i 1923, kaldt »tagtækker«. Nogle år senere afhænder enken ejendommen.

1926-1962

Peter Jespersen Duhn, et hus.

Det er bagermesteren fra nabolaget (se lb.nr. 156), der køber ejendommen. I en årrække bruges huset som fåresti (billede 35). Senere sættes det istand og lejes ud.

Billede 35:

Peter Jespersen Duhn med sine får ved huset lb.nr. 154. (PD)

1962-1984

Margarethe Nielsen, et hus.

Hun er født 1906 i Skelde ved Broager, gift med Axel Nielsen, født 1903 i Århus. Margarethe (billede 36) er journalist ved dagbladet Hejmdal, manden forretningsfører i Aabenraa. Der er et barn, Doris, født 1935 og siden 1958 gift med Oddvar Lavold, født 1934 i Flekkefjord/Norge, hvor parret også bor. Begge er journalister. De får 3 børn, pigerne Gro (1959) og Kirsti (1966) og drengen Jarle (1962).

Huset, udvidet lidt, er familiens feriebolig. Axel Nielsen dør i 1968. I 1982 overdrager enken huset til sin datter og hendes børn. Hun dør i 1990.

Billede 36:

Margarethe Nielsen
og Peter J. Duhn. (PD)

siden 1982

Doris Lavold, født Nielsen, og børn, et hus. Det velplejede hus, »Nickelsborg«, bruges fortsat som feriebolig for hele familien.

Løbe-nummer	Artikel-nummer	Adresse	Amt før 1864	Register 1971		2007
				Løbenr.	Vurd.gr.	Vurd.gr.
155	721 Ki	Havnebyvej 220	Ribe	137	Cb	Cb

1970

2007

Bygningshistorie:

På stedet bygges i 1736 et 6-fags-hus (FP). Bygningen forsikres i 1769 med 1 lod af 2 mulige, i 1783 med 1 lod af 4. Da er huset formentlig allerede slidt. I 1834 er forsikringen nedsat til 1/4 lod, og kort efter 1840 brækkes huset ned. I begyndelsen af 1860erne bygges nyt på grunden, og dette hus forsikres 1863 med 2 lodder. Efter 1908 tilbygges en lav nordlænge (billede 37), som i 1968 ombygges og tækkes med rør (se ovenfor). En lille karnap på sydsiden fjernes efter 1967, og på sydsidens facade indbygges en havedør i midten. Næsten sådan fremstår huset i dag. Den gamle hovedfløjs loftetage er dog siden forsynet med 2 vindueskviste.

Billede 37:

Huset lb.nr. 155 o. 1950, med en lav udlænge, set fra vest. (PD)

Ejendoms historie:

1736-1777

Hans Jensen Barbras, 1/4 kådnersted.

Han er født ca. 1705 i Sønderby (/) som søn af Jens Hansen »ad Barbras« og Maren Christensdatter. Efternavnet stammer fra fødestedet, én af en række ejendomme, hvor måske en gammel

gård har stået i 1500-tallet, ejet af Barbara Mouritzes (se lb.nr. 183). Hans fæster 1736 en »byggeplatz« til et 6-fags-hus (FP) og gifter sig med Maren Andersdatter. Hun dør omkring 1740 (TBB). Af et 2. ægteskab kendes 2 børn, Jens (ca. 1742) og Hans Jensen (ca. 1754). Sønnen Jens gifter sig med en ukendt kvinde og får en datter, Mette (ca. 1762). Broderen Hans Jensen ægter kommandørdatteren Sara Cecilia, født 1758 (lb.nr. 187), tager bopæl i Havneby (/) og bliver senere skipper, reder og strandfoged. Jens får ejendommen overdraget. Hvornår forældrene dør, vides ikke.

1777-1825

Jens Hansen Barbras, 1/4 kådnersted.

Fra 1771 sejler han som styrmand til Grønland, først på »Jonge Margaretha«, senere på »Frau Agatha« (WS). Konen dør, og Jens gifter sig igen, med Anna Christensdatter, født ca. 1748. To døtre fødes, Anna (ca. 1783), og Kirsten (ca. 1786). Husfar Jens dør før 1799, og enken sidder i fattige forhold. Steddatteren Mette giftes med østersfiskeren Broder Jepsen, født ca. 1748 i Brede. Parret bor med i huset, til leje. En aftægtskontrakt for Jens' enke fører aldrig til et fæsteforhold. Mette og Broder får 4 børn, Karen (1799), Mette (1800), Jev Andreas (1803) og Mette Kirstine (1809). I 1815 giftes Jens Barbras datter Kirsten med en kommandør og enkemand i Vesterhede (/), Svend Andreas Hansen Carl. Han har en gård og 5 børn, og der fødes 3 mere i det nye ægteskab. I 1819 ægter Anna Jensdatter sømanden Andreas J. M. Jespersen, født 1796 i Havneby som søn af Jesper Jensen Præst og Anna Nielsdatter (/). Faderen stammer fra Vendsyssel (SR). Broder Jepsen's familie flytter ud og bor til leje i Østerhede, hvor Broder dør i 1821. Sønnen Jev (se lb.nr. 134) bliver harpuner og køber senere en ejendom i Østerhede for mor og søskende (/) og endnu et sted i Sønderby for sig selv (lb.nr. 186). Anna og Andreas Jespersen får 1824 en søn, Jens Christian. I 1825 dør den »yderst fattige« aftægtsenke, Anna Christensdatter. Ejendommen overtages af svigersønnen.

1825-1841

Andreas Jensen Møller Jespersen, 1/4 kådnersted.

Manden synes at være rejst. I 1834 og 1840 (FKT) kaldes konen Anna »enke«. I 1840 bor en anden enkemand med i huset, Jens

Hansen Christensen. Husmor Anna dør i 1841, og da omtales enkemanden som »fraværende«, ligesom sønnen. Alt sælges på auktion, ejendommen for 32 rbd., løsøre for 21 rbd.

1841-1878

Jørgen Pedersen List, 1/4 kådnersted.

Han er 1806 født i Østerhede (se lb.nr. 131). Jørgen er gift med Anne Kirstine, født 1806 i Mølby (/) som datter af senere Altona-kommandør Peder Pedersen Lassen (billede 38) og Mette Marie Jørgensdatter. I 1834 har Jørgen P. List overtaget svigerforældrenes gård. Han bliver skipper og er senere medreder af skonertbriggen »Hekla« (se billede 148 i bind IV). Jørgen køber ejendommen her og river huset ned. I omkring 20 år findes ingen bygning på grunden. 1863 har Jørgen P. List bygget nyt, som brandforsikringen viser. Huset her beboes sandsynligvis af sønnen, kaptajn Peder Lassen List, født 1834. Han er siden 1859 gift med Sibrandine Nicoline, født 1837 i Havneby (/) som datter af skipper og senere postmester Sibrandt Hansen Duhn og Dorothea Nicoline Kall (billede 39). I 1868 køber Jørgen P. List mølleejendommen (lb.nr. 160). I 1870 dør hans kone, i 1878 han selv. En svigersøn, Julius Brodersen har overtaget Mølby-gården, der senere nedlægges (se ved lb.nr.

Billede 38:

Model af Grønlandsskibet »Stadt Altona«, 1817-19 ført af Peder P. Lassen. (privateje)

Billede 39:
Skibskaptajn Peder Lassen
List og hustru, Sibrandine
Nicoline, født Duhn. (PD)

150). Sønnen Peder Lassen får mølleejendommen, sælger den videre og tager bopæl i Kirkeby (se lb.nr. 109). Huset her afhændes.

1878-1894

Christen Knudsen Thygesen, et hus.

Han er født 1845 i Ballum som søn af Truels og Karen Thygesen. Christen sejler som bådskipper på Vadehavet. En kone fra et første ægteskab kendes ikke. Der synes ikke at være børn. I 1893 gifter manden sig anden gang, med Holmine Petrea Marie With, født 1865 i Mølby (lb.nr. 165). Ejendommen sælges »med kakkelovn« for 1.700 mk. Parret tager bopæl i Havneby (/), hvor de får 5 børn. Christen K. Thygesen dør i 1927.

1894-1896

Peter Tønnes List, et hus.

Han er født 1838 i Mølby (/), en anden søn af Jørgen P. List (se ovenfor). Indtil 1887 ejer han en gård i Østerby (se lb.nr. 150). Nu bor familien i Esbjerg. Peter sælger snart videre, for 1.400 mk.

1896-1908

Jens Christian Bundesen, et hus.

Han er født 1870 i Toftum (lb.nr. 17) og bliver landpostbud. I 1893 gifter han sig med Jenny Christence Brodine Wandahl, født 1873 i Tvismark (lb.nr. 58). Parret bor først på Sild og kommer hertil med 2 børn, Andreas Cornelius (1894) og Metha Kirstine (1896). Her fødes Søren (1897) og Jette Margrethe (1898).

Familien flytter kort efter århundredskiftet til konens fødehjem i Tvismark. I 1904 lejes huset her ud til skorstensfejer Jørgen Jensen Iversen, hvis kone Christiane Eleonore Kirstine Bundesen fra Toftum (lb.nr. 25) er en kusine til Jens. Parret har 4 børn, født i Jyndevad, Kerstine Margrethe (1894), Jenny Hansine (1897), Anon Andreas (1899) og Jacobine Thomasine (1900). En dreng, Hans Christian, fødes 1904 hos Christianes bror i Tvismark (lb.nr. 41). Her følger Jørgine Christine (1906), og i et lejet hus i Østerhede datteren Thora Cathrine (1908). Jørgen Iversen køber 1911 en ejendom i Sønderby (se ved lb.nr. 181), hvor familien flytter hen.

1908-1910

Christian Christensen, et hus.

Han er tømrer, 1870 født i Billum sogn, og siden 1905 gift med Cathrine Marie Møller fra Vråby (lb.nr. 138). Hidtil bor parret i Nørtvismark (/). Dér fødes en søn, Marius Peter (1907). Familien flytter til et andet hus (lb.nr. 162), købt i bytte med ejendommen her. Midlertidig lejes huset ud, igen til Jørgen og Christiane Iversen.

1910-1913

Laust Laustsen Duhn, et hus.

Han er enkemand og pensionist. Sønnen Peter har købt bageriet (se lb.nr. 156). Laust dør i 1912. Arvingerne sælger ejendommen for 1.550 mk. Datteren Anna er gift Olsen i Brørup, Anida Laurenzia gifter sig 1914 med postassistent Hans Peter Cornelius Carl fra Kromose (se lb.nr. 99). Sønnen Hartwig er købmand i Tønder, men dør 1916 ugift i Mølby.

1913-1930

Helene Margarethe Schmidt, et hus.

Hun er født 1850 i Ballum og med forældrene flyttet til Havneby, hvor de overtager kroen (lb.nr. 193). Helene er ugift og har hidtil hjulpet ved krodriften. Her nyder hun sin alderdom. Hun dør 1930 i Havneby.

1930-1953

Helene Ulrikke Hansen, et hus.

Hun er 1894 født i Duhnby (lb.nr. 151) og endnu ugift. I 1932

Billede 40:

Helene Thomsen, født Hansen, med sin mand, Christian Thomsen, foran huset lb.nr. 155. (PD)

ægter hun Christian Thomsen. Han er født 1896 i Sønderby (lb.nr. 171) og bliver postekspeditør. Der er ingen børn. I 1953 sælger parret (billede 40) ejendommen, 2.3 ha stor, og flytter til Kongsmark.

1953-1960

Knud Frederiksen, et hus.

Han er landretssagfører i København og formand af Hovedstadens Grænseforening. Huset kaldes »§ 5« efter afstemningsparagrafen i fredsftalen af 1866. Formålet med huset er at byde plads for to familier til at holde ferie her, én fra Sønderjylland og én fra Sydslesvig, med fælleskøkken. På denne måde skulle forbindelsen imellem de to gamle landsdele blive opretholdt.¹¹ Som konsekvens sælges huset til Grænseforeningen. Knud Frederiksen beholder dog en stor del af grunden.

1960-1967

Hovedstadens Grænseforening, et hus.

Førnævnte planer bliver ikke rigtig til noget. Derfor afhændes huset efter en årrække.

1967-1981

Poul Busch Allesen-Vernø, et hus.

Han er apoteker i Skærbæk, født 1904 i Næstved og gift med cand. pharm. Karen Margrethe Jacobsen, født 1905 i Helsingør. Parret har 3 voksne børn, Hanne (1933), Søren (1935) og Inger (1938). Det nedslidte hus renoveres med nænsom hensyntagen til Rømø's byggestil og udstyres med gamle døre, ovne, møbler og fliser. Staldlængen får et stråtag og udbygges til beboelse. I 1969 købes den øvrige, oprindelig til ejendommen liggende jord af Knud Frederiksen, 1.6 ha. På grunden bygges et udsigtstårn. I 1975 flytter apotekerne til Frederiksberg og overdrager ejendommen til børnene.

1981-2000

Søren Allesen-Vernø m.fl., et hus.

Hele sommerhalvåret er huset fortsat forældrenes »residens«. Søren er major i flyvevåbnet med tjeneste ved NATO og bopæl i Nederlandene, søsteren Hanne, gift Garde-Hansen, lever i Canada. Kun søsteren Inger, gift Tappe, bor i nærheden. Hendes mand, Paul Tappe, er dansk præst i Leck/ Sydslesvig. Inger dør i 1987, hvorefter enkemanden bliver medejer. I 1990 dør apotekerens (billede 41), i 1998 fulgt af enken. Begge ligger begravet på Rømø's kirkegård, ligesom datteren. Alle 3 ejere har ferie-bopæl andre steder og beslutter sig til at sælge ejendommen.

Billede 41:

Apotekeren Poul Busch Allesen-Vernø foran indgangsdøren til sit hus lb.nr. 155, hvor en gravsten fra 1600-tallet ligger. (PD)

siden 2000

Jacob Holdt og Karen Margrethe Pedersen, et hus.

Manden er læge i Skærbæk, født 1946 i Bjolderup. Konen er lektor, født 1949 i Århus. Parret har 2 sønner, Rasmus (1978) og Mathias (1982) Pedersen Holdt. En gravsten fra 1668, i mange år dørsten ved huset, restaureres og stilles op i husets forstue (billede 42). Den lå over en storbonde, skipper og landfoged fra Sønderby, Christen Jensen (se ved lb.nr. 173).

Billede 42:

Gravsten, der har ligget over gårdmand, skipper og landfoged Christen Jensen af Sønderby (1598-1668). En søn, kommandør Peder Christensen æ., har bygget nyt i Sønderby og overtaget halvdelen af slægtsgårdens jorder (se lb.nr. 173). Teksten på gravstenen, såvidt den kan læses:

HER HVILER I HERREN
ERLIG OC VELACHT
SCHIPPER
KRESTEN IENSSEN
SONDERHOE SOM SALIG
DØDE AO 1668
DEN 22 JULIUS
SINDT ALDER 70 AAR

HER HVILER I HERREN
ERLIG OC
GUDFRØTIG MATRON
IENSSSES ... SALIG DØDE
AO 1668 DEN 28 FEB
HINDES ALDER 70 AAR

Løbe-nummer	Artikel-nummer	Adresse	Amt før 1864	Register 1971	2007	
				Løbenr.	Vurd.gr.	Vurd.gr.
156	1195 Ki	Havnebyvej 214	Ribe	135	Cc	Cd

1967

2007

Bygningshistorie:

Det første hus på stedet er bygget i 1600-tallet, 4 fag langt (TBB) og 5.70 meter bredt. Formentlig omkring 1725 forstørres bygningen til 7 fag beboelse og 3 fag nordlænge i østenden, 5.40 meter bredt, som bryggers og bagers. Der er 2 skorstene. Sådan står huset endnu i 1862, vurderet til 400 rd. (BF). I 1873 (murankre) bygges et helt nyt stuehus såvel som en stald- og ladelænge dér, hvor den gamle beboelse lå (billeder 43-44). Senere opføres et særskilt pakhus på ejendommen. I 1890'erne får stuehuset et skifertag. 1906 bygges et nyt bagehus, hvor der i 1912 opstilles en gasmotor til driften af en kværn og en blandingsmaskine (plan billede 45). Efter midten af 1900-tallet udvides forretnings- og driftslokalerne væsentligt.

Ejendoms historie:

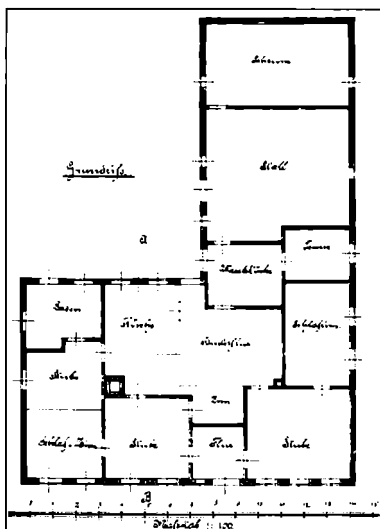
indtil 1702

Mette Nielsdatter, 1/4 kådnersted.

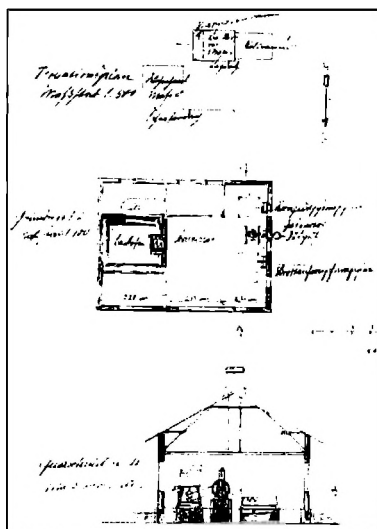
Hendes navn fremgår af fæsteprotokollen for 1702.

Billede 43:
Bageriets stuehus, bygget i 1873. (PD)

Billede 44:
Grundplan af bageriet,
nybygget i 1873.¹²

Billede 45:
Grundplan og tværnsnit
af bagehuset med maskiner.¹²

1702-1721

Hans Pedersen Møller, 1/4 kådnersted.

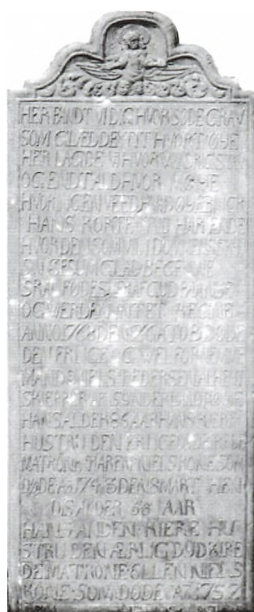
Han er født 1660 i Vesterhede som søn af gårdmand og skipper Peder Christensen Møller (/). I 1693 står han på tinge, sammen med bror Christen, anklaget for samleje med forældrenes tjene-

stepige, der er blevet gravid. Men hun har intet bevis, og brødrene straffes ikke. 1696 er Hans Møller skipper, der sejler varer fra Hamborg (TR). I 1698 forliger han sig med faderen om fødegårdens skæbne. Den går foreløbig til søsterens svigersøn, kommandør Claus Christensen (se lb.nr. 151), men skal senere overtages af Hans. Det sker da også i 1721, og Hans sælger sit 4-fags hus her for 65 rd. (TBB). Fra et ægteskab med en ukendt kvinde kendes mindst 3 børn, Peder (ca. 1696), der bliver Hamborgkommandør og gårdmand i Vestergård (/), Jesper, ligeså kommandør og gårdmand i Kirkeby (lb.nr. 108), og en datter Kirsten (TBB).

1721-1766

Niels Pedersen Ålheit, 1/4 kådnersted.

Han er født 1682 i Sønderby (lb.nr. 171) og siden 1717 gift med Karen, født 1688 (gravsten billede 46). Fra 1717 og indtil 1738

*HER FANTT VI DIG HVOR SØDE GRAV
SOM GLEDEDE TIT HVORT ØJE
HER LAGDE VI HVOR WANDRIG STAV
OG ENDT ALD HVOR MOYE
HVOR INGEN VEED HVAD ØYEBLICK
HANS KORTE TID HAR ENDE
SOM DEN SOM VIL I DOMMIENS SKY
SIN JESUM GLAD BEGEGNE
SKAL FØDES HER AF GUD PAANYE
OG WERDEN INTET REGNE
ANNO 1768 DEN 26 OCTOB DØDE
DEN ERLIGE OG WELFORNEMME
MAND NIELS PEDERSEN ALHEYT
SKEPPER AF SYNDERLAND ROMO
HANS ALDER 86 AAR HANS KIERE
HUSTRU DEN ERLIGE DYDZIREDE
MATRONE KAREN NIELSKONE
SOM DØDE AO 1743 DEN 8 MART
HENDIS ALDER 55 AAR
HANS ANDEN KIERE HUSTRU DEN
ERLIG DYDZIREDE MATRONE
ELLEN NIELSKONE SOM DØDE AO 1752*

Billede 46:

Tosidet gravsten, der har ligget over skipper og kromand Niels P. Ålheit af Mølby (lb.nr. 156). Hans anden kone («ENA») er vist i mindre størrelse end den første («KNA»), formentlig pga. ægteskabets varighed. Efter værktøjet at dømme var Niels P. Ålheit også tømrer. Hans første kone holder en købmandsvægt i hånden. (Foto Arne Jørgensen)

findes manden som skipper. På en 2-læsters snekke sejler han tit til Hamborg og Holland, bringer søfolk derover og henter mursten derfra. I 1718 årelader konen en anden kvinde. Og hun står vist for den krodrift, Niels Ålheit får tilladelse til i 1726. Huset bygges ud til dette formål. Karen Nielskone dør i 1743, og manden gifter sig igen, med Ellen. Denne kone mister han i 1752. Begge ægteskaber er barnløse. I 1760 benyttes kroen til en større tingsag. Sagen drejer sig om nogle »oksehoveder« (fade) fransk vin, som præstens sønner siges at have hentet fra stranden (se også lb.nr. 100 og 102). I 1768 dør Niels Ålheit, efter at have afhændet ejendommen.

1766-1802

Hans Jespersen Møller, $\frac{1}{4}$ kådnersted. Han er født ca. 1734 i Kirkeby (lb.nr. 108), et barnebarn af overnævnte Hans P. Møller. Hans er gift med Kirsten Jørgensdatter, født ca. 1734. Parret får 3 børn, Niels (ca. 1766), Jørgen (1773) og Jesper (1776). Hans J. Møller sejler som skipper (FKT), muligvis 1768-70 for sildefangstselskabet i Altona (SL), og i 1790erne, igen fra Altona, på »Vogel Phønix« og »Hvidfisken« til Middelhavet (SP). I 1789 er der ingen formue, og indkomsten angives kun til $\frac{1}{2}$ rd. Sønnen Niels gifter sig med Mette Cathrine Pedersdatter fra Vråby (lb.nr. 134), Jørgen med Cathrine Johannesdatter fra Havneby (lb.nr. 194), Jesper med Anne, født ca. 1779 i Østerhede (/) som datter af kommandør og gårdmand Mathias Jessen Dahl og Mette Tøgesdatter. Alle 3 sønner bliver skippere. I 1802 overdrager forældrene ejendommen til den yngste søn, mod aftægt.

1802-1805

Jesper Hansen Møller, $\frac{1}{4}$ kådnersted.

Her fødes parrets første 2 børn, Hans (1801) og Mathias (1803). Jesper's forældre dør snart, og han køber en gård i Østerhede (videre se lb.nr. 132).

1805-1816

Jørgen Mathiesen Nielsen, $\frac{1}{4}$ kådnersted.

Han er født 1779 i Kongsmark som søn af Niels Erik Jørgensen og Sophie Hansdatter Dahl (/). Jørgen bliver skipper og gifter sig i 1804 med Maren, født 1781 som datter af skipper Christen P. Møller i Østerhede (lb.nr. 126). 1804 fødes et første barn, dat-

teren Christiane Sophia. Ejendommen her købes med hjælp af et lån. Moderen optages på aftægt mod at sønnen får alle hendes ejendele. Her får parret 4 børn, Christiane Catharina (1806), Anna Cathrine (1809), Christen Møller (1810) og Niels Møller (1813). I 1816 købes en ejendom i Kongsmark, og alle flytter derover (videre se lb.nr. 90). Efterfølgeren betaler 200 rbd. for ejendommen.

1816-1826

Jens Jørgensen, 1/4 kådnersted.

Han er matros på Grønlandsfart, født ca. 1782 i Sønderby (lb.nr. 183). Jens sejler fra Glückstadt, Altona og Tønning (SR). Han er siden 1811 gift med Anne Kirstine Mathiasdatter Dahl, født ca. 1786 i nabolaget (lb.nr. 185). Parrets første barn er Anne Cathrine (1812), og her fødes 2 døtre mere, Maria (1817) og Karen (1818). I 1819 overtager Jens svigerfaderens ejendom (videre se lb.nr. 185), mens den nygifte svigerinde Anne Cathrine Dahl, født 1801, flytter 1821 ind med sin mand, der i 1826 køber ejendommen for 150 rbd.

1821-1857

Andreas Mathiesen, 1/4 kådnersted.

Han er født ca. 1786 i Havneby (lb.nr. 190) og har skipperborgerskab i København, ligesom broderen Mathias (lb.nr. 151). Senere sejler han som styrmand (FKT), og i 1838 som »Bestmann« fra Hamborg (WS). I 1830erne indrettes et bageri i huset. Dette drives af hustruens yngre søster, den ugifte Regette Sophie Dahl (1804). Efter 3 døtre døde som små, fødes en søn, Mathias, i 1834. Han går senere på Jellinge seminarium og bliver lærer. Husfar Andreas opgiver søfarten, ca. 60 år gammel, og overtager bageriet. Han dør i 1857. Enken bytter ejendommen med et kådnersted i Sønderby (/).

1857-1895

Peder Jespersen Lausten Duhn, 1/4 kådnersted.

Han er født 1814 i Østerby (lb.nr. 149), sejler som skibskok og gifter sig 1844 med Anna, født 1821 i Havneby (lb.nr. 194). Peder køber ejendom i Sønderby (/), hvor parrets søn, Laust Lausten fødes i 1846. I 1857 byttes Sønderbyejendommen med bageriet her, som videreføres af Peder. Han beskæftiger en bagersvend,

Billede 47:

Peder Jespersen Lausten Duhn og hustru Anna Hansdatter. (PD)

en opgave, der senere overtages af sønnen. I 1873 bygges helt nyt (billede 43). Senere opføres et særskilt pakhus. I 1881 gifter sønnen Laust sig med Ida Petrea Mathiesen, født 1858 i Vråby (lb.nr. 137). Der fødes 5 børn, Anna (1882), Hans Cornelius (1883), Peder Jespersen (1885), Hartvig Alfred (1888), og Anida Laurenzia (1891). Kort efter den sidstes fødsel dør moderen. 2 år senere er husmor Anna død, og i 1895 følger Peder Jespersen L. Duhn (billede 47). Sønnen overtager ejendommen.

1895-1908

Laust Lausten Duhn, bageri.

Han gifter sig ikke igen. Der er en husholderske fra fastlandet, Abine Marie Nansen (se lb.nr. 176), der i 1905 bor med i huset, hvor alle børn endnu lever sammen med faderen. I 1906 bygges et nyt bagehus (plan billede 45). Datteren Anna giftes med dyrlægen Hans Olsen i Brørup. Sønnerne Hans og Hartvig lærer købmandsgerningen, men dør i 1908 hhv. 1916. I 1908 køber sønnen Peder, der har lært bagerhåndværket, ejendommen med bageriet for 12.000 mk. Faderen køber et nabohus, hvor han dør

Billede 48:

Familien Duhn ca. 1911. Siddende er den gamle bager Laust L. Duhn. De andre er f.h.: sønnerne Peder Jespersen og Hartvig Alfred, Peder's kone Agnes med barnet Ida, husholdersken Abine Nansen, døtrene Anida og Anna, med sin mand, dyrlægen Hans Olsen. (PD)

i 1912 (lb.nr. 155). Forinden fotograferes hele familien engang ved bageriet (billede 48).

1908-1959

Peder Jespersen Duhn, bageri.

I 1909 gifter han sig med Agnes Magrethe Hansen fra Duhnby (lb.nr. 151). Parret får 3 børn, Ida (1910), Hans Hansen (1911) og Laust Siegfried (1914). I 1912 mekaniseres bageriet. Under 1. verdenskrig tjener Peder Duhn som bager i Husum. I 1930erne gifter datteren Ida med Anders H. Gotthardsen, født 1911 i Endrup v. Hviding. Hans bliver lodsformand i Dragør, gift med Sophie Nielsen fra Augustenborg. Sønnen Laust bliver bager som sin far. I mellemkrigstiden køber Peder J. Duhn et lille nabohus (lb.nr. 154) og møllehuset (lb.nr. 160). Sønnen Laust gifter sig 1938 med Margrethe Birgitte Thuesen, født 1917 i Bolilmark (lb.nr. 33). Parret bor her i huset, mens forældrene flytter til møllehuset. I 1959 får Laust bageriejendommen tilskødet.

1959-1969

Laust Siegfried Duhn, bageri.

I ægteskabet fødes en søn, Peter Jespersen (1940). Selve bageriet afhændes i 1969 med 0,81 ha grund, mens der bygges et nyt beboelseshus på en anden del af grunden. Sønnen Peter sejler og gifter sig 1963 med Aase Hagensen Buch, født 1939 i Vråby (lb.nr. 136). De flytter til Korsør. Bageren dør i 1980, enken Margrethe i 2002.

1969-1998

Viggo Hansen, bageri.

Han er bagermester, 1933 født i Bredebro og gift med Helga Jessen, født 1934 i Frifelt. Parret bringer en søn med, Kjeld, født 1960. Bageriet og salgslokalet fornyes og udvides. Da Viggo bliver syg, sælges forretningen, og bagerparret flytter til Skærbæk. Dér dør manden i 1999.

siden 1998

Bent Maass, bageri.

Bagermesteren er 1953 født i Gedved v. Horsens og siden 1982 gift med Anne Hansen, født 1959 i Juvre (lb.nr. 14). Fra Bredebro, hvor de før havde en bageri, bringer parret 2 børn med, Sanne (1983) og Lars (1986).

Løbe-nummer	Artikel-nummer	Adresse	Amt før 1864	Register 1971		2007
				Løbenr.	Vurd.gr.	Vurd.gr.
157	56 Ki	Havnebyvej 211	Ribe	130	Cb	Cd

1967

2007

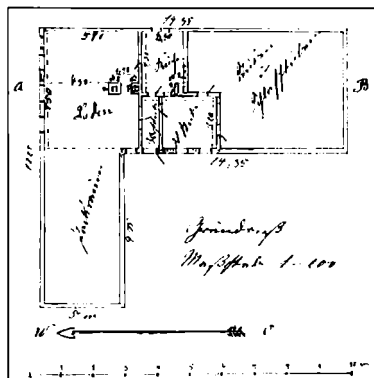
Billede 49:

Mølby set fra sydøst, ca. 1908. T.h. står købmandsgården med bræddergavlen på syd-længen (lb.nr. 157). Møllen er endnu intakt, og t.v. ses resten af den gl. mællegård, længere t.h. det nye møllehus (lb.nr. 160) bag et skur, der formentlig tilhørte købmanden. Helt t.h. skimtes huset lb.nr. 158. (RLF)

Bygningshistorie:

Det første hus på stedet bygges i 1740'erne, 7½ meter bredt. Enkelte bindingsværksstolper findes endnu, ligeså spor af skråbånd. I 1769 mangler huset i brandforsikringen. Måske er ejeren død. I 1783 forsikres huset med 1 lod af 4 mulige, måske 5 eller 6 fag langt. I 1820 hæves forsikringen til 3, 1825 til 4 lodder. Huset er tilsyneladende restaureret og forlænget, formentlig i østenden, til vore dages 11 fag. Efter en kort periode med en lavere forsikring, vist pga. slid og fattigdom, er forsikringen igen ansat på det højeste mulige niveau. 1861 har stuehuset

endnu bindingsværk og er vurderet til 660 rd. Et »sønderhus med bræddergavl« (billede 49) sættes til 140 rd. Det må være »høkeren's« erhvervsafdeling (plan billede 50). I 1865 forbedres huset igen, bl.a. med en flot indgangsdør (billede 51). I 1909

Billede 50:

Grundplan af købmandsgården i 1902.¹²

tilbygges nye forretningslokaler mod vest (billede 32a og 56). En del af stuehusets loft hæves. Efter 1964 bygges nogle gange ud og om. I dag står det gamle stuehus klemmt inde mellem supermarked og lagerbygninger.

*Billede 51:
Syddøren af huset lb.nr. 157, fotografere
ret i 1910. (Tønder Museum)*

Ejendoms historie:

1748-1790

Bunde Jørgensen, 1/4 kådnersted.

Han er født ca. 1705, formodentlig en søn af Karen Pedersdatter Margey i Sønderby (/). Faderen må være af Bundes-slægten dér. Bunde Jørgensens bror, kommandør Peder Jørgensen Bundes (1704), overtager moderens ejendom. Bunde bygger her »et nyt hus på almuens grund« (FP). Fra et første ægteskab kendes 3 børn, Karen (ca. 1738), Jørgen (1742), og Maren (1747). Faderen er bådskipper og i 1760 anklaget for at have sejlet ulovligt strandede oksehoveder vin til Kromose (TBB). Datteren Karen giftes med skipper Peder J. Dahl, der overtager naboejendommen (lb.nr. 158). Maren vies til Anders Chr. Geye (se lb.nr. 180). Sønnen ægter Kirsten Mouritzdatter fra Østerhede (lb.nr. 129) og bygger et hus på svigerfaderens grund (/). I 1787 (FKT) er husfar Bunde gift anden gang, med Mette, født omkring 1725 som datter af Søren A. Ambders (lb.nr. 128). Bunde Jørgensen dør snart, og enken afhænder ejendommen med »et brøstfældigt hus« mod gældovertagelse og aftægt.

1790-1819

Peder Nicolaysen, 1/4 kådnersted.

Han er født ca. 1769 i Sønderby (/) som søn af Anna Kirstine Hansdatter Dahl og harpuner Nicolay Pedersen, der er gift i Kirkeby (/). Manden, der også kaldes Peder Nielsen Møller, gifter sig med Mette, født ca. 1766 på én af Vestergårdene (/) som datter af kommandør Jesper Jensen. Parret får 2 børn, Anne Cathrine (ca. 1789), og Jesper (ca. 1791). Faderen sejler og omtales i 1801 (FKT) som »bortrømt«. Konen betegnes som fattig. Datteren Anne Cathrine giftes med senere skipper Peder Andersen Pedersen Møller fra Havneby (lb.nr. 187). Om sønnen Jesper hører man intet mere. Enken Mette må stifte gæld, og i 1819 kommer ejendommen på auktion. Hun flytter til datteren i Havneby (/).

1819-1833

Jes Pedersen Dahl, 1/4 kådnersted.

Han er født ca. 1770 i nabohuset (lb.nr. 158). Jes sejler på Grønlandsfart fra Norge og bliver i 1799 kommandør fra Bergen.³ Der gifter han sig med Lovise Martine Bendixen. Konen dør, og der er ingen børn. I 1819 kommer Jes tilbage til hjemøen og køber ejendommen for 89 rbd. Huset udvides og restaureres. Jes lever af sin formue og låner penge ud. I 1827 køber han et nabohus, som brækkes ned. Grunden deles med en anden nabo (lb.nr. 156). I 1833 overdrager Jes ejendommen til en søster, der er bleven enke (se lb.nr. 158). Han dør kort efter.

1833-1837

Maren Todsens, født Dahl 1/4 kådnersted.

Hun har ligesom sin ugifte søster i nabohuset arvet penge efter broderen, og dette gældfrit hus. Så hun kan »leve af sine midler« (FKT), sammen med sin søn. Han sejler som matros og gifter sig 1837 med Cecilie Birgitte Marie Wandahl, født 1819 i Kongsmark (lb.nr. 93). Sønnen får ejendommen overdraget, mod aftægt for moderen.

1837-1844

Carl Jacob Todsens, 1/4 kådnersted.

Snart forliser Carl til søs. Enken Cecilie gifter sig 1844 igen, med Jørgen Lausten Duhn, født 1817 i Østerby (lb.nr. 149).

1844-1902

Jørgen Lausten Duhn, 1/4 kådnersted.

Han sejler og bliver snart skipper. I 1847 lejer han nogen jord, imellem Østerby og Mølby, for 96 år og betaler 26 rbd. forud. Indkomsten tillader pengeudlån. Børn er der ikke. Efter 1855 opgiver Laust søfarten og bliver »høker«, hhv. »kræmmer« (FKT). I 1863 dør aftægtskonen, Maren Todsén. I 1864 køber Laust sit fødehjem på auktion, da svogeren Jens H. Kypper er gået fallit. Søster og svoger må blive boende (lb.nr. 149), så længe manden lever, hvorefter ejendommen sælges. Her i huset bor nu også hustruens forældre. Faderen Andreas C. Wandahl dør i 1868, moderen Cecilie i 1872. I 1869 køber Jørgen L. Duhn (billede 52) endnu et lille kådnersted i nærheden og river huset ned. Købmandsforretningen løber rundt. Jørgen låner penge ud rundt omkring og får pant i mange ejendomme. 1877 erhverves endnu et hus, i Tagholm (lb.nr. 97), som afhændes igen efter nogle år. 1897 dør den driftige købmand, 1901 hans kone. Ejendommen sælges for 6.100 mk., til købmandsbutikkens bestyrer.

Billede 52:

Jørgen Lausten Duhn og hustru Cecilie Birgitte, født Wandahl, enke efter Carl J. Todsén. (PD)

*Billede 53:
Købmand Hans Christian Wilhelm
Claussen og hustru Theodora Maria,
født Thomsen. (PD)*

1902-1949

Hans Christian Wilhelm Claussen, købmandsforretning. Han er født 1862 i Tønder som søn af snedker Jes M. A. Claussen og Anna Maria, født Helmer, og uddannes til købmand. Han kommer til Rømø og gifter sig 1897 med Theodora Maria Thomsen (billede 53) fra Mølby (lb.nr. 162). Der fødes to døtre, Anna Sophie (1898), og Augusta (1905). Forretningen og bygningen udvides. I 1931 giftes den ældre datter med hovmester Holger Duhn, født 1896 i Vråby (lb.nr. 134). En søn, Willy Claussen, fødes her i 1932, men ellers bor familien i København. Datteren Augusta giftes til Skærbæk. Købmand Claussen dør i 1939. Svigersønnen Holger kommer til Rømø og indtræder i forretningen. Enken Theodora dør i 1948. Døtrene arver ejendommen, som skødes videre til Holger Duhn.

1949-1964

Holger Duhn, købmandsforretning. Familien har hidtil boet forskellige steder i nabolaget og flytter nu herover. Driften kører fint og forretningen udvides videre. Til sidst overdrager købmanden butikken til sin søn. Han dør i 1973.

1964-1992

Willy Claussen Duhn, købmandsforretning.

Siden 1954 er han gift med Luise Jensen, født 1933 i Tvismark (lb.nr. 55). Parret driver først en købmandsforretning i Tvismark, inden de overtager supermarkedet her, som udbygges videre. Parret har 3 børn, Jan (1955), Ole (1957) og Jette (1959), der alle lever på Rømhø (se lb.nr. 104 og 147). Efter forretningens salg flytter forældrene til et nyt hus i nærheden (se lb.nr. 162).

1992-2001

Hans Peter Frisk, købmandsforretning.

Han er født 1949 i Gasse og handelsuddannet. Hans er gift med Birgit Bjørnebo Fynsk og har 2 døtre, Kirstine (1975) og Maria (1977). Forretningen udvides med bageri. I 2001 sælger Hans Frisk forretningen og flytter til Rødekre.

siden 2001

Marianne Tilgaard, købmandsforretning.

Hun er født 1971 i Toftlund, hvor hun driver endnu en købmandsbutik. Hun bor her i huset.

Løbe-nummer	Artikel-nummer	Adresse	Amt før 1864	Register 1971		2007
				Løbenr.	Vurd.gr.	Vurd.gr.
158	94 Ki	Havnebyvej 209	Ribe	129	Cb	Cb

1967

2007

Billede 54:

Luftbillede af købmandsgården og huset lb.nr. 158, der er under ombygning, formentlig i 1948. (PD)

Bygningshistorie:

På stedet må i 1600-tallet have stået en gårdbygning, som senere bliver nedbrudt. Den ældste del af det nuværende hus er formentlig bygget i begyndelsen af 1700-tallet. Bygningen er da ca. 6.20 meter bred, og der findes endnu spor af bindingsværkets skråstivere. I 1769 forsikres huset med 1 lod af 2 mulige, 1783 med 2 lodder af 4. Fra 1825-43 er forsikringen sat ned til 1 lod, sandsynligvis pga. en dårlig tilstand. I året 1841 har huset 7 fag, og det synes at være den oprindelige længde, med stalden i vestenden. I 1884 ommures bygningen (murankre), uden ændring af størrelsen. Omkring 1950 tilmures syddøren, og stald-døren laves om til husets indgang (billede 54). Sådan står det pæne Rømhøhus endnu i dag.

Ejendoms historie:

Oprindelsen af den her ejendom er sandsynligvis en halvgård, i løbet af 1600-tallet delt i 2 kvartgårde.

omkr. 1600-1638

Rasmus Lassen, 1/2 gård.

Han står i jordebøgerne fra 1602 og fremover. Forgængerens kendes ikke. Rasmus, der er gift med Gunder, formodentlig en datter af præsten Jesper Gundesen (lb.nr. 102), er én af de 21 bønder, der i 1608 bliver straffet for ulovligt at have slået brændsel (RLR). I 1622 får en søn, Jesper, fæste på halvdelen af gården, som han i 1630 afhænder til Anders Mathiesen, fordi han overtager en gård i Sønderby (lb.nr. 171). Anders Mathiesen er kendt som skipper, i perioden 1625-1643. I jordebogen findes denne bonde endnu i 1662. Derefter og indtil 1701 står Jesper Pedersen, også skipper på vadehavet med tilnavnet »Færgemand«, for denne delgård, der senere forsvinder. I 1638 fæstes Rasmus Lassen's anden kvartgård af Laurids Jørgensen.

1633- omkr. 1690

Laurids Jørgensen Degn, 1/4 gård.

Han er en søn af præsten Jørgen Rasmussen Vinter (lb.nr. 102) og bliver degn for Sønderlandet (TBB). Konen kendes ikke, men 2 sønner, Jesper, hvis 3 sønner senere findes med bopæl på Sønderlandet (/), og Niels, der gifter sig i nabolaget (lb.nr. 147). Laurids er stamfar til Rømø's Degn-slægt. Han underviser børn her på stedet. Som løn får han korn fra forældrene. Han sejler også som skipper på kystsejlad og bringer 1665 mursten til Schackenborg (TBB). I matriklen af 1683 står han som ejer af en fælles hustoft med Jesper Pedersen, som synes at ligge i Mølby (se kort billede 33 a). Laurids bliver til sidst træt af at undervise og »giver skolen op« (TBB). Laurids' efterfølger fremgår af en liste over kirkesæder (KS). Tilsyneladende har huset kun sin toft, mens gårdens jorder havner et ukendt sted.

o.1690-1702

Christen Pedersen Krommes, 1/4 kådnersted.

Han er født 1648 som søn af Peder Krommes (lb.nr. 100). Der kendes 3 børn (PD), Jørgen, Aabel og Maren. Jørgen overtager senere en anden ejendom i Mølby (/), efter Søren L. Smed (KS). Aabel giftes med »mester« Franciscus Marcus Barsenius i Gesing, vist en slags barber og læge (TBB). Maren ægter Hans, en søn af kro- og gårdmand Søren Andersen Tækker og Karen

Tækkers i Østerby (/). Husfar Christen er muligvis den kommandør, der i perioden 1684-98 sejler fra Hamborg til Grønland. I 1702 afhændes ejendommen til kommandør Jørgen Nielsen Duhn (lb.nr. 151), der straks overdrager huset med toften til en svigersøn (KS,FP).

1702-1772

Anders Jørgensen, 1/4 kådnersted.

Han er én af 5 søskende (TBB), der formodentlig stammer fra en Vestergård-ejendom (lb.nr. 168). Anders, gift med Maren Jørgensdatter, er også kommandør, der i årene 1700-03 fører »Catarina« og 1707-23 »Vreede« fra Hamborg, det sidste skib som efterfølger af sin svigerfar (WS, TBB). Mindst 3 børn synes at stamme fra ægteskabet, en datter Ellen (TBB), og sønnerne Jørgen æ. (se lb.nr. 144), og Jørgen y., der bliver skipper og fæstebonde på én af Vestergårdene (/). Hvornår Anders Jørgensen og konen Maren dør, vides ikke. Den næste ejer nævnes for første gang i brandforsikringen af 1769. Måske står datteren Ellen for ejendommen så længe.

1772-1833

Peder Jessen Dahl, 1/4 kådnersted.

Han er omkring født 1740 i Østerhede (/) som søn af bådfører Jes Mathiesen Dahl og Maren Pedersdatter. Peder gifter sig med Karen Bundesdatter, født ca. 1738 i Mølby (lb.nr. 157). Han sejler 1769 som styrmand fra Hamborg til Grønland (WS) og betaler 1789 indkomstskat som skipper (ES). Senere deltager han i østersfiskeriet. I ægtekabet fødes 4 børn, Jes (ca. 1770), Maren (ca. 1774), Cathrine Marie (ca. 1776) og Anders (ca. 1779). Jes bliver kommandør fra Bergen (se lb.nr. 157), Maren giftes med sømand Jacob Todsen Carl fra Nørtvismark (lb.nr. 44). Parret får 1813 en søn, Carl Jacob. Cathrine Marie forbliver ugift. Om sønnen Anders findes intet efter 1787 (FKT). Husmor Karen dør før 1815, husfar Peder i 1819. Datteren Marens familie synes at bo med i huset, idet hendes mand står for ejendommen i brandforsikringen (BF). Men han får ikke fæste, inden han forliser i 1829 på en rejse fra København. Enken får 1833 nabohuset overdraget af sin bror Jes (lb.nr. 157). Søsteren Cathrine Marie bor nu ene i huset og får ejendommen i fæste.

1833-1841

Cathrine Pedersdatter Dahl, 1/4 kådnersted.

I 1834 arver hun 1.080 rbd. efter sin bror Jes, hvorefter hun kan »leve af sine midler« (FKT). I 1841 sælger hun ejendommen til en sømand, mod aftægt og 200 rbd. Huset har da 7 fag.

1841-1883

Jens Mathiesen Jensen, 1/4 kådnersted.

Han er født 1814 i Sønderby (lb.nr. 174) og siden 1837 gift med Karen Bodsersdatter Møller (lb.nr. 163). Parret har hidtil boet i konens fødehjem. Jens er sømand og falder 1842 over bord på en rejse fra København. Samme år fødes en datter, Jette Cathrine. Enken må klare sig med at kniple (FKT). Aftægts»pigen« Cathrine lever indtil 1861, og måske har hun hjulpet økonomien ud af sin formue. 1863 giftes datteren Jette med Henrik Johann, født 1831 i Havneby (/) som søn af færgemand Torben Svend Henriksen og Christiane Cathrine Laustdatter. Parret bor med her i huset. I 1872 må husmor Karen låne penge mod prioritet i huset. Hun dør i 1886. Ejendommen overtages af svingersønnen med 4.3 ha.

1883-1923

Henrik Johann Henriksen, et hus.

Bygningen restaureres grundigt, som murankre HJH JCH og årstallet 1884 viser. Manden er skipper, på skonnerten »Lucinda« af København. I vinteren 1887 sejler skibet fra Lissabon til Varberg og forsvinder sporløst. Styrmand er Carl Møller (se lb.nr. 169), Jørgen A. List er kok (lb.nr. 95). Enken sidder ene i huset. Der er ingen børn. I 1900 overtager Jette den lille ejendom mod nord, som i 1683 var del af fællestoftet (se kort billede 33 a). Det lille hus dér, sidst beboet af Abel Kirstine Mærsk (se lb.nr. 166), brækkes ned. Abel dør 1911 på fattighuset. I 1922 dør den gamle enke Jette. Ejendommen tilfalder Jens Mathiesen Jørgensen og hustru Caroline (lb.nr. 186), der straks sælger videre.

1924-1927

Max Julius Jessen, et hus.

Han er en søn af Andreas Jessen og hustru Marie Dorette (se

lb.nr. 179), men vokset op hos moderens søster Juliane i nabolaget (lb.nr. 159). Max bor i USA, lejer huset ud og sælger snart igen.

1927-1946

Ernst Hinrich Langmack, et hus.

Han er 1898 født i nærheden af Wilhelmshaven/Tyskland og er uddannet mekaniker. I 1924 gifter han sig med Theodora Christense Petersen, født 1896 i Vesterhede (lb.nr. 124). Samme år fødes en datter, Grethe Wilhelmine Pauline, der i 1944 gifter sig med mekanikeren Erik Holger Marker. Parret får en søn, Hans Ekhardt, født her i huset. Ernst Langmack forbliver tysk statsborger, hvorfor ejendommen konfiskeres efter krigen. Huset sælges videre af staten, med knap 3.000 qm. Den øvrige jord overtages af landbrugsministeriet. Familien flytter fra, men Theodora kommer senere tilbage til øen, som enke. Hun dør i 1989.

1947-1963

Jørgen Peder Riising, et hus.

I forvejen ejer den fhv. bagermester allerede en Sønderby-gård (lb.nr. 173), hvorfra han flytter herover med sin kone, Kirstine, født Terp. Manden dør 1948, inden gården bliver solgt. Enken Kirstine får ejendommen tilskødet. Hun bor dels i Ordrup, dels her i huset. I 1963 er hun død. 3 børn hhv. svigerbørn overtager ejendommen, Ella Maria Rasmussen, Hans Madsen Terp Riising og Juliane Riising, enke efter Jørgen Terp Riising.

1963-1974

Ella Maria Rasmussen m.fl., et hus.

Huset benyttes som feriebolig. Efter nogle år sælges ejendommen til naboen.

siden 1974

Willy Claussen Duhn, et hus. På grunden indrettes en mini-golfplads. Selve huset lejes ud. Om ejeren se ved lb.nr. 157 og 162.

Løbe-nummer	Artikel-nummer	Adresse	Amt før 1864	Register 1971		2007
				Løbenr.	Vurd.gr.	Vurd.gr.
159	96 Ki	Havnebyvej 210	Ribe	127	Cb	Cb

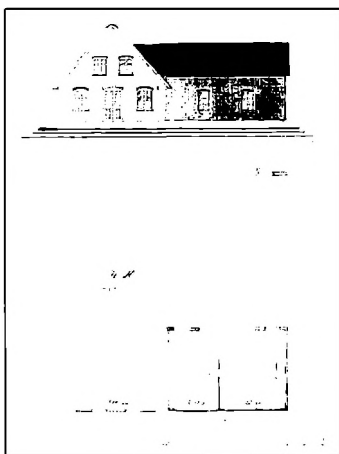
1967

2007

Bygningshistorie:

Bygningens ældste del, 4 fag i midten af beboelsen, synes at være fra 1700-tallets første halvdel. Bredden er 6,30 meter. I 1769 forsikres huset med $\frac{1}{2}$ lod af 2 mulige, 1783 med 1 lod af 4. I 1820'erne sættes forsikringen ned til $\frac{1}{4}$ lod, og hæves igen i 1843 til 1 lod, vist efter en restaurering og måske tilbygning af et større staldfag med ændret gavl mod øst. 1883 har huset 61 qm, 5 fag. Omkring 1900 får bygningen en spidsgavl i øst, med indgangsdøren, og i 1908 bygges en nordlænge med paptag (billede 55-57). Omkring 1950 forlænges huset med 2 fag mod vest. Nordlængen tækkes med rør. I dag er bygningen fuldt udnyttet til beboelse, også i loftetagen.

Billede 55:
Byggeplan fra 1908 ang. en nordlænge ved huset lb.nr. 159.¹²

Billede 56:

Mølby omkring 1910, set vestfra. T.v. huset lb.nr. 159 med den nye nordlænge. Bagved købmandsgården med det nye forretningslokale. I midten skimtes husene lb.nr. 153 (bag skuret) og lb.nr. 155. T.h. står møllehuset, og bagved ses bageriet's tag. (udsnit af postkort)

Ejendoms historie:

indtil 1721

Laurids Jensen, $\frac{1}{4}$ kådnersted.

Denne mand kendes kun fra fæsteprotokollen for 1721.

1721-1730

Anders Nielsen »Schonagger«, $\frac{1}{4}$ kådnersted.

Manden er født ca. 1684, nævnt 1724 som skipper og 1728 som østersfisker. I 1729 flytter han til Hjerting (TBB). Efterfølgeren »tilforhandler« sig ejendommen (FP).

1730-1748

Jørgen Pedersen, $\frac{1}{4}$ kådnersted.

Efter en fortegnelse over kirkesæder at dømme, er han en søn af Peder Jørgensen Lassen, der har en kvartgård i nabolaget (/), på en fællestof med en anden kvartgård (se lb.nr. 158). Jørgen flytter til Østerby (lb.nr. 149).

1748-1783

Mette Pedersdatter, 1/4 kådnersted.

Hun er måske en søster af Jørgen Pedersen og giftes senere med Peder Andersen »Skaanager«. Denne mand, formodentlig en søn af ovennævnte Anders Nielsen, virker 1761 som kaldsmand for tinget (TBB) og står i 1769 for ejendommen (BF).

1783-1822

Niels Hansen Bleeg, 1/4 kådnersted.

Han er født ca. 1753 på førnævnte, forsvundne nabogård, som søn af Hans Nielsen Bleeg og Kirsten Nielsdatter. Pga. faderens store gæld måtte gårdens jorder sælges (se lb.nr. 169), og Niels' bror Peder bor i en forfalden bygning i fattige forhold. Niels synes at være første gang gift med en datter af forgængerens. To børn kunne være af dette ægteskab, Anne Kirstine (ca. 1775) og Peder Andersen (ca. 1780), opkaldt efter ejendommens tidligere ejer. I 1787 (FKT) er han gift med Giertrud, født ca. 1749 som datter af kommandør Svend Andersen Kimer i Østerhede (/). Med hende fås 3 børn mere, Hans Jensen (ca. 1783), Svend (1786), og Mette Kirstine (ca. 1791). Husfar Niels sejler 1799 som »Grønlandsofficer« fra Bergen,³ sønnen Peder som matros fra Hamborg. Om ham hører man senere intet mere. I 1818 gifter sønnen Hans sig med Maren Cornelisdatter, født ca. 1793 i Havneby (lb.nr. 190), hvor parret flytter hen. I 1821 dør husmor Giertrud, og året efter laver enkemanden en aftægtskontrakt med datteren Mette. Samme år ægter sønnen Svend Maren Nielsdatter, født ca. 1795 i Juvre (lb.nr. 1). Han køber en gård i Kirkeby (lb.nr. 108).

1822-1833

Mette Kirstine Nielsdatter, 1/4 kådnersted.

I 1823 gifter hun sig med Jørgen M. J. List, født ca. 1796 i Sønderby (/) som søn af kommandør Jørgen Michelsen List og dennes anden kone, Kirstine Marie Jørgensdatter. I 1833 dør aftægtsmanden, Niels H. Bleeg. Svigersønnen får fæste i ejendommen.

1833-1860

Jørgen Michel Jørgensen List, 1/4 kådnersted.

Han er matros og sejler på sælfangst ved Spidsbergen (WS). I

1845 er han betegnet som »tømmermand«, senere igen som sømand (FKT). Måske er han skibstømrer. Børn er der ikke. I 1845 bor der et almisselem med i huset, Bodil Cathrine Poulsdatter, født 1791 i nabolaget (lb.nr. 161). Hun dør i 1851. I 1858 dør husfar Jørgen. Enken sælger ejendommen med løsøre mod aftægt

1860-1880

Hans Michelsen, 1/4 kådnersted.

Han er født 1833 i Kirkeby (lb.nr. 112) og virker som skomager. Hans er døvstum. I 1860 gifter han sig med Anna Kirstine Pedersen, født 1836 på én af Vestergårdene (lb.nr. 168). I 1861 fødes en søn, Julius Conrad. 1869 dør aftægtsenken Mette Kirstine, 1872 den kun 38-årige skomager. Enken, almindelig kaldt »Annkirstin a Skonneges«, gifter sig igen i 1880, med en enke-mand fra nabolaget (lb.nr. 163). Med sønnen laves skifte, og ejendommen vurderes til 600 mk., løsøre til 200 mk. Derimod er der 562 mk. gæld.

1880-1890

Peter Jørgen Hagensen, et hus.

Han er møllersvend, født 1840 i Tvismark (/). 3 børn fra første ægteskab flytter med herover. Sønnen Ferdinand Metanus udvandrer til Canada. Datteren Ida vies på Sild, til fyrtårnsvogteren Daniel Peter Lorentzen (senere se lb.nr. 94), Jette gifter sig til Esbjerg. I 1890 sælges ejendommen. Fra 1902 findes parret andetsteds på Rømø (se lb.nr. 154). Anne Kirstines søn Julius Conrad dør 1894 i England, af »Vattersot«.

1890-1894

Kirstine Dahl, et hus.

Hun er født 1830 i Vesterhede (lb.nr. 120) og ugift. Her plejer hun en moster, Anne Marie Mortensdatter, født 1804 i Sønderby (lb.nr. 181), der dør i 1891. Kirstine sælger ejendommen igen og flytter tilbage til fødehjemmet.

1894-1901

Peter Antin Jensen, et hus.

Han er tømrer, født 1862 i Toftum (lb.nr. 19). I 1883 opholder han sig i Melbourne (GA). 1894 gifter Peter sig med Marie Tyrine

Holm, født 1864 i Kongsmark som datter af skrædder Laust Nissen Holm (lb.nr. 84). Hun er adopteret af skibsfører Svend Henningsen Schmidt i Østerhede (lb.nr. 131). Her fødes 3 børn, Holger (1895), Hulda (1896), og Peder Marinus (1898). I 1899 flytter familien til Vesterhede (/) og sælger ejendommen her. I 1911 arver Marie Tyrine adoptivforældrenes gård.

1901-1936

Hans Marius Dahl, et hus.

Han er født 1861 i Juvre (lb.nr. 1) og bliver urmager hhv. fotograf. I 1891 gifter han sig med Juliane Caroline Petersen, født 1859 i Vesterhede (lb.nr. 124). Ægteskabet forbliver barnløst, men der opdrages en søstersøn af Juliane, Max Julius Jessen, født 1901 i Sønderby (lb.nr. 179). Huset fornyes og en nordlænge bygges i 1908. Husfar Hans dør i 1914. Max bliver senere bosat i USA. I en kort periode ejer han et nabohus (lb.nr. 158). Enken Juliane Dahl (billede 57) dør i 1934, og Max arver ejendommen. Han sælger straks til en håndværker.

Billede 57:

Huset lb.nr. 159 omkring 1925. Foran står Juliane Dahl, født Petersen (t.h.), og to digearbejderpar, der bor her til leje. (PD)

1936-1993

Alfred Christian Petersen, et hus.

Han er snedker og murer, født 1906 i Havneby (lb.nr. 187), og siden 1935 gift med Hansine Christine Lausen, født 1912 i Lundmark. Parret får 9 børn, Andrea Christine (1935), Peter Lausen (1937), Gerda (1938), Svend Asmus (1940), Poul (1942), Hans Erik (1943), Sonja Alfrida (1945), Anne-Marie (1946) og Alfred Holm (1951). Huset restaureres og forstørres. Faderen dør i 1984, hvorefter enken får adkomst i 1990. Efter hendes død i 1993 arver børnene og sælger ejendommen.

1993-2003

Inger R. Sønnichsen, et hus.

Hun er lægesekretær, født 1946 i Jejsing og gift med manufakturhandler Carl-Friedrich Sønnichsen i Tønder, hvor han er født i 1945. Parret har 3 børn og ejer en sommerbolig i Kongsmark. Huset her lejes ud til sommergæster.

2003-2004

Jesper Løje og Maria Ehlert Hejl, et hus.

Maria er billedkunstner, født 1957 i Tinglev. Jesper er ingeniør, født 1961 i Randers. Parret bor i Århus og sælger snart igen.

siden 2004

Herdis Groth, født Matzen, et hus.

Hun er født 1962 i Rudbøl og gift med Peter Groth, født s.å. i Randers. Parret driver en campingvognsforretning i Alslev Kro. Der er 3 sønner, Sebastian (1993), Simon (1995) og Niklas (1997). Huset her lejes ud til sommergæster.

Løbe-nummer	Artikel-nummer	Adresse	Amt før 1864	Register 1971	2007	
				Løbenr.	Vurd.gr.	Vurd.gr.
160	10 Ki	Langdalsvej 2	Ribe	128	Cc	Cd

1967

2007

Bygningshistorie:

Om stedets beboelse og møllen fra begyndelsen i 1600-tallet indtil omkring 1800 vides intet. Kun det højst mulige forsikringsbidrag i 1769, 2 lodder, henviser til en forholdsvis stor værdi af ejendommen, vist i forbindelse med møllen. I 1783 betales kun for 1 af 4 mulige lodder, formentlig kun for beboelsen. I 1800-tallet stiger kontingentet til de 4 højst mulige antal lodder, deraf udtrykkelig 2 for møllen. Fra 1813 og fremover findes præcise beskrivelser. Da har stuehuset 8 fag, $9\frac{3}{4}$ alen bredt, med bindingsværk og tavlmur, 1 skorsten, og 2 bilæggerovne, panelsengsteder, og væggene beklædte med fliser. En nordlænge har 2 fag, $8\frac{3}{4}$ alen bredt, til stald, og en sydlænge 3 fag, 7 alen bredt, til lade. Det hele vurderes med 700 rbd. I 1840 er der ét fag mere mod nord og 2 fag mere mod syd, og værdien er 700 rd. Vejrmøllen vesten gården er i 1813 8 alen høj, $5\frac{1}{4}$ alen dyb, og 1.000 rbd. værd. I 1840 står der en »firekantet stubmølle af egetømmer, beklædt med fjæller«, deri bl.a. en rugkværn med 2 sten (120 rd.) og andet inventar for 355 rd. Selve møllebygningen er 6 alen lang, $5\frac{1}{2}$ alen bred og 14 alen høj, og værdien er 645 rd. I 1845 sættes møllens værdi op til 1.600 rd. Det er ikke meget, når man sammenligner med Brinck vejrmøllen, der vurderes med ialt 4.540 rd. I 1875 (murankre) bygges et nyt beboelseshus

(se billeder 49, 56 og 60). I 1883 (GA) nævnes også et pakhus, måske resten af den gamle møllegård. Efter 1910 forfalder møllen (se billede 32 b).

Ejendoms historie:

indtil 1723

Møllejerne, et hus med kálhave.

I matriklen af 1683 opføres Torben (Thorbjørn) Svendsen (lb.nr. 129) og Niels Jespersen (æ.) (lb.nr. 132) for en ejendom i Mølbyområdet. De to er ejere af møllen her og »haffuer begge part udi et huus som Møllers Christen Nielsen beboer, kun med kaal-hauge«. Christen Nielsen er formodentlig en søn af Niels Jespersen æ. I 1712 fæster han en ejendom i Sønderby (/). Da bor efterfølgeren vist allerede her.

1723-1748

Clemend Christensen Møller, 1/4 kádnersted og mølle.

Han er måske en søn af Christen Nielsen. Allerede i året 1700 står manden for mølledriften, som det fremgår af en tingsag. I Karen (Søren Andersen) Tækkers hus, som var kroen i Østerby (/), har Clemend Møller – søndermøllens ejer – slået Maren Mortens, fordi hun ville lade male korn i »landets nørre mølle«. Svend Boesen har taget datteren, Kirsten Mortensdatterens hestevogn »straks vesten Torben Svendsens hus« (lb.nr. 129), da hun ville køre til denne mølle. Sagen forliges, men alle skal fremover lade male ved søndermøllen. Clemends kone kendes ikke, men der er 5 sandsynlige børn. Hans bliver efterfølger her. Laust fæster 1730, Jes 1735 en ejendom i Sønderby (lb.nr. 178 hhv. 186). Peder er 1732 kaldsmand for tinget. Og Kirsten giftes med Jørgen Christensen Skrædder fra Østerhede (lb.nr. 128).

1748-1772

Hans Clemendsens enke, 1/4 kádnersted.

I en længere periode indtil 1748 udstedes ingen fæstebreve for ejendomme på Rømhø. Derfor er det enken efter Hans Clemendsen Møller, der nævnes i protokollen. Parret har en søn, der bliver møller. I 1769 står han allerede for ejendommen (BF).

1772-1804

Niels Hansen Møller, 1/4 kådnersted og mølle.

I et første ægteskab med en ukendt kvinde fødes en søn, Hans Clemendsen. I 1777 ægter mølleren Maren, født ca. 1741 i Kromose (lb.nr. 99). Hun synes at være enke efter skipper Michel Hansen Thomsen i Sønderby, hvis ejendom hun får i fæste og sælger senere (/). Parret får 2 sønner, Hans Christian (ca. 1778) og Bodser (ca. 1780). I 1783 er Niels H. Møller død, og enken »holder mølle« (FKT). I 1789 betaler hun ekstraskat for 400 rd. formue og 2 rd. indkomstskat, det dobbelte af en skipper eller de fleste kommandører. Endnu i 1801 står enken for mølledriften, men sønnen Hans er hendes møllersvend. Bodser sejler. I 1802 nævnes Hans for første gang som møllens »bestyrer« (SR). To år senere overdrager enken Maren det hele til Hans, der skal udbetale 225 rd. til Bodser, når han gifter sig. Indtil da nyder han kost og logi på stavnen.

1804-1841

Hans Christian Nielsen Møller, 1/4 kådnersted og mølle.

Han gifter sig ca. 1808 med Maren, født ca. 1781 i Østerhede (/) som datter af kommandør og gårdmand Mathias Jessen Dahl og Mette Tøgesdatter. Hun er enke efter styrmand Gregers Nielsen Pedersen fra Toftum (lb.nr. 22) og har en datter, Else Margrethe (1804). Derudover ejer hun fødegården, som nu sælges. Pigen beholder 624 rd. som prioritet i gården. Omkring 1810 gifter møllerens bror Bodser sig med Anne Margrethe Dahl fra Vråby (lb.nr. 137) og køber et nabo hus (lb.nr. 163). I 1822 dør møllerens steddatter Else, hvorefter han køber halvdelen af Østerhede-gården tilbage. Mølledriften blomstrer, og han kan låne penge ud. I 1830 dør husmor Maren's søster Anne, der er enke og lige har solgt sin gård (lb.nr. 132). Hans og Maren adopterer søsterdatteren Mathilde Kirstine, født 1817 på nævnte gård. 1836 køber mølleren en ejendom i nabolaget og brækker huset ned. I 1840 giftes adoptivdatteren med styrmand Jens Andreas Svendsen Carl, født 1817 i Vesterhede (/). 1841 sælger mølleren hele herligheden til ham mod aftægt for møllerparret, plus 119 rbd. årlig udbetaling. I deres gamle dage skal de få en pige til deres opvartning.

1841-1868

Jens Andreas Svendsen Carl, møllegård.

Han er en søn af den mangeårige Hamborg-kommandør Svend A. Hansen Carl og dennes anden kone, Kirsten Jensdatter. Forældrene ejer en i dag forsvunden gård. Jens opgiver søfarten og bliver møller. I 1843 låner han et større beløb, formentlig til en forbedring af møllen, hvis forsikringsværdi sættes op. Samme år dør den gamle møller. I 1844 fødes en søn, Jesper Andreas. Til mølledriften ansættes en ældre svend, Peder Poulsen Due, (1788), der sammen med en fhv. mølledreng, Peder Svend Pedersen (1824), kommer fra Tvismark møllen. Drengen, der stammer fra Nørtvismark (lb.nr. 44), er nu sømand og flytter senere til Californien. Peder Due er gift anden gang, og konen bor i Kongsmark, hvor han senere køber ejendom (se lb.nr. 73). Men han forbliver møllesvend her indtil 1860'erne. I 1846 dør aftægtsenken Maren, 1852 møllerens kone Mathilde, 2 år efter fødslen af datteren Marie Kirstine. 1854 gifter enkemanden sig igen, med Ingeborg Cathrine, født 1825 i Tvismark (/) som datter af arbejdsmand Jens Hagensen og Bodil Marie Johannesdatter Bruun. En søster af Ingeborg, Johanne (1830) bliver tjenestepige her, men gifter sig i 1859 (se lb.nr. 181). Derefter optages Ingeborgs bror Peter (1840) som mølledreng, og han forbliver møllen tro i mange år med bopæl i nærheden (se lb.nr. 163 m.fl.). Husfar Jens er nødt til at låne mange penge, ved naboen Jørgen P. List (/). Han tager selv sit liv i 1867, og enken afhænder ejendommen med møllen til kreditoren.

1868-1878

Jørgen Pedersen List, møllegård.

Han er født 1806 i Østerhede (lb.nr. 131), var skipper og ejer flere steder på Sønderlandet (se lb.nr. 155). Forgængerens enke med sine stedbørn synes at bo videre her. Pigen Marie Kirstine får moderens arv udbetalt, 745 rd. Hun giftes 1870 med enkemanden efter sin faster, Abel Kirstine Carl, skibsfører Mathias Hansen i Vesterhede (/). 1872 gifter Jesper A. Carl sig med Else Jørgeline Nielsen i Sønderby (lb.nr. 183). Enken Ingeborg Carl, født Hagensen, dør 1876. Jørgen P. List's kone dør i 1870. På hvilken af sine ejendomme han bor til sidst, vides ikke. Her på stedet bygges et nyt beboelseshus, efter murankrene at dømme i 1875, men initialerne PJH på gavlen henviser til efterfølgeren.

Billede 58:

Jørgen Pedersen List og hustru
Anne Kirstine, født Lassen. (PD)

Jørgen P. List (billede 58) dør i 1878. Møllen og huset her arves af sønnen Peder Lassen List, der straks afhænder herligheden, for 15.750 mk. En del af jorderne, 10 ha, overtages af svoger Julius Brodersen (se lb.nr. 150), der i 1876 havde købt J. P. List's gård (/). Her forbliver knap 4 ha.

1879-1884

Peter Jørgen Hansen, mølle og hus.

Han er skibsfører og i begyndelsen af 1870erne flyttet til København. Sin gård i Duhnby (lb.nr. 152) har han først udforpagtet og senere solgt. Svigerfar Ulrich F. Wulff, aftægtsmand derfra, dør her i 1880. Investeringen i møllen synes ikke at være lønsom. Peter Hansen sælger ejendommen igen.

1884-1903

Otto Møller, mølle og hus.

Han er født 1854 i Nørhede (lb.nr. 113) og siden 1883 gift med Holmine Marie Heitmann, født 1859 i Østerhede (lb.nr. 128) (billede 59). Da er han endnu »sømand« og må låne en del penge. Nogle jordstykker købes alligevel til, hvorefter ejendommen råder over ca. 7 ha. I ægteskabet fødes 6 børn, hvoraf de 3 overlever barndommen, Waldemar (1886), Otto Holger (1891) og

*Billede 59:
Otto Møller og hustru Holmine, født Heitmann. (RLF)*

Chresten Christian (1893). Kort efter den sidstes fødsel dør den unge møller. Enken sidder med 10.000 mk. gæld, der overtages af en svoger, Chresten M. Møller. Mølledriften fortsættes. I 1900 får enken Holmine en datter, Minna Frederikke Nicoline. 3 år senere overtager svogeren hele ejendommen med møllen mod gældseftergivelse. Enken med sine børn flytter til et hus i Østerhede (/). Drengene sejler. Waldemar havner i Spanien i første verdenskrig og bliver dér. Otto bliver hovmester og bror Chresten kaptajn, begge i København. Pigen Minna findes senere i Sønderby (se lb.nr. 174).

1903-1939

Chresten Michelsen Møller, mølle og hus.

Han er født 1847 i Nørhede (lb.nr. 113), bliver kaptajn og gifter sig i 1870erne med Nicoline Hansdatter Carl fra Vråby. Der bor parret de første år, og konen arver hjemstavnen. Den driftige mand flytter rundt omkring (se lb.nr. 144), opgiver søfarten inden århundredskiftet, og råder over mange penge. Møllen forfalder og huset (billede 60) lejes foreløbig ud til en kaptajnskollega, Niels M. Jensen (se lb.nr. 83 og 101). I 1912 køber han en Vråby-

Billede 60:

Et stort selskab foran møllehuset. Manden, stående på den venstre vogn, kunne være Chresten Michelsen Møller. (PD)

ejendom (lb.nr 142), 1919 en gård i Østerhede (lb.nr. 131) og et hus i Havneby (/), samt nogle flere ejendomme, hvoraf de fleste forfalder. Også i Esbjerg har han ejendom, der lejes ud. Chresten Møller selv bor gerne ene her i møllehuset og lever meget beskedent. Engang bliver han anholdt i Skærbæk, fordi han ligner en tigger. Da han afleverer nogle tusinder ved banken, bliver han løsladt igen.¹³ Konen bor sædvanligvis i Vråby, hvor hun dør i 1921 (lb.nr. 144). Også gammel Chresten (billedet 85 i bd. IV) plejes dér til sidst, indtil han dør i 1936. Huset her lejes ud. Ved boets opgørelse i 1939 bor børnene dels i Esbjerg-området, dels på Sjælland og Falster.

1939-1968

Peter Jespersen Duhn, møllehuset.

Han er bagermester i nabolaget (lb.nr. 156). Sønnen Laust er gift og bor i bageriet, mens forældrene flytter herover. I 1960 kommer datteren Ida med sin familie, bor foreløbig her og bygger sig et nyt hus øst for bageriet. I 1962 dør husmor Agnes Margarethe, i 1967 den gamle bager, Peter J. Duhn. 1968 opgøres boet. Datteren Ida køber ejendommen her, med 1049 m² grund.

1968-1974

Ida Duhn Gotthardsen, møllehuset.

Der er 2 børn fra ægteskabet med Anders Gotthardsen, Bente (1941) og Povl-Jørn (1945), begge med mellemnavnet Duhn. Bente, gift Scarpa, bor i Italien. Povl-Jørn er klejnsmed og gift med Anny Andersen, født 1946 i Tønder. Huset her lejes ud. Ida's mand dør i 1974. Enken sælger ejendommen til sønnen Povl-Jørn, der er ansat ved Rømø værft. Moderen Ida dør i 1987.

1974-2004

Povl-Jørn Duhn Gotthardsen, møllehuset.

Parret har 2 sønner, Peer (1964) og Lars (1967), der i 1988 bliver medejere, mens faderen flytter til Esbjerg. Lars sælger sin andel til broderen. I 1990 skiftes ejerforholdet igen. Povl-Jørn får 2 nye medejere, søsteren Bente, og sin anden kone Chryssi Kazala, født 1945 i Athen. Huset lejes ud indtil ejendommens salg i 2004.

siden 2004

Kommandørgårdens Ejendoms A/S, et hus.

Der indrettes en række lejligheder, beboet af såvel turister som selskabets ansatte.

Løbe-nummer	Artikel-nummer	Adresse	Amt før 1864	Register 1971		2007
				Løbenr.	Vurd.gr.	Vurd.gr.
161	60 Ki	Langdalsvej 8	Ribe	126	Cb	Cb

1967

2007

Bygningshistorie:

Huset oprindelse ligger formentlig i 1600-tallet. Bredden er kun på 5.50 meter. I brandforsikringen af 1768 vurderes huset til 1 lod af 2 mulige, 1783 til 1 lod af 4. Da har huset vist allerede 9 fag, som ved en vurdering i 1824, deraf formentlig 7 fag stuelænge og 2 fag lade. Bygningen må være ret forfalden, idet værdien er kun 8 rd., og forsikringskontingentet er 1834 nedsat til 1/2 lod. I 1853 er det igen sat op til 1 lod, vist efter en restaureering uden ændring af størrelsen (billede 61). Sådan står huset faktisk endnu i dag, men trænger til en gennemgribende renovering.

Ejendoms historie:

omkr. 1680-1709

Jesper Christensen Holm, 1/2 kådnersted.

Han har et mindre kådnersted i 1683 (MA) og er formodentlig en søn af skipper Christen Hansen Holm i Kongsmark, der bl.a. i 1643 med en 14-læsters-galioth sejler igennem Lister dyb og i 1668 med en lille galioth bringer østers til Stockholm, hvor han henter jern. Jesper er gift med en Karen og synes at have mindst 3 børn, en søn Hans, der ægter Mette Michelsdatter fra Vråby (lb.nr. 141), en formodet datter, der giftes med enkemanden Lauritz Michelsen (se lb.nr. 165), og endnu en datter, hvis mand bliver efterfølgeren her på ejendommen.

1709-1766

Jørgen Andersen, 1/2 kådnersted.

Han er formodentlig den skipper, der i perioden 1715-18 nogle gange vidner på tinget (TBB), en bror til Peder Andersen Møller i Kongsmark (/). Måske er han også identisk med »Jørgen Andersen Schepper«, hvis kone Mette »hader hendes Egne (børn) og vil have dem forvist fra øen«. ¹⁴ Parret har mindst 2 døtre, Maren og Bodil (ca. 1713). Bodil giftes med Michel Lorentzen Holm, formodentlig en søn af hendes moster (se lb.nr. 165). Parret får en grund til et mindre kådnersted, delt fra den her ejendom (lb.nr. 164) (kort billede 64). I 1744 forliser Bodils

mand, og enken gifter sig ca. 1746 med en 13 år yngre skibstømrer, sandsynligvis en søn af hendes morbror. Parret flytter senere herover, mens Bodils søster Maren får husly i det andet hus. Hvornår Jørgen Andersen og konen dør hhv. flytningen sker, vides ikke, men formentlig flere år før fæstets erholdelse.

1766-1777

Hans Hansen Holm, 1/2 kådnersted.

Han er født ca. 1726 i Vråby (/) som søn af Hans Jespersen Holm (se ovenfor). Med Bodil, der allerede har 3 børn fra sit første ægteskab, avles endnu 5 børn, de fleste formentlig i nabohuset (se lb.nr. 164). I 1768 får husfar Hans en datter Karen, avlet med en ukendt pige. Hun opdrages ved halvsøsteren Anne Hansdatter, der er gift med Jens Jensen Møller i et nabohus (lb.nr. 163). Af Hans og Bodil's andre fælles børn findes datteren Karen senere i Kongsmark (lb.nr. 83) og Anne Marie i familiens andet hus (lb.nr. 164). Anna Elisabeth giftes til styrmand Christen Hansen Dahl fra Sønderby (/), og Maren ægter søster Karen's svoger, der overtager ejendommen her. Bodil og Hans H. Holm får aftægt.

1777-1792

Jens Madsen Kjær, 1/2 kådnersted.

Han stammer vist fra fastlandet og sejler som matros. Jens' ældre bror, Søren, er gift med konens søster Karen. Ca. 1779 fødes en søn, Hans Jensen. Snart forliser husfar Jens, og enken sidder der med sønnen og forældrene. Faderen er i 1787 endnu »bådfører« (FKT). I 1788 gifter enken Maren sig igen, med en ældre sømand, Poul Pedersen, født omkring 1745 i Haderslev, som søn af Peder Andersen (SR). Der fødes 2 børn, Jens (1789) og Bodil Cathrine (1791). Maren dør i barselsengen, og s.å. laves skifte. Huset vurderes til 70 rd., forholdsvis højt. Kreaturer, møbler og »effekter« er 30 rd. værd, og enkemanden Poul skylder sin svigerfar 160 rd. Men 100 rd. eftergives pga. boets tilstand. Poul indgår et nyt ægteskab, overtager ejendommen og lover forsørgelse til svigerforældrene såvel som den afdødes 3 børn.

1792-1826

Poul Pedersen, 1/2 kådnersted.

Den nye kone er Kirsten Laustdatter, født ca. 1748, sandsynligvis i nabolaget som datter af Laust Andersen Slotfeld og Maren Hinrichsdatter Degn (/). Parret får en datter, Maren (1792). Husfar Poul sejler som harpuner fra Altona, der også er stedsønnen Hans Jensen's udgangshavn. Aftægtskone Bodil dør før århundredskiftet, Hans H. Holm inden 1814. Stedsønnen gifter sig omkring 1810 med Anne Marie, født ca. 1775 som datter af Hans Nielsen Carl og Esther Andersdatter Kimer i Havneby (/). Han køber et hus i nabolaget (/). I 1821 dør husmor Kirsten. I 1824 opgiver Poul ejendommen til skifterettens behandling. Huset, 9 fag stort, vurderes kun til 8 rbd. Det må være meget forfaldent. Alligevel indbringer auktionen 32 rbd., inkl. nogle løsøre. Men gælden beløber sig til 97 rbd. Køberen er den største kreditor. De andre får intet.

1826-1833

Hans Pedersen Bleeg, 1/2 kådnersted.

Han er født ca. 1773 i Tvismark (lb.nr. 46) og er gårdmand i Bolilmark (se lb.nr. 32). Hans Bleeg overholder skiftekontrakten af 1791, dvs. Poul Pedersens børn fra 1. ægteskab, Jens og Bodil, må blive boende. Den gamle mand selv optages i Duhnby (lb.nr. 151), hvor han dør 1828, yderst fattig. Datteren af ægteskabet med Kirsten, Maren, bliver tjenestepige i Kirkeby (lb.nr. 108), hvor hun dør i 1834. I 1833 sælger Hans P. Bleeg videre, for 17 rd., med samme forpligtelser overfor Jens og Bodil.

1833-1838

Anders Poul Mortensen, 1/2 kådnersted.

Han er født ca. 1800 på fastlandet og gift med Anna Maria, født Frantzen (ca. 1801). Manden er smed. Parret bringer et spædbarn med, da de i 1832 kommer fra Vilstrup sogn til Rømø, Maria (1831). Her fødes endnu en datter, Mathilde Maria (1834). Jens Poulsen flytter til fattighuset i Kirkeby, hvor han dør i 1839. Søsteren Bodil Cathrine har et værelse med skorsten i husets ladelænge. Smeden afhænder ejendommen i 1838 til en kollega, Mathias Mohr (se lb.nr. 114), for 40 rbd., der straks sælger videre for 48 rbd. Mortensen-familien flytter fra øen igen. Bodil Cathrine beholder sit værelse.

1838-1861

Jens Jensen Bleeg, 1/2 kådnersted.

Han er født ca. 1791 i Sønderby (/) som søn af bådsmænd Jens Hansen Bleeg og Dorthe Pedersdatter. Ligesom bror Benjamin (1788) tager Jens til Jylland, hvor han gifter sig med Ingeborg Cicilie, født ca. 1802 i Hostrup sogn som datter af Jacob Hansen Brink og Anna Margrethe Lauridsdatter Foss. I 1837 kommer familien til Rømø, fra Hjerting, hvor husfar Jens er bådfører. Parret bringer 4 børn med, Jens Johan (1827), Dorthea (1829), Anna Margrethe (1832) og Jacob Brink (1835). Her fødes Hans Peter (1839) og Jørgen (1843). I 1840 bor en ugift pige med i huset, Mette Cathrine Bundes, født 1807 i Havneby som datter af sømand Christen Bundes Gregersen og Kirsten Hansdatter (/). Pigen har en søn, Niels Christian, født 1835 (se lb.nr 181). Bodil Cathrine Poulsdatter synes at være flyttet ud. Hun dør 1851 i nabolaget (lb.nr. 159). I 1845 lever en sømandsenke med i huset, Bothilde, født ca. 1795 i Sønderby som datter af skipper Mathias Christensen List og Ellen Pedersdatter. Hun var gift med sømand Thyge Frantzen i nabolaget (/) og dør i 1848. Sønerne sejler. Det nedslidte hus forbedres (BF). I 1856 gifter sønnen Jens sig med Anna Bundes, født 1831 (lb.nr. 131), og forlader øen. Samme år falder broderen Hans Peter over bord på en rejse til Island og moderen Ingeborg dør herhjemme. I årene 1858-61 bor et ungt par med i huset, styrmanden Bodser P. Manø med konen Anna. De køber et hus i Havneby (lb.nr. 187). 1861 giftes datteren Anna Margrethe med en enkemand fra et nabo-hus (lb.nr. 163). Han får ejendommen overdraget »med alt ind- og udbo og besætning« mod at forsørge svigerfaderen, der skal have det nordøstlige værelse, og give husly til Dorthea, så længe hun er ugift. Hun dør 1900 på Sild (GA). Styrmand Jacob Brink Jensen gifter sig 1865 med Anna Jensen fra Tvismark (lb.nr. 60) og køber ejendom i Sønderby (lb.nr. 185). Jørgen Bleeg flytter til Sild, hvor han dør i 1882 (GA).

1861-1913

Hans Peder Manø Hansen, 1/2 kådnersted.

Han er født 1816 i Toftum (lb.nr. 22) og siden 1860 enkemand efter Maren Bodsersdatter. Hans sejler som krydstoldmatros. Mens der ikke var børn i hans første ægteskab, fødes nogle børn med Anna Margrethe, tvillinger i 1863, Hansine Caroline og Jens

Billede 61:

Jens Edvard Hansen, kaldt Jens Manø, foran sit hus, omkring 1915. I baggrunden t.h. står huset lb.nr. 163. (RLF)

Edvard, såvel som en søn, Hans Peder, i 1865. 1871 dør aftægtsmanden, Jens J. Bleeg, 1876 pigen Hansine Caroline. Sønnen Hans findes senere på landsygehuset i Slesvig. I 1900 dør Hans Manø Hansen, også kaldt Hans Hansen Pedersen. I huset bliver enken med sønnen Jens Edvard, der arver ejendommen efter moderens død i 1913.

1913-1949

Jens Edvard Hansen, et hus.

Han forbliver ugift hele sit liv og virker som arbejdsmand. På øen kaldes manden Jens »Manø« (billede 61). Han dør i 1949, 86 år gammel. Ejendommen kommer på auktion. Det meste af stedets ringe jorder, i 1880'erne endnu 3¹/₂ ha, er solgt, hvorefter kun selve husgrund på 4.700 qm er tilbage. En skotøjsforhandler fra Lintrup er højstbydende. Han sælger straks videre (GA).

1950-1959

Hans Nielsen Schrøder, et hus.

Han er arbejdsmand, født 1922 i Østerhøjst og gift med Jakobine

Ellendine Nielsen Bagger, født 1927 i Sønderby (lb.nr. 178). Parret bor først til leje i nabolaget og flytter ind med 2 børn, Kirsten Marie (1946) og Jacob Eli (1947). Her fødes Margit Nielsen (1950), Elisa (1952), Irene (1955), Bode Eli (1957) og Marianne (1959). Der holdes nogle smådyr. I 1959 flytter familien til Østerhøjst og sælger ejendommen.

1959-1966

Heinrich Jüterbock, et hus.

Han bor i Bremen og køber huset som sommerbolig. 1966 sælges ejendommen til K. Ehlers Andersen, der året efter sælger videre.

siden 1967

Erik Jessin Terpet, et hus.

Han kommer fra København til Rømø som plejebarn, optaget af vandrerrhjemsbestyrer Peter Petersen. Erik Terpet uddannes til maskinarbejder. Han gifter sig med en sygeplejerske fra Schweiz, Katrin. Hun virker også som kunstmaler. Parret får en datter, Barbara. I anden halvdel af 1970erne flytter familien til et moderne parcelhus i Havneby, men beholder ejendommen her. Huset står tomt. I 2006 dør Erik Terpet. Enebarnet Barbara er gift med en præst i København.

Løbe-nummer	Artikel-nummer	Adresse	Amt før 1864	Register 1971		2007
				Løbenr.	Vurd.gr.	Vurd.gr.
162	121 Ki	Langdalsvej 10	Ribe	125	Cc	-

1967

Bygningshistorie:

Det oprindelige hus på stedet bygges før 1735. I 1769 betales for $\frac{1}{2}$ forsikringslod af 2 mulige, i 1783 kun for $\frac{1}{2}$ af 4 mulige, et lille hus. I 1820 er huset slidt og forsikringen nedsat til $\frac{1}{4}$ lod af 4, men værdien stiger efterhånden igen, til 2 lodder i 1854. Huset må da være grundigt restaureret, måske forstørret (billedet 62). I 1910'erne fornyes bygningen igen, i sin endelige størrelse, 8 fag, og med et hårdt tag. Sådan står huset indtil nedbrydningen i 1992.

Ejendomshistorie:

indtil 1735

Hans Tegler, $\frac{1}{4}$ kådnersted.

Manden kendes kun fra et senere fæstebrev som forgænger for Niels Sørensen. Navnet antyder måske en profession som teglmager. Stedet synes at være udskilt fra en større toft (kort bilde 33a).

1735-1772

Niels Sørensen, $\frac{1}{4}$ kådnersted.

Han har »tilforhandlet« sig stedet (FP) og er måske en søn af Søren Sørensen i nabolaget (lb.nr. 145). Formodentlig er der en søn, Peder Nielsen Skrang (se lb.nr. 136). Efternavnet er knyttet til den her ejendom, endnu i 1900-tallet kaldet »æ Skrang«. Og der må være en datter, Mette, født omkring 1730 og gift med efterfølgeren.

1772-1809

Jens Christensen Skrang, $\frac{1}{4}$ kådnersted.

Han står allerede for ejendommen i 1769 (BF). I 1783 er han død (BF). 1787 nyder enken »almisse« og gælder 1801 som fattig. Da er hun enke anden gang (FKT). I 1808 er Mette formodentlig død. I det år kommer ejendommen på auktion.

1809-1831

Niels Nielsen Thomsen, $\frac{1}{4}$ kådnersted.

Han er født ca. 1763 i Vesterhede (lb.nr. 117). Der vies Niels i 1785 til Bodil, født 1761 i Havneby som datter af skipper

Johannes Ottesen og Anna Jespersdatter (lb.nr. 194). Parret bor først til leje i Østerby (lb.nr. 150) og får 2 børn, Cornelius (ca. 1785) og Anna (ca. 1787). Da huset sælges af ejerinden, må Niels flytte videre med familien, til et nyt lejemål i Østerby (/). Der dør konen Bodil, og dette steds ejerinde, enken Kirsten Jespersdatter, passer vist børnene, når Niels sejler fra Altona, som »officer«.³ I 1802 gifter Niels sig igen, med Cathrine, født ca. 1767 i Havneby (/) som datter af Niels' ældre fætter, Niels Jørgensen y. og Karen Hansdatter. I 1803 køber Niels N. Thomsen konens fødehjem og stifter megen gæld. I det nye ægteskab fødes også 2 børn, Niels Jørgen (1803) og Christen (1807). Havneby-ejendommen sælges, og han køber det her lille hus. Niels' voksne børn fra første ægteskab flytter ikke med. Der er fattige forhold i familien. Husfar Niels fisker med en lille båd. I 1827 bliver han fundet død i båden i Skærbæk å. Sønnen Niels er sømand, Christen bliver møllersvend. I 1831 gifter han sig med Anne Hansdatter Kypper fra Vesterhede (lb.nr. 124), og s. å. får parret en søn, Niels Michael. Husmor Cathrine opretter en aftægtskontrakt med denne søn og dør året efter. Den anden søn, Niels, gifter sig i 1836 og køber et hus i Sønderby (lb.nr. 175).

1831-1877

Christen Nielsen Thomsen, 1/4 kådnersted.

Efter nogle år opgiver han møllergerningen og bliver tømrer. Det lille, forfaldne hus forbedres og forstørres. Ejendommens lille grund udvides mod nord. Sønnen Niels Michael sejler, gifter sig 1854 som styrmand med Dorothea Sophie Magdalena Duhn, født 1833 i Havneby (/), og bliver snart skibsfører. Konen er en datter af skipper og postagent Sibrandt Hansen Duhn og Dorothea Nicoline Kall. Parret bor med i huset og får 10 børn. Pigerne er Anna (1854), Christine Nisida (1862), Nida Sophie (1865), Doris Nicoline (1872), Theodora Marie (1875) og Sophie Nicoline (1877). Og drengene er Sibrandt Duhn (1858), Theodor Nicolaus (1864), Nicolaus Herluf Julius Severin (1867) og Christian (1870). I 1866 dør hustruen, Anne Kypper. I 1871 laver enkemanden en aftægtskontrakt med sønnen, men beholder sig tømmerværkstedet.

1871-1910

Niels Michael Thomsen, et hus.

Han sejler fortsat som skibsfører, indtil 1890'erne. I 1875 køber konen en naboejendom på auktion, og bebyggelsen rives ned. I 1879 giftes datteren Anna med styrmand Engelbrecht Degn fra Sønderby (lb.nr. 173). Sønnen Sibrandt ægter 1884 Hemelie Kirstine Christensen af Sønderby (lb.nr. 171). Datteren Christiane Nisida vies ca. 1885 til en fætter af Anna's mand, med samme navn, og parret flytter til England. Nida Sophie giftes med skibsfører August S. Hveysel (billede 63). I 1896 dør den gamle aftægtsmand, Christen. 1897 ægter datteren Theodora Marie en købmand fra Tønder (se lb.nr. 157), og året efter dør husmor Dorothea Sophie. Datteren Sophie Nicoline bliver gift med skibsfører Hans Carl List (se lb.nr. 109) og flytter til København. I 1905 bor enkemanden Niels Michael ene i huset (billede 62), med en ugift husholderske, Anna Katharina Møller, født 1848 på fattighuset som datter af sømand Willads Nissen Møller og Ellen Michelsdatter. I 1908 dør den gamle kaptajn. Arvingerne sælger ejendommen til bageren Laust L. Duhn (lb.nr. 156), der bytter med en nabo til bageriet (lb.nr. 155).

Billede 62:

Niels Michael Thomsen foran sit hus, omkring 1905. (PD)

1910-1912

Christian Christensen, et hus.

Han er snedker og tømrer, 1870 født i Tarp, Billum sogn, og siden 1905 gift med Cathrine Marie Møller fra Vråby (lb.nr. 138). Parret bor først til leje i Nørtvismark, hvor en søn fødes i 1907, Marius Peter. Derefter køber snedkeren et hus, der byttes med bageren. Snart flytter familien fra øen.

1912-1944

August Severin Hveysel, et hus.

Han er født 1859 i Vesterhede (/) som søn af snedker Peder Hveysel og Kirstine Carl. August Hveysel er kaptajn og bor først med konen Nida Sophie i København. Nu er han gået i land, og parret (billede 63) flytter herover til konens fødehjem. Huset totalrestaureres. Der er ingen børn. August Hveysel er kirkeligt aktiv og holder søndagsskole. I 1941 dør den gamle mand, enken følger i 1943. Ejendommen arves af Nida Sophie's søsterdatter.

Billede 63:

August Severin Hveysel og hustru Nida Sophie, født Thomsen. (PD)

1944-1990

Sophie Duhn, født Claussen, et hus.

Hun er født i 1898 og gift med købmand Holger Duhn (se lb.nr. 157). Huset lejes ud, til forskellige fastboende. I 1964 flytter Sophie og Holger Duhn herover. Manden dør i 1973, »Fidde« Duhn i 1990.

siden 1990

Willy Claussen Duhn, et hus.

I 1992 sælges købmandsforretningen (lb.nr. 157). Huset her brækkes ned, og bagved bygges et nyt parcelhus, hvor Luise og Willy Duhn nyder deres otium.

Løbe- nummer	Artikel- nummer	Adresse	Amt før 1864	Register 1971		2007
				Løbenr.	Vurd.gr.	Vurd.gr.
163	59 Ki	Lejrbjergvej 5	Ribe	123	Cb	Cb

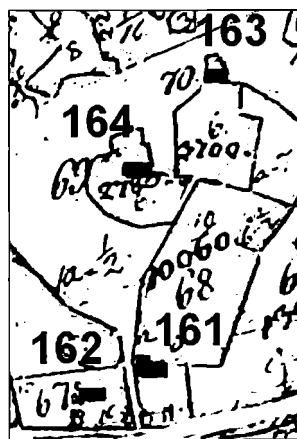
1967

2007

Bygningshistorie:

Huset er formentlig bygget omkring 1765, 4 fag langt og 7 meter bredt. Enkelte panelrester og bjælkerne uden spor af skråbånd viser tidens profiler. I 1783 betales 1½ lodder i brandforsikringsbidrag, i 1820 sat ned til 1 lod. Omkring 1910 forlænges huset med 2 fag mod øst, uden hvalm (se billeder 32 a, 61 og 67). En ganske lille, gamle nordlænge udbygges i 1960'erne til garage og brændselskur.

Billede 64:

Udsnit af 1840-matrikelkortet. Ejendommene lb.nr. 163 og 164 synes at have lb.nr. 161 som udgangspunkt.

Ejendoms historie:

1766-1815

Jens Jensen Møller, ¼ kådnersted.

Hans oprindelse kendes ikke. Efternavnet tyder på, at han ar-

bejder ved møllen. Jens er gift med Anne Hansdatter fra naboejendommen (lb.nr. 161), født ca. 1748. Måske får parret byggepladsen fra Annes forældre (kort billede 64). Der synes ikke at være børn. I 1787 er husfar Jens død, og enken nærer sig af at kniple. Hos enken bor en halvsøster, Karen Hansdatter, og senere også en nabopige, Anne Kirstine Nielsdatter (lb.nr. 159). I 1815 er Jens Møllers enke død. Huset kommer på auktion.

1815-1858

Bodser Nielsen Møller, 1/4 kådnersted.

Han er født ca. 1780 som søn af mølleren (lb.nr. 160). Bodser sejler og er i 1799 »Grønlandsofficer« fra Altona.³ Han gifter sig med Anne Margrethe Mathiasdatter Dahl, født ca. 1786 i Vråby (lb.nr. 137). Parret får to døtre, Maren (1812) og Karen (1814). Faderen er styrmand, men økonomien er ikke særlig god. Hustruen må nogle gange låne penge. Bodser dør omkring 1830. Enken arbejder som daglejer (FKT). I 1837 giftes datteren Karen med sømand Jens Mathiesen Jensen, 1814 født i Sønderby (lb.nr. 174). Et første barn dør som spæd. I 1841 køber Jens et andet hus, og parret flytter derhen (lb.nr. 158). 1843 vies Maren Bodserdatter til sømand Hans Peder Manø Hansen, født 1816 i Toftum (lb.nr. 22). Parret bor med i huset. Der er ingen børn. I 1858 sælger Bodser Møllers enke ejendommen til svigersønnen for 200 rd. og husly i nørstuen med jernkakkellovn. Værelset skal »holdes tæt såvel på mur som tag samt vinduer og døre«.

1858-1861

Hans Peder Manø Hansen, 1/4 kådnersted.

Han er nu krydstoldmatros. I 1860 dør konen Maren, og Hans gifter sig 1861 igen, med Anna Margrethe Bleeg fra nabohuset, hvor han flytter hen (lb.nr. 161). Ejendommen her sælges for 270 rd. Forpligtelserne overfor Bodser Møller's enke opretholdes.

1861-1883

Frederikke Cathrine Mortensen, 1/4 kådnersted.

Hun er født 1841 i Vråby (lb.nr. 141) og har indtægter fra en del af fødegårdens bortforpagtede jorder. I 1863 ægter hun møllersvenden Peter Jørgen Hagensen, født 1840 i Tvismark (/) som

Billede 65:
Frederikke Cathrine Mortensen. (PD)

søn af sømand Jens Hagensen og Bodil Marie Johannesdatter Bruun. Der fødes 5 børn, hvoraf 3 overlever barndommen, Frederik Metanus (1863), Ida Bothilde Marie (1865) og Jette Hansine (1868). I 1870 dør den gamle enke Anne Margrethe Møller, og i 1874 den unge hustru Frederikke (billede 65). Enkemanden arver forpagtningsindtægterne indtil deres ophør i 1898. I nabolaget bor en

enke, Anna Kirstine Michelsen, født Pedersen, med en søn (lb.nr. 159). Enkemanden Peter og denne enke gifter sig i 1880. Peter og børnene flytter til hendes hjem, og huset her sælges med knap 4 ha jordtilligende.

1883-1925

Martin With, et hus.

Han er født 1852 i Tvismark (lb.nr. 49). I 1881 er han styrmand og gifter sig med Marie Jørgeline Jensen (billede 66), født 1855 i Toftum (lb.nr. 19). Et barn dør som spæd, og en datter, Anna Cathrine (1882), mistes 13 år gammel. Kun drengen Peter Christian (1888) overlever barndommen. 1900-1907 er Martin styrmand på S/S »Rømø«

Billede 66:
Martin With med konen, Marie Jørgeline, født Jensen. (PD)

imellem Kongsmark og Ballum Sluse. I 1912 overdrager han stedet her til sin kone. Hun dør i 1920, hvorefter enkemanden arver ejendommen. Han sælger senere mod aftægt og begravelse.

1925-1932

Hedvig Hansen, født Schramm, et hus.

Hun stammer fra fastlandet og er gift med arbejdsmand Peter Christian Hansen. Parret bringer 2 børn med fra Højer, Christian Bendix (1920) og Laura Frederikke (1921). Her fødes Meta Maria (1924), Marta Cathrine Marie (1927) og Svend Aage (1930). I 1932 sælges ejendommen på auktion. Familien flytter til en gård-ejendom i Sønderby (lb.nr. 173), og aftægtsmanden Martin With tages med.

1932-1954

Carl Nielsen jun., et hus.

Han er født 1888 i Kongsmark (se lb.nr. 70). Efter nogle år som sømand og internering i England gifter han sig med Dagmar Margrethe Anna, født Hansen, fra Odense. Manden dør i 1934, og enken får adkomst i 1943. Hun lejer en del af huset ud til en lærerinde, frk. Jørgensen. Da enken bliver syg, kommer et ældre ægtepar herover til at pleje hende. Det er Nis og Frederikke Lassen fra Østerby (lb.nr. 146). I 1954 dør Dagmar Nielsen. Hun har testamenteret ejendommen til en bror.

1954-1957

Alfred Bøg Hansen, et hus.

Han er cigarforhandler i København, gift med Ingrid Marie Karla, født Sørensen. Manden dør i 1956, og enken afhænder ejendommen.

1957-1959

Poul G. Eriksen, et hus.

Han er ormeeforhandler og har hidtil ejet en gårdejendom i Sønderby (lb.nr. 173). Efter få år flytter han til Esbjerg, hvorfra ormeeksporten drives.

*Billede 67:
Huset lb.nr. 163 i 1959. Foran står Dr. Burchardt Berg med sønnen Arend. (PD)*

1959-1987

Dr. Burchard Berg, et hus.

Han er født 1911 i Aabenraa og bliver dyrlæge. Under krigen kommer han i russisk fangenskab, hvor han forbringer 7 år i Sibirien. Burchard Berg er gift med Christine Maria Louise Pelkner, født i Kauffungen/Slesien. I 1953 får parret en søn, Arend, født i Hamborg (billede 67). Faderen, senere amtsveterinær i Flensborg, er særlig interesseret i Rømø's fugle- og planteliv. Huset er familiens feriebolig. 1987 overdrages ejendommen til sønnen. Dyrlægen dør 1992 i Flensborg.

siden 1987

Arend Berg, et hus.

Han er snedkermester og specialiseret på restaurering af antike møbler m.v. Arend Berg har fast bopæl i Flensborg. Huset tjener fritidsformål.

Løbe-nummer	Artikel-nummer	Adresse	Amt før 1864	Register 1971		2007
				Løbenr.	Vurd.gr.	Vurd.gr.
164	76 Ki	A. Hansens Vej 6	Ribe	122	Cb	Cb

1967

2007

Bygningshistorie:

Det første hus på stedet bygges formentlig sidst i 1730'erne. I 1769 er bygningen ikke forsikret. 1783 betales til brandkassen for 1 lod af 4 mulige, et mindre hus, og denne vurdering forbliver uændret indtil midten af 1800-tallet. I 1867 opføres et nyt hus, 7 fag langt, 8.20 meter bredt. 1884 laves en ny indgang med ejernes initialer ovenover, HCJ HMJ. Siden står huset næsten uændret (billede 68).

Ejendoms historie:

1739-1772

Michel Lorentzen Holm, 1/4 kådnersted.

Han er formodentlig en søn af Lauritz Michelsen, øens mangeårig landfoged (se lb.nr. 165 og 169). Michel, i protokollen med efternavnet »Lassen«, får fæste »på en ringe kvart kåd, overladt af svigerfader Jørgen Andersen«, vist et nyt hus på en del af dennes grund (lb.nr. 161) (kort billede 64). Det er kusinen Bodil, født ca. 1713, han bliver gift med. Der fødes 3 børn, Lars Holm (ca. 1739), Karen (ca. 1742) og Jesper (ca. 1743). Husfar Michel rejser til Holland og får 1744 hyre på »junge Johannes« med

skipperen Engelbret Jensen Boon fra Sild. På vej fra Frankrig til Østersøen strander skibet ved Jyllands kyst, og Michel omkommer, i arvesagen kaldt Michel Lorentzen Holm. (TBB). Enken gifter sig ca. 1746 igen, med Hans Hansen Holm, født ca. 1726 i Vråby (/) som søn af Hans Jespersen Holm, Bodils morbror. Hans sejler som skibstømrer, bl.a. 1758 på »Twe jonge Hermans« (billede 42 i bd. II). Parret får 5 døtre, Karen (ca. 1746), Anne (ca. 1748), Anne Marie (ca. 1750), Maren (ca. 1753) og Anna Elisabeth (ca. 1762). Den sidste er sandsynligvis allerede født i nabohuset, Bodil's fødehjem, hvor familien flytter hen (lb.nr. 161). Her i huset bor fremover Bodil's ugifte søster Maren, måske med Bodil's børn fra første ægteskab. Sønnen Lars gifter sig med en pige fra Toftum (lb.nr.27) og overtager en gård dér (lb.nr. 19). Jesper er i 1767 styrmand fra Hamborg, men findes senere ikke mere, ligesom søsteren Karen. I 1771 laves en aftægtskontrakt imellem Maren og søsterdatteren Anne Marie Hansdatter, der overtager ejendommen.

1772-1786

Anne Maria Hansdatter, 1/4 kådnersted.

Hun vies til Michel Christensen Skrædder, en søn af Christen Jespersen Skrædder og Karen Christensdatter i Vesterhede (/). Der fødes 3 børn, Jørgen (ca. 1772), Cathrine Marie (ca. 1777) og Kirsten (ca. 1779). Michel sejler til Grønland, bliver harpuner og dør før 1783 (BF). Enken giftes igen, med Johannes Constantin Türk, der er parykmager. I 1786 er husmor Anne Marie død. Enkemanden vil gifte sig igen, og der laves skifte med stedbørnene. Han overtager ejendommen og forpligtelsen overfor aftægtspigen Maren Jørgensdatter, der dør samme år. Johannes' nye kone er Cathrine Pedersdatter, født ca. 1749.

1786-1819

Johannes Constantin Türk, 1/4 kådnersted.

Han får fæste først i 1792. Manden, født ca. 1748. Det er forbavsende, at en parykmager kunne leve af sin gerning på Rømø. Men tidens smag krævede den slags hovedsmykke af officerer, skipperne, kommandører, styrmænd – og præsten (se billederne 49, 50 og 140 i bd. IV). Johannes angiver 1789 en indkomst på 40 rd. pr. år, og skipperne angiver kun halvdelen af dette beløb (ES). Økonomien bliver dog dårligere, og i 1797 må parykma-

geren låne penge. Ved århundredskiftet er han død, og enken sidder med stor gæld i fattige forhold. Steddatteren Cathrine Marie giftes med sømanden Michel Jesper Nielsen, født ca. 1769 i Duhnby (lb.nr. 151) og flytter til Vråby (/). Stedsøn Jørgen er i 1801 styrmand, og han hjælper vist med sin indkomst. I 1805 køber han et hus i Sønderby (lb.nr. 176) og flytter ud. I 1819 kommer ejendommen på auktion, og køberen betaler 97 rbd. Steddatteren Kirsten er da gift med enkemanden Peder Jørgen Svendsen, født ca. 1768 i Østerby (lb.nr. 146). Parret bor i Sønderby (/). Enken Cathrine dør dér i 1827.

1819-1828

Peder Hansen Tønnes, 1/4 kådnersted.

Han er født ca. 1750 i Tvismark (lb.nr. 53), fhv. kommandør og landfoged, og ejer en gård i Vråby (lb.nr. 135). Ejendommen køber han for datteren Maria (ca. 1792) og svigersønnen, Peder Hansen Cornelius, født 1799 i Vråby (lb.nr. 136). I 1825 dør Peder Tønnes, og enken sælger 1827 ejendommen til sin svigersøn, for 40 rbd.

1828-1859

Peder Hansen Cornelius, 1/4 kådnersted.

Parret får 2 sønner, Hans Cornelius (1818) og Peder Tønnes (1823). Faderen bliver styrmand, og denne stilling når sønnen Hans også, inden han bliver gift i 1846. Konen er Caroline Sophie Wandahl, født 1823 i Kongsmark (lb.nr. 93). Parret køber ejendom i Vesterhede (lb.nr. 116). I 1849 dør husfar Peder af apopleksi. I 1859 sælger enken Caroline ejendommen mod af-tægt. Hun forbeholder sig kun »lidet guld og sølvtøj« såvel som en chatol og en kiste.

1859-1881

Hans Frank Jørgensen, 1/4 kådnersted.

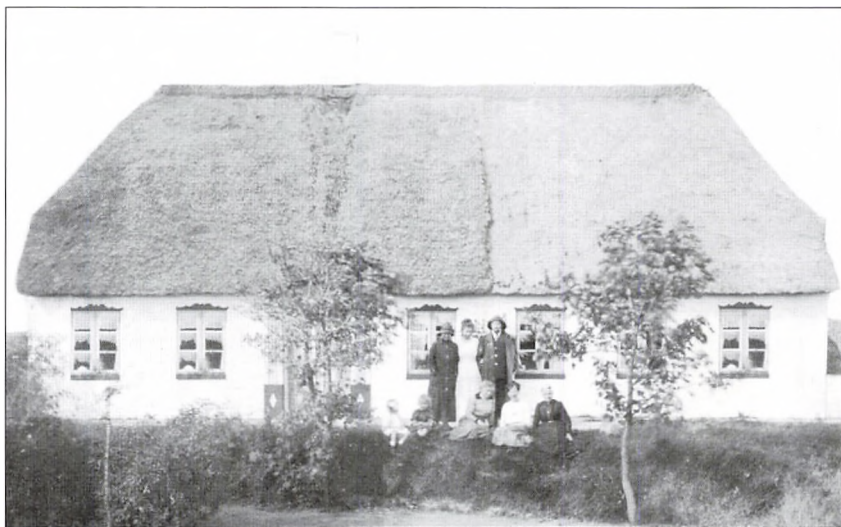
Han er født 1810 i Nørhede (lb.nr. 114). Siden 1844 er han gift med Anne Kirstine Mathiesen, født 1822 i Vråby (lb.nr. 137), for-gængerens kusine. Parret bor først i Østerhede (/), hvor deres 3 børn fødes, Hans Cornelius (1845), Jørgen Cornelius (1853) og Jesper Conrad (1857). Faderen er styrmand, senere »krydsbe-tjent«. I 1867 bygges et helt nyt hus på stedet. Et år senere dør Hans Frank, i 1871 sønnen Jørgen. Samme år ægter sønnen Hans

Cornelius, der er styrmand, Hanna Maria Christensen, født 1844 i Sønderby (lb.nr. 171). I 1880 dør aftægtsenken Maria. Året efter overdrager Hans Frank's enke ejendommen til sønnen Hans Cornelius, »i samtykke med hendes anden søn« mod aftægt og 150 mk. årlig håndskilling.

1881-1927

Hans Cornelius Jørgensen, et hus.

Han er nu skibsfører. Ægteskabet forbliver barnløst. Derfor adopteres en pige, Meta Christine, født 1885 i Kongsmark som datter af Mathilde Christine Mohr, et fattiglem i Sønderby (se også lb.nr. 114). I 1897 dør husfaderens mor. Da er Hans Cornelius »postagent« i Kongsmark, hvorfor huset er lejet ud, bl.a. i 1905 (FKT) til kaptajn Martin Lambertsen (se lb.nr. 67 og 57). I 1918 dør husfar Hans Cornelius, 1927 enken Hanna Maria (billede 68). Adoptivdatteren arver ejendommen. Hun bor da i Pillau/Tyskland, gift med en lods, Carl Falk.

Billede 68:

Huset lb.nr. 164 omkring 1920. Personerne kan ikke bestemmes med sikkerhed, måske enken Hanna Maria Christensen med adoptivdatteren, svigersønnen og børnebørn såvel som nogle naboer. (PD)

1927-1937

Meta Christine Falk, født Jørgensen, et hus.

I 1930 sælges 2.6 ha græsgang. I 1934 bor familien Falk i Harrislee og sælger til Maria Thureau, der er ugift og bor i New York. Handelen skødes først i 1937. Prisen er 1.700 kr.

1937-1946

Maria Thureau, et hus.

Hun lejer huset ud, bl.a. til købmand Holger Duhn (se lb.nr. 157) og arbejdsmand Valdemar Kjær, der i 1945 får en søn her, Ingolf (se også lb.nr. 176). Ejendommen konfiskeres efter krigen. Maria Thureau bor da stadigvæk i New York. Staten sælger ejendommen, og Valdemar Kjær flytter til Østerhede, hvor han bygger nyt på nabogrunden til et lejet hus (lb.nr. 130).

1949-1953

Henning Hesselund Klausen, et hus.

Han er gift med Inge Nyrup Johannsen og kommer som politibetjent til Rømø sidst i krigen. I 1945 fødes en søn, Mogens Hesselund, i Kirkeby. Efter 1946 bor familien her og køber ejendommen. Senere flyttes til fastlandet.

1953-1964

Anna Christensen, et hus.

Hun er enke og bor i Tønder. Huset benyttes som feriebolig. Efter en sygdom skænker hun en lysekroner til kirken. 1964 er hun død, og der er 4 arvinger, der sælger ejendommen.

1964-1967

Henning C. Jensen, et hus.

Han er manufakturforhandler i København og gift med Åse Harriet Møller. Der er ingen børn. Her er parrets sommerbolig.

1967-1971

Åse Harriet Jensen, født Møller, et hus.

Ægteskabet skilles, og konen overtager ejendommen. Hun tager fast bopæl her en kort tid.

Billede 69:
Skibsreder Michael Jebsen. (PD)

1971-1992

Michael Jebsen, et hus.

Han er 1911 født i Aabenraa og medejer af Rhederi M. Jebsen A/S Aabenraa samt handelsfirmaet Jebsen & Co. Ltd. i Hong Kong. Michael Jebsen (billede 69) køber en række gamle Rømmø-huse, som restaureres og vedligeholdes i gammel stil (se også lb.nr. 119, 120, 125 og 126). De andre huse lejes ud, mens Michael Jebsen selv plejer at holde ferie her, inden han dør i året 2000.

siden 1992

Hans Michael Jebsen, et hus.

Han er efterfølger af Michael Jebsen som medindehaver af Jebsen-Gruppen i Aabenraa og i det fjerne østen.

Løbe-nummer	Artikel-nummer	Adresse	Amt før 1864	Register 1971		2007
				Løbenr.	Vurd.gr.	Vurd.gr.
165	129 Ki	Langdalsvej 14	Ribe	124	Cc	Cb

1967

2007

Bygningshistorie:

Husets 5-6 østlige fag er fra 1600-tallets første årtier. Bjælkerne viser alle spor af bindingsværkets påbladede knægte (billede 70), en senere vist ikke mere anvendt konstruktion (se også hus lb.nr. 123). Også husets ringe bredde på 5.90 meter taler for høj alder, ligesom de på sydsiden usædvanlig store syldsten. I brandforsikringen for 1769 står bygningen kun med $\frac{1}{2}$ lod af 2 mulige, måske pga. af fattige forhold. I 1783 er vurderingen steget til $1\frac{1}{2}$ lodder af 4, og den ændres ikke ind i 1800-tallet. Formentlig har bygningen allerede vore dages 8 fag. Hvornår huset får en lille nordlænge, som ses på et kort fra 1840, vides ikke (kort billede 33 a). I anden halvdel af 1800-tallet ommures gavlene, der får en særlig pyntet gesims (billede 71). Nordlængen med fladt tag rives ned i 1969, og en større, stråttækt længe opføres (billede 72). Murankre »1771« på østgavlen er sat op senere og har ingen forbindelse til dokumenterede byggeaktiviteter. Dette gamle Rømøhus er meget pænt bevaret, udenfor og indenfor.

Billede 70:

Bjælke med spor af påbladet knægt i huset lb.nr. 165.

Ejendoms historie:

Den tidligere ejerrække kendes ikke. Men pga. husets alder må den gå tilbage til begyndelsen af 1600-tallet.

omkr. 1660-1696

Hans Pedersen, kådnersted.

Mandens navn kendes kun fra fæsteprotokollen for 1696. Han må være gift med Anna »Hanses«, der i matriklen af 1683 står for en stor toft i området.

1696-1706

Lauritz Michelsen, 1/2 kådnersted.

Han er 1668 født i Vråby (lb.nr. 135). I tingbøgerne findes manden for første gang i begyndelsen af 1699, i en østerssag. Da er han 30 år gl. og har fisket østers i 8 år. Lauritz bliver gift 6 gange i løbet af sit liv (se ved lb.nr. 169). Ved overtagelsen af ejendommen her må hans første, ukendte ægtefælle være død. Af en bevaret gravsten fremgår, at der er 2 drenge og en pige fra dette ægteskab (se billede 92). Konen her, vist den anden, kan være en datter af Hans Pedersen. Der fødes et pigebarn, hvorefter hun dør (GS). Lauritz' 2 døtre, født før 1700, synes senere at være gift med hhv. kommandør Jørgen Christensen Bundes i Sønderby (/) og kommandør Christen Rasmussen i Havneby (/). Det må være sidst i 1600-tallet, at Lauritz indgår sit tredje ægteskab, formodentlig med en datter af Jesper Chr. Holm (lb.nr. 161). En mulig søn, Michel, findes senere i nabolaget (lb.nr. 164). En datter Mette fødes ca. 1701, inden faderen i 1702 får sin farfars Vestergård-ejendom og flytter derover (videre se lb.nr. 169). Den næste ejer her på stedet kendes ikke med sikkerhed.

1706-omkr.1730

Peder Hansen Margey, 1/2 kådnersted.

Han får fæste i 1706, men forgængerens nævnes ikke. I en liste over kirkesæder er Peders bopæl Mølby, og en Hans Pedersen nævnes som fhv. ejer. Peder er født i Sønderby, en bror til Christen Hansen Margey (se lb.nr. 184), forgængerens for Lauritz Michelsen som østersfuldmægtig. Hvornår Maren og Karen, døtre af Lauritz Michelsen, overtager ejendommen, vides ikke.

omkr.1730-1783

Maren og Karen Laustdatter, 1/2 kådnersted.

Karen, født ca. 1706, er den første helt sikre ejer af stedet, som det fremgår af et fæstebrev, udstedt for efterfølgeren. I en tien-

deliste er hun nævnt sammen med en søster Maren, født 1703, vist i Vestergård, ligesom søsteren (lb.nr. 169). Begge findes med halvsøsteren Mette 1752 i en arvesag, som ugifte kvinder (TBB). I brandforsikringen af 1769 står Karen for ejendommen med et lille hus. I 1783 synes pigerne at være døde.

1783-omkr. 1790

Jens Jørgensen, 1/2 kådnersted.

Manden er vist mere end almindelig sømand, idet han udvider huset, efter brandforsikringen af 1783 at dømme. Han gifter sig med Kirsten Michelsdatter, født ca. 1763 i nabolaget (/), formodentlig som datter af Michel Nielsen List og Mette Jørgensdatter (se lb.nr. 135). Jens dør snart, og enken bor her alene i 1787. Der er en lille formue, som hun i 1789 angiver med 50 rd. Kirsten gifter sig igen.

omkr. 1790-1830

Christen Rasmussen Lausten Møller, 1/2 kådnersted.

Han er født ca. 1765 i Havneby (/) som søn af skipper Laust Hansen Møller og en datter af ovennævnte kommandør Christen Rasmussen, dvs. et oldebarn af Lauritz Michelsen. Christen sejler 1799 som »helbefaren, velvoksen Grønlands-officer« fra Hamborg.³ Der er ingen børn. I 1811 laver parret en aftægtskontrakt med Bodser Nielsen Møller og konen Anne Margrethe, født Dahl, der får fæste i 1812. Samme år fødes en datter, Maren. Ejendommen skødes tilbage til de gamle, der får fæste igen i 1813. Bodser Møller køber et hus i nabolaget (se lb.nr. 163). Christen og Kirsten klarer sig nogenlunde alene, indtil ejendommen i 1830 sælges for 114 rbd. Pengene bruges til dækning af skatterestancer og indbetaling til fattigvæsenet, hvor begge flytter hen. Der dør parret i 1832 hhv. 1831.

1830-1849

Hans Christensen Dahl, 1/2 kådnersted.

Han får fæste i 1834. Hans er harpuner, ca. 1785 født i Kirkeby (lb.nr. 103). I 1830 gifter han sig med Anne Marie Tønnes, født ca. 1790 i Vråby (lb.nr. 135). I huset optages Hans' ugifte søster Kathrine (ca. 1784), der forsørger af ham. Hun dør i 1847. 2 år senere sælger Hans og Anne Marie stedet med alt undtagen sølvtøj, et chatol og 2 kister mod aftægt, og de lover at være »til

nytte, såvidt kræfterne tillader«. Parret får »et velindrettet værelse«. De dør i 1859 hhv. 1862.

1849-1901

Peder Jespersen With, 1/2 kådnersted.

Han er født 1822 i Vråby (lb.nr. 136) og sejler som matros. I 1848 gifter han sig med Anna Bundes, født 1826 i Sønderby (lb.nr. 177). Her fødes 8 børn, Hans Anton (1849), Anna Kirstine (1851), Hansine Marie (1853), Jesper Pedersen (1856), Anna (1859), Otto (1862), Petrea Holmine Marie (1865) og Alfred Carl (1868). Faderen, der er blevet krydstoldbetjent, dør i 1872. 1873 dør den søfarende søn Hans Anton af svaghed, 1875 lille Alfred af diphteritis, og omkring 1877 forliser sønnen Jesper. Sønnen Otto bliver skibskok og ægter Gretchen M. Sievers, født 1867 ved Rendsborg (se lb.nr. 116). Datteren Anna Kirstine giftes med styrmand Martin Møller (lb.nr. 142), Anna 1886 med sømand Cornelius Thomsen i Kongsmark, Petrea 1893 med enkemanden Christen K Thygesen (lb.nr 155), Hansine 1896 med arbejdsmand Hans Thomsen Hansen, født 1867 i Ballum sogn. Parret bor her og får en søn i 1897, Niels Peter. I 1901 sælger enken Anna ejendommen til denne familie. Hun dør i 1907.

1901-1936

Hans Thomsen Hansen, et hus.

Sønnen Niels sejler, flytter fra øen og bliver hovmester. Hansine Hansen dør i 1934, enkemanden 2 år senere. Sønnen arver ejendommen.

1936-1942

Niels Peter Hansen, et hus.

Da han ikke bor på øen, lejes huset ud. Efter få år sælges ejendommen.

1942-1945

Johann Hermann Westensee, et hus.

Han er efter en række år i Øst-Sønderjylland kommet til Rømø omkring 1910, sammen med konen, Agneta Dorothea Clodius, og med 7 børn. Parret stammer fra Ditmarsken. Manden er født 1873 i Wesselburen, konen 1877 i Horst. Johann H. Westensee

bor først i Vesterhede (/), køber et hus i Vråby (lb.nr. 138) og overtager senere en gård i Juvre (ikke i register), hvor konen dør i 1923. Efter skiftende bopæl hos børnene ejer han et hus i Bolilmark (lb.nr. 30) og i Sønderby (lb.nr. 175), inden han køber ejendommen her. Manden dør 1945 i Sønderby (lb.nr. 177), nu betegnet som »vurderingsmand«. 4 børn bor på Rømø, Agnete (lb.nr. 1), Ernst (lb.nr. 13), Anna (lb.nr. 5) og Adolf (se lb.nr. 115, 133 og 177). Sønnen Adolf's svigerfar køber ejendommen.

1945-1953

Christian Lassen, et hus.

For en kort periode lejes huset ud, til Valdemar Kjær (se lb.nr. 176). Derefter flytter Christian Lassen ind med sin kone, Petrine. Parret ejer et landbrugssted i Sønderby (lb.nr. 177), som i 1948 skødes til datteren Paula, gift med Adolf Westensee. Hustruen Petrine dør i 1952, Christian selv i 1953. Døtrene Paula og Olga arver ejendommen, som sælges.

1954-1961

Peter Christian Knudsen, et hus.

Han er født 1915 i Alslev Kro og gift med Hansine Andrea Bagger, født 1920 i Sønderby (lb.nr. 178). Peder var fodermester på fastlandet og arbejder her ved dæmningen. Der er 4 børn, Anne Marie (1942), Jens Eli (1944), Christian (1946) og Mona (1949). Familien sælger ejendommen og flytter til Brøns. En »efternøler«, Allan, fødes i 1962.

1961-1986

Willy Buch, et hus.

Han er født 1906 i Vejle og gymnasielektor i Haderslev. Willy Buch er gift med Marianne, født 1907 i København som datter af borgmester Ernst Kaper. Der er 3 børn, Søren (1936), Nina (1939) og Nis (1943). Willy Buch er meget engageret i herbergs-væsenet og i mange år formand af Rømø Vandrerhjemmets bestyrelse. Børnene sælger ejendommen efter forældrenes død.

Billede 71:

Huset lb.nr. 165 i begyndelsen af 1960'erne, set fra sydvest. Gavlen er ommuret i 1800-tallet. En lille nordlænge med fladt tag står der endnu. Foran huset ses Nis Kaper Buch med en veninde. (PD)

Billede 72:

Huset lb.nr. 165 set fra nordøst, omkring 1970. Der er synligt bindingsværk. En ny nordlænge er opført.(PD)

siden 1986

Birgit Marie Højte Maarup, født Madsen, et hus.

Hun er journalist, 1934 født i Hellevad, og gift med tandlægen Knud Maarup, født 1930 i Randers. Parret har 2 børn, Peter (1958) og Lisbet (1960). Indtil 1998 bor forældrene i Lunderskov. Derefter tages fast bopæl her i huset.

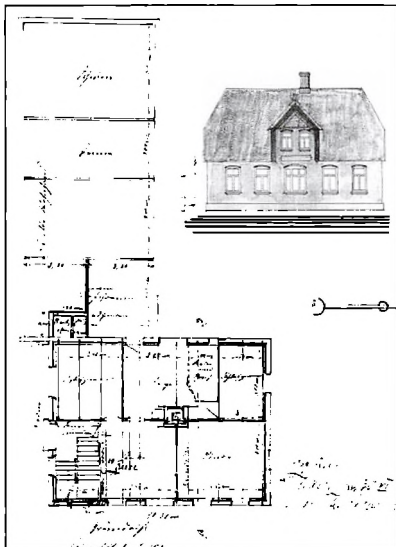
Løbe-nummer	Artikel-nummer	Adresse	Amt før 1864	Register	1971	2007
				Løbenr.	Vurd.gr.	Vurd.gr.
166	91 Ki	Langdalsvej 13	Ribe	-	-	D/Cc

2007

Bygningshistorie:

Den gamle del af bygningen synes at være opført omkring 1730, i bindingsværk, 7.10 meter bredt. I 1769 viser brandforsikringen 1 lod af 2 mulige. En ny ejer betaler 1783 for 3 lodder af 4, og da har huset sikkert allerede 9 fag. På én dør i huset findes rocaille-malerier af N. P. Bækker (se lb.nr. 123). I 1820 er forsikringen sat ned til 2 lodder, og huset må være temmelig forfaldent. Bygningen sælges 1830 på auktion, 9 fag lang, kun vurderet til 35 rbd. Efterfølgende restaureres huset. I 1909 bygges en ny, moderne beboelse, mens den gamle længe omdannes til stald, lo og lade (billeder 73-74). I denne facon står bygningen endnu i dag.

Billede 73:
Grundplan og facadetegning for udvidelsen af huset lb.nr. 166.¹²

Billede 74:
De gamle 9 fag stuehus af lb.nr. 166, bygget i 1700-tallet.

Ejendoms historie:

indtil omkr. 1720

Søren Larsen Smed, et kådnersted.

Han er født ca. 1639 (TBB) og ejer 1683 2 store tofter i området, på 21.300 hhv. 7.400 kvadratalen (MA). Den ene (/) havner ved Jørgen Christensen Krommes (se lb.nr. 158), mens den anden kan være udgangspunkt for nærværende ejendom.

omkr. 1720-1730

Maren Hansdatter Margey, 1/2 kådnersted.

Hun må være en datter af Hans Pedersen Margey i Sønderby (lb.nr. 184). I 1723 »påboer« hun stedet (FP). Efterfølgeren fæster efter Maren Hansdatter.

1730-1772

Peder Christensen Bundes, 1/2 kådnersted.

Sandsynligvis er han en søn af skipper Christen Pedersen Bundes og Gunder Jørgensdatter Duhn i Mølby (/). Peder Bundes har mindst 2 brødre, Jørgen og Niels. Faderen, der efterhånden stifter megen gæld, dør omkring 1715. Familiens hus brænder ned i 1718 (TBB). Først Jørgen, senere Niels overtager Bundes' forsvundne slægtsgård i Sønderby efter en farbror. Enken Gunder bor 1740 i Mølby, måske her hos sønnen (TBB). Om Peder's færden vides kun, at han i 1739 er vogter ved den »gale degn« (se lb.nr. 107). I 1769 står efterfølgeren for ejendommen (BF), men han får først fæste i 1772.

1772-1807

Hans Jespersen Schouw, 1/2 kådnersted, senere 1/4 gård.

Han er født ca. 1737 i nabolaget (lb.nr. 167) og siden sidst i 1760erne gift med Kirsten Pedersdatter, født ca. 1747 i Tvismark (lb.nr. 51). Konen dør ca. 1771, hvorefter han ægter Anna Michelsdatter, født ca. 1748 et ukendt sted. Der kendes en datter, Kirsten (ca. 1772), og 5 drenge. Den første kaldes efter forgængerens familie, Christen Bundes (ca. 1774). Derefter følger Michel (ca. 1776), Jesper (ca. 1778), Laust (ca. 1780) og Peder (ca. 1784). Husfar Hans er meget aktiv i kystsejladser mellem Ribe, Hamborg og Holland. I 1764 overtager han faderens 4^{1/2}-læsters-

snekke »Snelle Jäger« og fører den indtil 1766. Derefter er han skipper og medejer af smakken »De Gerechtigkeit«, 8¹/₂ læster stor, bygget 1739 i Holland. Skibet sejles med 3 mænd og sælges i 1785. Fra en medejer, Peder J. Holm (lb.nr. 95), vides, at skibets kostpris – inkl. en nytømring i 1774 – er 5.440 mk., og driften indbringer 4,7% p.å i perioden 1768-85. Fra 1784 har Hans Schouw en 4¹/₂-læsters-jagt, bygget 1782 på Fanø. Den koster 1.880 mk. og sejles med 2 mænd. Efter 9 år afhændes dette skib, og renditen var da 3,2% p.å. (PD). I 1783 får Hans J. Schouw fæste på landeriet af en »ringe kvartgård«. Huset forbedres (BF). I 1789 angiver skipperen 100 rd. formue og indkomsten af en sømand (ES). Efter midten af 1790erne sejler han kun med en båd. Af børnene dør de 3 før 1801, Kirsten, Jesper og Peder, idet de ikke findes hverken i folketællingen eller i sørullen. Sønnen Christen Bundes bliver skipper og sejler fra Altona. Han gifter sig med Anne Cathrine, født ca. 1779 i Østerby (/) som datter af skipper Hans Jensen Møller og Maren Jespersdatter. Sønnen Laust bliver styrmand. Efter husmor Anna's død opretter Hans J. Schouw i 1806 en aftægtskontrakt med denne ugifte søn, der også lover ophold til sin bror Michel, der ofte er syg. Laust dør året efter, og faderen sælger ejendommen med samme betingelser.

1808-1830

Jørgen Jørgensen Degn, 1/4 gård og 1/2 kådnersted.

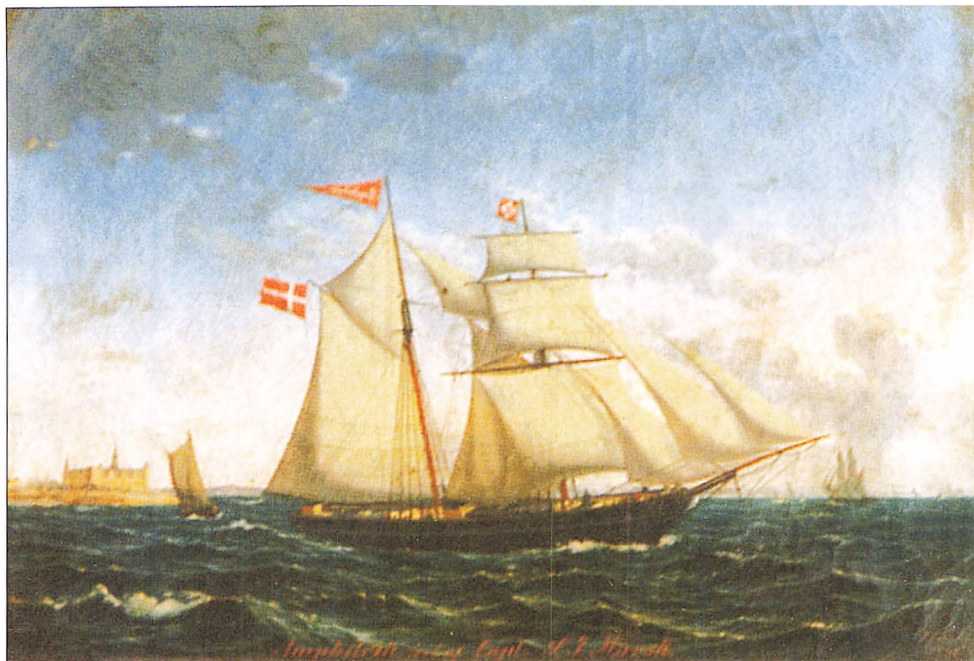
Han er født ca. 1765 i Sønderby (/) som søn af kommandør og gårdmand Jørgen Jørgensen Degn y. og Karen Jespersdatter. Jørgen J. Degn sejler som styrmand og er gift med Kirstine Jørgensdatter, født ca. 1766 i Østerby (lb.nr. 146). Parret har først ejet et kådnersted (/) i nærheden af mandens fødegård, hvor deres 6 børn er født. Døtrene er Mette (ca. 1796) og Cathrine Marie (1806), sønnerne er Jens Holm (ca. 1793), Jørgen Cornelius (ca. 1795), Jørgen Svendsen (ca. 1797) og Jesper (1803). Inden 1815 dør hustruen og sønnen Jørgen Cornelius, i 1815 aftægtsmanden, Hans J. Schouw. Dennes søn Michel ægter Maren Pedersdatter, født ca. 1776 i Sønderby (lb.nr. 179), hvor han flytter hen. Året efter sælges den kvartgårds grund til en af Vestergårdene (lb.nr. 168). Derudover må lånes penge. Sønnen Jens sejler og gifter sig 1829 med Kirstine Marie Pedersdatter,

født ca. 1793 i nabolaget (/) som datter af styrmand Peder Nicolaysen og Esther Maria Michelsdatter. Parret overtager en ejendom i Sønderby (/). Der bor senere, efter bror Jens' død i 1837, også de ugifte søskende Jørgen Svendsen og Mette. I 1830 dør husfar Jørgen J. Degn. Ejendommen kommer på auktion, vurderes til 35 rbd. og sælges for 99 rbd. Jørgen Degns datter Cathrine Marie ægter 1836 styrmand Thomas P. Møller i Vråby (lb.nr. 138).

1830-1872

Jacob Jessen Pedersen Mærsk, 1/2 kådnersted.

Han er født 1803 i Østerby (lb.nr. 148) og gifter sig 1828 med Mette, født 1805 i Vesterhede (/) som datter af kommandør Svend Andreas Hansen Carl og Abel Engelbreds datter. 4 børn overlever barndommen, Anne Kirstine (1831), Abel Kirstine (1833), Svend Jacob (1835) og Peter Jacob (1837). Husfar Jacob er skipper, først på 32-læsters-skibet »2de Venner« på Østersøen. I juli 1838 får han kommando på 46-læsters-briggen »Nornen« og sejler fra København til Island og Malaga. I oktober er han tilbage og afsejler igen i november, til Middelhavet (WS). Der fortælles, at han havde væddet med skipperkollegaen Jesper With (lb.nr. 136), hvem først ville nå frem. Begge skibe forsvinder sporløst. Enken ernærer familien med vævearbejde (FKT). Datteren Anne Kirstine giftes i 1851 med handels- og gårdmand Carsten Henriksen i Kromose (lb.nr. 98). Omkring 1860 er sønnen Svend styrmand på hukkerten »Tykkebay«, siden 1700-tallet rømøsernes klassiske uddannelsesskib (billede 60 i bd. 1). 1865 bliver han skibsfører, på skonnerten »Amphitrite«, 50 læster stor. I 1872 vies Svend til Petrea Marie Kirstine Hveysel, født 1851 i Vesterhede (/) som datter af snedkeren Peder Hveysel og Kirstine Carl (billede 76). Husmor Mette overdrager ejendommen med »ko og får, redskaber og mobilier« til denne søn, mod »forsørgelse i alle måder«. Datteren Abel forbliver ugift og køber 1874 en ejendom i nabolaget (se ved lb.nr. 158). Sønnen Peter Jacob sejler som sømand, gifter sig heller ikke og køber senere ejendom i Vråby (lb.nr. 139).

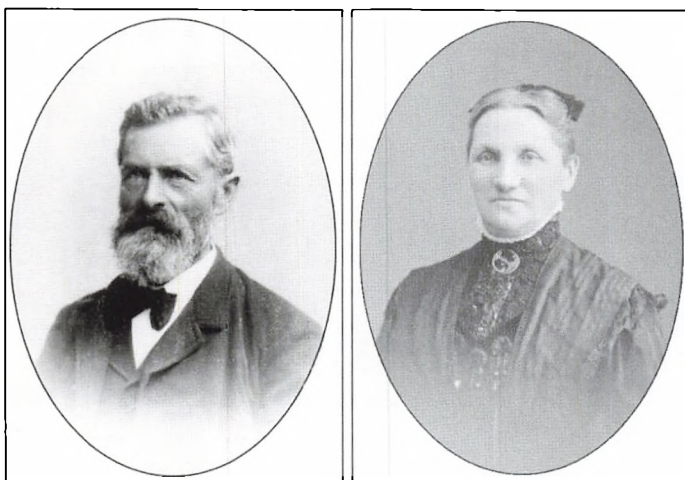

Billede 75:
Skonnert »Amphitrite«, ført af Svend Jacob Mærsk. (Privateje)

1872-1905

Svend Jacob Mærsk, et hus.

I ægteskab med Petrea fødes 12 børn, hvoraf 6 drenge dør som spæde. De andre er Meta (1874), Kirstine (1876), Charlotte Amalie (1882), Laura Gunilda (1884), Peter Hveisel (1886) og Svea Petrea (1889). I 1882 optages husmor Petreas far i huset. Han overdrager hele sin formue, 1.000 mk., til Svend og Petrea, mod forsørgelse og 30 mk. pr. år i håndskilling. I 1886 dør aftægtsenken Mette og i 1895 aftægtsmanden Peter Hveysel. Husfar Svend fører skonnerten »Amphitrite« (billede 75) indtil 1890. For det meste sejles på torskefiskeri ved Island og videre med klipfisk til Middelhavet. Vejen tilbage går med frugt eller salt, over Portugal, Belgien og Holland. Kaptajnen dør her i 1900, sønnen Peter 1904 i Flensborg. Datteren Charlotte ægter 1902 købmand Karl Emil Bork, født 1874 i Jelsmark, og parret bosætter sig i Tønder. Laura ægter 1905 skotøjshandler Carl Peetz i Flensborg. S. å. sælges ejendommen, med 4 ha jord, for 5.500

Billede 76:

Svend Jacob Mærsk og hustru Petrea, født Hveysel. (PD)

mk. Enken Petrea flytter til Flensborg. Datteren Svea giftes 1915 med Jørgen Marius Holm, født 1887 i Sønderby (lb.nr. 184). Hun dør 1917 i København, og mormor Petrea tager derover for at passe en lille datter, Asta Marie Mærsk Holm. Ellers bor Petrea med sin ugifte datter Kirstine i Ribe, hvor pigen dør i 1920. I 1922 flytter moderen til sin anden ugifte datter Meta i Vråby (lb.nr. 138). Petrea dør 1938 i Ribe.

1905-1975

Andreas Carl Hansen, et hus.

Han er sejlskibskaptajn, vokset op i Kongsmark (lb.nr. 91) og gift med Cathrine Brendine Jensen (billede 77) fra Østerhede (lb.nr. 126). 3 døtre overlever barndommen, Margretha (1902), Henny (1904) og Anna Brendine (1914). Faderen fører store sejlskibe i rederiet Laeisz i Hamborg (billede 79), bl.a. 24 gange rundt om Kap Horn. En gang imellem tager han konen med. I østenden af det gamle hus bygges 1909 en ny beboelse, der kaldes »Albatros« (billede 78). I 1914 er Andreas Hansen på øen og virker midlertidigt som postagent i Kongsmark. Efter genforeningen fører han dampskibe for rederiet Mærsk. Datteren Henny giftes og flytter fra øen, senere ligeså Anna Brendine.

*Billede 77:
Andreas Carl Hansen (»Albatros«) og
hustru Cathrine Brendine, født
Jensen. (PD)*

*Billede 78:
Husnavnet på østfacaden af
lb.nr. 166.*

Margretha får en læreruddannelse, forbliver ugift og tager bopæl i Tyskland. Om sommeren bor husmor Brendine gerne i barndomshjemmet, som hun senere får i fælleseje med en søster. Hun dør i 1957. Kap-Horn-kaptajnen bliver 101 år gammel og dør i 1973. Arvingerne sælger ejendommen.

*Billede 79 a:
Barkskibet »Steinbek«, ført af Andreas C. Hansen. (privateje)*

Billede 79 b:
Barkskibet »Barmbek«, ført af Andreas C. Hansen. (privateje)

1975-1980

Elsebeth Lüthje Karstoft, et hus.

Hun er født 1947 i København og tandlæge. Elsebeth er gift med Niels Romvig Karstoft, født 1946 i Skærbæk. Han er tømrermester og medejer af en tømrerforretning i Brøns. Parret har 3 børn, Arne, Jette og Anders. Efter nogle år flytter familien tilbage til Brøns.

1980-1986

Boye Laursen, et hus.

Han er født 1925 ved Kolding og bogtrykker i Tønder. Boye er gift med Lillian Lund, født 1927 i Møgeltønder. Deres 4 drenge, Jørgen, Ib, Niels og Thomas er voksne, og forældrene tager fast bopæl her. Faderen dør i 1985. Enken Lillian afhænder ejendommen til Leonhard Nissen, der året efter sælger videre, med 1 ha jord. Enken dør i 2006.

1987-1989

Kjeld og Anne-Grethe Ildved, et hus.

Parret ejer og driver Hotel Færggården (se lb.nr. 192), men bor her i huset. 1989 kommer denne ejendom på auktion.

siden 1990

Skov- og Naturstyrelsen, et hus.

Huset renoveres og bygges om til det nye formål som bopæl og kontor for skovfogeden, der er ansvarlig for en del af Lindet Skovdistrikt, dvs. i dag den nye Tønder kommune med Rømø. Den første skovfoged her er Martin Reimers, født 1958 i København og gift med gartner Marianne Siticum, født 1958 i Stouby sogn. Parret får 3 børn, Sejr (1987), Robet (1990) og Signe (1992), alle med mellemnavnet Siticum. Skovfoged siden 1999 er Thomas Wessel Fyhn, født 1965 i Lerup/Nordjylland. Han er gift med Mette Nielsen, født 1972 i Herning. Parret har 2 børn, Iris (2005) og Sixten (2006).

Løbe-nummer	Artikel-nummer	Adresse	Amt før 1864	Register 1971		2007
				Løbenr.	Vurd.gr.	Vurd.gr.
167	51 Ki	Vråbyvej 9	Ribe	-	-	Cd

2007

Bygningshistorie:

Formentlig sidst i 1600-tallet opføres stedets første bygning, godt 6 meter bred. I 1769 forsikres gården på det højest mulige niveau, dengang 2 lodder, men i 1783 kun med 2 lodder af 4 mulige. I 1834 sættes værdien ned til 1 lod, formentlig efter fjer-

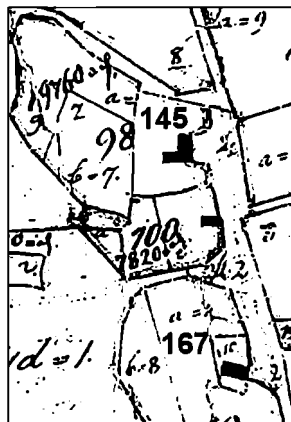
Billede 80:
Luftbillede af huset lb.nr. 167, optaget i 1948. (PD)

nelse af en gammel ladelænge. 1853 opvurderes bygningen til 2 lodder, vist efter en restaurering. I 1881 (murankre) laves en forbedring igen. Bl.a. tilbygges en lille udlænge mod nord. Stuehuset synes at have 7 fag (billede 80). Senere opføres et udhus. I 1950'erne tilbygges en nordlænge i østenden, som stald og lade. I 1992 foretages en større ændring af stedets bygninger, som dels nedrives, dels udvides og ellers totalrenoveres. Murankre på et nyt udhus med garage stammer fra ejerens tidligere gårdbygning (se lb.nr. 171).

Ejendoms historie:

Udgangspunkt til denne ejendom er en større gård, der sandsynligvis lå imellem det her hus og lb.nr. 145 (kort billede 81).

Billede 81:
Udsnit af 1840-matrikelkortet med ejendommene lb.nr. 145 og lb.nr. 167, der formentlig har været en fælles gårdejendom, måske på stedet for det forsvundne hus indimellem (nr. 100 i 1840).

omkr.1580~1635

Michel Truelsen, $\frac{3}{4}$ gård.

Denne mand betaler 1554 for en kirkeko, efter Michel Jensen, der ikke findes i jordebøgerne. I koregnskabet af 1588 står Michel også, og i jordebogen for 1602 angives størrelsen af gården. I 1605 får Peder Jespersen i Hede en kvartgård heraf (lb.nr. 120). I koregnskabet følger Peder Michelsen, vist en søn, men overtagelsesåret for den resterende halvgård findes ikke i dokumenterne.

~1635-1654

Peder Michelsen, $\frac{1}{2}$ gård.

Han kan være den skipper, der i 1624 leverer rødspætte til Hamborg (TR). Der formodes mindst 4 børn. Michel findes senere på en Vråby-gård (lb.nr. 141). Karen nævnes som Michel's søster 1731 i en arvesag, som kone til bonden Hans Kjær i Ballum (TBB). En sandsynlig svigersøn får 1654 en kvartgård herfra (se lb.nr. 145), og den anden kvartgård fæstes samtidig af Maren Pedersdatter efter faderen.

1654-1723

Maren Pedersdatter hhv. Niels Pedersen, $\frac{1}{4}$ gård.

I jordebøgerne fra 1660erne står »Maren Peders«, mens matriklen af 1683 angiver Niels Pedersen på denne gård. Måske er han en bror til Maren. Og han kan vel være den mand, der senere bygger nyt syd for den gamle gård (kort billede 81), nogenlunde samtidig med svogeren Jesper mod nord (lb.nr. 145). Måske fik søster Maren lov til at bo i det gamle hus, senere ejet af andre familiemedlemmer. Det forfalder efterhånden og forsvinder i midten af 1800-tallet. Om denne Niels Pedersen eller manden af samme navn i Juvre (lb.nr. 6) er skipperen ved den såkaldte »Engelske Transport«,¹⁰ på lysekronen og mindetavlen i kirken, er uvist. Niels er gift med en Mette, og der kendes 2 døtre, Karen og Bodil. Den sidste giftes med Christen Jensen y., der ejer en gård i Kirkeby (lb.nr. 105). I 1723 er faderen død, og Karen får fæste efter moderen.

1723-1733

Karen Nielsdatter, $\frac{1}{4}$ gård.

Hun synes ikke at være gift. Fra en liste over kirkesæder og

fæsteprotokollen fremgår, at hun overlader ejendommen til sin svoger, Christen Jensen y., og at den derfra går videre til ægtemanden til Karens søsterdatter.

1733-1777

Jesper Pedersen Lassen, 1/4 gård.

Han er født ca. 1705 på en gård i Mølby (/) (se ved lb.nr. 158). Jesper ejer og fører en 4^{1/2}-læsters snekke, »Snelle Jäger«, hvormed han i perioden 1731-62 sejler gods, østers og søfolk til Hamborg og Holland. Fortjenesten er god, og formentlig er det Jesper, der udvider gården til en statelig bygning (BF). Fra ægteskabet med Christen Jensen's datter kendes 4 børn, Hans J. Schouw (ca. 1737), Peder J. Lassen (ca. 1740), Christen (ca. 1742) og Mette (ca. 1743). Hans bliver skipper, gifter sig i 1760erne med en pige fra Tvismark, Kirsten Pedersdatter (se lb.nr. 51), og køber en nabogård (lb.nr. 166). Peder, også skipper, ægter en pige fra Vråby (lb.nr. 141) og køber ejendom i Østerby (lb.nr. 149). Christen, ligeså skipper, forbliver ugift, bor med her i huset, overtager først faderens snekke og sejler senere med lidt større skibe på lignende ruter. Mette giftes omkring 1770 med skipperen Claus Michelsen, født ca. 1743 i Duhnby (lb.nr. 151). Hustruen dør før 1777, året, Peder J. Lassen overlader gården til svigersønnen.

1777-1807

Claus Michelsen Duhn, 1/4 gård.

Han er 1773-75 kommandør på »Linde Rust« fra Altona, men ikke med det store fangstresultat. 1779-84 fører han én af Islands-selskabets hukkerter fra København, »Tingøre«, 48^{1/2} læster stor. Rejserne går tildels fra Island videre til Spanien (WS). I ægteskabet med Mette fødes 7 børn, Kirsten (o. 1773), Jesper (ca. 1775), Michel og Bodel (ca. 1777), Niels (ca. 1779), Christen (ca. 1783) og Mette Christine (ca. 1789). Omkring 1790 dør aftægtsmanden. Svoger Christen findes senere ikke mere. Økonomien bliver dårlig. Bygningen slides (BF). I 1789 er der ingen indkomst mere og kun en lille restformue på 50 rd. (ES). I 1795 lånes et større beløb. Datteren Kirsten giftes med skipper Laust Engelbretsen Degn på én af Vestergårdene (/). Sønnen Jesper flytter fra øen og bor senere i Helsingør, hvorfra han i 1810 sejler som kaperkaptajn, på »Den gode Lykke«. Mens sønnen Michel for-

modentlig dør før århundredskiftet, bliver søsteren Bodil gift med en »Grønlandsofficer«, Christen Pedersen Winther.³ Parret bor først her, men køber 1803 et hus i Sønderby (/). Her fødes deres første barn, datteren Karen (1800). Sønnerne Niels og Christen sejler. I 1804 drukner Christen, mens Niels s.å. får styrmandsbevis. I 1807 er husmor Mette død, og husfar Claus opretter en aftægtskontrakt med sønnen Niels.

1807-1842

Niels Clausen (Duhn), 1/4 gård, senere 1/2 kådnersted.

1810 gifter han sig med Esther Hansdatter Carl, født 1791 i Vesterhede (lb.nr. 122), og bekræfter at have fået 100 rd. som konens arveandel efter dennes mor. I 1811 sælger Niels sin kvartgårds grund til en Vråby-ejendom (lb.nr. 134). Ca. 1813 giftes søsteren Mette Cathrine med skibstømrer Christian Laustsen, der køber et hus i Østerby (/). Husfar Niels sejler fortrinsvis med sin svigerfar, kommandør Hans H. Carl y. 1821 er han spækskærer på »Isis« fra Altona, og 1822-23 er han med på »Einigkeit« fra Brunsbüttel (WS). I ægteskabet med Esther fødes 4 børn, Claus (1811), Hans Carl (1818), Christen (1820) og Anne (1823). Omkring 1830 forliser Niels Clausen. Enken må leve af det lille landsted og knipler. Og hun er nødt til at låne penge. Sønnerne sejler. Styrmand Hans Carl gifter sig 1841 med Anne Kirstine Tønnes, der lige har overtaget sin fødegård (lb.nr. 135). Claus, ligeså styrmand, ægter 1842 Sophie Rold Pedersdatter, født 1809 i Tagholm (lb.nr. 97). S.å. overdrages ejendommen til denne søn, mod gældovertagelse og aftægt for moderen. Hvis Esther tjener noget med at spinde, skal hun beholde 1½ skilling af hvert pund uld eller hør. De ugifte børn, Christen og Anna, får husly.

1842-1880

Claus Nielsen Clausen, 1/2 kådnersted.

Endnu i overtagelsesåret dør aftægtsenken Esther, kun 52 år gammel. Mandens søster Anna giftes 1847 med styrmand Hans Cornelius Mathiesen, født 1820 i Vråby (lb.nr. 137), hvor parret tager bopæl. Om bror Christen hører man ikke mere. Claus N. Clausen bliver skibskaptajn og er istand til at låne penge ud. Børn er der ikke, men en pige, Mette Kirstine Pedersen, født 1835 i Kongsmark (lb.nr. 73) er sat i pleje her af fattigvæsenet.

Dels hjælper hun i huset, dels fortjener hun noget med syarbejde. I 1862 giftes pigen med sømand Peder Eriksen, født 1832 i Nørtvismark (lb.nr. 37). Han køber et hus i Sønderby (/). Nu lever skipperparret alene igen. I 1879 dør hustruen, og enke- manden overdrager ejendommen til plejedatteren og hendes mand mod aftægt, med en ko, får, næsten alt indbo og godt 5 ha. Claus N. Clausen dør i 1882.

1880-1907

Peder Eriksen, et hus.

Ejendommen i Sønderby sælges. Parret bringer 2 børn med, Erius Hartvig (1863) og Clara Sophie (1871). Hvorfra skibskok Peder sejler, vides ikke. Børnene synes at flytte fra øen, og i 1907 også forældrene, til Sild, vist til et barn (GA).

1907-1921

Frederikke Heitmann, født Bundes, et hus.

Frederikke Amalie Hansine er født 1878 i Sønderby (lb.nr. 181) og gift med Marius Heitmann, født 1865 i Vesterhede (lb.nr. 123). Parret bor først i mandens barndomshjem (lb.nr. 180), hvor der fødes en søn, Hans (1906). Her følger endnu en søn, Christian Luis (1909). Moderen har formentlig købt ejendommen, fordi manden bor i Danmark hvor hun senere også flytter hen. Huset lejes ud og sælges senere.

1921-1934

Oluf Thomas Christensen, et hus.

Han er født ca. 1881 på fastlandet som søn af Broder Peter Nielsen Christensen og Caroline, født Uhr. Fra et første ægteskab med Ane Laurette, født Engel, har han 4 børn, Laust Lausten (1906), Peter Nielsen (1908), Hansine Alfrida (1913) og Thomas Oluf (1916). Efter konens død gifter Oluf sig igen, med Marie, født 1888 i Kongsmark som datter af Søren Hansen Lassen og Maren, født Jensen. Her fødes sønnerne Søren Lassen (1920) og Anhardt (1921). Faderen arbejder bl.a. som tække- mand, og familien passer det lille landbrug med nu godt 7 ha. 1934 må ejendommen sælges på auktion, hvorefter familien flyt- ter til Sønderby (lb.nr. 175).

1935-1939

Nicolai Hansen Nicolaisen, et hus.

Han er landmand, stammer fra Roager sogn og har hidtil ejet en gårdejendom i Duhnby (lb.nr. 151). Fra ægteskabet med Dora Katrine er der 10 voksne børn. Sønnen Peter er en kendt kunstmaler. I 1938 dør hustruen, og enkemanden flytter til et hvilehjem i Ballum. Han sælger 1939 ejendommen med 1 ko, 1 kvie, 2 får, 1 svin og 7 ha til en landmand fra Skærbæk, Niels Hansen Schmidt. Året efter køber denne et hus i Vråby, sælger her uden besætning til Joh. H. Westensee (se lb.nr. 175 og 165), der straks afhænder igen, i bytte med et hus i Sønderby (lb.nr. 175).

1940-1946

Wilhelm Thomas Andreas Moshage, et hus.

Han er bager, gift med Alfrida Olivia Petersen. Parret ejer først et hus i Sønderby (lb.nr. 175), og bringer 2 døtre med, Karen (1937) og Johanne Cathrine (1939). Her følger endnu en datter, Thoni Alfrida (1941). Efter krigen flytter familien til Kolding, senere til Aabenraa, og endnu 3 drenge fødes. Bageren dør i 1955, kun 39 år gammel.

1946-1981

Marius Jørgen Jensen, landbrug.

Han er 1897 født i Kolding og gift med Anna Christine Knoll, født s.å. i Skoldborg. Ejendommen overtages med 5 ha jord. Der tilbygges en avlslænge. Parret bringer 5 børn med, Ulla Marie (1925), Rita (1929), Esther (1930), Karl Jørgen (1933) og Ketty Anna (1935). Marius arbejder ved dæmningen hhv. landvindingen. Størstedelen af jorderne afhændes. 1976 dør husfar Marius og enken får adkomst. Børnene sælger ejendommen efter hendes død i 1980. Alle bor på øen.

siden 1981

Carl Sigurd Duhn Thomsen, et hus.

Han ejer en slægtsgård i nabolaget (lb.nr. 171). Huset her lejes foreløbig ud. På grunden drives en hestepension. I 1992 foretages en totalrenovering af ejendommen, og Carl Sigurd flytter ind med sin familie. Slægtsgården sælges. Sønnen Reimer er læge i Ålborg, datteren Anne sygeplejerske på Grønland. Helle uddannes i gastronomi, og i 2003 køber faderen Havneby Kro (lb.nr. 193), der udbygges og fremover drives af datteren.

Billede 82:

I forgrunden Vestergårde, i baggrunden Sønderby, fotograferet før 1914, da gården t.v. blev nedbrudt. T.h. står huset lb.nr. 169. (Voswinkel)

Vestergård og Sønderby

Billede 83:

Udsnit af Joh. Mejer's konceptkort fra 1643.
(Kongl. Bibliotek)

Mens stednavnet »Westergarde« allerede benyttes i 1643 (billede 83), bliver den gamle betegnelse »Sønderhede«, »Sønderhoffuit« og »Sønderhouet« (oprindeligt for alt syd og øst for Vesterhede) først fra 1712 erstattet med Sønderby, nu for et begrænset område øst for Sønderlandets gamle marker, »Lykken« (1683 »Lykke Mark«) og »Westermarken« (1683 »Nye Mark«) (billede 85a). Vestergårds og Sønderbys gamle ejendomme beskrives sammen, fordi de tilsyneladende har en fælles oprindelse, 4 helgårde stor. Det lyder af meget, i sammenligning med 2 i Juvre, men kvaliteten var ganske dårlig i forhold til nordøens jorder.

Hvor mange driftsteder der fandtes i middelalderen, vides ikke. Allerede i Sønderlandets første jordebog fra 1562 er der 9 gårdejendomme, hvoraf den største er en $\frac{3}{4}$ -dels-gård. Des-

værre tillader dokumenterne ikke at lave en gennemgående ejerrække derfra. Sikkert er, at øens præst, »Herr« Jesper Gundersen, senest fra 1580'erne havde $\frac{3}{4}$ -gårds jorder i »Sønderhoffuit«, udover at familien havde totale kontrol over Tagholm-Kromose-Kirkeby-området. Hustofterne af disse i midten af 1500-tallet måske 2 gårdejendomme forblev formentlig ejet af efterkommere af de oprindelige bondefamilier. I omkring 200 år bevarede deres navne ved disse steder, »ad Barbras« (fra 1562 Barbra Mouritzkone, se lb.nr. 183) og »ad Moutzes« (i koregnskabet fra 1554 Mouritz Benditzen, i dag ubebygget). På matrikelkortet af 1840 kan man genkende nogle gamle gårdtofter, senere delt i flere kådnersteder (se billede 72 i bind I og billede 85 a). Ved delingen af »Sønderhoffuits« gårde opstod også Vestergårdene, vest for bøndernes gamle marker.

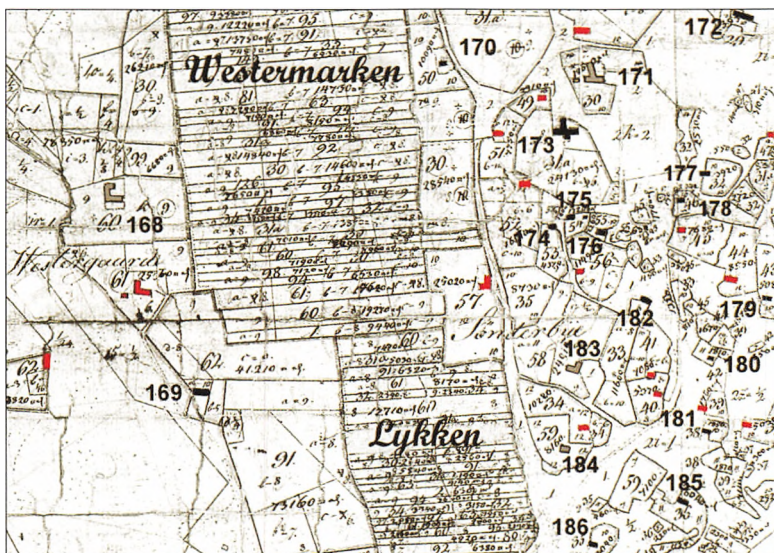
I jordebogen fra 1602 synes området at have 8 delgårde, men kun 7 driftssteder, idet præsten stadigvæk råder over en del jorder. Han fordeler dem indenfor familien, bl.a. til en svigersøn i Sønderby (se lb.nr. 171). Indtil udarbejdelsen af matriklen af 1683 deles og byttes, købes og sælges, hvorefter der er 3 gårddrifter i Vestergård og 5 i Sønderby, hvoraf den ene allerede er i forfald og en anden nedlægges før 1796 (billede 84).

Billede 84:

Udsnit af S. Bruun's konceptkort fra 1796 med Vestergård og Sønderby. Store kvadrater er gårde, små er kådnersteder. Der vises 31 kådnersteder, mens realregistret nævner 33. Rødt markeret er ejendomme, der forsvinder indtil 1840. (© Kort & Matrikelstyrelsen A. 131-97)

Omkring 1800 forsvinder én af de resterende gårde øst og én vest for markerne, mens det eneste kådnersted i Vestergård udvides til en helgård. 1914 nedbrydes endnu én af Vestergårdene, og i dag er landbruget til de andre 2 nedlagt. Af bevarede gamle gårdbygninger findes kun én i vest og én i øst (lb.nr. 169 og 173).

Billede 85:

a) Udsnit af matrikelkortet fra 1840 over Vestergård og Sønderby med indtegnede løbenumre. I dag forsvundne ejendomme er rødt markerede, nye bygningsgrat på gamle steder vises gråt.

b) Luftfoto fra 1961 af samme område som billede 85a. Gamle strukturer kan genkendes. Ejendommenes lb.nr. er indtegnede. Gårdbygningerne lb.nr. 168 og 171 er endnu ikke totalfornyede.

(© Kort & Matrikelstyrelsen A. 131-97)

Om kådnersteder vides ikke meget for tiden før 1683, men der må have været flere i Sønderby. I matrikuleringen 1683 nævnes 14 af denne type ejendomme, dengang Sønderlandets største »landsby«. Og den vokser videre, til 33 kådnerhuse i 1800 (RR), derudover skolen (billede 84). Derefter går det nedad, og i 1908 har Sønderby 21 huse, skolen og en i 1875 til fattighus indrettet gammel bygning, som nedbrydes efter 1912. I dag findes 15 af disse ejendomme, hvor der endnu eller igen står et hus, inklusive skolen (billede 85 a/b).

Indtil vore dage var Sønderby hhv. Vestergård ikke udlagt som sommerhusområde, hvorfor der endnu kun er enkelte ferie-huse, deraf en række gamle ejendomme. I forbindelse med indretningen af den store golfbane syd for Sønderby og Havneby ændrer situationen sig, og en større gruppe af sommerhuse skal bygges tværs over den gamle »Westermærk«.

Løbe-nummer	Artikel-nummer	Adresse	Amt før 1864	Register 1971		2007
				Løbenr.	Vurd.gr.	Vurd.gr.
168	131 Ki	Rømersvej 21	Ribe	140	Cb	–

1967

2007

Bygningshistorie:

Stedets oprindelige bygning stammer vist fra 1600-tallet og er formentlig enlænget. I brandforsikringen for 1769 deltages med 1 lod af 2 mulige, 1783 med 2 lodder af 4. Omkring 1800 udvi-

Billede 86:
Strandfogedgården (lb.nr. 168) omkring 1950. (PD)

des bygningen til 3 længer (kort billede 85 a), og forsikringen stiger til 4 lodder. Beboelsen får en karnap på sydsiden. Vurderingen i 1862 beløber sig til 600 rd. for stuehuset, 200 rd. for en nordlænge i vest, og 100 rd. for en dertil byggede tredie længe mod øst. Sådan står den prægtige »strandfogedgård« indtil 1980 (billede 86). Derefter opføres en ny bygning på stedet.

Ejendoms historie:

ca.1663-omkr.1680

Hans Tillesen, et kådnersted.

Ejendommen findes for første gang i jordebogen for 1663, med denne mand som ejer. I matriklen af 1683 står han ikke, men fæsteprotokollen for 1701 nævner manden som forgænger på stedet.

omkr. 1680-1701

Mette Jørgens, et kådnersted.

Hun står i 1683-matriklen med en meget stor hustoft på 14.000 kvadratalen, der ligger »mellem Peder Jensens toft«, der tilhører en i 1914 nedrevet gård lige syd for ejendommen (kort billede 85 a). Mette er formodentlig den næste ejers mor.

1701-1772

Niels Jørgensen, 1/2 kådnersted.

Han fæster efter Hans Tillesen. Niels er tømrer, men er også med på østersfiskeri (TBB). Han er gift med Karen, datter af gårdmand Hans Jørgensen i Vesterhede (/). To drenge er formodentlig deres børn, Niels Nielsen Snedker og Peder Nielsen, begge med samme profession og med bopæl i Vråby (se lb.nr. 133). I 1723 er husfar Niels død. I skiftesagen nævnes 4 søskende, Hans (ca. 1660), Anders, Maren og Peder (ca. 1667). Hans og Peder er østersfiskere og bor i Sønderby (/), Anders er kommandør i Mølby (lb.nr. 158), og Maren er gift med østersfisken Peder Nielsen Kaper i Sønderby (/). Niels Jørgensen's enke må låne penge, bl.a. ved en nabo (/) og bror Jens, der er kommandør og bor på slægtsgården (/) (TBB, SPP). Efterfølgeren overtager ejendommen før fæstets erholdelse, idet han står for brandforsikringen allerede i 1769. Der synes ikke at være en slægtsforbindelse til de fhv. ejere.

1772-1806

Peder Clausen, et kådnersted.

Han er født ca. 1737 i Sønderby (/) som søn af Claus Jensen og Karen Pedersdatter. Peder er gift med Anna Jespersdatter, født ca. 1733. Der er 2 børn, Kirsten (ca. 1770) og Friedrich Anders (ca. 1771). Peder Clausen sejler og er fra 1780 indtil århundredskiftet skipper på Islandsselskabets hukkerte, bl.a. »Helleflynderen«, 32¹/₂ læster stor (WS,SL). Indtil 1789 har han opbygget en formue på 100 rd. (ES). Skipperen eksamineres 1795 ved Københavns skipperlaug »efter at have foret i 16 år som skipper«, og han bliver vurderet som »god sømand i det praktiske«. På dette tidspunkt er sønnen Friedrich formodentlig død. Allerede i 1783 sejlede han som skibsdreng (PD). Og datteren Kirsten er da gift med skipper Otte Johannes Ottesen, født 1769 i Havneby (lb.nr. 194). Parret bor med i huset og får 8 børn, Pe-

der Clausen (1793), Anna Botilla (1795), Johannes (1797), Anna Cathrina (1799), Ellen (1801), Johanna Kirstine (1804), Otto (1805) og Anne Kirstine (1806). Husmor Anna dør, og i 1806 overdrager Peder Clausen ejendommen til sin svigersøn mod aftægt.

1806-1839

Otte Johannes Ottesen, gårdejendom.

Efter mange år som skipper på Island og Østersøen går han over til Middelhavssejlad fra København (WS). Endnu i 1821 sejler han for en reder i hovedstaden, der kræver afregning for sit skib »Die Hoffnung«. ¹⁵ I 1807 begynder Otte med at købe jord, først en kvartgård fra Vråby (lb.nr 140), i 1816 en kvartgård fra Mølby (lb.nr. 166). Sønnerne Johannes og Otto synes at være død før 1814. I 1817 dør svigerfaderen, Peder Clausen. I januar 1819 holdes to gange bryllup. Datteren Anna Botilla vies til skipper Jesper P. With (se lb.nr. 136), Anna Cathrina til harpuner Michel Jensen Pedersen (se lb.nr. 178). Sønnen Peder gifter sig 1821 med Mette Kirstine, født ca. 1789 i Vråby (/) som datter af Hans Petersen Bruun og Anna Maria Pedersdatter. Parret tager bopæl i Vesterhede (lb.nr. 119). Husfar Otte køber 1825 endnu en halvgårds grund fra en nabo (lb.nr. 169) og har nu en helgård. Samme år bliver han landfoged for Sønderlandet. 1827 giftes datteren Johanna Kirstine med styrmand Svend J. Bundes (se lb.nr. 131), 1828 Ellen med søster Anna Cathrina's svoger, styrmand Cornelius Pedersen, født 1800 i Mølby (/). Parret bor med på gården. I 1829 køber landfogeden et kådnersted i Sønderby, som 1835 afhændes igen. 2 tjenestefolk hjælper på gården. I 1833 vies datteren Anne Kirstine til skibskok Peder Brodersen, født 1806 i Ballum. Hun dør året efter, og manden findes senere nygift i Tvismark (lb.nr. 58). I 1836 opgives landfogedembedet, og i 1839 overdrages ejendommen til svigersønnen Cornelius, der siden 1835 havde ejet et kådnersted i Sønderby (/). Aftægtsfolket beholder egne møbler, »2 af de bedste senge« og får en »lille vogn med hest« til rådighed.

1839-1853

Cornelius Pedersen, en gård.

I 1840 dør aftægtsmanden. Cornelius sejler videre som styrmand, bl.a. 1841 på »Betty Frederikke«, 39 læster, fra Altona til Island (WS). 4 børn af ægteskabet med Ellen overlever barndommen,

Kirstine (1832), Anna Kirstine (1836), Octo Elene (1839) og Petrea Maria (1844). I 1851 får husmor Ellen lungebetændelse og dør. S.å. gifter Cornelius sig igen, med Ellen's søster Johanna Kirstine, hvis mand 1849 døde i Island. Cornelius lover såvel sine egne som Johanna's hver 4 døtre fri husly på gården her. 1852 dør den 83-årige aftægtskone Kirsten og efterlader nogle penge til deling imellem arvingerne. Cornelius og Johanne Kirstine beslutter sig at afhænde såvel gården her som den i Østerhede (lb.nr. 131). Først bortforpagter han en del af jorderne, og i 1853 sælger han hele ejendommen for 3.200 rbd. Køberen overtager også forpligtelserne overfor ovennævnte 8 børn. Cornelius og Johanna Kirstine køber et hus i Kirkeby (lb.nr. 104). Mandens ældste datter Kirstine vies 1855 til fætteren Andreas J. With (se lb.nr. 109), datteren Anna Kirstine 1860 til skomager Hans Michelsen (se lb.nr. 159). I 1856 giftes også konens ældre 2 døtre. Parrets 4 yngste døtre flytter med til Kirkeby.

1853-1875

Jens Petersen, en gård.

Han er født ca. 1806 i Feuring sogn og gift med Elisabeth Mærsk, født s.å. i Ballum, hvorfra familien kommer herover. De bringer 3 børn med, Hans Mærsk (1838), Peter (1840) og Christine (1846). Husbonden skylder Cornelius Pedersen 2.400 rbd., en tung byrde. 1863 sælger han en del jord for 500 rd. 1865 dør sønnen Hans Mærsk »udenlands« (KB). 1870 fortsættes med jordsalg, i Havneby, for 1.650 prøjsiske Thaler til spekulanten, bankier Hans Chr. Schmidt fra Hamborg. 1871 overdrages de af Cornelius Pedersen udforpagtede jorder til forpagterens enke (lb.nr. 130). Omkring 1870 giftes datteren Christine med Hans Mærsk Jensen, født 1838 i Ballum som søn af skibsfører Christian Peter Jensen og hustru Juliane. Til denne svigersøn sælges gården med den resterende jord, 47 ha. Svigerforældrene forbeholder sig 3 fag af stuehusets østre ende såvel som en ager og en del af haven. Derudover får de al brændsel og 1/2 kande mælk daglig. Hans M. Jensen betaler 6.750 mk.

1875-1913

Hans Mærsk Jensen sen., en gård.

Et barn af ægteskabet med Christine dør som spæd. Derefter forbliver parret barnløs. Aftægtskonen, Elisabeth Petersen, dør

1878, enkemanden 1888. I 1891 mister husbonden sin kone, Christine. 1894 køber Hans M. Jensen et hus i Sønderby (lb.nr. 181), som han formentlig lejer ud og sælger igen i 1903. Her optages 2 søskende fra Ballum, Petrea og Hans Mærsk Jensen, født hhv. 1885 og 1890. Begge er børn af husbondens bror, Jens Christian Jensen og konen Anna. I 2 år bortforpagter Hans Mærsk gården til køberen af huset i Sønderby, Laust Petersen, der i 1913 overtager en gård i Vesterhede (lb.nr. 120). Gården her, med 54 ha, overdrager Hans Mærsk til sin brorsøn, mod aftægt.

1913-1969

Hans Mærsk Jensen jun., en gård.

Under første verdenskrig er han i Frankrig og bliver hårdt såret. Han kommer hjem i 1919 og gifter sig året efter med Maria Møller, født 1902 i Kongsmark (lb.nr. 82). I 1926 fødes en datter, Metha (billede 87). Aftægtsmanden, Hans Mærsk sen., dør i 1928. Hans M. Jensen jun. er digegreve og strandfoged, hvilket embede han beholder i over 50 år, belønnet med tildeling af R. a. D. Datteren giftes 1950 med Kurt Christian Bleeg, født 1911 i Kiel. Parret køber ejendom i Tvismark (se lb.nr. 58). I 1965 bygger Hans Mærsk jun. et parcelhus i Mølby-området. Han overlader gården til en efterfølger, der først forpagter og 4 år senere køber ejendommen, med 36 ha. Hans Mærsk jun. dør 1983, enken 1984.

Billede 87:

Strandfoged Hans Mærsk Jensen jun. med hustru Maria, født Møller, og datteren Metha, omkring 1935. (PD)

1969-1977

Børge Rask og Charles Arne Petersen, gårdejendom.

Børge er fra Varde-egnen og ugift. Han forpagter først gården og bliver senere ejer sammen med sin svoger, der er murer på

Sjælland. Børge driver landbruget her. Til sidst afhændes største- delen af jorderne til en anden landmand (lb.nr. 171). Bygningen sælges særskilt. I løbet af 3 år går restejendommen igennem 2 hænder, sagfører Jytte Schnell og et byggeselskab.

1980-2001

Jens Jørgen Jensen, et hus.

Han er født 1934 i Padborg og gift med Alice Jensen. Parret har 2 børn, Henrik og Marianne. Jens Jørgen er isenkræmmer i Padborg, kaldt »Porselæn-Jensen«. Efter rådføring med Nationalmuseet rives gården ned og en helt ny bygning opføres, tegnet af arkitekt Carstensen, Rømø (lb.nr. 57).

2001-2007

Werner og Vibeke Unbehaun, et hus.

Manden er materialforvalter. Snart flytter begge bort igen og sætter ejendommen til salg.

siden 2007

Henry Hansen, et hus.

Han er landmand i Bundtimark i Ballum, hvor han er født i 1966. I ægteskabet med konen Inga er der 2 børn. Familien agter at bruge ejendommen til ferieformål.

Løbe- nummer	Artikel- nummer	Adresse	Amt før 1864	Register 1971		2007
				Løbenr.	Vurd.gr.	Vurd.gr.
169	114 Ki	Rømersvej 27	Ribe	141	Cc	Cc

1967

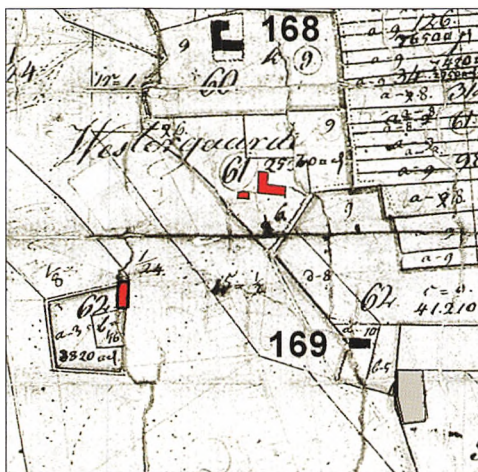
2007

Billede 88:

Udsnit af 1840-matrikelkortet med Vestergård-ejendommene.

Lb.nr. 168, strandfogedgården, var et kådnersted indtil omkring 1800, med gl. matr. nr. 60. Nr. 61 var en gård siden 1600-tallet, brækket ned i 1914 (billede 82).

Lb.nr. 169, gl. matr. nr. 62, stammer ligeså fra 1600-tallet, men vore dages stuehus er først bygget i 1770, mens det gamle formentlig lå dér, hvor 1840-kortet viser en indelukket toft med en bygning derpå, måske den gamle ladelænge. Endnu en gård lå dér, hvor en grå plet viser en gammel hushave. Gården forsvandt kort efter 1800, og landeriet blev lagt til en Duhnby-gård med gl. matr. nr. 91 (lb.nr. 151). (© Kort & Matrikelstyrelsen A. 131-97)

Bygningshistorie:

Den ældste gård på stedet stod formentlig et stykke vest for vore dages bygning, idet et matrikelkort fra 1840 viser en stor afgrænset toft dér, med en enkelt ladelænge, tilhørende ejendommen (kort billede 88). I 1770 bygges et nyt stuehus (PD). Mens brandforsikringen for 1769 kun angiver $\frac{1}{2}$ af 2 mulige lodder, er vurderingen i 1783 steget til 4 lodder af 4. Den nye bygning er på 8 fag, med 8.90 meter usædvanlig bred og 1.95 meter høj under bjælkerne. Huset er fornemt indrettet. Bjælkerens profiler taler ligesom mange bevarede døre (billede 89) for det nævnte byggetidspunkt.

Billede 89:

Dobbeltør i huset lb.nr. 169.

Billede 90: :

Huset lb.nr. 169 set fra nordvest, omkring 1915. (PD)

Indtil omkring 1920 står bygningen faktisk uændret (billede 90). Derefter forlænges rethuset med 3 fag i vest, og en blik­tækt av­slæn­ge til­fø­jes mod syd, som i be­gyndelsen af 1950erne ud­vi­des mod vest. Efter 1984 dækkes alt med rør, hvorved en pæn helhed dannes (se billede 96).

Ejendoms­his­to­rie:

1630~1670

Michel Nielsen Sømand, 1/4 gård.

Han er formodentlig en svigersøn af Lauritz Lassen, der i 1614 har en helgård i Sønderby (se lb.nr. 171), hvoraf Michel Nielsen 1630 får en fjerdedel (FP). I 1635 får han fæste på et »gadehus«, og det må være bygningen til gårdens jord, opført vest for Nye Mark, området, der på et kort fra 1643 kaldes »Westergarde« (billede 83). Michel kendes som skipper fra mange dokumenter. I 1617 er han med ved fiskelejret »Haffn« (RLR), 1624-25 med levering af fisk til Hamborg, 1633 med træ fra Varberg, 1641/43 med et 40-læsters-skib »Rytter« igennem Lister Dyb, og i 1653 dukker han op i Arendal med en bojert på 53 læster, »Den forlorne Søn«, med salt ombord (TR). Da har han borgerskab i Ribe. Tilnavnet »Sømand« får han vist i 1630erne. I 1650 er han gudfader i Krommes-familien (se lb.nr. 100). I jordebøgerne findes manden indtil 1668. Det må være en søn, der får gården efter ham.

~1670-1702

Lars (Lauritz) Michelsen, 1/4 gård.

Han har i matriklen af 1683 en kvartgård med jord »mellem Anders Hansens toft«. Dernes gård, forsvunden inden 1840 (kort billede 88), lå syd for nærværende ejendom. Lars har mindst 2 børn, sønnen Michel (se lb.nr. 135) og datteren Maren. Det er hende, der i 1702 overdrager gården til en brorsøn.

1702-1772

Lauritz Michelsen, 1/4 gård, senere 1/2 gård.

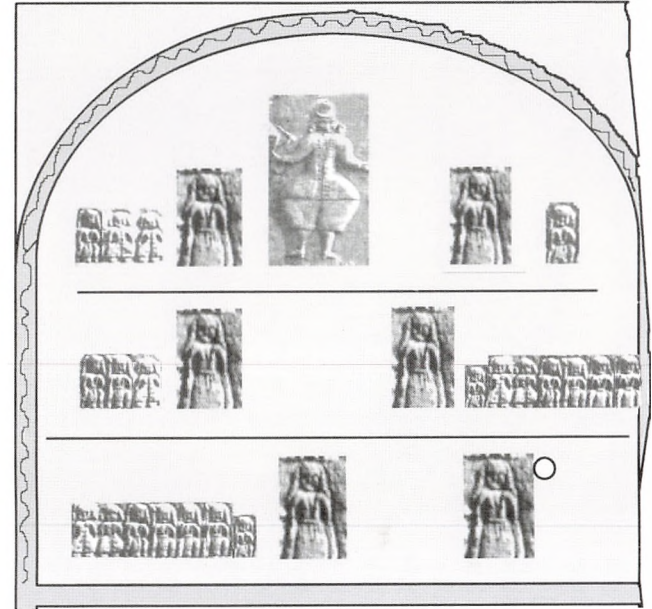
Han er født 1668 (TBB) i Vråby som søn af Michel Larsen (lb.nr. 135). For det meste staves fornavnet Lauritz, men somme tider Lars, hvilket volder identifikationsproblemer, fordi det er broderens navn (se lb.nr. 140). Lauritz bliver gift 6 gange i løbet af sit liv, og der fortælles, at hans bevarede gravsten har vist 21 børn, inden den blev slidt som trappesten (billede 91 a og b). Den første kone kendes ikke. På gravstenen ses 3 børn, deraf 2 drenge. I 1696 fæster Lauritz et hus i Mølby og er sandsynligvis gift anden gang (se lb.nr. 165). I dette ægteskab fødes en pige, hvorefter moderen dør (GS). Den tredje kone kunne være en datter af Jesper Chr. Holm i Mølby (lb.r. 161). Gravstenen er for slidt til at vise antallet af børn fra dette ægteskab, men sandsynligvis er der 3, deraf en datter Mette (ca. 1701) såvel som en mulig søn Michel Lorentzen Holm (se lb.nr. 164). I 1702 får Lauritz slægtsgården her overladt af Maren Lauritzdatter (KS). Den tredje kone dør, og Lauritz vies til Anne Nielsdatter fra Sønderby's »Kaper«-familie (se lb.nr. 174, 175 og 183). Lauritz betaler hendes kirkesæde (KS). Parret får formentlig 7 børn (GS). 2 døtre, ligesom den ældre Mette kendt fra en arvesag i 1752 (se nedenfor), kunne være fra dette ægteskab, Maren (1703) og Karen (ca. 1706). I 1714 får Lauritz Michelsen en kvartgårds jord efter moster Maren Thygesdatter i Vråby (lb.nr. 140). Omkring 1716 må han være enkemand igen. Han ægter Kirsten Michelsdatter fra Vråby (lb.nr. 141), nævnt 1720 i en tingsag (TBB). Tilsyneladende fødes endnu 7 børn (GS). Fra arvesagen (se nedenfor) kendes Michel (ca. 1717), Anders, Mette Marie (1723), Maren (ca. 1726) og Kirsten (ca. 1728). I 1731 er også deres mor død (TBB), og Lauritz bliver gift endnu engang (GS), men der kommer ikke flere børn. Lauritz Michelsen bliver efterhånden én af Sønderlandets mest fremtrædende personligheder i 1700-tallets

første halvdel. I tingbøgerne findes manden for første gang i begyndelsen af 1699, i en østerssag. Da er han 30 år gl. og har fisket østers i 8 år. Imellem 1706 og 1728 er han nogle gange nævnt som skipper eller ejer af mindre skibe til vadehavssejlad (TBB,TR). I 1707 er han engang i Amsterdam. I 1721 bliver Lauritz Michelsen Sønderlandets landfoged, og det er han – undtagen nogle år indimellem – mindst i 20 år. Han engagerer sig meget for opbygningen af øens skolevæsen. I 1720'erne er Lauritz også strandfoged og østersfuldmægtig for forpagteren fra Hamborg, hr. Winckler. I 1728 bliver han med sin båd påsejlet af den anden Rømø-matadør Peder Holm's skib »De Kapper«, men såvel landfogeden som en medhjælper bliver »salveret« (TBB). I 1730'erne er Lauritz medforpagter af Sønderlandets strand. Den gamle landfoged dør omkring 1745, enken før 1752 (TBB). På gården bor da kun et eller to børn. I arvesagen efter den femte kones ugifte søn Anders, der dør på en Ostindienrejse, nævnes 1752 i alt 7 Lauritz-børn som eneste overlevende, de 4 af Kirsten og deres 3 ovennævnte, ugifte halvsøstre Mette, Maren og Karen. I tingbogen skrives: »... og ingen flere brødre eller søstre eller tilforn bortdøde brødres eller søstres børn eller deres descendenter af hele eller halve seng.« Men det kan ikke være sandt, idet der kendes efterkommere af andre børn. Af de i arvesagen nævnte børn er datteren Mette Marie gift med en kommandør fra Flensborg (1753-57 og 1768-73) og Rømø (1760-66), Hans Nielsen (/), hendes søster Maren med Hamborg-kommandøren (1752-77) Hans Pedersen (lb.nr. 187). Den yngste søster Kirsten vies senere til kommandør Jesper A. With (lb.nr. 188). Alle bor, ligesom bror Michel (/), i Havneby, de ugifte piger Maren og Karen i Mølby (lb.nr. 165). I brandforsikringen for 1769 står Kirsten Jesperskone for ejendommen her, som med $\frac{1}{2}$ lod er meget lavt vurderet, vist allerede i forfald. 1772 får manden Jesper fæste i en halvdel af gården. Den anden halvdel havner formentlig i Vråby, hvor den oprindeligt kom fra (lb.nr. 140).

1772-1781

Jesper Andersen With, $\frac{1}{2}$ gård.

Økonomien er god. Jesper låner penge ud. I 1770 bygges et nyt stuehus her, fornemt indrettet (billede 92). I sydsiden indmures et solur med årstallet og husets beliggenhed, 55°04' N, 8°56' Ø (PD). Udover halvdel af konens slægtgård får han fæste i en

Billede 91a og b:

a) Øverste halvdel af gravstenen, der har ligget over landfoged Lauritz Michelsen, i dag opstillet i kirkens våbenhus. Han synes at holde et flag i hånden. Tydeligt ses, at manden var gift 6 gange. Derimod er antallet af børn mindre klart. Der fortæller, at gravstenen ialt har vist 21 børn, inden den blev slidt som trappesten. Med konen ved mandens højre hånd – vist den første – ses 3 børn, deraf mindst 2 drenge. Konen ved venstre hånd har et pigebarn. I næste række t.v. skimtes kvinden, men børnene er slidt væk. Efter det samlede antal af skøne, må der have været 3. Konen t.h. har formodentlig 7 børn, hvoraf det første fremstår i en mindre størrelse, måske dødt som spæd. I den nederste række er konen t.v. næsten rykket ind til midten, og imellem hende og 4 tydelige forhøjninger er stenen meget slidt. Der er plads til 3 børn mere, altså igen 7 børn i alt. Med den sidste kone er der ingen børn, hvorpå henvises med en krands ved hende. Af indskriften på gravstenens nederste halvdel findes ingen spor.

b) Rekonstruktionsforsøg (der benyttes figurer fra andre gravsten).

kvartgårds grund i Mølby. Der kendes 2 børn, Jens (ca. 1772) og Mette Cathrine (ca. 1774). Husfar Jesper dør i 1777, efter en sidste tur som kommandør fra København.¹⁶ Enken er nødt til at låne penge, tilbagebetalt i 1780. I 1781 hjemmevies enken her i huset, til en enkemand fra Vråby (lb.nr. 136), der dog først i 1790 får fæste på ejendommen.

Billede 92:

Et ur, der stammer fra huset lb.nr. 169. Spejlmonogrammerne viser initialerne JW og KJ. (privateje)

1781-1814

Peder Nielsen Skrang, 1/2 gård.

Han er født ca. 1729 og kommer fra Vråby, hvor han har boet med sin første, afdøde kone (se lb.nr. 136). Peder Skrang er skipper fra Flensborg. I mange år, 1764-78, sejler han på »De Jager van Flensburg«, en 46-læsters galiot, derefter, indtil 1785, på andre Flensborg-skibe på Middelhavssejlad (SLK). Måske er han medejer af skibene. Fortjenesten er meget god, og der er rigelig penge til udlån. Konen Kirsten dør snart, og i 1785 står der det næste bryllup i huset, med nabopigen Anna, født ca. 1755 som datter af kommandør og gårdmand Niels Christensen og Mette Marie Pedersdatter (/). I 1786 fødes en søn Jesper P. With, opkaldt efter den døde Kirsten's første mand. Drengen dør 2 år senere, og den næste søn, født 1790, får samme navn. Der fødes også 2 døtre, Karen (1788) og Anna Cathrine (1791). I 1789 betaler Peder Skrang ekstraskat for en formue på 2.000 rd. (ES). Ca. 1794 giftes steddatteren Mette Cathrine med »Grønlandsofficer« Jens Andreas Jørgensen, født ca. 1767 i Sønderby (/) som søn af kommandør og gårdmand Jørgen Jørgensen Degn y. og Karen Jespersdatter. Manden køber en gård i Vesterhede

(/), bliver syg og dør i 1799. Enken gifter sig med en landmand fra Billum, Thue Lauridsen, der overtager gården. 1797 bliver stedsønnen Jens styrmand og gifter sig med Karen, født ca. 1770 i Sønderby (/) som datter af sømand Jens Hansen Bleeg og Mette Jørgensdatter. Han overtager konens fødested, men dør i 1799. I 1801 bor husmor Anna's mor med her på gården. Anna's fødegård lige syd for den her bygning står da tom, landerierne sælges i 1802 og bygningerne forfalder. Anna's 3 endnu levende brødre er forlængst flyttet bort, Peder (ca. 1758) og Jesper (1763) til Sønderby (lb.nr. 170 hhv. 183), Enoik (ca. 1769) til Fanø. Peder Skrang og konen Anna får lov til at den længstlevende må sidde i uskiftet bo, og det er manden, der dør først, før 1814. Datteren Karen giftes ca. 1811 med styrmanden Hans Jørgensen Møller, født ca. 1793 i Østerby (/) som søn af Jørgen H. Møller (se lb.nr. 194). Med denne svigersøn opretter enken Anna 1814 en aftægtskontrakt, der præcis bestemmer, hvilke mængder rug, malt, mel, gryn, flæsk og kød hun skal få pr. år, ligesom 52 rbd. i rede penge. Enken dør et år senere. Sønnen Jesper, der får 480 rbd. i arv, gifter sig 1819 med Anna Botella Ottensdatter, født 1795 i nabolaget (lb.nr. 168). Han køber det hus i Vråby, faderen sandsynligvis har bygget (lb.nr. 136).

1814-1859

Hans Jørgensen Møller, 1/2 gård, senere et kådnersted.

Han får fæste i 1816. I 1818 sælges størstedelen af gårdens jorder til naboen, Otte J. Ottesen (lb.nr. 168), hvorefter ejendommen bliver til et helt kådnersted. I 1820 bliver husfar Hans skipperborger i København. Han sejler til Island, på briggen »Freden« (1820) og hukkerten »Kjeblevig« (1822-47) (WS). I ægteskabet fødes mange børn, hvoraf de 7 overlever barndommen, Peder (1812), Jørgen (1814), Andreas (1815), Cathrine (1817), Anne Cathrine (1820), Jesper (1823) og Caroline (1824). Alle sønner sejler, tit med faderen. Peder gifter sig i 1836, som styrmand, med Mette Cathrine Holm fra Kromose (lb.nr. 100), hvor han senere bor. Om Jørgen høres intet mere efter 1830'erne, det samme gælder for Andreas efter 1840. 1844 giftes datteren Cathrine med enkemanden Jesper L. Præst fra Tagholm (lb.nr. 94). Anne Cathrine ægter 1845 skibsfører Hans Cornelius Hansen Duhn, født 1818 i Havneby (/) som søn af kommandør Hans Jørgensen Duhn og Maren Sørensdatter Holm. Parret tager

bopæl i Sønderby (/). I 1846 vies den yngste datter, Caroline, til styrmanden Hans Chr. Hinrichsen i Kromose (lb.nr. 98), der køber et hus i Kirkeby (lb.nr. 104). Til sidst følger Jesper, der i 1854 gifter sig med Christiane Heitmann, født 1832 i Tagholm (lb.nr. 96). Parret bor først i Tagholm (lb.nr. 97), indtil de får ejendommen her tilskødet i 1859. Udover redskaber og kreaturer er der 2 jernkækelovne, 6 kirkestandere og 3 begravelse med. Forældrene forbeholder sig guld- og sølvtøj, en del møbler og alle tømrerredskaber. De får vester- og sønderstuen, fuld forsørgelse og en årlig håndskilling.

*Billede 93:
Hans Jørgensen Møller med et
barnebarn. (PD)*

1859-1874

Jesper Hansen Møller, et kådnersted.

Han er skibsfører på Islandssejlad for den Grønlandske Handel. I ægteskabet med Christiane er der 7 børn, Peder Jensen (1855), Hans Jørgen (1857), Carl (1860), Julius Conrad (1862), Juliane (1863), Martin (1867) og Andrea Jørgeline (1868). I 1869 drukner husfar Jesper ved Holland, i 1870 sønnen Peder i Brasilien. Årene 1874-76 er særlig tragiske. Først dør husmor Christiane (1874), derefter lille Andrea (1875), og i 1876 såvel drengen Martin som den gamle aftægtsmand, Hans J. Møller (billede 93). Ejendommen med 8 ha jord og 8-fags-huset sælges 1875 på

offentlig auktion, for 1.200 prøjsiske daler, og køberen er en søstersøn af Jesper H. Møller. De forældrelose børn bliver boende.

1875-1920

Hans Cornelius Præst, landbrug.

Han er styrmand, født 1844 i Tagholm (lb.nr. 97) og siden 1871 gift med Hansine Maria Carl, født 1844 i Vråby (lb.nr. 144). Svigerfaderen, Hans H. Carl, kautionerer for købsprisen og sælger 1883 en del af sin jord til den her ejendom, 6 ha. Parrets første 2 børn er født i Vråby, Anna Cathrine (1871) og Johannes Lauridsen (1874). Her følger Hans Cornelius Marius (1877) og Hans Carl (1882). Husfar Hans C. Præst bliver skibsfører og sejler fra Rusland i over 20 år. Det forældrelose barn Juliane flytter til farbror Peder i Kromose. Hun gifter sig med en tjenestekar, der stammer fra fastlandet, Carl Madsen, og tager med ham til Amerika. Bror Carl, der er styrmand, forbliver ugift og forliser 1887 med skibet »Lucinda« (se også lb.nr. 158). De andre 2 brødre udvandrer måske. I 1892 dør Hans C. Præst hjemme, kun 47 år gammel. Enken må klare sig alene. Datteren Anna Cathrine giftes 1898 med styrmand Nilius Jørgen Hermann Thomsen, født 1869 i Sønderby (lb.nr. 175). Han bliver senere kanallods i Brunsbüttel. I 1905 bor enken Hansine Maria alene her. Sønnerne sejler hele verden rundt. Johannes går dog i land og bliver vognmand på fastlandet. Hans Cornelius bor senere i København, som skibsfører. Hans Carl (billede 94), 1913 skibsfører på S/S »Vera«, gifter sig med Meta Emilie, født 1894 i Havneby (/) som datter af bådsmand Hans Mikkelsen Schmidt og Juliane Christine Andersen. Deres første barn, pigen Edel, fødes 1914 her i huset (billede 95).

Billede 94:

Hans Carl Præst omkring 1905. (PD)

Billede 95:

Hans Carl Præst's kone Meta Emilie, født Schmidt, med sit første barn, Edel, foran huset lb.nr. 169, set fra sydøst. Maleri efter et fotografi fra 1915. (privateje)

Hans Carl går i land, efter i første verdenskrig to gange at være minesprængt. 1920 er han havneassistent i Esbjerg. I det år sælges ejendommen ud af familien. Enken Hansine Maria dør i 1922.

1920-1922

Hans Mærsk Jensen jun., landbrug.

Han ejer allerede nabogården (lb.nr. 168). Huset lejes ud til Nis Jensen Lassen, inden den køber et hus i Vesterhede (lb.nr. 115). Her får parret en søn, Betin (1920). Snart sælges ejendommen igen, med 13 ha.

1922-1964

Hermann Bischoff Bundesen og hustru, landbrug.

Han er født 1894 i Juvre (se lb.nr. 16). Han sejler og bliver ved udbruddet af første verdenskrig i New York, hvor han træffer Kirstine Kahlke, der med sine forældre ligeså opholder sig dér. Hun er født 1897 i Østerby (lb.nr. 149). Efter hjemkomsten, i 1922, gifter Hermann og Kirstine sig på Rømø og køber ejendommen her. Parret får 5 børn, Ellen Jørgeline (1923), Bunde Jens (1926), Martine Kahlke (1928), Hilda Kirstine (1933) og Frida (1939).

Bygningen udvides med en større avlsafdeling i vestenden. Ved siden af at passe det lille landbrug arbejder Hermann ved skovvæsenet, der betaler 1 øre for hvert gravet plantehul. Og han går meget op i biavl. I 1948 købes et forfaldent hus i nabolaget, som bygges ud til bolig for forældrene, mens sønnen Bunde overtager driften. Datteren Ellen flytter til Kongsmark (lb.nr. 86), Martine giftes med Erik Atzen (lb.nr. 112), Hilda med Arne Knudsen (lb.nr. 41), Frida med smeden Villy Holst i Kongsmark. I 1964 tilskødes ejendommen til sønnen Bunde, med knap 16 ha.

1964-1980

Bunde Jens Bundesen, landbrug.

Han gifter sig med en pige fra København, Annette. Hun bringer 2 børn med, og i ægteskabet her fødes en datter, Solveig (1968). Moderen flytter ud igen, og den lille Solveig bliver hos faderen. Han dør i 1976, hvorefter Bunde's søster Martine optager Solveig i sin familie. 1979 fordeles jorderne. Størstedelen overtages af en anden gårdmand (lb.nr. 171), resten går til staten. Huset sælges særskilt.

1980-1984

Henning Madsen, et hus.

Han er født i 1944 og driver en byggematerialhandel i Augustenborg. Konen er fra Højer, og parret har 2 piger. Ejendommen er feriebolig og sælges igen i 1984.

Billede 96:

Huset lb.nr. 169 efter restaureringen i 1980'erne, set fra sydøst.

siden 1984

Hans Højberg, et hus.

Han er født 1941 i Klaksmølle og gift med Inger Nielsen, født 1946 i Raskmølle. Begge steder ligger ved Horsens. Hans Højberg er ansat ved EASV i Skærbæk, Inger er kontorassistent på plejehjemmet dér. Parret, der ikke har børn, har fast bopæl i det gamle Rømhøus, som restaureres nænsomt og forsynes med rørtag også på avlsafdelingen (billede 96).

Løbe-nummer	Artikel-nummer	Adresse	Amt før 1864	Register 1971		2007
				Løbenr.	Vurd.gr.	Vurd.gr.
170	82 Ki	Vråbyvej 1	Ribe	142	Cc	Cc

1967

2007

Bygningshistorie:

Af stedets oprindelige bygning findes ingen spor. I 1769 er huset forsikret med 1 lod af 2 mulige. Men det må snart være forfaldent, idet ingen bygning findes i 1783 (BF), og først i 1788 lader en ny ejer indføre sit hus med 1 af nu 4 mulige lodder. Udgangspunkt for vore dages hus er altså en bygning opført eller totalfornyset omkring 1785, 7.80 meter bred. Forsikringen forbliver uændret på 1 lod af 4. I anden halvdel af 1800-tallet synes huset i østenden at få en lille længe mod nord. Efter 2. verdenskrig er huset forfaldent og nybygges omkring 1950, under genbrug af en lille del af det gamle, bl.a. af fundamenterne i sydøsthjørnet. En bevaret dør i Rokoko-stil vidner om bygningen fra sent i 1700-tallet.

Ejendoms historie:

omkr. 1680-1713

Michel Nielsen, et kådnersted.

Han har 1683 en lille hustoft i Sønderby. Efter en fortegnelse over kirkesæder at dømme (KS) er han en søn af Niels Skrædder og Anne Nielses, der i 1683 også ejer et kådnersted dér (MA). Michel er gift med Maren, én af 3 døtre af Jens Michelsen »Tømmers« og Maren i Havneby (/), som det fremgår af en arvesag i 1723 (TBB). Der kendes 2 sønner, Hans og Niels. I 1713 er husfar Michel død. Sønnen Hans overtager ejendommen, men hans mor skal bo dér, indtil hun dør. Derefter skal Niels have stedet (FP).

1713-1737

Hans Michelsen, et kådnersted.

Allerede i 1712 har Hans fæstet en gårdejendom i Vråby (lb.nr. 141), hvor han er gift med en datter af den fhv. gårdejer Michel Pedersen. Hans' mor bor her, og måske også Niels, men om denne mand hører man intet mere. I 1737 er begge formodentlig døde. Ejendommen fæstes af en mand, der er gift med »Michel Nielsens kones søsterdatter« (FP).

1737-omkr.1785

Broder Sørensen, et kådnersted.

Han er født omkring 1705, formodentlig som søn af Søren Sørensen og konen Anna i Vråby (lb.nr. 145). Hvilken søster af Maren Jensdatter Broder's svigermor er, vides ikke. Der kendes 3 børn, Anna (ca. 1733), Jesper og Karen (ca. 1740). I 1762 forliser sønnen med Grønlandsskibet »Maria Galley«, ført af kommandør Jesper Christensen fra Havneby (/). Faderen vidner på tinget (TBB). Omkring 1770 giftes datteren Karen med Rasmus Truelsen i Havneby (/). I perioden 1742-73 låner Broder nogle gange penge. Omkring 1780 må han være død, måske også konen. Huset, vist forfalden, er ikke forsikret i 1783. Formodentlig bor kun datteren Anna dér, ugift.

omkr.1785- omkr.1795

Christen Christensen List, et kådnersted.

Han er født ca. 1757 i Sønderby (/) som søn af Holland-kommandøren Christen Engelbretsen og Bodil Christensdatter List. Christen er sømand og har 1789 ingen formue. Men alligevel er

han formentlig bygherre til et nyt eller totalfornyet hus. Han er gift med en kommandørsdatter, Kirsten, født ca. 1762 i Vråby (lb.nr. 134). Parret får 3 børn, Anders Hansen (ca. 1785), Mette Marie (1786) og Christine Marie (ca. 1792). Far Christen når ikke at få fæste på ejendommen. Han dør inden 1796, det år, enken får sit første barn i et nyt ægteskab.

omkr.1795-1823

Peder Nielsen Møller, et kådnersted.

Han er født ca. 1758 i Vestergård som søn af kommandør Niels Christensen og Mette Marie Pedersdatter. I 1799 er han styrmand fra Norge til Vestindien,³ efter 1800 sejler han fra Altona (SR). Ca. 1796 fødes en søn, Peder. De to ældre stedbørn synes i 1801 at være døde (FKT). Udover konen Kirsten med datteren Christine Marie List og fællesbarnet Peder bor den gamle aftægts pige, Anna Brodersdatter i huset. I 1805 begynder husfar Peder at låne penge. Sønnen Peder gifter sig i 1817 med kommandørsdatter Karen Hansdatter Carl fra Vesterhede (lb.nr. 122). Parret får et hus købt i Mølby (/). I 1823 kommer huset her på auktion. Højstbydende er nabobonden, Engelbret Lausten Degn (lb.nr. 171), der lægger jorden til sin gård. Efter 3 år sælger han huset med en lille toft. Peder N. Møller dør 1829 hos sønnen i Mølby, enken Kirsten 1832 på fattighuset. Siden 1831 er også sønnen død, og hans enke bor 1834 på fattighuset, med 3 af sine børn.

1826-1867

Peder Johannes Lassen, et kådnersted.

Han er født 1802 i Nørtvismark (lb.nr. 37) og siden 1825 gift med Kirstine, født 1801 i Sønderby (lb.nr. 177). Peder sejler som skibstørrer, 1826 på »Tykkebay« til Island, senere på »Constantia« til Vestindien. Formentlig forbedrer han huset. Parret får 5 børn, Johannes Peder (1826), Anne Margrethe (1833), Peder Cornelius (1835), Peder Jespersen (1837) og Mette Kirstine (1841). Sønnen Johannes dør efter konfirmationen, og 1855 forulykker sønnen Peder Cornelius ud for Rio de Janeiro. Faderen betegnes nu som snedker, måske sejler han ikke mere. I 1866 ægter sønnen Peder Jespersen Mette Cathrine Andresen fra Vråby (lb.nr. 134). Året efter overdrages ejendommen til denne søn mod aftægt for forældrene og husly for søstre Anne Margrethe og Mette Kirstine, så længe de er ugifte.

1867-1934

Peder Jespersen Lassen, et hus.

Han sejler som skibskok. I ægteskabet fødes 4 børn, Petrea Kirstine (1869), Julius Carl (1870), Andrea Laurine Marie (1872) og Peder Marius (1873). I 1869 dør aftægtsmanden, i 1875 hans enke. I 1870erne flytter deres datter Mette til Sønderby, som tjenestepige (se lb.nr. 186). 1892 falder sønnen Julius overbord, ved Kap Horn. I 1900 giftes datteren Andrea Laurine med snedkeren Karl A. H. Klüssendorf (se lb.nr. 51). Året efter dør husfar Peder. I 1905 bor kun datteren Petrea her ved sin mor, der virker som jordemoder og kaldes »Tinne Fostmers«. Petrea giftes senere med Christian Clemens Sønnichsen fra Østkysten. 1921 dør enken Mette Cathrine, og i 1934 også Petrea. Enkemanden får ejendommen tilskødet. Den eneste medarving, Andrea Laurine, der med manden bor på Amrum, får 600 kr. udbetalt.

1934-1948

Christian Clemens Sønnichsen, et hus.

Den gamle mand bor her alene og flytter til sidst til Aabenraa. Det forfaldne hus sælges.

1949-1978

Hermann Bischoff Bundesen, et hus.

Han ejer en landbrugsejendom i nabolaget (lb.nr. 169) og genopbygger huset som aldersbolig. Hermann Bundesen virker fortsat som biavler. Konen dør i 1975, enkemanden i 1977. Arvingerne sælger ejendommen.

Billede 97:

Guldbryllupsparret Hermann Bundesen og hustru Kirstine, født Kahlke, 1971 foran deres hus. Bagved står børnene (f.v.) Helga, Frida, Bunde, Martine og Ellen. (PD)

siden 1978

Kristian Andersen, et hus.

Han er født 1921 i Hviding og gifter sig med Vera Brøndum Würtz, født 1919. Kristian overtager forældrenes købmandsbutik i Hviding. I ægteskabet fødes 2 børn, Vibeke og Karsten. Datteren giftes med Hans Ishøj fra Ribe, hvis forældre også har et hus på Rømø (lb.nr. 109). Kristian og Vera sælger butikken og køber huset her. Manden passer bl.a. en fiskeforretning i Havneby indtil sin pensionering.

Løbe-nummer	Artikel-nummer	Adresse	Amt før 1864	Register 1971		2007
				Løbenr.	Vurd.gr.	Vurd.gr.
171	4 Ki	Rømersvej 9	Ribe	143	Cc	-

1967

Bygningshistorie:

Resterne af stedets oprindelige bygning er forsvundet. I 1715 står der 5 fag »rethus« (beboelse), værdi 7 rd. pr. fag, 4 fag »bås« og framgulv (hvert 5 rd.), 4 fag lade (hvert 5 rd.) og 4 fag udhus (1 rd. pr. fag). I 1769 forsikres huset med 2 lodder, på det højest mulige niveau, 1783 med 3 lodder af 4. I 1802 bygges gården ud og om. I 1838 står her 12 fag stuehus, $9\frac{3}{4}$ alen bredt, hvoraf 8 fag er beboelse. I vesten findes en lade mod nord, 6 fag lang og $8\frac{1}{2}$ alen bred. Og vest for gården står et udhus på 5 fag, 10 alen bredt, som vognport og bagehus. Det hele er vurderet til 800 rd. (billeder 98 a og b). I 1931 erstattes laden med den første moderne avlslænge, senere mere og mere udbygget (billede 98 c). I 1975 nybygges beboelsen. I året 2000 rives alt ned, og der nyopføres et stort bygningskompleks.

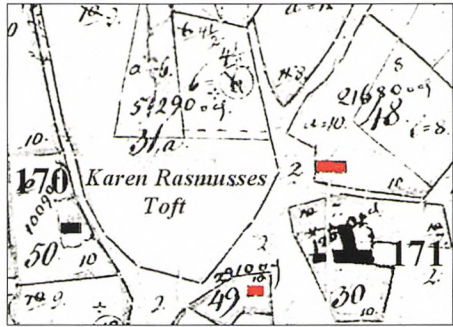
Billede 98 a og b:
Gården lb.nr. 171 omkring 1915:
*a) set fra sydøst. Hoveddøren og staldvinduerne er ændret siden 1899 (se billede 106).
b) set fra nordøst, bag en høstak. (Fotos Voswinkel)*

Billede 98 c:
Gården lb.nr. 171 i begyndelsen af 1970'erne. (PD)

Billede 99:

Udsnit af 1840-matrikelkortet med indtegnet »Karen Rasmusses Toft«, hvor der har stået en gård indtil sidst i 1600-tallet. Ejendommene med de gl. matr. nr. 48 og 49 er forsvundne. (© Kort & Matrikelstyrelsen A. 131-97)

Ejendomshistorie:

Udgangspunkt til den nedenfor beskrevne ejendom var en gård, der lå på en stor toft – »Karen Rasmusses Toft« – nordvest for vore dages bygning (kort billede 99). Her på stedet opføres en ny gård efter en deling omkring 1630. Denne ejendom kaldes »ad Aales« (Ålheits), næsten indtil i dag.

omkr.1560-omkr.1590

Bendt Benditsen, $\frac{3}{4}$ gård.

Denne bonde står i jordebøgerne for perioden 1562-98 og i koregnskabet for 1554, hvor Lauritz Lassen senere er opført som efterfølger. Men da må være et mellemlid, sandsynligvis Lauritz Lassens far, måske en svigersøn af Bendt Benditsen.

omkr.1600

Lauritz Hansen, $\frac{3}{4}$ gård.

Denne mand kendes kun fra jordebogen for året 1602. Han har måske 2 sønner, Rasmus (se lb.nr. 158) og Lauritz.

1611-1631

Lauritz Lassen, en gård.

Allerede i 1594 findes Lauritz' navn på et dokument, der bekræfter Rømø kirkens tilhørsforhold til Ribe. I 1605 har han været kirkeværge gennem 14 år (billede 100). Fra 1605 og fremover betaler han sandtold for et »Schuldskeb« (RLR) og sejler i 1620-erne med fisk til Hamborg (TR). 1625 findes Lauritz med et 4-læsters-skib i Ribe (TR). S.å. vidner han på landstinget i Viborg i en stor sladdersag (se lb.nr. 102). I perioden 1614-25 er Lauritz

Rømmø Kircke

Anno 1605 den 18 Junij bleff
 Rømmø Kirckis Regnskab hørd
 oc forklaret aff forgangne 14
 Aar [som er Noⁱ 1591, 1592, 1593
 1594, 1595, 1596, 1597, 1598, 1599.
 1600, 1601, 1602, 1603, 1604] ut sequitur

¶ Accepta.

Lauritz Lassen Kirkevergers
 Tiendekorn udi de første 8 Aar

Billede 100:

Lauritz Lassen er i kirkeregnskabet for 1605 nævnt som kirkeværge gennem 14 år.¹⁷
 Den afbildede tekst lyder:

Rømmø Kircke

Anno 1605 den 18. Juny bleff Rømmø Kirckis Regnskab hørd oc forklaret aff forgangne
 14 Aar som er... 1591-1604 ut sequetur (som følger)

Accepta (indtægter)

Lauritz Lassen Kirkevergers Tiendekorn udi de første 8 Aar

Lassen strand- og landfoged for Sønderlandet (RLR). En ejendom, vist kun jord, får han 1611 i fæste, en kvartgård efter sin formodede svigerfar, den afdøde præst Jesper Gundesen. I jordebogen for 1614 står Lauritz med en helgård. Da må han også være i besiddelse af slægtsgården. Lauritz nævnes i koregnskaerne efter 1554 og 1588. En personlig forbindelse fremgår af en familiebibel. Lauritz er 1618 gudfader, da Christen Krommes' søn Peder døbes (se lb.nr. 100). Lauritz har mindst én datter. Hun giftes med Michel Nielsen (Sømand), der i 1630 får en

kvartgård overladt (se lb.nr. 169). I 1631 får Jesper Rasmussen en halvgård efter Lauritz Lassen's død (FP). Den resterende kvartgård havner efter et ukendt mellemed hos Jesper's søn, Rasmus, formentlig med den gamle gårds bygninger.

1631-1645

Jesper Rasmussen, 1/2 gård.

Han er vist en søn af Rasmus Lassen i Mølby (se lb.nr. 158), kunne altså være en brorsøn af forgænger. Faderen har 1622 overdraget halvdelen af sin halvgård i Mølby til Jesper, der i 1630 har afhændet den del igen. Jesper, der formentlig bygger en ny gård på stedet her, er gift med en Ålheit. Efter dette for Rømø usædvanligt navn at dømme, kan hun være i familie med øens fhv. præst, Jesper Gundesen, måske et barnebarn, endnu en datter af Lauritz Lassen. I 1620 er husfar Jesper gudfader ved et af Christen Krommes' børn (se lb.nr. 100). I ægteskabet med Ålheit fødes mindst 2 børn, sønnen Rasmus og en datter Ålheit. Til hendes mand, Hans Andersen »Ålheits«, sælger Ålheit Jespers 1645 sit »fjerdinggods« (halvgård) for 140 rd. (PD). Da er husbonden vist død. Sønnen Rasmus sidder på den gamle slægtsgård og er gift med en Karen, der navngiver den oprindelige hustoft (TBB). Den gamle gård forsvinder sidst i 1600-tallet.

1645-omkr.1690

Hans Andersen Ålheit, 1/4 gård, senere 1/2 gård.

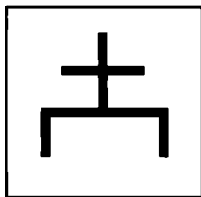
Konens fornavn er fremover mandens efternavn. I ægteskabet med Ålheit fødes mindst 3 børn, Anders, Rasmus (ca. 1659) og Ålheit. I 1656 synes husbonden Hans at have brug for et godt vidnesbyrd. I et stævne på præstegården, med præsten Jens Engelbretsen, kirkeværgen og andre fremtrædende mænd, bliver stadfæstet, at han er »født og opdraget på Rømø af ærlige og gudfrygtige forældre på faderens og moderens side.« Og at han selv havde »forholdet og skicket sig ærligen, kristeligen og vel, og søgt sin næring hidtil med Gud og æren« (PD). Hans Ålheit er skipper, der med en egen 4-læsters smakke sejler østers og andre varer til København og til Holland (SL, TR). Sønnen Anders nævnes 2 gange, i 1670 og 1696, som skipper på en 4-læsters smakke, ganske vist faderens. I 1669 vidner Hans Ålheit i en østerssag, og også sønnen Rasmus findes 1699 i sådan en

tingsag, 40 år gammel. Da har han fisket østers i 10 år. Begge sønner kendes ikke som husejere. Måske bor de hjemme. I 1683 (MA) er faderen endnu ejer af gården, der senere, vist efter faderens død, overtages af datteren Ålheit og hendes mand, Peder Nielsen. Indfæstet er ikke dokumenteret.

omkr.1690-1715

Peder Nielsen Ålheit, 1/2 gård.

Hans oprindelse kendes ikke. Peder får med gården også tilnavnet Ålheit. Han sejler vist også i kystsejlad og fortæller varer bl.a. i Ribe (TR). I ægteskabet med Ålheit fødes 4 børn, sønnerne Niels (1682) og Hans (ca. 1688) såvel som døtrene Gunder (ca. 1687) og Maren (ca. 1697). Husbondens indtægter er åbenbart ringe, og konen må i 1707 låne 100 mk.lb. af kommandør Jørgen N. Duhn (lb.nr. 151), »til mit hus og gods at conservere og mig og mine børn at hjælpe til underholdning«. Hun underskriver med sit bomærke (TBB) (billede 101). Til gengæld må hun pantsætte sin »fjerdinggods« til kommandøren, der derudover må bruge én af hendes agre og »det nør ilding skifte« (til tørvegravning). I 1715 er Peder Nielsen Ålheit død. Gården overtages af datteren Gunders mand, mod aftægt og gældovertagelse. Maren er endnu ugift, men findes senere på en nabogård (/), gift med Christen Christensen List. Sønnerne er skippere og flytter ud (se lb.nr. 156 og 183).

Billede 101:
Bomærke af »Åles Gaard«.

1715-omkr. 1740

Anders Sørensen Tækker, 1/2 gård.

Han er søn af Søren Andersen Tækker og Karen i Østerby (/), hvor faderen er gårdmand og driver en kro. Fra ægteskabet med Gunder kendes kun en datter, Karen, født ca. 1718. Anders sejler, til Norge (1717) og Grønland (1718), senere også sydpå. Indtægterne er dog ikke tilstrækkelige til at dække familiens pengebehov, og Anders må 1719 låne et større beløb. 1724 bliver skibet, han sejler på, kapret, og Anders kommer i algersk fangenskab. Slavekassen frikøber ham for 2.000 rd., hvoraf han selv skal betale 300 rd. Han får tilladelse til at tigge på fastlan-

K. B. S.

Frøer. D. S., Kjøbmand St. Sørensen
 Gøme. Lige Lyder in de bærte Sædvesey.
 Der Lunden sind grøundt Jæt Lad autdædæren
 mæstet, jf intentioneret, disse Gøme uml gine
 Lige Lige Jæt Jæne ræntion angæstet. Jæt
 Lige Lige Lunden alder, jf disse Jæt Lunden Lunden
 Lunden angæstet Lige ræcomendieren, non Jæt Lunden
 minde Jæt Lunden Lunden, jf Lige Lunden Lunden
 Lunden Lunden Lunden Lunden Lunden Lunden.

Norddorf d. 18 Okt. 1728. Bredel.

Billede 102:

Amrum-præstens tiggetilladelse for Anders Sørensen Tækker (RLF). Teksten, oversat til dansk, lyder:

»Den dette fremvisende, med navn Anders Sørensen af Rømø, der desværre i længere tid måtte holde ud i tyrkisk slaveri, tillades at spørge menigheden om bistand til sine fornødenheder. Derfor vil jeg alle, der ser eller læser det, anbefale dette på bedste måde, og jeg ønsker at Gud vil bevare os for lignende uheld. Norddorf, d. 18. Okt. 1728. Bredel.«

det og på øerne, bl.a. på Amrum (billede 102). Men familien må alligevel stifte endnu mere gæld.

Datteren Karen giftes ca. 1736 med Hans Jørgensen Bundes, formodentlig født som søn af et ukendt medlem af Bundes-familien og Karen Pedersdatter Margey i Sønderby (/). Svingersønnen overtager gården mod aftægt og gældovertagelse, men fæsteforholdet er ikke dokumenteret.

omkr. 1740-1763

Hans Jørgensen Bundes, 1/2 gård.

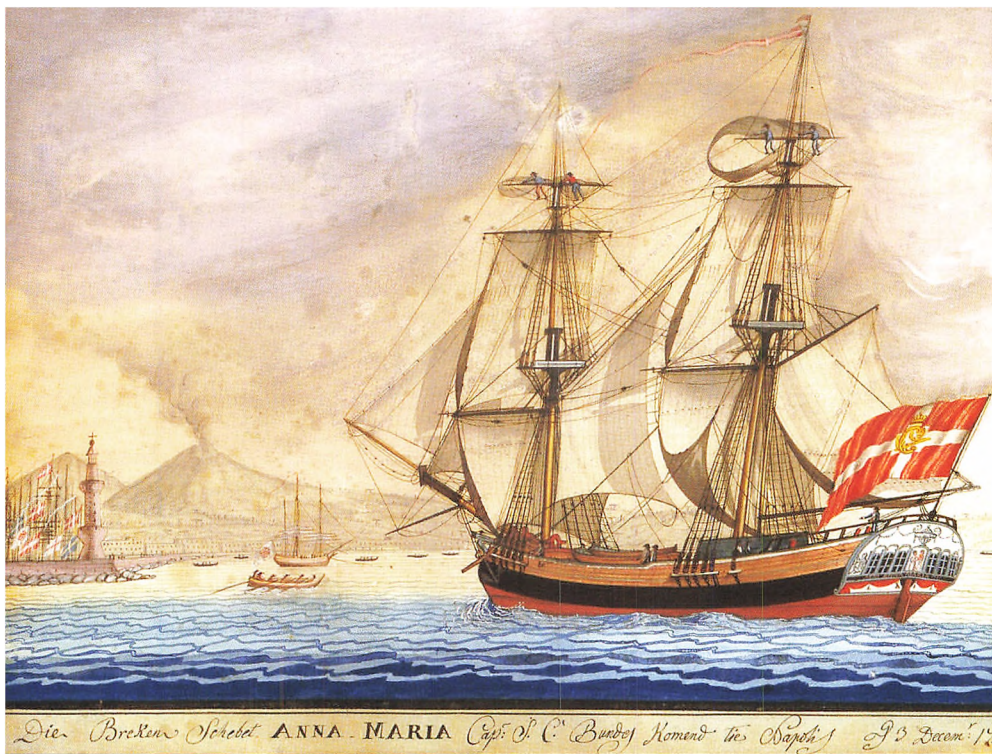
I ægteskabet fødes 4 børn, Jørgen (ca. 1737), Maren (ca. 1739), Cathrine (ca. 1744) og Bodil (ca. 1746). I 1748 er den unge far død. Enken skriver et fortvivlet brev til øvrigheden og beder om nedsættelse af ejendomsskatten (PD). Gårdens afkast er kun omkring en trediedel af andre halvgårdes, men hun betaler den

samme skat som dem. Svaret er positivt. Først i 1757 – nu er også Anders Tækker død – laves skifte efter den afdøde husbonde, men pga. den økonomiske situation vurderes boet ikke. Børnene skal hjælpe at afdrage gælden med deres indtægter, når de kommer til at tjene penge. Aftægtskonen Gunder's forsørgelse skal dog have første prioritet, før gældsafdragelsen. To døtre har Hans' brødre som lavværger, kommandør Peder i Sønderby (/) og bådskipper Bunde i Mølby (lb.nr. 157). Omkring 1760 giftes Maren med Michel Bodsersens æ., født i Sønderby (/) som søn af kommandør Bodser Jørgensen Degn. I 1763 overtager parret gården. Enken Karen får aftægt, hendes 3 endnu ugifte børn husly. Sågar enken Gunder får sine rettigheder bekræftet.

1763-1791

Michel Bodsersens æ., 1/2 gård.

Fæstebrevet udstedes først i 1766. Omkring 1770 giftes hustru Maren's to søstre. Cathrine ægter en sømand fra Havneby, Christen Jensen (/), efter dennes død kommandør Laust Hansen sammesteds, Bodil vies til Michel's bror Jens, en styrmand, der overtager fødestedet i Sønderby (/). Jørgen Bundes bor hjemme endnu i mange år. I 1770 er han kommandør fra Altona. Derefter sejler han på mindre handelsskibe, han selv har en andel i. Jørgen gifter sig omkring 1775 og bygger et nyt hus i Kirkebyområdet (/) (se lb.nr. 182). Konen Karen Jørgensdatter indretter en hustoft dér med særlig store og høje volde, den dag i dag kaldet »Karen Aales toft«, vist efter mandens oprindelse på den her gård, »ad Aales«. Jørgen forulykker 1785 med Rømø-smakken »Der Segen von oben« (PD), bliver reddet og forliser 1787 endeligt med kuffen »Elisabeth og Christian« af Altona.⁵ I perioden 1764-68 er husfar Michel styrmand, 1769-71 kommandør på »Frau Hanna« af Hamborg. Der er penge til renovering af gården. Fra ægteskabet med Maren kendes 3 børn, Hans Bundes (ca. 1763), Mette Marie (ca. 1767) og Anne Cathrine (ca. 1776). Husfar Michel dør omkring 1785. I 1788 husvies datteren Mette Marie til styrmand Svend Christian Bundes, født ca. 1762 i Sønderby (lb.nr. 182). Parret bor med på gården og får s.å. sit første barn, Karen. Enken Maren overdrager gården til sviger sønnen, mod aftægt og husly for sine 2 endnu ugifte børn.

Billede 103:

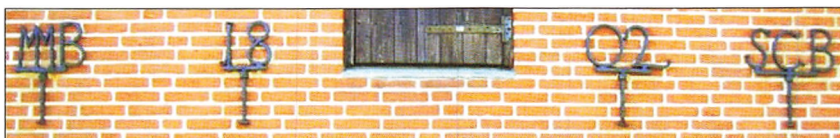
Briggen »Anna Maria« 1795 ved Neapel, ført og medejet af Svend Chr. Bundes.
(Museum Altona)

1791-1823

Svend Christian Bundes, 1/2 gård.

Han er nu skipper og fører 1791-92 den 88-læster-brig »Alexander« af Narva efter sin ældre bror Peder (Ib.nr. 150), med hvem han allerede før har sejlet som styrmand. Derefter skifter han til 45-læsters-briggen »Anna Maria«, ejet af broderen, og i 1796 erhverver han halvparten af samme skib, registreret på Rømø (billede 103). Rejserne går til Frankrig, Portugal og Middelhavet (WS). I 1804 får han skipperborgerskab i Ribe, og i certifikatet bemærkes, at han har sejlet siden sit 8. år. Senere fører Svend et andet af broderens skibe, »Twende Brødre«, 33-læster stor, hvorpå han ses indtil 1817, på samme ruter, imellem Danzig og Middelhavet. Hjemme fødes endnu en datter, Hanne

Marie (ca. 1794). Endnu i 1801 lever hustruens mor og mormor her på aftægt. Derudover bor søsteren Anne Cathrine ugift i huset. 1802 arver hun et helkåd i Sønderby (/) efter sin moster Bodil, gifter sig med sømanden Peder N. L. Møller fra Havneby (/) og flytter til sin ejendom. I samme år bygges gården ud og om, hvilket stadfæstes med murankrene »SCB MMB« på østgavlen (billede 104). Derudover er der penge tilovers til udlån.

Billede 104:

Murankre fra ombygningen af gården lb.nr. 171 i 1802, i dag anbragt ved ejendommen lb.nr. 167. Initialerne står for ejerne Mette Marie og Svend Christian Bundes.

I 1805 får Svend og Mette Marie en søn, Michel Svendsen. Omkring 1810 giftes datteren Karen med Christen P. Tagholm fra Kongsmark (lb.nr. 88), 1814 Hanne Marie med Engelbrecht Pedersen Lausten Degn, født 1794 på én af Vestergårdene (/) som søn af Skipper og gårdmand Laust Engelbretsen Degn. Dette par bor her på gården, hvor en datter Mette Marie fødes i 1814. Ved fødslen af en søn, Laust, i 1818 betegnes Engelbrecht som »gårdmand«. I 1821 kommer tvillinger, Svend og Jørgen, hvoraf den sidste dør året efter. I 1823 overdrages gården til Engelbrecht, mod aftægt for svigerforældrene og husly såvel som uddannelse for svoger Michel.

1823-1850

Engelbrecht Lausten Degn, 1/2 gård.

Der fødes endnu 4 børn, Kirstine (1824), Engelbrecht (1827), Cornelius (1829) og Johanne Marie (1832). Husfar Engelbrecht sejler fra Altona, som skibsfører på briggen »Constantia«, 55 læster stor (se billede 7), til Vestindien og Mexiko. På Rømø køber han mere ejendom. 1823 er det et helkåd i nabolaget, hvis jorder han lægger hertil og sælger huset med en lille toft igen (lb.nr. 170), 1831 1/2 kådnersted i nabolaget, hvor huset brækkes ned. 1831 dør aftægtsmanden, Svend Chr. Bundes. Og i 1833 er det husbonden selv, der efter hjemkomsten fra en tur til Veracruz dør i Altona. Hans bror Michel (lb.nr. 147), hidtil styrmand på

»Constantia«, overtager skibets kommando. Enken med 7 børn sidder i uskiftet bo. Udover aftægtsenken bor hustruens bror Michel, der er svagelig og kun kan være »til nytte og gavn, for så vidt sin ringe tilstand tillader« (PD), i huset. Selvfølgelig er der også en tjenestepige. 1837 dør aftægtsenken, Mette Marie Michelsdatter. I 1841 står det første bryllup på gården, da dat-teren Mette Marie giftes med styrmand Cornelius J. Pedersen fra Vesterhede (lb.nr. 115), der snart bliver skibsfører. Cornelius forliser, og enken bliver boende med sin lille søn, Engelbrecht (1841). 1844 ægter den næste datter, Kirstine, styrmand Hans Møller Christensen (billede 105), 1818 født i Østerby (/) som søn af harpuner Christen Bundes Hansen Skov og Anne Cathrine Hansdatter Møller. Efter et år med bopæl her flytter parret til Havneby (/), senere til Sønderby (lb.nr. 185) og derfra hertil igen (se nedenfor). 1845 drukner drengen Engelbrecht ved Hamborg, på vej hjem fra Bahia. Bror Svend, der er styrmand på langfart fra Altona til Sydamerika, gifter sig 1847 med en nabodatter, Maren Jørgensen (lb.nr. 173), og overtager konens fødegård. I 1850 bor Sønderlandets degn, Christian F. B. Halvorsen, her på kost og logis. S.å. overdrager enken Hanne Marie gården til svigersønnen Hans M. Christensen. Der laves en udførlig aftægtskontrakt, der også tager hensyn til enkens bror Michel og børn. Børnene får 80 rd. hver, og de endnu ugifte må blive boende her.

1850-1893

Hans Møller Christensen, gårdejendom.

Han er nu skibsfører og forbliver det i 25 år. I 1851 sælger han sin ejendom i Sønderby (lb.nr. 185) til svigerinden, Mette Marie, enke efter Cornelius J. Pedersen. Et år senere dør aftægtsman- den Michel Bundes, og svigerinden Johanne Marie giftes med krydsskipper Johannes J. With fra Vråby (lb.nr. 136), der køber et hus i nabolaget (lb.nr. 175). I 1853 ægter svoger Cornelius sin kusine Kirstine Degn fra Vestergård (/) og overtager gården dér. Cornelius har allerede en lille søn, Andreas Christensen (1848), avlet med Mette Lambertsen (se lb.nr. 111 og 33). Svoger Laust synes at flytte fra øen. Fra Hans' ægteskab med Kirstine Degn kendes 9 børn, Hanna Maria (1844), Christian Marius (1847), Engelbert (1850) Anne Cathrine (1852), Albert Cornelius (1854), Hemelie Kirstine (1858), Juliane Helene (1860), Jenny (1862) og

Billede 105:

Hans Møller Christensen og
hustru Kirstine, født Degn. (PD)

Kirstine (1865). Hanna Maria giftes 1871 med styrmand Hans Cornelius Jørgensen, født 1845 i Mølby (lb.nr. 164), Anne Cathrine 1875 med styrmand og senere skibsfører Jens Mærsk Lund, født 1850 i Havneby (lb.nr. 193). I 1878 drukner sønnen Albert ved Fanø. I 1885 vies datteren Juliane til købmand Marius H. Carl i Kirkeby (lb.nr. 110). Omkring 1885 ægter datteren Hemelie styrmanden Sibrandt Duhn

Thomsen, født 1858 i Mølby (lb.nr. 162). Parret bor med på gården og får 1888 en søn, Albert Cornelius. I 1890 ægter den yngste datter, Kirstine, skibsfører Peter Hansen Petersen, født 1863 i Vråby (lb.nr. 141). Parret flytter til England. I samme år dør pigen Jenny, 1892 hustruen Kirstine. I 1893 købes gården af svigersønnen Sibrandt, med 29 ha jordtilliggende. Udover aftægten for Hemelie's far betaler han 7.000 mk.

1893-1926

Sibrandt Duhn Thomsen, gårdejendom.

Han går nu i land og driver landbruget. Parret får endnu 3 sønner, Niels Michael (1894), Christian (1896) og Theodor Sigvald Marius (1898) (billede 106 og 107). I 1907 dør aftægtsmanden Hans M. Christensen. Da bor sønnerne Christian og Engelbert i Sydafrika, den ene som lods, den anden som minearbejder. Datteren Kirstine er enke og bor igen på øen (lb.nr. 137), Anne Cathrine, ligeså enke, har bopæl i Hamborg (GA). Sibrandt og Hemelies søn Albert flytter til Amerika, hvor han omkommer

Billede 106:

Gårdbygningen lb. nr. 171 ca. 1899. Foran står enkemanden Hans Møller Christensen, ved brønden Sibrandt Duhn Thomsen, hvis kone »Mehle« sidder t.v. og har sønnen Theodor Sigvald på skødet. De andre drenge er Niels Mikael og Christian. (PD)

ved et ulykkestilfælde. Niels Mikael tilbringer den første verdenskrig i Danmark. Christian gifter sig 1932 med Helene Ulrikke Hansen, født 1894 i Duhnby (lb.nr. 152), bosat i Mølby (lb.nr. 155). Han er postekspeditør i Kongsmark. Sigvald ægter Cathrine

Billede 107:

Sibrandt Duhn Thomsen med sønnerne Niels Mikael og Christian. (PD)

Borst og flytter til fastlandet. I 1925 dør hustruen, almindelig kaldt »Mehle«. 1926 skødes gården til sønnen Niels Mikael.

1926-1972

Niels Mikael Thomsen, gårdejendom.

I 1931 erstattes den gamle lade af en ny avlslænge. 1934 dør faderen. Niels gifter sig med Caroline Petrea Møller, født 1907 i Nørhede (lb.nr. 113). 1941 får parret en søn, Carl Sigurd. Udover at passe landbruget er husfar Niels vognmand. Han dør i 1958, hvorefter enken driver gården med sønnen. Bygningen udvides videre. Ved ejendommens overdragelse i 1972 har gården 70 ha jordtilligende.

1972-1997

Carl Sigurd Duhn Thomsen, gårdejendom.

1975 rives den gamle beboelseslænge ned og erstattes med et moderne parcelhus. S.å. gifter Carl Sigurd sig med Ute Poulsen, 1943 født i Bredstedt. Hun bringer en søn med, Reimer (1971). Her fødes 2 døtre, Helle (1976) og Anne (1980). Carl Sigurd køber endnu mere jord, hvorefter gården råder over 100 ha. I 1981 overtager Carl Sigurd en naboejendom (lb.nr. 167), hvor han driver en hestepension. Huset dér lejes foreløbig ud. I 1991 dør enken Caroline Petrea. På naboejendommen restaureres og udvides bygningerne til eget brug. I 1997 sælges slægtsgården til et selskab.

1997-2000

ApS KBUS, gårdejendom.

Selskabet ejes af Vagn og Jørgen Petersen fra Lovrup. Efter at orkanen i 1999 gjorde store skader ved bygningerne, sælges gården videre.

siden 2000

Carl Christian og Hanne Merete Hansen, gårdejendom.

Konens fødenavn er Laursen, og hun stammer fra Gl. Hviding, født 1951. Manden er 1959 født i Hviding, hvor parret før har ejet hans fødegård. Der er deres 3 børn født, Anja (1978), Jan (1980), og Anette (1983). Gården sælges i 1998. Her opføres helt nye bygninger, der tjener dels landbruget, dels udlejning til turister.

Løbe-nummer	Artikel-nummer	Adresse	Amt før 1864	Register 1971		2007
				Løbenr.	Vurd.gr.	Vurd.gr.
172	1340 Ki	Sønderbyvej 7	Ribe	136	Cb	Cc

1967

2007

Bygningshistorie:

Det første skolehus på stedet bygges i 1744, 4 fag langt (s. 48, bd. 1). I 1830 angiver brandforsikringen en 8-fags-bygning, $8\frac{3}{4}$ alen bred, med én skorsten, forsikret for 400 rd. I 1820erne føjes den såkaldte »kapellansbolig« til, et hus, bygget 1772 i syd-Kromose og flyttet til Sønderby. Denne bygningsdel, 1783 forsikret med 1 lod af 4 mulige, er bevaret, 6 fag lang og 7.60 meter bred, som beskrevet i 1830 (BF). Bjælkerne viser byggetidens profilering. Selve skolehuset fornyes i 1878 (billede 108). Senere bygges en kvist på sydsiden af lærerboligen. I dag er det hele indrettet til ferielejligheder, men ellers næsten uændret.

Ejerhistorie af bygningens østlige 6 fag

1772-1798

Peder Nielsen Christensen, $\frac{1}{4}$ kådnersted

I 1771 køber han en byggegrund af Kromose-bønderne (PD), beliggende i lyngområdet syd for gårdene, og opfører et 6-fagshus. I 1787 synes Peder at være død, idet ingen beboer er registreret i folketællingen. I 1798 får en efterfølger fæste (FB).

1798-1806

Michel Pedersen, $\frac{1}{4}$ kådnersted.

Han er født ca. 1771 i Vråby (lb.nr. 134), gift med Mette Pedersdatter, født ca. 1775, vist en datter af Peder N. Christensen. Michel er styrmand på Vestindiensejlads fra København.³ I 1805 køber han en gård i Østerby (se videre ved lb.nr. 147) og sælger ejendommen her.

1806-1811

Hans Carl Ludvig Holm, $\frac{1}{4}$ kådnersted.

Han er født 1773 på Schackenborg og siden 1803 øens kapellan, hvorfor stedet senere kaldes »kapellanstoft«. I dokumenterne betegnes manden som »Pastor Holm«. I 1811 bliver han præst i Ballum. Rømø-præsten står derefter for husets forsikring (BF), dvs. kirken må nu være ejeren. Sandsynligvis bor kapellan Holm's efterfølger, Simon Henrik Rosendahl, her fra 1811-21, måske også den næste, Poul Olesen Winther 1821-25. I en ejendomsliste af 1826 skriver landfogeden: »Caplanhuset nedbrudt og forfløttet i forbindelse med skolen«.

*Billede 108:
Sønnerby Skole omkring 1910. (RLF)*

Billede 109:
 Elever af Sønderby skole ca. 1890, med lærer M. C. Dahl. (RLF)

Bageste række f.h.: Peter Jesper Nielsen, Peter C. Brodersen (119), Hans M. Lassen og Peter M. Lassen (153), Cornelius Hansen Bleeg (190), Conrad Julius Andreas og Cornelius Mariet Degn (/), Harald Bernard Lauritz With (123), Peter Tinne Marens, Christian Metanus Jensen (/).

Næstbageste række f.v.: Peter Gram Hansen (151), Niels Jørgen Jensen (185), Hans Cornelius Duhn (134), Hans Cornelius Marius Præst (169), Hans Carl og Christian Christensen Møller (144), Jens Christian Schmidt (127), Greis Hansen og Martin Marius Bleeg (190), Georg Chr. Michelsen (146).

Næstforreste række f.h.: Thora Ebbesen (114), Mathilde Christine Lassen (147), Anna Kirstine Nielsen (135), Amalie Jacobine Jensen (185), Helene Margrethe Lund (/), Agnes Camilla List (128), Caroline Christine Thomsen (/), Agnes Alvine og Jenny Theodora With (123), Mine Cathrine Brodersen (119), Sine Marie Hansen (/), Jacobine Jensen.

Forreste række f.v.: Jette Tobine Petersen (124), Jensine Mathilde Carl (183), Hulda Kirstine Lassen (148), Jevine Karkondine Andresen (181), Meta Camilla Winther (179), Theodora Maria og Sofia Nicoline Thomsen (162), Petrea Marie Thomsen (/), Kirstine og Meta Mærsk (166).

Skolehistorien:

1744-1967

Sønderlandets skole.

Igennem over 200 år går Sønderlandets børn til skole her. I de fleste år bor også lærerne her. Den første, Jørgen Andersen æ. (1741-72), har dog egen bolig på en gård i Vråby. Han virker også som degn, uden at få en bestalling (se lb.nr. 144). Den næste kendte lærer er Michael Knudsen (1774-1801).¹⁸ I 1801 bor han her med konen og 4 børn. Da har bygningen 8 fag som skole og lærerbolig. I 1818 klager en lærer og fhv. skipper, Hans Jensen Møller fra Østerby (/), over at han ikke får sin skoleløn. Befolkningen er for fattig til at betale.¹⁹ Fra 1825, efter flytningen af kapellanshuset herover, bor kapellanen Arnold Severin Jantzen her, indtil 1832. Senere er det ordinerede degne, der holder skole. 1832-37 er det Conrad Ditlev Sørensen, en ungkarl. 1837-47 varetages opgaverne af Hans Jørgen Rhod, der har bopæl her med konen og 2 børn. Hans efterfølger, J. Chr. B. Jacobsen (1847-53), bliver 1860 øens præst (se lb.nr. 102). I 1870-erne underviser Jørgen Jørgensen af Kirkeby (lb.nr. 101) skolens første klasser. Derefter følger lærerne Matthias C. Dahl (1880-1913) (se lb.nr. 120), og Andrea J. Permin (1884-1920) (se lb.nr. 132 og 134), hhv. Arthur Tønder (1913-54). Skoledriften her opgives i 1967, da den nye centralskole i Havneby tages i brug.

1967-1973

Skærbæk kommune, et hus.

Den sidste overlærer Andersen i denne skole flytter snart til et nyt hus. Skolen står tom i nogle år.

1973-1989

Røm A/S, et hus.

Hotel Kommandørgårdens Ejendomsaktieselskab v/Erik og Ellen Thøgersen (se lb.nr. 132) køber bygningen og indretter hotelværelser her.

siden 1989

Røm Charter ApS, et hus.

Dette selskab ejes af Jens Fromm og Ellen Thøgersen, født Kaspersen, der bor i Sydfrankrig og driver et forsikringsagentur dér. Ferieboligerne lejes fortsat ud, og er i 2005 udstykket som 5 ejerlejligheder.

Løbe- nummer	Artikel- nummer	Adresse	Amt før 1864	Register 1971		2007
				Løbenr.	Vurd.gr.	Vurd.gr.
173	7 Ki	Sønderbyvej 18	Ribe	144	Ca	Ca

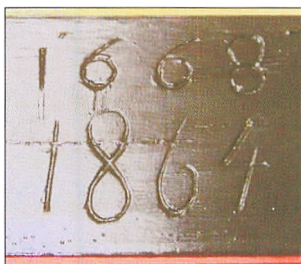

1967

2007

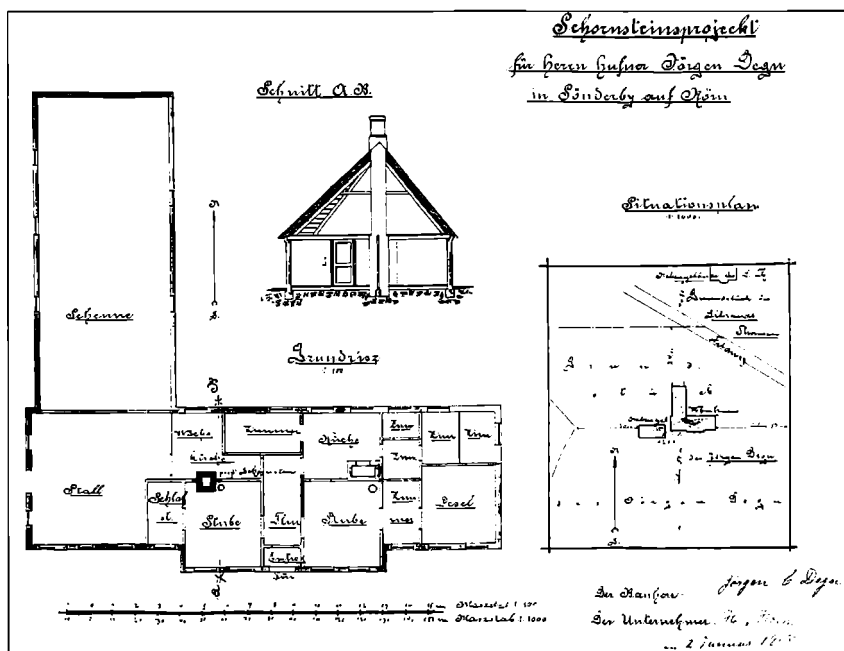
Bygningshistorie:

Billede 110:

Husets (lb.nr. 173) byggeår 1668 på en bjælke. Også en betydelig forandring af huset i 1864 er dokumenteret.

Stuehuset er bygget i 1668, som det fremgår af årstallet på en bjælke (billede 110). Dette bekræftes af en dendrokronologisk undersøgelse²⁰ såvel som af fæsteprotokollen af 1670. Stuehusets 12 fag stammer vist fra denne tid. I 1734 bygges en nordlænge, som murankre på et gammelt billede viser (billede 112 i bd. I). Brandforsikringerne af 1769 og 1783 angiver hver den højst mulige vurdering, 2 hhv. 4 lodder. I 1838 (BF) nævnes stuehusets 12 fag, $9\frac{3}{4}$ alen bredt, hvoraf 8 fag er beboelse inkl. framgulvet, resten stald. På dette tidspunkt findes allerede sydsidens karnap på 3 fag. Nordlængen angives med 8 fag, 11 alen bred, som lade. »Huset vesten gården«, formentlig bygget i 1700-tallet, har da 5 fag, $8\frac{1}{2}$ alen bredt, hvoraf 3 fag er bagehus, resten er vognport. Det hele vurderes til 800 rd., og i 1858 er bygnin-

Billede 111:

Grundplan af huset lb.nr. 173 fra 190, tegnet i forbindelse med opføring af en ny skorsten.¹²

gerne uændret. I 1864, et også på ovennævnte bjælke mærket årstal, forbedres stuehuset. Karnappen udvides mod vest, med en flot midterindgang (plan billede 111). Vinduerne får murede buer i tidens stil. Ellers står bygningerne uændret, men er hvidmalet i dag.

Ejendoms historie:

1670-1723

Peder Christensen æ., 1/2 gård.

Han er født 1632 (gravsten billede 112) i Sønderby som søn af gårdmand og landfoged Christen Jensen (gravsten billede 42) og dennes kone Gertrud (/). Gårdens jord, halvdelen af faderens ejendom, køber han af bror Jens, der havde arvet det hele. Gårdbygningen opføres i 1668, fæsteprotokollen nævner året 1670, og købekontrakten er fra 1671 (TBB). Prisen er 265 rd. En

del jorder ligger i Østerby-området. Peder sejler som kommandør fra Hamborg, 1671-84 på »Fortuyn«, 1685-89 på »St. Peter« (WS). Kommandøren på »Karseboom« 1690-93, kan være en yngre bror med samme navn, der siden 1670 (FP) ejer en anden halvgård i sydkanten af Sønderby (/). Peder Christensen æ. er gift med en Margret og får mindst 2 døtre. Den ene, Gertrud, giftes med skipper Hans Hansen Duhn (lb.nr. 152), den anden, med ukendt fornavn, ægter kommandør Hans Jørgensen Duhn (se lb.nr. 151). I 1688 får husfar Peder tilskødet en forladt og forfalden gårdbygning med »Karen Rasmusses Toft« til dækning af et gammelt lån fra 1660 til denne kvinde, der forlængst er død (se også lb.nr. 171). I 1703 dør Peder Christensen æ. (GS). Formentlig snart derefter overdrages gården til sviger-

Billede 112:

Gravsten over kdr. Peder Christensen æ. og senere kdr. Hans J. Duhn. (Foto Arne Jørgensen)

SAA HØSTES VI NAAR GUD UORT
MØJSOM LEFNET ENDER
TACK JESU AT DU MIG SAA
FAFNED I DIN HÆNDER

HER UNDER HUILER I HERREN
DEN ERLIG OC VELACHT
MAND S: PEDER CHRESTENSEN
KOMENDØR AF SYNDERHOE
SOM DØDE AO 1703 D: 3 AUGUST
UDI HANS ALDERS 70¹/₂ AAR
HANS SIÆL GUD NAADIG VÆRE

HER UNDER HUILER UDI HERREN
DEN ÆRLIG OC VELACHT MAND
SALIG HANS JØRRENSSEN DUN
KOMENDØR AF SUNDERHOE SOM
HENSOF ANNO 17.. DEN .. UDI
HANS ALDER .. AAR

sønnen Hans J. Duhn, men han får først fæste senere. Enken Mergret får aftægt og beholder nogen formue, som hun låner ud. Hun dør omkring 1720. Hendes gravsten ligger i dag ved gårdens indgang, men årstallet kan ikke læses.

1723-1734

Hans Jørgensen Duhn, 1/2 gård.

Han er også Hamborg-kommandør, men kun i få år, 1709-10 på »Witte Voss« og 1716 på »Maria«. Senere sejler han østers (TR). I 1722 er han vidne ved et slagsmål om et vrug på Havsand (TBB). Fra ægteskabet kendes 2 døtre. Merred giftes ca. 1733 med skipper Hans Jørgensen Bleeg, født i Bolilmark (lb.nr. 34). Han overtager gården i 1734 og bygger den ud, som murankre HB MB viser (billede 112 i bd. I). Da er hustruen formodentlig død, mens husfar Hans får aftægt. Han dør i 1752. En datter Mette, født ca. 1718, må bo på gården, så længe hun er ugift. I 1736 får Hans J. Bleeg fæstebrevet.

1734-1783

Hans Jørgensen Bleeg, 1/2 gård.

I 1739 sætter han en retssag igang, der skal opklare nogle ejendomsforhold pga. en lånesag fra 1660 (TBB). I ægteskabet med Merred fødes 5 børn, Margrethe, Maren (ca. 1735), Peder (ca. 1740), Johannes, Jens (ca. 1747) og Hans (ca. 1751). Husfar Hans sejler som skipper fra Flensborg, 1747-52 på 2-mast-hukkerten »Jfr. Maria«, 43 læster stor, til Middelhavet, og i 1755-56 på en ny snau, »Neptunus«, 57 læster stor, til St. Croix (SLK). Det er begyndelsen til Flensborg's »romsejlad«. Hans J. Bleeg tjener mange penge, som han låner ud. Bl.a. er han i 1766 med 1.000 rd. den største deltager i et konsortium af 6 rømøser, der låner 3000 rd. til bønderne i Hyrup, Kolding amt. I 1760 strides han over mange tingdage med øens præst om skellet imellem deres engarealer ved borgengen. Præsten skal have flyttet skelstenen. Han opgiver til sidst, »for fred og roligheds skyld« (TBB). I 1770 er Hans Bleegs kone død, og enkemanden gifter sig igen, med Ellen Gundesdatter, født ca. 1743 et ukendt sted. Med hende fås 2 børn, Jørgen (ca. 1771) og Johanna Margrethe (1779). 1757 ægter datteren Margrethe en meget velhavende fhv. Ostindien-skipper, Cornelius Jørgensen (lb.nr. 41). Maren giftes omkring 1755 med en enkemand i Tvismark (lb.nr. 58), Niels Pedersen With.

Sønnen Peder bliver skipper og gifter sig med en pige fra Tvismark (lb.nr. 46) og køber en ejendom dér (lb.nr. 56). Johannes sejler på Ostindien og »forulykker« i 1769. Jens sejler også, ægter en Dorthe Pedersdatter og køber et hus i nabolaget (/). Hans vies ca. 1783 til en datter af kommandør Michel Michelsen i Nørtvismark (lb.nr. 42), Maria, født ca. 1760. Han overtager gården. Da må faderen være død, idet enken Ellen gifter sig påny, med Jørgen Christensen Bleeg i Kirkeby (/). Hun tager sine børn med, der har arvet en lille formue. Jørgen's skæbne kendes ikke. Johanna giftes ca. 1803 med Peder Lorentzen, født ca. 1780 i Østerby (/) som søn af skomagermester Lorentz Lorentzen og Mette Pedersdatter. De køber et hus i Østerhede (/).

1783-1791

Hans Hansen Bleeg, 1/2 gård.

Han er skipper og sejler i 1780erne for Islandsselskabet, på hukerten »Holmen«, 47 læster stor (SL). I 1787 er husbonden død, og der er ingen børn fra ægteskabet med Maren, der bor ene på gården, med en tjenestepige (FKT). I 1788 gifter enken sig igen, med enkemanden Jørgen Jørgensen i Juvre, hvor hun flytter hen (lb.nr. 1). Der sluttes en udførlig ægteskabsaftale. Begge indbringer alle deres ejendele og formue. Han har udbetalt sine børn. Hvis han dør først, er hun enearving, hvis hun dør først, udbetaler han 700 rd. til hendes arvinger og beholder resten (SPP). Gården her sælges, og køberen får fæste i 1791.

1791-1810

Niels Jørgen Pedersen, 1/2 gård.

Han er født ca. 1757 i Østerby (lb.nr. 148), sejler og bliver skipper. Niels er siden 1782 gift med Margrethe Jespersdatter, født ca. 1758. Hidtil har han ejet en gård i Vråby (lb.nr. 145), som sælges. Parret bringer en datter med, Karen, født ca. 1784. Siden 1787 er Niels J. Pedersen Sønderlandets landfoged, efterfølger af ovennævnte Jørgen Jørgensen, der trods bopæl på Nørlandet havde embedet i perioden 1782-85. 1789 angiver Niels en stor formue, 1.200 rd. (ES), og han låner løbende penge ud. Manden dør allerede i 1794. I 1801 (FKT) er også enken død, og datteren Karen bor ene på gården, med en tjenestepige. I 1810 ægter Karen en sømand fra Sønderby (lb.nr. 183), Jørgen Jørgensen, der s.å. får fæste.

1810-1850

Jørgen Jørgensen, 1/2 gård.

Han er født ca. 1779 og sejler først fra Altona til Middelhavet, som kok på »Dorothea Catherina« af Ribe, ført af naboen Mathias H. Dahl (lb.nr. 185). Senere er han bådsmand fra Altona til Grønland, på »Stadt Altona« (WS). I ægteskabet fødes 3 døtre, Margarethe (1812), Mette Marie (1814) og Maren (1821). Husfar Jørgen går i land og driver landbruget. 1830 køber han et lille kådnersted i nærheden og brækker huset ned. 1835 erhverver han endnu et nabohus (/). Dérhen flytter datteren Margarethe, der i 1837 giftes med styrmand Jørgen P. Holm fra Kirkeby (lb.nr. 105). Senere findes parret længere sydpå (lb.nr. 184). I 1842 køber husbonden endnu en ejendom (lb.nr. 174), som han overlader bror Jens' enke Anne Kirstine som bopæl og senere, i 1852, tilskøder brorsønnen Mathias. Jørgen og Karen's datter Mette Marie vies 1845 til styrmand Cornelius H. Bleeg, født ca. 1819 i Havneby (lb.nr. 190). De overtager mandens fødehjem. Den yngste datter her, Maren, ægter 1847 en styrmand fra nabogården (lb.nr. 171), Svend E. Degn, født 1821. Han får tilskødet gården. Udover aftægt for svigerforældrene skal han betale sine to svogere hver 320 rbd.

1850-1895

Svend Engelbrecht Degn, 1/2 gård.

Han sejler nu som skibsfører, og turene går helt til Amerika (FKT). Svend og Maren får 4 drenge, Jørgen Cornelius (1848), Engelbrecht (1850), Cornelius (1851) og Johannes (1856). Omkring 1870 opgiver Svend Degn søfarten og passer gården. Stuehuset forbedres. Sønnen Engelbrecht bliver styrmand og gifter sig 1879 med Anna Thomsen fra Mølby (lb.nr. 162). Han køber 1881 et hus længere sydpå (/). Johannes, senere kaptajn på langfart, ægter 1886 Sophie Cathrine Petersen, født 1859 i Kongsmark (lb.nr. 87), hvor han flytter hen. Jørgen Cornelius bliver hjemme og passer gården. 1893 dør faderen. 2 år senere overtager Jørgen ejendommen med 34 ha jordtilligende.

1895-1928

Jørgen Cornelius Degn, gårdejendom.

Gårdmanden bor 1905 ene på gården (FKT), med en husholderske, Diane Alvine Lambertsen, født 1863 i Tvismark (lb.nr. 62).

Billede 113:

Jørgen C. Degn's bryllup med Nida H. Jensen i 1917. (PD)

Nederst f.v.: Mette Petersen, Bertha Bech (153), Sigvald Thomsen (171), Hermine Bleeg (190); siddende f.v.: Mette Bleeg (190), Julius Brodersen (150), Hermeline Thomsen (171), Jørgen C. Degn og bruden Nida (173), Maren Jensen, Line Dora Petersen, Alvine Lambertsen (62); stående f.v.: Juliane Dahl (159), Christiane og Svend Degn (57), Anders og Aurora Thye (122), Eleonora Degn (87), Sibrandt Thomsen (171), Hanna Maria Jørgensen (164), Peter og Ingeline Jensen (/), Hans C. Jørgensen (164), Jens Chr. Andersen (108), Hans J. Bleeg (190).

I 1917 ægter den 69-årige Jørgen Degn en ældre pige, Nida Hansine Jensen, født 1871 i Mølby (/), men dør året efter (billede 113). Enken får adkomst i 1928 og sælger straks til en landmand fra Vesterhede.

1928-1933

Hans Carl Henning Thye, gårdejendom.

Han er født 1895 i Vesterhede (lb.nr. 122). Siden 1926 er han gift med Maria Wilhelmine Nielsen, født 1904 i Højer. Da driver han sin fasters gård i Duhnby (se lb.nr. 152), hvor parrets første barn er født, Walter Anders (1927). Her fødes 2 børn mere, Elfriede (1928) og Anders Nielsen (1929). Efter faderens død i 1929 flytter Henning med familien til fødegården, hvor han overtager

driften. 1933 sælges ejendommen her på auktion, med knap 29 ha jord, hvoraf det meste er hedesletter.

1933-1947

Peter Christian Hansen, gårdejendom.

Han er gift med Hedvig, født Schramm, og begge stammer fra fastlandet. På Rømø bor de først i Mølby, med 5 børn (lb.nr. 163). Aftægtsmanden derfra tages med, Martin With. Han dør i 1941. Her fødes Erika Elisa (1933), Otto Antoni (1934), Vera Irene (1937) og Kurt Erich (1941). Udover landbruget handles med kød og drives et lille vaskeri. Efter ejendommens salg flytter familien til Esbjerg.

1947-1955

Jørgen Peder Riising, gårdejendom.

Han er født ca. 1874 og gift med Kirstine, født Terp. Jørgen Riising er rentier og var bagermester i København. Parret har 4 voksne børn, Christian i Australien, bagermester Hans Madsen Terp, Jørgen Terp og Ella Maria, gift Rasmussen. Gården købes med maskiner, men uden besætning. Jorderne bortforpagtes. I 1948 køber Jørgen Riising et hus i Mølby (lb.nr. 158), hvor parret flytter hen. Manden dør samme år. Enken Kirstine afhænder ejendommen her.

1955-1957

Poul G. Eriksen, gårdejendom.

Ejendommen købes af Poul Eriksen i fællesskab med konens bror Svend Aage Jensen, en traktorentreprenør fra Henne. Der er 27 ha jorder, men ingen redskaber eller besætning (GA). Poul er ormeeksportør i Esbjerg, men familien bor her i en periode. Med konen Ella har han 2 drenge, Henning og Torben. Poul overtager ejendommen alene, sælger den videre og køber et hus i Mølby (lb.nr. 163). Senere flytter familien tilbage til Esbjerg.

1957-1997

Jakob Grangaard Olesen, gårdejendom.

Han er født 1906 i Jelling ved Vejle som søn af en gårdmand. Jakob Grangaard bliver lektor på Duborg-skolen i Flensborg. Han er gift med Agnete, født 1915 i Århus og vokset op i Rise ved Aabenraa som datter af præsten Kallenbach Pedersen. Hun er uddannet sygeplejerske. Parret får 5 børn. Jakob Grangaard

indretter stalden til grise og køber norske får til videreavl i Rømø's barske forhold. Han tørlægger lavtliggende områder syd for Langdalsvejen og planter træer dér. Sidst i 1960'erne udbygges den gamle ladelænge som bolig, og 2 udhuse opføres til stald, lidt afsides, for ikke at skæmme hovedbygningen. Lektoren dør i 1972, kort inden han kunne gå på pension. Enken tager fast bopæl her, efter børnene er flyttet hjemmefra. Gårdens jorder bortforpagtes eller sælges som sommerhusgrunde. I 1997 optages 4 børn som medejere. Det ældste, Elisabeth, gift Cederberg, er lærer i Bogense, Ole er læge på Cypern, Nils er skolepsykolog i Kolding, og Kirsten, gift Høeg, er lærer i København. En søn er død.

siden 1997

Agnete Grangaard Olesen og børn, et hus.

Enken Agnete flytter til et plejehjem i Skærbæk. Det meget velplejede hus benyttes som feriebolig, og ladelængen lejes ud til sommergæster. Enken dør i 2007, og børnene overtager hendes andel i ejendommen.

Løbe-nummer	Artikel-nummer	Adresse	Amt før 1864	Register 1971		2007
				Løbenr.	Vurd.gr.	Vurd.gr.
174	69 Ki	Sønderbyvej 26	Ribe	145	Cb	Cc

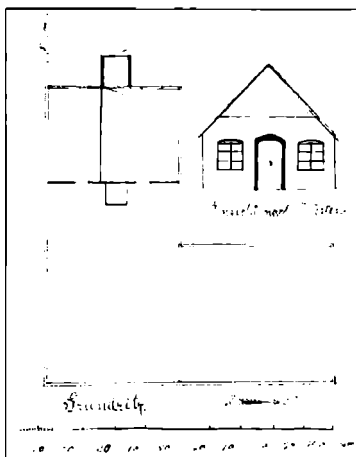
1967

2007

Bygningshistorie:

3 eller 4 fag i midten af bygningens gamle del synes at være fra 1600-tallet, kun 4.90 meter bredt. Fagbredden er på 1.70 meter, og rester af bindingsværk ses på nordsiden. En lille stald har

Billede 114:

Grundplan af huset lb.nr 174, i 1909 tegnet i anledning af byggeansøgningen for vindfanget.¹² På et kort fra 1908 mangler nordlængen endnu.

formentlig ligget i en del af det dengang vestligste fag, hvor også husets sydlige indgangsdør var placeret. I brandforsikringen af 1769 ansættes bygningen til $\frac{1}{2}$ lod af 2 mulige, 1783 til $\frac{1}{2}$ af 4, et lille hus, der i begyndelsen af 1800-tallet er meget forfaldent. I 1853 hæves vurderingen til 1 lod. Det skyldes udover en grundig restaurering formentlig en forlængelse mod vest, med et mindre fag. Senere forstørres huset mod øst, hvor det sidste fag ligeså er mindre. Dér indrettes stalden, med en dør mod øst. I 1908/09 bygges en nordlænge i østenden og et vindfang foran en dør i vestgavlen, senere revet væk igen (plan billede 114).¹² I dag er huset u-formet, med en ny øst-vestlænge, opført i samme stil og størrelse som den gamle bygning (billede 115).

Billede 115:

Huset lb.nr. 174 i 2006, set vestfra. T.h. den ældste del af huset. Nordlængen fra 1908/09 er forstørret mod nord, og en ny længe er tilføjet i nord.

Ejendomshistorie:

indtil 1702

Maren Madskone, $\frac{1}{4}$ kådnersted.

Navnet kendes fra fæsteprotokollen for året 1702. Hun er formentlig moder til Jesper (se lb.nr. 150) og Jørgen Madsen, der er »skolemester« (TBB) og bor i Mølby (/). Efterfølgeren er måske en svigersøn.

1702-1735

Rasmus Nielsen Kaper, $\frac{1}{4}$ kådnersted.

Han må være en søn af Niels Pedersen Kaper, der i 1683 nævnes med en mindre ejendom et ukendt sted og en nevø af Peder Pedersen Kaper i nabolaget (lb.nr. 183). Rasmus køber formentlig nogen jord til, idet ejendommen fremover er $\frac{1}{2}$ kådnersted.

1735-1814

Truels Jensen, $\frac{1}{2}$ kådnersted.

Han er født ca. 1707 og gift med en datter af Rasmus Kaper. Der kendes en datter, Anne Cathrine, født i 1746. I 1742 er Truels nødt til at låne penge. Konen dør inden 1787, Truels, der nyder almisse, få år senere. Den ugifte datter bor i 1801 ene i det lille hus og gælder som fattig (FKT). Hun dør inden 1814. Ejendommen kommer på auktion og sælges for 4 rbd.

1814-ca.1838

Jens Pedersen, $\frac{1}{2}$ kådnersted.

Han er tømrer med tilnavnet »Timmermand« og bor først i Vesterhede (se lb.nr. 124). Som enkemand køber han ejendommen her og gifter sig igen, med Maren Jesdatter, født ca. 1778 i Østerby som datter af Jes Mathiesen Enemark og Anne Marie Pedersdatter (/). En søn, Jens Mathiesen, fødes i 1814, en datter dør 1818 som spæd. Der er fattige forhold i det lille hus. Hustruen dør i 1830, husfar Jens få måneder senere, i 1831, som fattiglem. Sønnen sejler og gifter sig 1837 med Karen Bodersdatter Møller, født 1814 i Mølby (lb.nr. 163). En nabobonde (lb.nr. 173) overtager ejendommen her, mens Jens køber et andet hus (lb.nr. 158).

ca.1838-1852

Jørgen Jørgensen, 1/2 kådnersted.

Han køber huset her for bror Jens' enke. Broderen måtte i 1834 opgive konens fødehjem i Sønderby (lb.nr. 185) og boede til leje i Havneby (FKT). 1838 dør Jens i København og efterlader enken Anne Kirstine med 6 børn. Hun er født ca. 1786 i Sønderby (lb.nr. 185) som datter af kommandør Mathias H. Dahl. Datteren Anne Cathrine giftes 1841 med styrmand Cornelius Thyesen, født 1816 i Sønderby (/), Mette Kirstine 1851 med sin fætter Andreas Valentin Dahl (se nedenfor), sønnen Mathias ægter 1852 Anna Møller fra Vråby (lb.nr. 142), og Jørgen Jørgensen vies i 1857 til Kirstine Præst af Kirkeby (lb.nr. 101). Sønnerne er da begge styrmænd. Døtrene Maria og Karen forbliver ugifte. I 1852 tilskøder morbror Jørgen Jørgensen ejendommen til Mathias mod aftægt for mor Anne Kirstine og husly for søstre Maria og Karen.

1852-1875

Mathias Jørgensen, 1/2 kådnersted.

I 1853 fødes en datter, Anne Kirstine, i 1856 en søn Jens. I 1860 overtager Mathias et andet hus i Sønderby (/), hvor søsteren Anne Cathrine boede med sin mand, Cornelius Thyesen. Søsteren er død siden 1848, svoger Cornelius siden 1857, ligesom deres fælles datter, Anne Kirstine (1840), og svogers anden kone, Anna Kirstine, født Kjær, siden 1858. Ved overtagelsen loves pleje for søsterens søn Andreas Cornelius (1848), der er blind. Han dør i 1861. I det nye hjem får Mathias og Anna endnu 4 børn, inden de flytter til Esbjerg. Huset her stilles til rådighed for Mathias' søster Mette og hendes familie. Manden, skibstømrer Andreas V. Dahl, er 1825 født i Havneby (/) som søn af Sibrandt M. Dahl og Karen Frandsdatter. Parret har 2 børn, Sibrandine Caroline Maria (1852) og Anna Kirstine (1854). I 1861 dør Mettes ugifte søster Maria. Ved datter Sibrandine's konfirmation i 1866 er også Andreas V. Dahl død, vist forlist til søs. I 1875 dør enken Mette. Døtrene er voksne og flyttet ud. Husejeren Mathias Jørgensen sælger ejendommen

1875-1910

Jens Cornelius Jensen, et hus.

Han er født 1846 i Kongsmark som søn af daglejer Mads Johan

Jensen og Martha Cathrine Knudsdatter. Jens sejler som skibskok og gifter sig med Jette Marie, født 1845 i Tvismark (/) som datter af arbejdsmand Jens Hagensen og Bodil Marie Johansdatter. 5 børn overlever barndommen, Martin (1874), Jenny Marie (1875), tvillingerne Julius Carl og Sibrandt Theodor (1877) såvel som Edeward Johann Conrad (1880). I 1893 får datteren Jenny en pige, Irene Cornele Marine. 1894 dør Jens' mor Martha her i huset. I 1896 giftes Jenny med skibskok Mathias Jørgensen, født 1860 i Havneby (/) som søn af tømrer Jens Andersen Jørgensen og Karen Jensdatter Dahl. Mathias og Jenny bor først her i huset og får 2 børn, Kamilla (1897) og Jens (1899). Derudover fødes endnu et barn af Jenny, Anhart (1901). Senere flytter denne familie til Geestmünde i Tyskland. I 1906 dør husfar Jens i Altona, i 1910 følger enken Jette. Sønnen Julius Carl er jernbanearbejder i Hviding. Edeward sejler som skibskok. Martin er landmand og gifter sig ind til en gård i Vråby (lb.nr. 140). Sibrandt køber ejendommen ud af boet, for 1.000 mk.

1910-1934

Sibrandt Theodor Jensen, et hus.

Han er blikkenslager, gift med Hansine Sørine Mathilde Thomsen, født 1866 i Kongsmark som datter af sømand Peder Christian Thomsen og Maren Corneliusdatter Dahl. Der er ingen børn. Ved huset tilbygges en nordlænge, hvor der indrettes et værksted. Senere opstår økonomiske problemer og ejendommen kommer på auktion i 1934. Husmandskreditforeningen i Aalborg overtager og sælger videre i 1936. Sibrandt flytter med konen til et hus i Vråby (lb.nr. 133), bror Martin har købt.

1936-1948

Albert Adrian Andersson, et hus.

Han stammer fra Sverige og går i snedkerlære i København. I første ægteskab er han gift med Minna Frederikke Noline Heitmann, født 1900 i Mølby (lb.nr. 160). På Rømø bor familien først til leje i Østerhede (lb.nr. 131). Der er 5 børn, Kurt Alex (1922), Werner (1923) (se lb.nr. 89), Jytte Solveig (1925), Oda Irma (1929) og Carl Adrian (1932). Ejendommen overtages med 4 ha jord og under betingelsen, at den nye ejer skal sætte huset istand og sikre driften. Udover alt muligt arbejde driver Albert Andersson (billede 116) lidt snedkeri, bl.a. med fremstilling af

*Billede 116:
Albert Adrian Andersson. (PD)*

billedrammer. I et andet ægteskab bliver manden gift med Christense Pedersen, født 1911 i Tvismark (lb.nr. 65). Hun bringer to sønner med, Aage (1931) og Viggo (1934). 1946 fødes tvillinger, Ib og Inger. I 1948 køber Albert Andersson nabo- huset (lb.nr. 175). Ejendommen her sælges med 6.9 ha jordtilliggende, fordelt på en række artikelnumre.

1948 -1957

Christian Stenz og Christian Ulff-Møller, et hus.

Christian Stenz er født 1909 i Kondrup ved Randers og gift med Ingeborg Nielsen, født 1914 i Assens. Manden er lærer i Vesby/ Sydslesvig. Parret har 3 børn, Erik (1940), Birgitte (1945) og Arne (1949). Christian Ulff-Møller er apoteker i København, gift med Ingeborg Stenz, en søster til Christian. Der er en søn, Poul. I 1955 sælger Ulff-Møller sin andel til Christian, der nu er viceskoleinspektør i Flensborg. Da han flytter til Aabenraa, sælges ejendommen her.

1957-1987

Walter Kraft, et hus.

Han er født i 1905 og organist ved St. Marie-kirken i Lübeck (billede 117). Walter Kraft er en international kendt komponist og stifter af »Norddeutsche Orgelschule«, senere musikhøj- skolen sammesteds. Fra et første ægteskab er der 3 børn, Roland (1939), Eva Maria (1940) og Gabriele (1941). Pro-

*Billede 117:
Professor Walter Kraft ved orglet i St. Marie-kirke i Lübeck. (PD).*

fessoren gifter sig igen, med Eva-Maria Sprung. Huset er familiens feriebolig. Walter Kraft indretter et udhus med klaver og giver koncerter i kirken. Efter faderens død i 1977 arver børnene ejendommen, der senere overtages af datteren Gabriele, gift Borchers, som enejer. Parret, der bor ved Lübeck, restaurerer huset. Efter nogle år sælges ejendommen.

siden 1987

Hansine og Gunnar Hansen, et hus.

Hansine, født Provstgård (1945), stammer fra Visby, Gunnar fra Arrild (1943). Der er 2 børn, Kira (1969) og Klaus (1975). Ejendommen er familiens feriebolig. Sidst i 1990'erne udvides bygningen i gammel stil. Parret sælger deres frisørsalon i Tønder efter 39 års drift og tager fast bopæl her i huset. Begge børn er gift og bor i København.

Løbe-nummer	Artikel-nummer	Adresse	Amt før 1864	Register 1971		2007
				Løbenr.	Vurd.gr.	Vurd.gr.
175	215 Ki	Sønderbyvej 28	Ribe	146	Cc	Cc

1967

2007

Bygningshistorie:

Stedets oprindelige hus er bygget omkring 1720, 6.60 meter bredt. I brandforsikringen af 1769 står bygningen med 1/2 lod af 2 mulige, 1783 med 1 af 4 lodder. 1832 har huset 5 fag bindingsværk og 2 fag lade, vurderet kun til 11 rd. Af de 5 fag er forment-

lig 2 smalle i husets vestende, der vist har været stald, mens 3 fag har den sædvanlige bredde på ca. 1.75 meter. Laden må være det lille udhus, der stadigvæk står øst for huset (kort billede 118). Omkring 1855 fornyes bygningen. Bjælkerne erstattes, og i østenden tilbygges et større fag. 1859 er stuehusets værdi 500 rd. (BF). I dag er huset muret om, men står pænt i øens typiske stil.

Billede 118:

Ejendommene lb.nr. 174-176 på matrikelkortet af 1840, hvor deres matrikelnumre er 53-55. Den store hustoft af det forsvundne hus med nr. 52 er i dag en del af lb.nr. 174. Husene nr. 54 og 55 (175 og 176) er formentlig bygget på hustoften af det forsvundne hus nr. 56. Øst for nr. 54 ses det lille udhus, i 1832 betegnet som 2-fags lade. (© Kort & Matrikelstyrelsen A. 131-97)

Ejendomshistorie:

1723-1782

Christen Jespersen, $\frac{1}{4}$ kådnersted.

Han er født ca. 1692 og gift med en søster til 2 naboer, Rasmus (lb.nr. 174) og Peder Nielsen Kaper (/), Karen. I 1723 får han fæste på et nyt hus, og det er formentlig bygget på en del af svoger Peder's grund (kort billede 118). I ægteskabet synes at være 2 døtre, Kirsten (ca. 1722) og Anna (ca. 1730). Far Christen sejler og vidner 1745 i en forlissag (TBB). Hustruen dør omkring dette år, og enkemanden gifter sig igen, med en yngre kvinde, Karen Christensdatter, født ca. 1720. Hun må stamme fra Margey-slægten, idet 3 sønner, Christen, Anders (ca. 1753) og

Michel (ca. 1755) får tilnavnet »Geye«. Karens sandsynlige farfar, Christen Hansen Margey, er omkring 1710 kendt som østersfuldmægtig. Han havde ejendom i nabolaget (/). Karen føder endnu 2 døtre, Anna Maria (ca. 1760) og Kirsten (ca. 1763). Christen Jespersens døtre fra første ægteskab bygger omkring 1755 et eget hus på en del af grunden (se lb.nr. 176), til hvilket formål pigerne 1754 låner 100 mk.. I 1766 låner også faderen penge. I 1769 synes han at være død, idet sønnen Christen i brandforsikringen står for ejendommen. I 1782 får dog hans bror Michel fæste, mod aftægt for moderen og husly for 2 søstre. Christen er måske død. Anders gifter sig og flytter ud (lb.nr. 180).

1782-1805

Michel Christensen Geye, 1/4 kådnersted.

Han er menig sømand og gift med Mette Jesdatter, født ca. 1751 i Sønderby (lb.nr. 186). Ægteskabet forbliver barnløst. I 1801 er manden død og de 4 kvinder i huset gælder som meget fattige (FKT). I 1802 låner enken Mette et forholdsvis stort beløb, og i 1805 overtages ejendommen af en efterfølger. Den gamle svi-germor Karen er vist død, og om døtrene Anne Marie og Kirsten findes intet mere. Mette Jesdatter får aftægt.

1805-32

Peder Cornelius Lorentzen, 1/4 kådnersted.

Han er født ca. 1783 i Østerby (/) som søn af skomagermester Lorentz Lorentzen og Mette Pedersdatter. Peder, der sejler fra Altona, er gift med Cornele Kirstine Darum, født ca. 1780 i Østerby (lb.nr. 147). I 1810 må konen låne 150 rd. Der kendes 2 døtre, Mette Cathrine (1813) og Mette (1817). I 1818 er Peder bådsmænd. 1820 dør aftægtskonen, Mette Jesdatter. 1828 er også husfar Peder død, og ejendommen kommer på auktion, vurderet til kun 11 rd. Lånegiveren, kommandør Hans H. Carl (lb.nr. 122), overtager huset. Enken flytter til nabolaget (lb.nr. 178) og dør 1847 på fattighuset. Døtrene går som tjenestepiger. Den ældre giftes 1851 med Peder Chr. Winther (lb.nr. 179). Den yngre er 1855 i Sønderby (lb.nr. 173) og får en datter, avlet med en matros, Niels Chr. Bundes. Han bor da i Sønderby (/) hos Mette's faster Margrethe, gift med Jørgen Gregersen (se også lb.nr. 181).

1832-1835

Hans H. Carl, 1/4 kådnersted.

Ejendommen sælges snart videre, formentlig til en midlertidig lejer af huset.

1835-1840

Cornelius Pedersen, 1/4 kådnersted.

Han er født 1800 i Mølby (/) som søn af styrmand Peder Nicolaysen og Esther Maria Michelsdatter List. Cornelius er styrmand, gift med Ellen Ottosdatter, født 1801 i Vestergård (lb.nr. 168). Deres første børn er Kirstine (1832) og Anna Kirstine (1836). I 1839 overtager parret konens fødegård og sælger ejendommen her.

1840-1854

Niels Jørgen Nielsen Thomsen, 1/4 kådnersted.

Han er født 1803 i Havneby (/) som søn af Niels Nielsen Thomsen (se lb.nr. 162) og gifter sig 1836 med Hanne Marie, født 1813 i Havneby (/) som datter af Hans Lorentz Nielsen. Han er forlist 1827 på en rejse til England, sammen med sin bror Christen af Vesterhede (/), kaptajnen, Laust Jørgensen Duhn af Østerby (lb.nr. 149), og dennes svoger Peder Cornelius List af Havneby (/). Sit første barn, Cornelius, får Hanne Marie 1837 hjemme. Hendes mor Elisabeth Sørens datter og bror Cornelius flytter 1839 med herover, hvor enken dør i 1840. Husfar Niels forliser imellem 1845 og 1850, hvorefter enken optager en anden familie til leje. Det er skipper Rasmus Jespersen Holm (1804) med konen Esther Maria (1818) såvel som datter Mette Marie (1844). Her fødes datteren Rosetta Maria (1848). I 1850 og fremover sejler Rasmus som styrmand. Familien flytter til Nørlandet. Husmor Hanne Marie sælger ejendommen mod aftægt, et værelse »4 gg. 4 1/2 alen stor« (ca. 2.50 gg. 2.80 meter), hvor hun må bo med sønnen, og en del af kålhaven. Men foreløbig lejer de to et andet hus i Sønderby (/).

1854-1867

Johannes Jespersen With, 1/4 kådnersted.

Han er født 1824 i Vråby (lb.nr. 136) og sejler som krydstoldskipper (billede 119). Siden 1852 er han gift med Johanne Marie

Billede 119:

Johannes Jespersen With. (RLF)

Dejn, født 1832 i nabolaget (lb.nr. 171). Der er en søn, Jesper (1853), og en plejedatter, Andrea Christine Christensen (1848). Huset fornyes og forstørres. Inden 1860 flytter aftægtsfolket igen herind. Efter 1864 tager familien With til Danmark, hvor Johannes With fortsætter som krydsskipper. Ejendommen sælges til Cornelius Thomsen, der lover fortsat husly til sin mor, Hanne Marie.

1867-1921

Cornelius Thomsen, et hus.

I 1868 gifter han sig med Petrea Maria, født 1844 i Vestergård (lb.nr. 168) som datter af Cornelius Pedersen, tidligere ejer af den her ejendom. Der fødes 3 sønner, Nilius Jørgen Hermann (1869), Carl Elius (1872-1876), og Conrad Harald Elis (1874). I 1887 dør aftægtsenken Hanne Marie. Husfar Cornelius, der sejler som skibskok, dør 1893 i Hamborg, af tyfus. 1898 gifter sønnen Nilius sig med Anna Cathrine Præst (1871) fra Vestergård (lb.nr. 169). Enken Petrea Maria dør i 1917. Arvedelingen sker først i 1921. Nilius er kanallods i Brunsbüttelkoog, Conrad skibsfører i Hamborg (GA). Ejendommen sælges, sammen med en del jord, Nilius' kone havde arvet.

1921-1923

Mathias Anhart Lassen, et hus.

Han er landpostbud, født 1888 i nabolaget (/) som søn af sømand Peter Lassen og Sibrandine Caroline, født Dahl. Han sælger snart igen, til sin bror Christian (se lb.nr. 177). Denne beholder de fleste jorder og afhænder selve huset med 1.038 m² til en enke. Mathias A. Lassen findes senere i Kongsmark (lb.nr. 70).

1923-1936

Anna Petersen, født Holm, et hus.

Hun er 1852 født i Kirkeby (lb.nr. 105) og enke efter kaptajn Peter Hansen Petersen i Juvre (lb.nr. 13). I 1934 afhænder hun huset og flytter til Kongsmark. Salget gennemføres først i 1936, lige inden hun dør.

1936-1937

Maria Christensen, født Lassen, et hus.

Hun er født 1888 i Kongsmark og gift med tækkemand Oluf Thomas Christensen, født ca. 1881 på fastlandet. Manden har 4 voksne børn fra et første ægteskab, og så er der 2 fælles sønner. Familien kommer fra en lille landbrugsejendom i nærheden (lb.nr. 167), som måtte sælges på auktion i 1934. I 1935 dør Oluf, og derfor er det enken, der får tilskødet ejendommen. Men hun dør kun et år senere, hvorefter også denne ejendom kommer på auktion.

1937-1940

Wilhelm Thomas Andreas Moshage, et hus.

Han er født 1916 i Bov sogn og bliver bager. Thomas gifter sig 1937 med Alfrida Olivia Petersen, 1916 født på Fanø som datter af Christen Møller Petersen, senere med bopæl på øen (se lb.nr. 135). S.å. fødes datteren Karen, og her følger Johanne Cathrine (1939). I et udhus drives et lille bageri med petroleumsovne. Ejendommen sælges snart igen, og Thomas køber det hus, Oluf Christensen (se ovenfor) tidligere har ejet (lb.nr. 167). Sælgeren overtager huset her.

1940-1943

Johann Hermann Westensee, et hus.

Han er født 1873 i Ditmarsken og kommet til Rømø omkring 1910. J. Hermann Westensee (billede 120) er altnuligmand, nu »rentenyder«, virker som »vurderingsmand« og er også kendt som spillemand.

Billede 120:

Johann Hermann Westensee i 1. verdenskrig, som spillemand. (RLF)

Han havde mange ejendomme og har boet mange steder på øen (se bl.a. lb.nr. 138 og 30). 1942 købes et andet hus (se lb.nr. 165), hvorefter ejendommen her sælges.

1943-1946

Erna Mary Hennig, et hus.

Hun er fra Haderslev og køber samtidig nabohuset (lb.nr. 176). Erna Hennig må være tysk statsborger, idet begge ejendomme konfiskeres efter krigen.

1948-1972

Albert Adrian Andersson, et hus.

Han har solgt nabohuset (lb.nr. 174) og flytter herover med sin anden kone, Christense, hendes 2 sønner og fælles tvillinger, Ib og Inger. Her fødes endnu en datter, Jytte (1949). Da børnene bliver voksne, tager parret bopæl i Esbjerg og sælger ejendommen her.

siden 1972

Dr. Jürgen Stolzenburg Schmidt, et hus.

Han er født 1930 i Tofthund, hvor han overtager faderens lægepraksis. Konen, Aase, født Thomsen (1946), stammer fra samme by. Parret får 2 døtre, Annette (1975) og Christina (1977). Huset, der restaureres grundigt, er familiens feriebolig.

Løbe-nummer	Artikel-nummer	Adresse	Amt før 1864	Register 1971	2007
				Løbenr.	Vurd.gr.
176	46 Ki	Sønderbyvej 30	Ribe	147	Cb Cc

1967

2007

Bygningshistorie:

Den ældste del af huset, de midterste 3 fag, 6.20 meter bredt, bygges sandsynligvis omkring 1755. I 1769 forsikres bygningen med $\frac{1}{2}$ lod af 2 mulige, fra 1783 og langt ind i 1800-tallet kun med $\frac{1}{2}$ af 4. Der står ikke mere end de nævnte 3 fag. I 1883 har huset 36 m² (GA). I 1930erne forlænges stuehuset med en lille tilbygning (billede 121). Efter 1949 forstørres huset væsentligt mod øst og vest. I 1960erne udbygges huset videre mod vest til den nuværende længde. Derudover tilføjes en lille forstue mod nord. I dag står endnu et hus på ejendommen, syd for det gamle, som garage og yderligere beboelse.

Ejendoms historie:

omkr. 1755-1805

Kirsten og Anna Christensdatter, $\frac{1}{4}$ kådnersted.

Begge er født i nabohuset (lb.nr. 175) og får et lille bitte hus opført på en del af forældrenes grund (kort billede 118). Ejendommen nævnes i den første fæsteprotokol efter 1748, i 1766, men må være bygget tidligere, idet søstrene 1754 låner 100 mk. af Peder Jespersen (lb.nr. 148), formodentlig en farbror. I 1801 (FKT) lever søstrene endnu, men gælder som »meget fattige«. I 1805 er Kirsten vist død, da søsteren Anna sælger huset for 49 rd. til Jørgen Michelsen. Hun dør formodentlig snart efter.

1805-1831

Jørgen Michelsen, $\frac{1}{4}$ kådnersted.

Han er født ca. 1772 i Mølby (lb.nr. 164) og sejler som styrmand fra Altona til Grønland (WS). Han gifter sig med en Maren af ukendt oprindelse. Formodentlig dør Jørgen snart, idet ingen fæsteforhold er dokumenteret. I 1822 nævnes enken Maren i en ejendomsliste. Der er ingen børn. I 1826 meldes, at enken er yderst fattig og ikke kan betale fæste. 1830 sælges ejendommen, men køberen, Johannes Bendix Christensen, kan »formedelst armød« ikke få handelen tinglyst. Så bliver det til en anden køber, en pige, der betaler 24 rbd.

1831-1854

Karen Christensdatter Darum, $\frac{1}{4}$ kådnersted.

Hun er født 1801 i Vesterhede (lb.nr. 116) og gifter sig 1831 med Hinrich Jespersen Holm, født 1803 i Kongsmark (lb.nr. 76). Manden, der sejler som matros, dør inden 1840 (FKT), da enken bor ene i huset og »lever af at spinde«. I 1845 bor en ugift bror hos hende, matros Jørgen Cornelius, født 1810. 1850 er hun ene igen. 4 år senere sælger hun ejendommen mod aftægt og gældovertagelse.

1854-1908

Christen Jørgen Christensen, $\frac{1}{4}$ kådnersted.

Han er født 1824 i Vesterhede (/) som søn af harpuner Christen Nielsen Havn og Anne Kirstine Jørgensdatter. I mange år boede Christen i Østerby til leje, med mor, bror og en søsterdatter (lb.nr. 146). Siden 1851 er han gift med Christiane Andreasen Carl, født 1823 i Kirkeby som datter af forlængst afdøde Andreas Isaaksen Carl og Mette Maria Christensdatter (se lb.nr. 110). Hun er tjenestepige i Østerby, hvor også parrets første barn fødes 1851, Mette Marie. Husfar Christen sejler som menig sømand. 1856 fødes en søn, Christian Andreas, og i 1860 følger tvillinger, der dør som spæde. Af de sidste 2 børn, født 1863 (Anna Christine Nicoline) og 1870 (Carl Conrad) overlever kun pigen. Den ældste datter mistes i 1876. Datteren Anna Christine giftes 1887 med møllersvend Thomas Jacobsen Steensbeck. Parret får 1888 en datter, Christense Christine, hvorefter de flytter til mandens fødeø, Sild. Husfar Christen sejler ikke mere, men virker som skrædder. Konen dør i 1902, og enkemanden, »Christen ad Stinne Dalls«, følger i 1908. Det lille hus sælges af enearvingen, datteren på Sild, for 440 mk. Sønnen Christian synes at være død.

1908-1931

Abine Marie Nansen, et hus.

Hun er tilflyttet fra fastlandet, født 1860 som datter af John Nansen og hustru Caroline, født Janniksen. Abine bor i 1905 (FKT) hos bagermesteren og enkemanden Laust Duhn (billede 48), hvor hun er husholderske (lb.nr. 156). Hun giftes aldrig og bor her ene i huset. Abine dør i 1931. En datter af bageren, Anida, gift med overpostassistent Hans Carl i Aabenraa, arver ejendommen, som sælges straks.

1931-1939

Heinrich Gerdts, et hus.

Han er arbejdsmand og stammer fra Keitum/Sild. Han er gift med Juliane, født Møller. En tid boede parret i Juelsminde. De har 6 voksne børn, og en søn, Paul Otto, har lige købt en landbrugsejendom i Duhnby (lb.nr. 153). Heinrich betaler 700 kr. for det lille hus med 1.4 ha jord. I 1939 flytter parret til Bæverskov. Ejendommen sælges for 1.200 kr. til rentenyder Joh. Herm. Westensee (se lb.nr. 175), der få måneder senere afhænder for 2.000 kr.

1939-1943

Valdemar Kjær, et hus.

Han er arbejdsmand, født 1914 i Sdr. Felding, og køber huset uden indbo, brændsel, besætning og avl. Valdemar er gift med Helga Knudsen (billede 121), født 1920 i Åstrup sogn. Parret har boet i nabolaget (lb.nr. 184), hvor deres første barn er født, Ingrid (1939). Her fødes endnu 2 børn, Leif (1940) og Gunhild (1942). I 1943 afhændes ejendommen. Familien flytter til Mølby, hvor de bor forskellige steder til leje (bl.a. lb.nr. 165 og 164), inden de bygger nyt i Østerhede.

Billede 121:

Huset lb.nr. 176 i 1940. Foran står Valdemar Kjær og hustru Helga, født Knudsen, med barnet Ingrid på armen. (PD)

1943-1946

Erna Mary Hennig, et hus.

Hun er fra Haderslev og køber også nabohuset (lb.nr. 175). Ellers vides intet om hende. Begge ejendomme konfiskeres i 1946 og sælges videre af staten.

1949-1964

Carl Petersen, et hus.

Han er født 1919 på Fanø, en søn af Chresten Møller Petersen (se lb.nr. 65, 135 og 143). Carl lærer murerhåndværket og gifter sig med Anna Møller, født 1922 på Als. Parret får 3 børn, Poul Erik (1943), Frede Møller (1946) og Marit Cathrine (1949). Huset udvides væsentligt. I 1963 bygges et hus med restaurant i Havneby, »Landgangen«, der drives af hustruen. Ejendommen her sælges. Anna dør 1974, Carl 1986. Sønnen Poul bor i Sverige, datteren Marit i Køge. Frede er elektriker på Rømø.

1964-1989

Erika Christiansen, født Kylling, et hus.

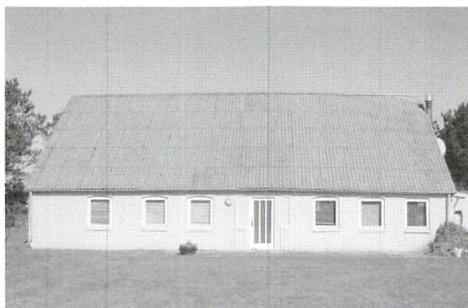
Hun er født 1926, en skibskaptajnsdatter fra Rinkeby. Erika er gift med Frederik Christian Christiansen, født 1907 i Tønder, hvor han driver en isenkræmmerforretning i anden generation, samtidig med et grossistforetagende i Vejle. Parret har 2 børn, Jutta (1950) og Michael Carsten (1954). Huset udvides og indrettes som sommerbolig.

siden 1989

Thomas Thygesen, et hus.

Han er 1940 født i Tønder og vokset op på Rømø, hvor forældrene havde en købmandsbutik i Lakolk. Thomas er købmand og skohandler, først i Ecco-koncernen, derefter skogrossist i Tønder. Siden 1963 er han gift med Ina Ottosen fra Aabenraa. Parret har 3 sønner, Claus (1965), Thomas (1967) og Peter (1976). På grunden bygges endnu et hus, og begge tjener til familiens ferieformål.

Løbe-nummer	Artikel-nummer	Adresse	Amt før 1864	Register 1971	2007	
				Løbenr.	Vurd.gr.	Vurd.gr.
177	22 Ki	Sønderbyvej 11	Ribe	-	-	Cd

2007

Bygningshistorie:

Oprindeligt står her et lille hus, 1769 og 1783 forsikret med 1/2 lod af maks. 2 hhv. 4 lodder. Omkring 1800 bygges et helt nyt hus, 7.60 meter bredt, uden bindingsværk med bjælker, der får tidens typiske profilering. Forsikringsbeløbet sættes op til 2 lodder. Sandsynligvis har bygningen da 7 fag. I 1877 (murankre) ommures huset, der forstørres til 8 fag. Omkring 1930 tilbygges en ladelænge mod nord, 5.70 x 8 meter stor og med hårdt tag (billede 122). Senere erstattes stuehusets stråtag med eternitplader.

Billede 122:

Huset lb.nr. 177 omkring 1930, med nybygget lade. (PD)

Ejendoms historie:

1723-1748

Hans Jespersen, 1/4 kådnersted.

Han får fæste på stedet efter sin mor. Efter den næste ejers navn at gætte, kan Hans være en søn af Karen Truelsdatter, Jesper Ørum's enke, der i 1715 forlader sin kroejendom i Havneby (se lb.nr. 193).

1748-1798

Truels Hansen, 1/4 kådnersted.

Han er formodentlig en søn af forgængerens, født ca. 1715. I et første ægteskab fødes en søn, Peder (ca. 1741), der senere findes gift i Mølby (lb.nr. 154). I 1760'erne er Truels' kone død, og han er gift igen, med Anne Kirstine Hansdatter, født ca. 1727. Ca. 1766 fødes en søn Hans, der i 1787 bor her som ugift matros. Han dør tilsyneladende før 1799,³ ligesom hans mor og far. Det er Peder Truelson, der overlader ejendommen her til sin søn.

1798-1830

Niels Hansen Pedersen, 1/4 kådnersted, senere 1/8 gård.

Han er født ca. 1766 og er styrmand fra Hamborg til Grønland (WS). Niels er gift med Anne Margrethe Pedersdatter, født ca. 1776 i Østerby (lb.nr. 149). Her på stedet bygges et nyt hus. Parret får 11 børn, hvoraf den ældste søn, Peder Jesper (ca. 1796), synes at være død før 1807. De andre børn er Karen (ca. 1797), Anna (ca. 1798), Kirstine (1801), Christine (1804), endnu en Peder (1807), Jens Christian (1808), Anne Margrethe (1811), Niels Hansen (1814), Hans Nielsen Hansen (1816) og Maren (1819). Fra 1806 sejler husfar Niels som kommandør fra Hamborg, undtagen nogle krigsår, på »Johann Abraham« indtil 1816, derefter på »Frau Anna« (1817-20). I 1819 køber kommandøren 1/8-del gårds jord af Jørgen Bundes Pedersen i Vestergård (/). S.å. giftes datteren Karen med Michel Jensen Nielsen List fra Kromose (/). Parret får den afdøde farfars ejendom i Mølby (lb.nr. 154), som midlertidigt er kommet i Niels' eje. I 1823 falder husfar Niels overbord ved Brunsbüttel, på vej hjem fra Grønland. Da er han sejlet som styrmand. Enken må stifte gæld. 1825 dør den yngre søn Peder i Vestindien. S. å. giftes datteren Kirstine med Peder Johannes Lassen, født 1802 i Nørtvismark (lb.nr. 37). Han

køber et hus i nærheden (lb.nr. 170). Anna vies 1826 til Christian Pedersen Bleeg, født ca. 1782 i Mølby (/). Parret tager bopæl i Havneby (lb.nr. 187). 1829 er det Christine, der ægter Jens Andreas Lassen, født 1800 i Mølby (/) som søn af gårdmand og kommandør Peder Pedersen Lassen og Mette Marie Jørgensdatter Degn. Enken Anne Margrethe laver en aftægtskontrakt med denne svigersøn. Hjemme bor endnu 4 børn, der beholder husly, Anne Margrethe, Niels Hansen, Hans og Maren. Jens Christian findes ikke mere.

1830-1872

Jens Andreas Pedersen Lassen, 1/4 gård.

Han begynder sit sømandsliv sammen med faderen på Grønlandssejladserne. Fra 1831 er han styrmand på »Juliane« til Island, og fra 1840 skipper på forskellige Islandsskibe (WS). Der fødes 5 børn, Peder (1830), Anne Margrethe (1833), Mette Marie (1834), Niels Hansen (1837) og Anne Marie (1842). Hustruens søster Anne Margrethe giftes 1842, med murer og tømrer Jens Christensen, født 1817 i Janderup. Han køber et hus i Sønderby (lb.nr. 185). Søsteren Maren flytter til en anden søster, Karen (lb.nr. 154). Bror Hans går ud at tjene, men ender på fattighuset, og sømanden Niels findes ikke mere efter 1840. 1843 eller 1844 forliser husbonden med 15-læsters-sluppen »Immanuel«. Enken klarer sig alene, dels med at låne penge. I 1850 dør aftægtsenken Anne Margrethe. 1861 giftes datteren Anne Margrethe med enkemanden Jens A. Thygesen i Kongsmark (lb.nr. 92). Mette Marie ægter 1863 arbejdsmand Peder Thomsen, født 1834 i Give sogn. Deres første barn, Jens Christian, fødes her i 1864, hvorefter parret flytter til Havneby (/). I 1872 laver enken Christine en aftægtskontrakt med sønnen Niels, der også betaler moderens gæld. Hans endnu ugifte søster Anne Marie får »et passende værelse, plads til brændsel og fri adgang til skorsten, brønd og bageovn samt en seng.«

1872-1925

Niels Hansen Lassen, landbrug.

Han sejler og er skibsfører, da han gifter sig 1877 med Kirstine Marie Jensen, født 1846 i Tvismark (lb.nr. 60). Ægteskabet forbliver barnløst. I 1878 ægter svogeren Peder piggen Sibrandine Caroline Marie, født 1852 som datter af skibstømrer Andreas

Valentin Dahl og Mette Kirstine Jensdatter (se lb.nr. 174). Peder køber et nabohus (/). I 1888 dør aftægtsenken Christine. I huset optages 2 børn af hustruens søster Anne, der i 1887 døde fra sine 10 børn (se lb.nr. 185). I 1905 bor det gamle par her sammen med husfar Niels' søster Anne Marie, der dør i 1906. Niels følger i 1915. Fra 1916 bor den ene af ovennævnte søsterbørn her, Amalia Møller, født Jensen, med 2 døtre. Hun flytter 1918 til sit fødehjem i nabolaget. I 1925 overdrager enken Kirstine Marie ejendommen til mandens brorsøn Christian fra nabohuset, hans fødehjem (/).

1925-1948

Christian Lassen, landbrug.

Han er født 1880 som søn af sømand Peder Lassen og Sibrandine Caroline Marie Dahl. Christian bliver tømrer og er siden 1903 gift med Petrine Hansine Kirstine, født 1874 i Østerhede (/) som datter af skomager Peder Hansen Pedersen Møller og Kirstine Bundes. Parret bor først i konens fødehjem. I 1904 fødes tvillinger, der dør som spæde. To døtre, Olga (1906) og Paula (1910) overlever barndommen. I 1911 overtager Christian sit fødehjem.

Billede 123:

Christian Lassen og hustru Petrine, født Møller, omkring 1925 ved huset lb.nr. 177. (PD)

Billede 124:

Huset lb.nr. 177 sidst i 1920erne, inden laden bygges til. Foran står Petrine Lassen med sine døtre Olga og Paula. (PD)

I første verdenskrig bliver han såret i Frankrig. Barndomshjemmet nedrives efter flytningen hertil. I 1927 dør aftægtsenken, Kirstine Marie. Udover ejendommens ca. 6 ha erhverver Christian flere parceller og småejendomme, hvor husene brækkes ned. Til sidst råder familien (billeder 123/24) over i alt omkring 20 ha. En avlslænge bygges til. 1931 giftes datteren Olga med handelsbetjent Søren Hansen Sørensen, født 1910 i Hammelev sogn og ansat i Kongsmark. Parret flytter senere til Haderslev. Paula vies 1933 til Adolf Detlev, født 1907 som søn af den vindskibelige altmuligmand Johann Hermann Westensee (se bl.a. lb.nr. 175). Husfar Christian køber 1946 den afdøde J. H. Westensee's hus i Mølby (lb.nr. 165) og overdrager ejendommen her til Paula. Hendes mand har solgt familiens hus i Vråby (lb.nr. 133). Parret bringer 3 børn med, Ruth, Bruno og Inga.

Billede 125:

Christian Lassen kører Adolf Westensee's slagtervoagn. (PD)

1948-1985

Paula Westensee, landbrug.

Manden virker som landmand, vognmand og slagter (billede 125). I en periode er han campingchef i Lakolk. 1956 sælges ejendommen med alle tilhørende jorder til en landmand fra Flensborg, Harry Junkermann, men året efter får Paula det hele skødet tilbage. Børnene gifter sig og flytter fra øen. En del af huset lejes ud til sommergæster. I 1980 dør Adolf Westensee, Paula 5 år senere. Arvingerne, Ruth Madsen, Bruno og Inga Heinrich sælger ejendommen.

siden 1985

Jan Lægdsmand Nielsen, et hus.

Han er ungkarl, født 1946 i Esbjerg. Jan er lærer og arbejder med udviklingshæmmede, for Sødisebakke institutionen i Mariager. Huset benyttes som feriebolig.

Løbe-nummer	Artikel-nummer	Adresse	Amt før 1864	Register 1971		2007
				Løbenr.	Vurd.gr.	Vurd.g
178	48 Ki	Sønderbyvej 15	Ribe	-	-	Cd

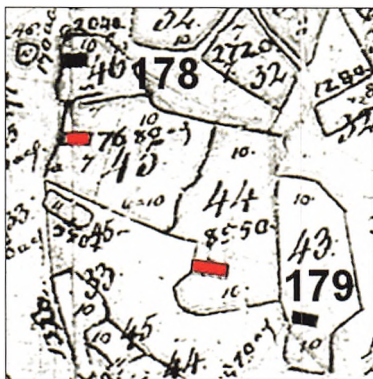

2007

Bygningshistorie:

I 1769 står der et lille hus på stedet, forsikret med $\frac{1}{2}$ lod af 2 mulige, 1783 med 1 lod af 4. Bygningen er $6\frac{1}{2}$ meter bred og synes at være opført uden bindingsværk. 1837 er huset helt slidt og forsikringen sat ned til $\frac{1}{4}$ lod. 1853 istandsættes huset og

udvides måske lidt. Efter 1920 tilbygges nogle fag mod vest, hvor der tilføjes en ladelænge mod nord. I anden halvdel af 1900-tallet får hele bygningen hårdt tag. I dag er der indrettet to lejligheder.

Billede 126:

Ejendommene lb.nr. 178 og 179 på 1840-matrikelkortet. Deres hustofter synes at være udskilt fra de 2 forsvundne ejendomme med 1840-nr. 44 og 45. (© Kort & Matrikelstyrelsen A. 131-97)

Ejendoms historie:

Husene lb.nr. 178/179 står oprindeligt på mindre hustofter, der synes at være udskilt fra 2 ældre ejendomme (kort billede 126), i 1683 (MA) formentlig ejet af Bodser Jørgensen og Hans Pedersen Margey. Deres huse er forsvundet.

omkr.1700-1730

Peder Hansen Møller, 1/4 kådnersted.

I 1703 låner han 71 mk.lb. med pant i ejendommen, måske til byggeriet. Han er måske en søn af Hans Pedersen Møller, gårdmand og skipper i Vesterhede (/), og formodentlig i familie med én af de oprindelige ejere af ovennævnte to ejendomme.

1730-1766

Laust Clemendsen, 1/4 kådnersted.

Han får fæste efter Peder H. Møller (FP) og er sandsynligvis en søn af Clemend Christensen Møller i Mølby (lb.nr. 160). Efterfølgeren er vist en søn.

1766-1822

Clemend Laustsen, 1/4 kådnersted.

Han får mindst 3 børn med en ukendt kone, Laust (ca. 1755), Maria (ca.1762) og Sara (ca. 1768). I 1768 låner Clemend 100 rd.,

et stort beløb. Efter 1783 (BF) må han være død, idet familien er ikke opført i folketællingen af 1787. Sønnen Laust bor da i nabolaget (/), gift med Inger Marie, født ca. 1757 dér som datter af bådsmænd Niels Nielsen List og Mette Hansdatter Duhn. Laust bliver senere Fanø-kommandør.³ Her i huset bor 1801 kun Clemend's 2 døtre, betegnet som fattige (FKT). Kort efter giftes Sara med en enkemand i nabohuset (/), skipper Johan Peter Abildgaard, født ca. 1745 i List som søn af toldereren, Rasmus Abildgaard. I 1822 kommer ejendommen her på auktion. Maria flytter ud og bor senere hos søsteren Sara. Begge dør i 1840'erne, i fattige forhold.

1822-1843

Michel Jensen Pedersen, 1/4 kådnersted.

Huset købes for 16 rbd., et lille beløb. Michel er født ca. 1789 i Mølby som søn af senere styrmand Peder Nicolaysen og Esther Maria Michelsdatter (/). Han er siden 1819 gift med Anne Christine Ottesdatter, født 1799 i Vestergård (lb.nr. 168). Michel sejler 1819 som harpuner fra Altona, men mister vist jobbet, idet han i 1826 betegnes som »yderst fattig« og ikke istand til at indløse fæstebrevet (LFL). Parret får 5 børn, Otto (1819), Esther Maria (1823), Kirstine (1827), Micheline Christine (1830) og Johanne Frederikke (1832). 1834 bor her en enke, Cornele Kirstine Lorentzen, født Darum, der måtte sælge sit hus (lb.nr. 175). Inden 1840 dør husfar Michel. Enken Anne Christine optager en anden enke i huset, Anne Else Hansen, født Bennedsen, med 5 af hendes 6 børn. I 1840 er Anne Christines to ældre døtre flyttet ud og tjener andetsteds. 1843 sælger hun ejendommen til Anne Else Hansen, mod at få indrettet de »2 østre fag« af huset til en lejlighed med køkken og kakkellovn, og alt skal holdes ved lige, med tætte mure, tag, vinduer og døre. Derudover skal betales gælden, der hviler på ejendommen.

1843-1853

Anne Else Hansen, født Bennedsen, 1/4 kådnersted.

Hun er født ca. 1794 i Rejsby og var siden 1821 gift med bådfører Johannes Hansen, født ca. 1791 i Kjelst. Parret bor forskellige steder på øen og får 6 børn, Hans (1822), Laust Bennedsen (1824), Johanne Elene og Anne Kirstine (1826), Thue Jens (1829) og Mathias (1832). Faderen drukner 1837 på tilbagevejen

fra Mandø. I 1845 bor 10 personer i dette lille hus, som er på højst 5 fag, hvoraf 2 er til enken Anne Christine med de yngre to døtre. Af Hansen-familien er kun den ældste ikke med. Og udover familierne har en tredje enke ophold her, Karen Nielsdatter, der er et fattiglem. Hun er født ca. 1778 i Mølby (/) og var gift med en styrmand, Bunde Jørgensen. Karen dør i 1848. I 1849 hhv. 1853 drukner Hansen-sønnerne Laust og Mathias. 1853 skødes ejendommen tilbage til enken Anne Christine, der lover istandsættelse og vedligeholdelse af huset såvel som de »2 vestre fag« til enken Anne Else og hendes børn.

1853-1863

Anne Christine Jensen, født Ottesen, 1/4 kådnersted.

Hun synes at flytte fra øen. I Anne Christines nye ejerperiode bor enken Anne Else Hansen ene i huset. 1863 sælger Anne Christine ejendommen, og køberinden må overtage ovennævnte forpligtelser.

1863-1879

Anne Margrethe Christensen, født Pedersen, et hus.

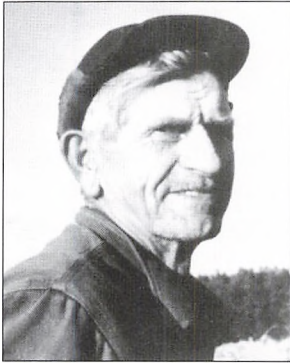
Hun er født 1811 i nabohuset (lb.nr. 177) og skilt fra tømrer Jens Christensen (lb.nr. 185). Måske flytter hendes 2 umyndige sønner med ind, Christen og Niels, der i 1860 endnu bor i pleje på en gård i Toftum (lb.nr. 25). Moderen dør i 1878. Sønnen Christen får 1893 testamenteret 300 mk. af sin far. Da må sønnen Niels være død. Huset her sælges på auktion, og køberen, købmand Martin A. List (se lb.nr. 106), afhænder snart igen ejendommen, med 4 1/2 ha jord.

1881-1920

Mads Feddersen Hansen Lund, et hus.

Han er arbejdsmand, født ca. 1833 på fastlandet. Mads er gift med Anne Marie, født 1833 i Østerhede (/) som datter af arbejdsmand og orgelspiller Christen Hansen og Mette Brodersdatter. Parret bor først i Roager sogn, hvor deres første 2 sønner fødes, Christen Marius Julius (1864) og Christen Hansen (1865). På Rømø følger børnene Metanus Anton (1868), Hansine Claudine (1870), Louise Hansine (1871) og Mariane (1872). Sønnen Christen Marius dør 1883, datteren Hansine Claudine 1891, sønnen Metanus 1894 i Rio de Janeiro, af gulfeber, datteren Mariane

1897, og s.å. husfaderen. Datteren Louise giftes med Hans P. Lorenzen i Skærbæk. Enken Anne Marie køber 1898 en ejendom i nabolaget, hvor huset rives ned. I 1905 bor hun ene i huset med et barnebarn, Ingeborg Lorenzen, født 1895. Enken dør i 1911. Huset synes at stå tomt i nogle år, indtil 2 arvinger, datteren Louise Hansine og Anders Petersen Lund, toldbetjent i Altona, sælger ejendommen i 1920. Det hele koster 1.500 kr., med alt tilbehør og 4¹/₂ ha jordtilligende.

Billede 127:
Bode Eli Bagger. (PD)

1920-1945

Bode Eli Bagger, et hus.

Han er født 1891 i Havneby (lb.nr. 189) og siden 1919 gift med Kirstine Margrethe Iversen, født 1894 i Jyndeved og vokset op i nabolaget (lb.nr. 155 og 181). Husfar Bode (billede 127) er arbejdsmand, husslagter og tække- mand, men der drives også lidt land- brug, til hvilket formål købes 4 ha jord i 1930. Parret får 10 børn, Jørgen Jensen (1918), Hansine Andrea og Christiane Eleonore Christine (1920), Laura Kir- stine (1922), Henry (1924), Bodil Elise (1926), Jakobine Ellendine og Hans Nicolaus (1927), Kirstine Margrethe (1929) og Dagny Andrea (1930). Efter den sidstes fød- sel dør moderen i barselsseng. Bode gifter sig igen, med Marie Jesine Elvira Hansen, født 1908 på Læsø. Fra dette ægteskab overlever 2 sønner barndom- men, Viggo Bruno (1933) og Jens Christian (1939) (billede 128). Bode's anden kone dør i 1944, hvorefter han opgiver ejendom- men her og køber et hus i Møl- by (/), byen, hvor senere også døtrene Hansine og Ellendine bor (lb.nr. 165 hhv. 161). Sønnen

Billede 128: Bode Bagger's anden kone, Marie Jesine Elvira, født Hansen, med sønnerne Viggo og Jens. (PD)

Viggo gifter sig med Johanne Berg, født 1936 i Skærbæk. Han bliver arbejdsmand på Rømø og overtager huset i Mølby. Alle andre børn flytter fra øen. Bode Eli Bagger dør i 1963.

1945-1997

Oluf Karsbæk, et hus.

Han er arbejdsmand, født 1917 i Aars og gift med Magda Andersen, født 1921 i Mjolden. Derfra flytter det nygifte par til Rømø, hvor der fødes 3 børn, Juliane (1946), Gunnar Ingvardt (1949) og Sigrid (1953). Det meste af jorden sælges. 1986 dør husfar Oluf, 1997 enken Magda. Børnene Juliane og Gunnar køber ejendommen ud af boet.

siden 1997

Juliane Jessen og Gunnar Karsbæk, et hus.

Juliane er gift med Mogens H. Jessen fra Toftum, der har overtaget forældrenes gård (lb.nr. 17). Gunnar arbejder ved toldvæsenet i Esbjerg. Søsteren Sigrid, gift Hansen, bor og arbejder i Havneby. Huset deles i to lejligheder, der lejes ud.

Løbe-nummer	Artikel-nummer	Adresse	Amt før 1864	Register 1971		2007
				Løbenr.	Vurd.gr.	Vurd.gr.
179	128 Ki	Sønderdrivevej 16	Ribe	149	Cb	Cb

1967

2007

Bygningshistorie:

Huset er formentlig bygget sent i 1760'erne, 6½ meter bredt, 5 fag langt, hvoraf det vestligste er et staldfag i 2 meters bredde.

Bygningen er opført uden bindingsværk. Brandforsikringen angiver 1769 1 lod af 2 mulige og 1783 1 af 4. 1820 er huset slidt og kun vurderet til 1/2 lod, i 1837 igen sat op til 1. Derfra stammer formentlig en lille tilbygning mod nord (billede 129). Huset står der næsten uændret (billede 130) og er meget vel bevaret. Der findes endnu en del simple, oprindelige skillevægge.

*Billede 129:
Huset lb.nr. 179 ca. 1917. Foran
døren står Nida Lassen.(PD)*

*Billede 130:
Huset lb.nr. 179 i 1947. T.v.
står Margit Degn Christensen,
født Winther, med barnet Ulla.
(PD)*

Ejendomshistorie:

1772-1831

Peder Jørgensen Thomsen, 1/4 kådnersted.

Han er født ca. 1730, formodentlig en søn af Jørgen Thomsen i Østerhede (/). Omkring 1765 gifter han sig med Anne, født ca. 1733 som datter af kommandør Jørgen Christensen Bundes i Sønderby (/). Peder, formentlig husets bygherre, sejler til Grønland, først som harpuner, i 1769 én gang som kommandør, på »Sara Galley«, fra Hamborg (WS). Derefter går det nedad med økonomien. I 1789 er der ingen formue, og der beskattes indkomst som af en matros (ES). Af ægteskabet kendes 4 børn, Kirsten (ca. 1767), Jørgen Bundes (ca. 1768), Jørgen Pedersen (ca. 1769), og Maren (ca. 1776). I 1791 fejres bryllup i huset. Det er sønnen Jørgen Bundes, der gifter sig med Anne, født ca. 1769 som datter af kommandør Hans H. Carl sen. (lb.nr. 125). I 1793 er Jørgen selv kommandør fra Hamborg, derefter »officer«. Han køber nabohuset (/), senere én af Vestergårdene (/). Sønnen Jørgen Pedersen vies ca. 1799 til Kirsten, født ca. 1771 i Østerby (lb.nr. 146). Han overtager konens fødegård. Husfar Peder dør inden 1801 og efterlader enken og døtrene i fattige forhold. En anden fattig, ugift kvinde optages til leje, Ellen Hansdatter (FKT). I 1802 sælges ejendommen for 22 rd. til en skipper, Jan Christian Christensen, der i forvejen har en anden ejendom i Sønderby (/). Men salget gennemføres ikke, idet køberen dør 1803 på vejen fra Livorno til Bordeaux. Enken Anne dør inden 1814. I 1815 giftes datteren Maren med en jævnaldrende, fattig sømand, Michel Hansen Schouw, født i Mølby (lb.nr. 166). Han flytter herover, men får aldrig fæste på ejendommen. 1822 dør den ugifte Kirsten, og i 1832 også Maren, der da allerede er enke. Begge kvinder nyder almisse. Ejendommen tilfalder fattigvæsenet, der sælger videre for 24 rd.

1831-1879

Peder Christensen Winther, 1/4 kådnersted.

Han er født 1806 i Sønderby (/) som søn af harpuner Christen Pedersen Winther og Bodil Clausdatter Duhn (se lb.nr. 167). Faderen havde i 1803 købt ejendommen, hvor ovennævnte Jan Chr. Christensen havde boet. Dette hus brækkes ned, og Peders forældre med 2 yngre brødre, Jan Christian (1809), kaldt efter

den fhv. husejer, og Jesper (1811), flytter herover til den ejendom, Peder har købt. Alle 3 drenge er sømænd. I 1834 gifter Jesper sig med Jacobine, født 1811 i Flensborg som datter af senere toldkontrollør Nicolaus Kall (lb.nr. 194). De køber et andet hus i Sønderby (lb.nr. 185). I 1847 dør Peder's far Christen Winther. I 1851 gifter Peder sig med Mette Cathrine, født 1811 som datter af sømand Peder Lorentzen i Sønderby (/). En søn, Christian Cornelius, fødes i 1852. 1859 dør husfaderens mor Bodil. I 1878 gifter sønnen sig med Jevine Caroline, født 1851 som datter af harpuner Jev Andreas Brodersen (lb. nr. 134). Samme år dør husmor Mette Cathrine, og Peder Winther overdrager ejendommen til sin søn. Han forbeholder sig »den nordre stue til fri afbenyttelse med sovekammer og sengested«.

1879-1897

Christian Cornelius Winther, et hus.

Han er styrmand. 1878 fødes datteren Meta, 1881 sønnen Peter. Aftægtsmanden Peder dør i 1891. Sønnen går til søs fra 1895. 1897 sælges ejendommen med 4.8 ha jord, og handelen foretages af hustruen, Jevine. Familien flytter fra øen, da Christian C. Winther bliver skipper andetsteds.⁶

1897-1906

Cornelius Lausten Præst, et hus.

Han er født 1865, en søn af Lehmann Hansen Præst (se lb.nr. 104). Cornelius er krydstoldmatros, siden 1893 gift med Marine Christine, født 1862 i Juvre (lb.nr. 9). Parret får 2 børn, Lehmann Hansen (1897) og Inger Maria (1900). Husfar Cornelius bliver overtoldbetjent i Aabenraa. Huset lejes ud til en arbejdsmand, Andreas Jessen, født 1871 i Hjerting. Han dør i 1903, og enken køber ejendommen.

1906-1917

Marie Dorette Jessen, født Petersen, et hus.

Hun er født 1872 i Vesterhede (lb.nr. 124) og har 6 børn, dels født på øen, dels i Esbjerg. 2 børn opdrages andre steder, Max Julius (1901) hos Marie's søster Juliane (lb.nr. 159), Andrea (1895) hos en anden søster, Kirstine, gift Smith, i Lemvig. Her opvokser Anna Mathea (1893), Hans Michel (1894), Carl Christian

Theodor (1898) og Aurora Charlotte Pauline Maria (1902). I 1917 sælges huset. Familien flytter til Esbjerg.

Billede 131:
Nida Lassen. (PD).

1917-1943

Nida Lassen, et hus.

Hun er født 1878 i Sønderby (lb.nr. 186) som datter af tjenestepigen Mette Kirstine Lassen, hvis bror Peder (lb. nr. 170) er gift med en søster af Jevine Caroline, Christian Winther's kone (se ovenfor). Nida (billede 131) forbliver ugift og dør i 1943. Enearving er Peter Winther, 1881 født her i huset. Ejendommen omfatter 2.4 ha jord.

1943-1965

Peter Christensen Winther, et hus.

Han sejler, bliver 1904 styrmand fra navigationsskolen på Fanø og gifter sig 1905 med Maria, født 1879 i Sønderby som datter af styrmand Engelbrecht Degn og Anna, født Thomsen (/). 1913 er Peter skibsfører ved J. Lauritzens rederi i Esbjerg. I 1914 bliver han dokmester i København og fra 1928 trafikleder ved B & W.⁶ Parret får 4 børn, Astrid (1905), Lilly (1912), Margit (1915) og Povl Christian Engelberth (1918), alle med mellemnavnet Degn. Familien holder ofte ferie her hos Nida (billede 132). Efter Peter Winthers pensionering bor ægteparret her hele sommeren. I 1965, efter konens død, tilskøder Peter Winther ejendommen til sine 3 endnu levende børn i fællesskab. Han dør i 1969.

Billede 132:
Peter Chr. Winther og hustru Maria, født Degn, med sønnen Povl, ca. 1930. (PD)

1965-1991

Povl Chr. E. Winther m.fl., et hus.

Povl er el-konstruktør og bor i Valby, Lilly lever ugift i København, og Margit er gift Christensen med bopæl i Brønshøj. Huset er fortsat feriebolig for hele familien. I 1991 dør den gamle enke Maria Winther. En datter af Margit Degn Christensen overtager efterhånden alle andele og bliver eneejer.

siden 1992

Ulla Winther Koch, født Christensen, et hus.

Hun er født 1947 i København og gift med Kaj Erik Koch, født 1942 i Holtug/Sjælland. Begge har en universitetsuddannelse i biologi. Ulla er rektor for Centret for Videregående Uddannelse på Sjælland, Kaj Erik er lektor på Sorø Akademi. Familien med 3 børn, Anne (1969), Jesper (1971) og Maria (1979), benytter huset som feriebolig.

Løbe-nummer	Artikel-nummer	Adresse	Amt før 1864	Register 1971		2007
				Løbenr.	Vurd.gr.	Vurd.gr.
180	199 Ki	Sønderdrivevej 20	Ribe	150	Cb	Cb

1967

2007

Bygningshistorie:

Husets konstruktion viser en høj alder, vist bygget før midten af 1700-tallet. Bygningen er oprindeligt 4 fag lang og kun 4.40 meter bred. Højden under bjælkerne er 1.70 meter, og rester af bindingsværksstolper ses på nordsiden. I brandforsikringen af

Billede 133:
Huset lb.nr. 180 o. 1950, set fra sydøst. (PD)

1769 mangler huset og står måske tomt, i 1783 er det vurderet til 1 lod af 4 mulige. Pga. fattigdom og slid bliver værdien efterhånden nedsat til $\frac{1}{4}$ lod i 1842. Udover restaureringer foretages kun få ændringer, bl.a. mures syddøren til i 1900-tallet (billede 133). I begyndelsen af 1960'erne tilføjes et 2-fags værelse mod øst, tilbygningen mod nord udvides, og syddøren åbnes igen.

Ejendoms historie:

For tiden før 1783 kendes ingen ejere.

1783-1873

Anders Christensen Geye, $\frac{1}{4}$ kådnersted.

Han er født ca. 1753 i nabolaget (lb.nr. 175) og sejler som matros fra ukendte havne. Anders gifter sig med en ældre pige, Maren Bundes, født ca. 1747 i Mølby (lb.nr. 157). Ægteskabet er barnløst, og Maren dør omkring 1790. Anders gifter sig påny, med Marie, født ca. 1767 i Havneby (/) som datter af sømand Hans Henriksen Bov. En datter, Kirstine Marie, fødes ca. 1796, og kort efter dør faderen. Det bliver til meget fattige forhold i familien. 1826 dør enken. Datteren bor nu ene i huset og nærer sig af at kniple og væve. I 1846 forpligter hun sig til at tilbagebetale

moderens gamle gæld, 23 rbd. I 1872 dør den gamle Kirstine Marie af »alderdomssvaghed«. Ejendommen sælges på auktion for 106 præjsiske daler.

1873-1907

Hanne Marie Heitmann, født Præst, et hus.

Hun er født 1830 i Kirkeby (lb.nr. 101) og siden 1862 gift med styrmanden Hans Heitmann, født 1830 i Tagholm (lb.nr. 96). Parret bor først i Vesterhede (lb.nr. 123), indtil manden dør 1871 til søs. Hertil kommer enken med 3 børn, Petrea Kirstine (1862), Marius (1865) og Julius (1868). Enken ernærer familien med væveri. Sønnen Julius gifter sig 1898 med Jensine Mathilde Carl, født 1875 i nabolaget (lb.nr. 183), hvor parret tager bopæl. I 1899 dør hustruen, Hanne Marie. Sønnen Marius bor fortsat i huset og ægter Frederikke Amalie Hansine Bundes, født 1878 på nabo-ejendommen (lb.nr. 181). En søn Hans fødes i 1906. I 1907 afhændes ejendommen, og Marius' kone køber et større hus (lb.nr. 167). Søsteren Petrea bor ugift i Daler.

1907-1912

Ludvig Schmidt, et hus.

Han er bager og bor i Tagholm (lb.nr. 94). Huset lejes ud og sælges snart. Køberen, Carl Chr. Johannsen (se lb.nr. 154), afhænder det igen med en lille grund, 3.750 m².

1912-1958

Meta Jensine Bothilde Bundes, et hus.

Hun er født 1873 i nærheden (/) og vokset op i et ligeså forsvundet nabohus, en datter af skipper Niels Christian Bundes' første ægteskab med Johanne Cathrine Hagensen. Meta er ugift og ernærer sig af at væve.

Billede 134:

»Lille Meta« Bundes sidder ved østgavlen af sit hus, med nabopigerne Ulla (t.h.) og Inge Christensen, ca. 1953. (PD)

I 1932 overtager hun en naboejendom, hvor en blind skoforhandler havde boet i et 3-fags-hus, Jesper With, født 1860 i Kirkeby (lb.nr. 104). Manden er død 1923, og huset er brækket ned. »Lille Meta« (billede 134) dør i 1957.

1958-1982

Hanns Christian Jessen, et hus.

Han er 1919 født i Tønder, deltager i 2. verdenskrig, virker nogle år som kunstmaler og bliver lærer i 1955. Hanns er gift 2. gg., med Marianne Sievers, født 1928 i Ditmarsken. Parret har 3 børn, Christian Hauke (1953), Gesche (1956) og Wilhelm Sønke (1958). Familien bor i Büdelsdorf/Rendsborg. Huset udvides som feriehus. Hanns Christian Jessen er også forfatter af nogle ungdomsbøger såvel som en række bøger om Rømø.²¹ I 1981 dør hustruen. Enkemanden overdrager ejendommen til fornævnte 3 børn. Han dør i 1990.

siden 1982

Christian Hauke Jessen m.fl., et hus.

Hauke er gymnasielærer og gift med Diana Layton, født 1953 i Bowdon i England. Konen er læge i Kiel, hvor manden arbejder ved kultusministeriet. Der er to sønner, Robin (1987) og Jonas (1989). Siden året 2000 er Hauke eneejer af det pæne Rømhøhus, der tjener ferieformål.

Løbe-nummer	Artikel-nummer	Adresse	Amt før 1864	Register	1971	2007
				Løbenr.	Vurd.gr.	Vurd.gr.
181	44 Ki	Sønderdrivevej 23	Ribe	151	Cb	Cb

1967

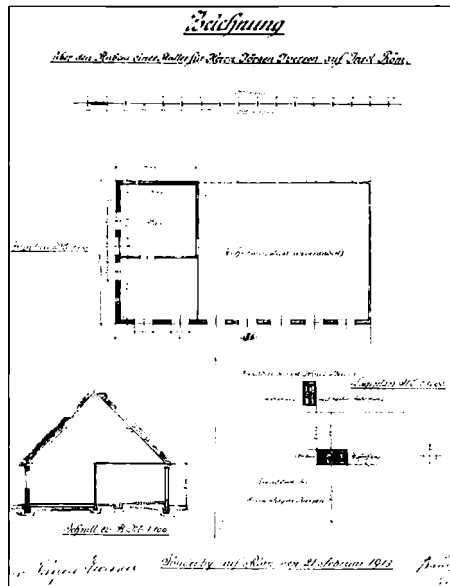

2007

Billede 135:
Ombygningsplan fra 1913 for huset
lb.nr. 181.¹²

Bygningshistorie:

Stedets oprindelige bygning findes ikke mere, et lille hus, 1769 forsikret med $\frac{1}{2}$ lod af 2 mulige. Den ældste del af den nuværende bygning, de 4 østlige fag, 7.60 meter bredt, er formentlig fra 1770'erne. Bjælkerne har tidens gennemgående profiler. 1783 står huset med 1 lod af 4, og denne værdi ændres ikke før 1860. Sidst i 1800-tallet har bygningen 5 fag, deraf et 2-meters-fag i vest. 1913 udvides bygningen med 4.22 meter mod vest, som stald og lo (billede 135). I husets sydside sættes en pæne yderdør. Sådan står huset i dag (billede 136).

Billede 136:
Luftfoto fra omkring 1950 med huset lb.nr. 181 i forgrunden. Det i 1921 erhvervede nabohus nordpå er forsvundet. Bagved ligger f.v. lb.nr. 180 og lb.nr. 179. I baggrunden skimtes lb.nr. 154 og 150 og t.h. lb.nr. 153 og 152. (PD)

Ejendomshistorie:

1748-1777

Kirsten Laustdatter, 1/4 kådnersted.

Hun er en datter af skipper Laust Christensen og Maren Jensdatter, der ejer et hus i Havneby (/). I 1742 låner Kirsten penge hos en kommandør, måske til bygning af et lille hus her på stedet. Hendes far synes at stamme fra området, idet han kaldes »Laust ad Barbras«. Tilnavnet stammer fra fødestedet, én af en række ejendomme, hvor måske en gammel gård har stået i 1500-tallet, ejet af Barbra Mouritzes (se kort billede 143). Kirsten må have en forbindelse til efterfølgeren, der allerede i brandforsikringen af 1769 står for ejendommen.

1777-1811

Jørgen Bodsersens y., 1/4 kådnersted.

Han er født 1741 i nabolaget (/) som søn af Bodser Jørgensen Degn, muligvis kommandør fra Hamborg. Jørgen sejler også på Grønland, bl.a. 1767 som styrmand på »Pack an« fra København, med fætteren Jesper Jørgensen Degn som kommandør, senere med bror Michel (lb.nr. 171) fra Hamborg på »Frau Hanna«, som harpuner. Jørgen er gift med Karen Jørgensdatter, født ca. 1730 et ukendt sted. Parret får en datter, Anne Marie (ca. 1767). Der bygges formentlig et nyt hus, 4 eller 5 fag stort, til hvilket formål måske lånes nogle penge, i 1773 og 1775. Fæste i ejendommen fås først i 1777, efter forgængerens, Kirsten Laustdatters død. Omkring 1790 giftes datteren med Hans Mortensen, født ca. 1762 i Autrup. Parret bor med i huset og får 6 børn, Else (ca. 1792), Cathrine (ca. 1794), Jørgen Jensen (ca. 1797), Anne Marie (1804), Hans Jørgen (1807) og Maren (1811). I 1799 er husfar Jørgen død, mens svigersønnen sejler som »officer« fra Fanø til Grønland,³ vist med naboen (/), Laust Clemendsen, som kommandør. Hans Mortensen skifter senere til Altona. I 1811 laver enken Karen en aftægtskontrakt med sin svigersøn.

1811-1845

Hans Mortensen, 1/4 kådnersted.

I 1819 giftes datteren Cathrine med Mathias Mathiesen Dahl i Vesterhede (lb.nr. 120). Året efter dør aftægtsenken, 90 år gammel. Else vies 1821 til sømand Jens Hansen Christensen, født ca.

1794 i nabolaget (/) som søn af Christen Nielsen »Barbras« og Cathrine Marie Hansdatter. Parret overtager mandens fødehjem, som står på en del af »Barbras« oprindelige gårdtoft (se kort billede 143). I 1824 drukner husfar Hans på en hjemrejse til Altona. Enken må hente finansiel hjælp hos svigersønnen i Vesterhede. 1829 dør sønnen Jørgen Jensen herhjemme. Enken bor der nu med to ugifte døtre og overdrager ejendom til dem mod aftægt og gældovertagelse. Sønnen Hans Jørgen synes at være død.

1845-1893

Anne Marie og Maren Mortensen, 1/4 kådnersted.

I 1847 vies Maren til sømand Hans Michel Kypper, født 1823 i Vesterhede (lb.nr. 124), og manden flytter herind. Han dør 1851 af en tarmbetændelse. Den alderssvage aftægtsenke følger 2 år senere, hvorefter de to søstre er alene i huset. I 1870 dør også Maren. I 1884 laver Anne Marie en aftægtskontrakt med brev-bærer Carl Christian Johannsen, almindelig kaldt »Carl Post«. Han er født 1859 og gift med Jesine Christine Nielsen, født 1857. Begge er fra fastlandet. Kontrakten fører dog ikke til ejendoms-overdragelse. Parret bringer en søn med, Martin Jessen, født 1884 i Havneby. Her følger Junius Carl (1885), Anna Christine (1887), Jørgen Georg (1889), Aldine Marine (1891) og Regine Jes-sine (1893). Husejerinden Anne Marie flytter 1890 til en søster-datter i Mølby (lb.nr. 159), hvor hun dør i 1891. »Carl Post« køber ejendommen 1893. Han sælger dog videre og flytter med familien til et nyt lejemål i Havneby (senere se lb.nr. 183 og 154). Ejendommen har godt 4 ha jordtilligende.

1894-1903

Hans Mærsk Jensen sen., et hus.

Han er skipper og gårdmand i Vestergård (lb.nr. 168), lejer formentlig huset ud og sælger til den sidste lejer.

1903-1911

Laust Christian Petersen, et hus.

Han er snedker og hjuler, født 1878 i nabolaget (/) som søn af toldmatros Peter Hansen Petersen og Ingertine Victorine Andresen. Siden 1901 er han gift med Mikkeline Andersen, født 1876 på fastlandet. Her fødes 5 børn, Peter Hansen (1901), Christian Andersen (1903), Ingertine Victorine (1905), Siegfried

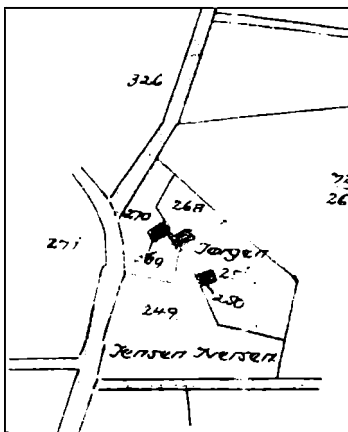
Billede 137 a og b:
Skorstensfejer Jørgen J.
Iversen og hustru Chri-
stiane, født Bundesen.
(PD)

(1907), og Laura Mikkeline (1909). Bonden Hans Mærsk Jensen bortforpagter sin gård (lb.nr. 168) til Laust Chr. Petersen, og familien flytter derover. Senere køber Laust en gård i Vesterhede (se lb.nr. 120).

1911-1946

Jørgen Jensen Iversen, landbrug.

Han er skorstensfejer, født 1871 i Uphusum og gift med Christiane Eleonore Kirstine Bundesen fra Toftum (lb.nr. 25). Parret (billede 137) bor først på fastlandet, i Jyndeved, senere til leje i Mølby, hvorfra de bringer 7 børn med (se lb.nr. 155). Sønnen Marius fødes her, sidst i 1911. Jørgen køber efterhånden nogen jord til og i 1921 nabohuset nordpå (/). Ejendommene lægges sammen, og bygningerne dér nedtages senere (billede 138). Hustruen dør i 1923. Alle døtre giftes, men kun den ældste, Kerstine Margrethe, bliver på øen, i et nabohus, 1919 viet til Bode Eli Bagger (lb.nr. 178). Sønnen Andreas bliver bygmester i Skærbæk

Billede 138:

Kort fra 1930 over ejendommen lb. nr. 181 før nedtagelse af bygningerne på den i 1921 købte naboejendom. (PD)

og virker også på øen (se lb.nr. 185). Hans Christian udvander til Amerika. I 1946 køber sønnen Marius stedet med besættningen m.v. Til ejendommen ligger da ca. 18 ha. Faderen flytter til en datter. Han dør i 1950.

1946-1977

Marius Iversen, landbrug.

»Mejse« er ugift, men lever sammen med Karen Hansine Bagger Sørensen, født 1892 på Fanø. Hos dem opdrages en pige som plejebarn, Lillian Anita Nielsen, født 1943 i Odder. Marius passer sit landbrug og går som arbejdsmand. I 1950erne bygges et større udhus som lade og lo. Efterhånden sælger Marius en del af jorderne. Lillian uddannes som sygehjælper. Karen Bagger dør i 1963, Marius i 1977. Lillian arver ejendommen med knap 10 ha.

siden 1977

Lillian Anita Sørensen, et hus.

Hun er gift med malermester Leo Sørensen, født 1940 i Stenderup v. Kroager. Parret bor i Gjerndrup v. Brørup og har 2 børn, Lisa (1964) og Lars (1968). Huset benyttes som feriebolig. Den landbrugspligtige jord byttes med frijord, en del havner ved golfbanen.

Løbe-nummer	Artikel-nummer	Adresse	Amt før 1864	Register 1971		2007
				Løbenr.	Vurd.gr.	Vurd.gr.
182	30 Ki	Sønderbyvej 21	Ribe	148	Cc	Cc

1967

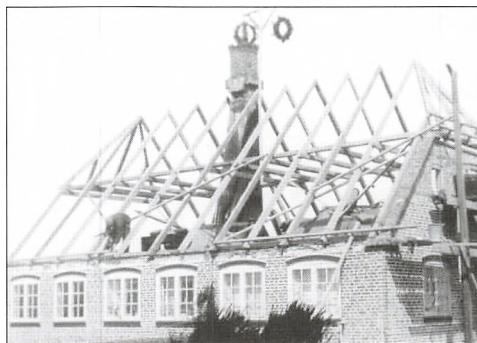
2007

Billede 139:
Interiør fra huset lb.nr. 182.
(PD)

Bygningshistorie:

Det første hus på stedet var forholdsvis lille, måske fra 1600-tallet, 1769 forsikret med $\frac{1}{2}$ lod af 2 mulige, 1783 med 1 af 4. Da var stedets ejer en forholdsvis fattig dag-lejer. Først i 1837 hæves brandforsikringen til 3 lodder, hvilket passer bedre til vore dages bygning med 5 standardfag og et dobbelt-staldfag i øst, hele 8 meter bredt. Dette mål, bjælkernes profiler, panelerne såvel som døre viser til en opførelse omkring 1775. Det må være et andet hus end det, der stod her før 1830. Hypotesen er, at ejeren omkring 1830, en styrmand og tømrer, har erhvervet et omkring 1775 i Nørhede opført hus og flyttet det til Sønderby (næsten samtidig med flytningen af kapellans-boligen, se lb.nr. 172). Dette af en kommandør byggede hus er i 1783 forsikret med $3\frac{1}{2}$ af 4 mulige lodder og betegnes omkring 1830 som nedbrudt. I 1857 stiger brandforsikringen her videre til 4 lodder. Indenfor er huset fornemt indrettet (billede 139). 1868 moderniseres bygningen, som murankre med initialerne PHH MH på østgavlen viser. Nordsiden får en flot indgangsdør i midten (billede 141). I 1934 (billede 140) hæves bjælkerne til 1.96 meter, en loftstue bygges mod øst,

Billede 140:
Huset lb.nr. 182 under ombyg-
ning i 1934. (PD)

og der tækkes med hårdt tag. Efter 2003 restaureres huset, der får malede ydervægge.

Ejendoms historie:

I matriklen af 1683 findes en Kirsten Jørgens »paa Blessbiørg«, der efter ejerrækken at dømme vel kan være den daværende ejer af dette sted, der på en usædvanlig måde ligger på en klit. Endnu i 1900-tallet er der tale om beboerne »å æ bjerre«. Først fra 1757 kendes ejerne med sikkerhed.

1757-1792

Christian Johannsen Schultz, 1/4 kådnersted.

Manden, født ca. 1714, nævnes allerede fra 1757 på stedet (SR), men fæsteovertagelsen dokumenteres først i 1766. Konen, Karen Pedersdatter, er født ca. 1717 et ukendt sted. Der kendes 4 børn, Thomas (ca. 1742), Anne (ca. 1754), Peder Christian (ca. 1758) og Svend Christian (ca. 1762), de sidste to med tilnavnet Bundes. Vist stammer moderen fra Bundes-slægten, der i Sønderby-Mølby-området ejede flere ejendomme (/). Husfar Christian arbejder som daglejer. Sønnen Thomas bliver skomager og tager bopæl i Vråby (lb.nr. 138). Datteren Anne giftes med sømand Laust Sørensen, født ca. 1755 i Hviding. Parret bor med i huset og får 2 børn, Sibrandt Johan (ca. 1786) og Christian (ca. 1790). Bundes-sønnerne Peder og Svend bliver begge skippere og gårdmænd (lb.nr. 150 og 171). Huset her overtages 1792 af svigersønnen Laust. Christian Johannsen og konen Karen dør før århundredskiftet.

1792-1824

Laust Sørensen, 1/4 kådnersted.

Han sejler som styrmand for svogrene Peder og Svend. Efter 1804 bliver han hjemme og går som tømrer. Bl.a. arbejder han ved kirken (KR). Begge sønner sejler allerede i 1802 (SR), Sibrandt fra Sild, Christian fra Altona. Han bliver skibstømrer og gifter sig 1813 med Mette Kirstine Clausdatter, født ca. 1789 (lb.nr. 167). Parret køber ejendom i Østerby (/). Forældrene bliver skilt efter en 4-årig proces.^{15, 19} Mor Anne flytter til sønnen Christian i Østerby, hvor hun dør i 1850. Faderen beholder ejendommen her. I 1819 er han nødt til at låne forholdsvis mange

penge, og det er svogeren Peder, der hjælper ham. I 1824 får dennes søn ejendommen overladt, til en lav pris, vist pga. fornævnte lån. Laust Sørensen får aftægt og beholder sit tømrerværktøj. Han dør i 1828.

1824-1849

Hans Peder Bundes, $\frac{1}{4}$ kådnersted og $\frac{1}{8}$ gård.

Han er født 1797 i Østerby (lb.nr. 150) og gifter sig 1824 med Anna Jørgensdatter, født ca. 1791 i nabolaget (/) som datter af Hamborg-kommandøren Jørgen Bundes Pedersen og Anne Hansdatter Carl. I ægteskabet fødes 2 børn, Maria (1824) og Anna (1826). Hans sejler som styrmand, senere som skibstømrer. 1824 får han sin arveandel efter faderen udbetalt. I 1827 køber Hans $\frac{1}{8}$ -del-gårds jord fra en naboejendom (lb.nr. 185). Omkring 1830 fornyes bygningen, sandsynligvis et genopbygget hus, før ejet af den afdøde skipper Jørgen Hansen Bundes i Nørhede. Efter 1835 flytter hustruens far ind. Han er enkemand og måtte sælge den ejendom i Vestergård (/), han havde købt i 1808. Han dør her i 1843. I 1842 giftes datteren Maria med styrmand Peder Holm Hansen, født 1814 i Havneby (lb.nr. 194). Parret bor med i huset. I 1848 følger søsteren Anna, der ægter sømand Peder Jespersen With, født 1822 i Vråby (lb.nr. 136). De køber ejendom i Mølby (lb.nr. 165). I 1849 er husfar Hans død. Enken skifter og overdrager stedet til Peder H. Hansen mod aftægt og gældovertagelse. Datteren Anna får 53 rbd. udbetalt.

1849-1897

Peder Holm Hansen, $\frac{1}{4}$ kådnersted og $\frac{1}{8}$ gård.

I ægteskabet med Maria Bundes fødes to sønner, Hans Peder Cornelius (1847) og Hans Andreas (1854). I 1849 sejler Peder som styrmand på »Manon« af Altona, 182 læster stor, til Buenos Aires. Senere bliver han selv skibsfører. 1856 arver Peder en ejendom i Havneby (/) efter svigermoderens søster, som han straks sælger videre. I 1868 dør aftægtsenken, og s.å. forbedres huset væsentligt. 1873 gifter sønnen Hans Peder sig med Petrea Lund, født 1847 i Ballum som datter af senere kromand i Havneby (lb.nr. 193). Lykken varer kun kort, idet Hans Peder dør 1874 i Sydafrika, af gulfeber. Petrea gifter sig igen (se lb.nr. 99). Husfar Peder går i land og virker fremover som postekspeditør. Sønnen Hans Andreas bliver skibsfører fra Hamborg og gifter sig med

Billede 141:

Huset lb.nr. 182 ca. 1902. Foran står husmor Julie Hansen, født Schmidt, med døtrene Hulda Maria og Erna. (PD)

Julie Lisette Schmidt, født 1863 i Østerhede (lb.nr. 127). I Altona fødes 3 børn, Hulda Maria (1885), Peter Holger (1889) og Erna (1893). 1894 dør husfar Peder Holm Hansen. Sønnen Hans Andreas kommer tilbage og overtager ejendommen. Moderen får aftægt. Hun dør i 1909.

1897-1927

Hans Andreas Hansen, et hus.

Her fødes endnu 2 børn, Jens Christian (1898) og Helga (1899). Husfar Hans Andreas sejler nu som styrmand på store sejlskibe for rederiet Laeisz fra Hamborg. Konen driver et poststed i huset (billede 141). Manden dør 1912 herhjemme. Sønnen Peter sejler og får 1914 skibsførerpatent i Altona. Under 1. verdenskrig er han bl.a. i Tyrkiet. Før krigen tager Jens Christian til Danmark og bliver mejerist i København. Datteren Hulda Maria gifter sig med sømand Eugen Anderskewitz. Parret får 1909 deres første barn her, Henny Johanna. Familien bor senere i Berlin. Sønnen Peter gifter sig 1922 med Anna Petrine, født 1896 i Havneby som datter af Christen K. Thygesen (se lb.nr. 155). Parret tager bopæl her i huset. Datteren Helga ægter kirketjener Carl Bak fra Gram. Parret bor senere i København, ligesom den ugifte Erna. Til hende flytter moderen Julie. Hun dør i København. Ejendommen skødes til sønnen Peter.

Billede 142:

Peter Holger Hansen med sønnen Bent på armen foran huset lb.nr. 182, ca. 1933. T.h. står hans svigermor Holmine Thygesen, født With (se lb.nr. 155). Den anden dreng er sønnen Kaj. De andre er f.v. Peter's svogre Alfred og Holger Thygesen, den sidste med konen Karoline. (PD)

1927-1978

Peter Holger Hansen, et hus.

Peter og Anna får 3 sønner, Kaj (1926), Bent (1930) og Alfred (1934), alle med mellemnavnet Thygesen (billede 142). På øen kaldes moderen Anna »å æ Bjerre«.²² 1934 moderniseres huset. 1937 bliver faderen skibsfører på S/S Thyra. Familien flytter til Esbjerg. Huset her beboes om sommeren. I 1967 dør husfar Peter, 1976 enken Anna. Sønerne overtager ejendommen i fællesskab.

1978-2003

Kaj Thygesen Hansen m.fl., et hus.

Kaj er maskinmester, Alfred navigationslærer, og begge bor i København. Bent går også til søs fra sit 16. år og sejler gennem 24 år som skibsfører med bopæl i Esbjerg. Han er gift med Jenni, født 1932. Parret får 3 børn, Vibeke (1952), Peter (1956) og Charlotte (1967). Alfred og Kaj T. Hansen dør i 2003 hhv. 2004. Ejendommen overtages af Bent's datter Vibeke m.fl.

siden 2003

Vibeke og Richardt Andersen, Charlotte og Palle Clausen, et hus.

Huset restaureres grundigt under nænsom hensyntagen til den gamle stil. Richardt, født 1950 i Esbjerg, er lastvognskonsulent sammesteds. Vibeke og Richardt har 2 børn, Vicky (1986) og Steven (1988). Charlotte (1966) og Palle (1965) er begge fra Esbjerg, hvor manden er tømrer og snedker. De har også 2 børn, Simon (1998) og Thomas (2001). Om sommeren lejes huset ud til gæster, ellers bruger ejerne stedet til fritidsformål.

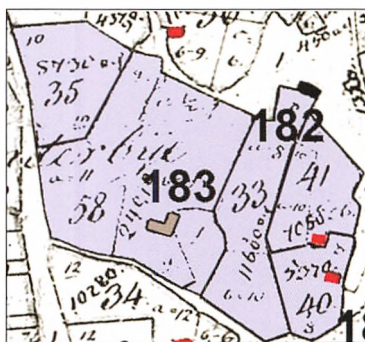
Løbe-nummer	Artikel-nummer	Adresse	Amt før 1864	Register 1971		2007
				Løbenr.	Vurd.gr.	Vurd.gr.
183	45 Ki	Sønderbyvej 42	Ribe	-	-	-

Bygningshistorie:

Det på stedet for en formodet 1500-tals-gård oprindeligt opførte hus er i 1769 forsikret med 1 lod af 2 mulige, 1783 hævet til 4 lodder af 4. Da må bygningen allerede have 8 fag beboelse og stald såvel som 3 eller 4 fag ladelænge, som indtegnet på 1840-matrikelkortet (billede 143). I 1837 sættes forsikringen ned til $\frac{3}{4}$ lod, formentlig pga. slid og ejerindens fattigdom. I 1857 (murankre) restaureres bygningen, og forsikringen hæves igen til 3 lodder. Ladelængen fjernes senere (billede 144). Efter en brand i 1927 opføres et nyt hus (billede 145).

Billede 143:

Udsnit af matrikelkort fra 1840, hvor den formentlige gamle hustoft af »Barbra Mouritzes« 1500-tals gård er markeret. På ejendommen gl. nr. 35 er »Laust ad Barbras« og Jens J. »Barbras« født, fra gl. nr. 41 stammer Christen Nielsen »Barbras« (se også lb.nr. 181).

Ejendoms historie:

Ejendommen er del af en større toft, der efterhånden deles i 5 grunde, hvoraf kun 2 gennemgående er bebygget indtil i dag (kort billede 143). Huset her opføres på en varf, formentlig stedet for en gammel gård. En del beboerne af de nævnte 5 ejendomme får tilnavnet »Barbras«, hvilket hentyder til en Barbra Mouritzkone, der med en halvgård står i jordebøgerne fra 1562-98.

omkr. 1680-1721

Peder Pedersen Kaper, et kådnersted.

Han står i matriklen af 1683 som ejer af en hustoft i området. Peder er født ca. 1638 og forekommer nogle gange i tingbøgerne, som østersfisker. En bror Niels synes at bo i nærheden, men uden større toft. Efterkommere findes på øen i mere en 100 år (bl.a. se lb.nr. 169). Peder's kone kendes ikke, men der er en søn Hans (ca. 1679), der ligeledes fisker østers. Og der må være en datter Mette, der giftes med en Peder Michelsen. I 1714 er hun enke og overdrager stedet til Hans P. Ålheit mod aftægt (TBB), med sønnen Jens' samtykke. I fæsteprotokollen for 1721 står, at »sal. Peder Pedersen Kaper« før havde ejendommen i fæste.

1721-1766

Hans Pedersen Ålheit, et kådnersted.

Han er født ca. 1688 i Sønderby på »Aales gård« (lb.nr. 171). Hans bliver skibsfører ligesom bror Niels (lb.nr. 156). Han er en vindskibelig mand. I årene 1716-24 sejler han som kommandør på én af Rømø's sælfangstskibe, ejet af 8 købmænd fra Tønder.⁴ Skibet oplægges efter 1724. Indimellem sejler han mindre skibe i kystsejlads. I vinteren 1722 bliver Hans anklaget og straffet for slagsmål ved stranden, ved et vrag. Fra 1726 bliver Hans Ålheit skipper og medejer af en 8-læsters-smakke, »de Kypper«, sammen med Rømø-matadoren Peder J. Holm (lb.nr. 95). Turene går imellem Norge, Hamborg og Holland med træ, mursten, søfolk m.m., op til 5 gange om året. Engang bliver skibet konfiskeret, fordi Hans ikke har fortoldet varerne. 1733 findes skipperen for sidste gang i toldregnskaberne, men han fortsætter vistnok i kystsejlads, idet han forekommer 1742 i en reklamationssag ang. en ladning tømmer til Husum (TBB). Hans er formodentlig gift

med en datter af gårdmanden Jørgen Pedersen i Østerby (lb.nr. 146), og det er måske hans datter, Karen (ca. 1713), der giftes med Niels Christensen Bundes, født ca. 1709 på en forsvunden gård i nærheden (se lb.nr. 111). Omkring 1740 låner Hans Ålheit 224 rd. i Norge, og derefter følger en auktion »over hus og boskab« i 1743. Køberen er ikke dokumenteret, men det formodes, at Hans Ålheits fhv. partner, Peder Holm, var højstbydende og lod Hans blive boende. Hans Ålheits dødsår kendes ikke. Efterfølgeren er en svigersøn af Peder Holm, og han kan vel have boet på stedet langt inden han tiltrådte fæstet.

1766-1777

Jens Jensen Barbras, et kådnersted.

Han er en søn af Jens Hansen »ad Barbras« og Maren Christensdatter, født i et forsvundet hus lige nordvest for stedet her. Jens er gift med Mette, født 1723 i Tagholm (lb.nr. 95). Han sejler som skipper fra Flensborg, i hele perioden 1744-1770 (SLK,SP). Først, indtil 1762, er det 1-mast-galioten »Post von Flensburg«, 16 læster stor, og der sejles ned til Frankrig og videre. I perioden til 1770 er det en 60-læsters snau, »der junge Tobias«, fortrinsvis til Middelhavet. I ægteskabet med Mette fødes 2 døtre, Maren (ca. 1754) og Marie (ca. 1757). I 1773 dør skipperen. Enkens bror, landfoged Peder P. Holm (lb.nr. 95), forvalter hendes penge (PD), og efter enkens død i 1776 udbetaler han arveandelene til de to døtre. Den yngre, Marie, får fæste i ejendommen, søster Maren får lovet ophold for livstid, idet hun er skrøbelig.

1777-1815

Marie Jensdatter, et kådnersted.

Endnu i 1777 gifter hun sig med Jørgen Jørgensen, født i Vesterhede (lb.nr. 122) som søn af den velhavende skipper Jørgen Nielsen æ. Her får han tilnavnet »Barbras«. Jørgen er også skipper og sejler fra Flensborg (SPK). Her fødes 3 børn, Jørgen (1779), Jens (1782) og Mette (1783). Der er penge til en væsentlig forstørrelse af bygningen. Husfar Jørgen forliser i 1785. I 1786 laves skifte, da enken vil gifte sig igen. Børnene får tilsagn for deres arv, sønnerne hver 600 rd., datteren det halve, når de fylder 18 år. Faderens sølvtøj fordeles imellem dem. Samme år hol-

1845-1857

Hans Cornelius Hansen Duhn, et kådnersted.

Han er født 1818 i Havneby (/) som søn af skipper og senere kommandør Hans Jørgensen Duhn og Maren Sørensdatter Holm. Hans Cornelius er nygift med Anna Cathrine Møller, født 1820 i Vestergård (lb.nr. 169). Han er allerede skipper, men sejler indimellem også som styrmand. Her fødes 3 børn, Maria (1847), Caroline (1849) og Hans Jørgen (1850). I 1846 flytter farfar og enkemand Hans J. Duhn hertil og dør her i 1850. I 1854 dør husfar Hans Cornelius i København, af et slagtilfælde. Med i huset bor »kromandsenken« Kirstine Marie Dahl, født ca. 1788 i Vesterhede (lb.nr. 120), enke efter Christen Jensen Laustsen i Havneby (/). Han var gift med og skilt fra en engelsk kvinde, derefter 2 gange gift med Rømø-piger, har avlet et barn med en fjerde kvinde og var efter skiftende aktiviteter som sømand til sidst kroforpagter i Havneby, indtil sin død i 1845. I 1857 vil enken Anna Cathrine gifte sig igen med naboen og enkemanden, skipper Anker Hansen Ankersen. Hun skifter med sine 3 børn. Udover hus og indbo er der 200 rd. kontanter til deling. Anna Cathrine flytter med børnene til mandens bopæl (/). Indsidderen Kirstine Marie flytter til fattighuset, hvor hun dør i 1860.

1857-1868

Jørgen Niels Jørgensen, et kådnersted.

Han er født 1796 i Juvre (lb.nr. 3), gift med Else Jespersdatter og har hidtil ejet en gård i Nørtvismark (lb.nr. 41). Salget har indbragt 4.550 rd., og parret kan nyde deres otium her som »kapitalister« (FKT). Med i huset bor et barnebarn, Else Jørgeline, født 1849 i Kromose (/) som datter af Hans Peter Nielsen og Anna Margrethe Jørgensen (se lb.nr. 71). 1865 dør Jørgen N. Jørgensen, 1867 enken Else. Deres 3 datterbørn arver hver 572 prøjsiske daler. Else Jørgeline overtager ejendommen.

1868-1901

Else Jørgeline Nielsen, et hus.

Hun gifter sig 1872 med sømand Jesper Andreas Carl, født 1844 i Mølby (lb.nr. 160). Parret får 2 børn, Jørgen Elius (1872) og

Jensine Mathilde (1875). Faderen bliver styrmand, men forliser på et ukendt tidspunkt. Ved børnenes konfirmation gælder han som død. Sønnen Jørgen sejler og dør 1894 i Los Angeles. 1898 giftes datteren Jensine med skibskok Julius Heitmann, født 1868 i Vesterhede (lb.nr. 123) og vokset op i nabolaget (lb.nr. 180). Parret bor her i huset og får 2 børn, Hanne Marie (1899) og Hans Carl (1901). Husmor Jørgeline, kaldt »Line ad æ Malers«, overlader ejendommen til sin svigersøn mod aftægt og 800 mk.

1901-1921

Julius Heitmann, et hus.

Der fødes endnu 2 børn, Jørgen Elius (1909) og Herluf Svend (1911). Efter 1. verdenskrig flytter familien til København. Også enken Else Jørgeline Carl er med (GA). Huset lejes ud til en tæk-kemand, Carl Christian Johannsen, født 1859, med konen Jensine Christine, født Nielsen. Parret, hvis 9 børn forlængst er flyttet bort, køber et hus i Mølby (lb.nr. 154) (se også lb.nr. 181).

1921-1931

Carl August Helmchen, et hus.

Han er født 1867 i Kamptal/ Tyskland og kommer 1919 som gartner til Rømø. Carl August er enkemand efter Angelika Auguste Otilie Steinke (1870-1907), og bringer 3 børn med, Elise Elfrieda Margarete, Alfred Friedrich Franz (1903), og Siegfried Arthur Walter (1906). En søn, Herbert, faldt i krigen. Endnu i 1919 gifter August Helmchen sig igen, med Martha Marie Münchberg, født 1883 i Schönwalde/Tyskland, og samme år fødes en datter, Olga Bertha Elise. 1925 får datteren Elise en lille pige, Angelika Frida Emma. Moderen giftes senere i Tyskland, mens lille Angelika opdrages hos bedsteforældrene. Huset brænder ned, og familien må bo til leje i Vesterhede (se lb.nr. 115), mens et nyt hus bygges på stedet (billede 145). 1931 sælges ejendommen, og et hus i Vråby købes (se lb.nr. 142).

Billede 144:

Huset lb.nr. 183 om foråret 1927, set sydfra. Bagest i midten står Carl August Helmchen, t.h. konen Martha, født Münchberg med datteren Olga og barnebarnet Angelika. De unge mænd t.v. er Helmchen's sønner fra 1. ægteskab, Alfred og Siegfried. Huset brændte ned kort efter. (PD)

Billede 145:

Det efter branden nybyggede hus lb.nr. 183, set fra sydvest i 1928. Foran står ægteparret Helmchen med datter, barnebarn og en nabopige. (PD)

1931-1936

Jens Christian Karlsen, et hus.

Han er landmand fra fastlandet og virker som digearbejder på øen. For ejendommen betaler han 6.250 kr. inkl. redskaber og en gris. Efter få år sælger han igen.

1936-1987

Hans Christian Matzen, et hus.

Han er født 1904 i Klixbüll syd for grænsen og gift med Andrea Andersen, født 1905 i Ballum. Parret bringer en datter med, Hilda Johanne Marie, født 1929 i Møgeltønder. Hun er enebarn. Husfaderen er arbejdsmand ved kommunen og fisker. Datteren giftes med Christian Christensen, født 1930 i Borg ved Bredebro. Han flytter herover. Af parrets 2 børn overlever kun sønnen Hans Erik, født 1953, mens en lille søster dør kun 5-år gammel. I 1957 bygger Hilda's forældre et lille hus på grunden, hvor de tager bopæl, mens de unge bor her. Christian arbejder ved dæmningen, og det gør han i 25 år. Hilda arbejder på vandrerskolen i 20 år. Faderen dør i 1982, og enken Andrea overdrager ejendommen til sin datter. Hun dør i 1990.

1987-1994

Hilda Christensen, født Matzen, et hus.

Efter moderens død flytter Hilda og Christian til det lille hus. Ejendommen her overtages af sønnen.

siden 1994

Hans Erik Christensen, et hus.

Han er gift med Helle Nissen, født 1952 i Ballum. Hun er bankassistent. Hans Erik er arbejdsmand ved havnen. Der er to børn, Per (1978) og Bo (1983).

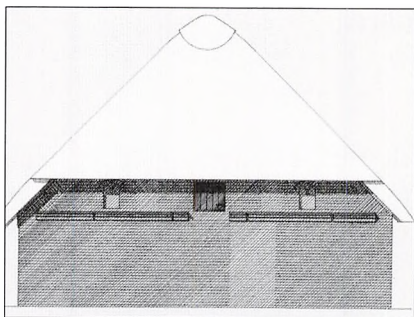
Løbe-nummer	Artikel-nummer	Adresse	Amt før 1864	Register 1971	2007	
				Løbenr.	Vurd.gr.	Vurd.gr.
184	65 Ki	Sønderbyvej 48	Ribe	152	Cc	-

1967

Bygningshistorie:

Allerede i 1683 (MA) er stedet, en lille varf, bebygget, men stormfloder har ødelagt det ældste hus (FB). Stedets næste bygning stammer tilsyneladende fra sidst i 1750erne. Bygningen har 4 fag beboelse og 1 fag stald og er 7.70 meter bredt. Østgavlen er pyntet med nicher, som ses anvendt på Rømø i perioden imellem 1732 og 1762 (lb.nr. 7, 100, 127, 173) (billede 146). 2 bjælker i beboelsen har særlige, tidstypiske profiler (billede 147). I 1769

Billede 146:
Østgavl af huset lb.nr. 184, med tidstypiske nicher. (Tegning A. Skov, RLF)

Billede 147:
Tidstypisk profilering på 2 bjælker i huset lb.nr. 184.

1696-1723

Christen Hansen Margey, 1/2 kådnersted.

Omkring 1686 begynder han med at fiske østers (TBB) og efterfølger den i 1709 afdøde Jesper Ørum (lb.nr. 193) som østersfuldmægtig. I 1714 er han indblandet i en skyderi med sortfiskere fra Amrum. Christen er gift med en Anna, og parret får mindst 4 børn, Hans, Christen, Karen og Maren. I 1718 er husfar Christen død, og enken må låne penge. Datteren Karen gifter sig til en ellers ukendt Jesper (TBB). Sønnen Hans gifter sig i Vråby (lb.nr.142), Christen også. Han bor et ukendt sted, men en datter findes senere i Sønderby (lb.nr. 175). 1723 overlader enken ejendommen til den yngste datter, Maren, der tilsyneladende ikke bliver gift. Moderen dør efter 1736, hvor hun betegnes som »svag og skrøbelig« (TBB).

1723-1766

Maren Christensdatter Margey, 1/2 kådnersted.

Om hendes ejerperiode vides kun, at »huset var vandfloden exponeret og derfor forringet« (FB). Som konsekvens får efterfølgeren ejendommen som 1/4 kådnersted.

1766-1803

Peder Hansen Dyrhuus, 1/4 kådnersted.

Han har ejet stedet allerede gennem en årrække, hvori ingen fæstebreve udstedes. Peder bygger vist et nyt hus. Han kommer formodentlig fra Dyrhus v. Tønder til øen og gifter sig med Karen, født ca. 1737 som datter af skipper Carsten Bodsersen i Havneby (lb.nr. 193). Faderen stammer fra en ejendom i nabolaget (/). Der kendes to børn fra Peder og Karen's ægteskab, Kirsten (ca. 1760) og Hans Jørgen (ca. 1768). Husfar Peder dør inden 1783 (BF). Sønnen Hans Jørgen sejler og bliver styrmand fra Bergen. Han gifter sig med Kirsten, født ca. 1772 i et nabo-hus (/) som datter af senere skipper Jan Christian Christensen og Karen Michelsdatter. Peder Dyrhuus' enke overdrager ejendommen til sønnen mod aftægt for hende og husly for datteren Kirsten.

1803-1847

Hans Jørgen Pedersen hhv. enken, 1/4 kådnersted.

I 1806 bliver han medlem af Københavns skipperlaug og fører

Billede 151:

Huset lb.nr. 184 i 1934, inden tilbygning af en lade, set nordfra. Foran står Jens Emanuel Sørensen og hustru Mette Kirstine. (PD)

gødning ved havnen skal tilføres jorderne inden forår 1935. Det er hårde betingelser, og købet kan kun gennemføres med stor gæld, hvorfor køberen straks sælger knap 3 ha jorder.

1934-1940

Jens Emanuel Sørensen, landbrug.

Han er gift med Mette Kirstine, almindelig kaldt »Susse« (billede 151). Deres 3 børn, Ella, Hans Peter og Thora, er voksne. Ved siden af det lille landbrug søges indtægt bl.a. ved kørsel for andre. Sidst i 1938 dør husmanden i København, og 1939 kommer sønnens kones bror Valdemar Kjær med konen Helga herover for at passe ejendommen. Her fødes deres første barn i 1939, Ingrid. Da de ikke kan købe ejendommen, erhverver Valdemar et andet, ganske lille hus i nærheden og flytter derover (lb.nr. 176). Der hviler megen gæld på ejendommen, som sælges på auktion. Enken tager til Sdr. Felding, hvor hun dør.

1940-1949

Christian Jacob Lund, landbrug.

Han er landmand fra Hjordkær og driver en lille kaninfarm her. Christian er gift med Erna Kristoffersen fra Fyn. Her fødes 3 børn, Kristian (1941), Jørgen (1945) og Anne Grethe (1948). Ejendommen sælges med 9 ha jorder. Familien flytter til Rødekro.

1949-1982

Christian Lykou, landbrug.

Han er født 1914 i Østergasse og gift med Mette Kathrine Brink, født 1922 i Skærbæk. Parret har en søn, Jens Christian, født 1946. Christian driver det lille landbrug og hjælper andre bønder. 1969 sælges det meste af jorden til en gård i nabolaget. I en periode passer Christian øens vandværker, og han kører turistbusser for vognmanden Bundesen i Nørtvismark (lb.nr. 43). Christian dør i 1982, hvorefter enken får adkomst. Sønnen bor i Ribe.

Siden 1982

Mette Kathrine Lykou, født Brink, et hus.

I 1999 ødelægges en orkan hele bygningen, og resterne må fjernes. Der bygges et helt nyt parcelhus på stedet.

Løbe-nummer	Artikel-nummer	Adresse	Amt før 1864	Register	1971	2007
				Løbenr.	Vurd.gr.	Vurd.gr.
185	68 Ki	Sønderdrivevej 35	Ribe	154	Cc	Cc

1967

2007

Bygningshistorie:

Det oprindelige hus på stedet bygges i begyndelsen af 1730erne, 6.25 meter bredt og måske 5 fag langt, med et staldfag på 2 meter i vestenden. I 1769 forsikres bygningen med 1 lod af 2 mulige. Inden 1783 (BF) forstørres huset, sandsynligvis mod øst. Forsikringen hæves til 3 af 4 lodder. Bygningen har da måske 8 fag. I 1812 stiger værdien til 4 lodder, formentlig pga. en på sydsiden tilbygget karnap. I 1837 sættes værdien ned til 1½ lod. Sandsynligvis er længden reduceret til 6 fag, hvoraf et restfag i øst er kun på 1.25 meter. Formentlig omkring 1920 tilbygges et yderligere fag mod vest, og østgavlen mures om, hvorefter huset står uændret indtil 1950erne (billede 152). Da får huset et hårdt tag. Ved en totalrestaurering efter 1988 ændres karnappens tag, og det hele tækkes med rør igen.

Billede 152:

Huset lb.nr. 185 i 1920erne, set sydfra. Personerne kan ikke sikkert bestemmes. (PD)

Ejendomshistorie:

1735-1783

Maren Sørenskone, 1/4 kådnersted.

Hun får fæste i »et på stavnen nyt opbyggt« hus. Hun har formentlig en datter Anne Kirstine, født ca. 1732, der giftes med en læge, Ulich Fr. Wulff, født ca. 1729 på Als. Allerede i 1769 står han for ejendommen (BF). Parrets 4 kendte børn fødes vist også her i huset, Henning (ca. 1760), Anne Cathrine (ca. 1762), Joachim Friedrich (ca. 1770) og Ulrich Friedrich (1773).

1783-1790

Ulrich Friedrich Wulff, 1/4 kådnersted.

I årene 1773/74 sejler han som »Meister« (skibskirurg) på »Twe Gesösters« fra Altona og har 2 drenge med, hvoraf den ældre, Hinrich, allerede er matros. Han kendes ikke fra dokumenterne på Rømø. Den yngre, også nævnt »Hinrich«, må være Henning, der er skibsdreng. 1775 er faderen alene som skibslæge på »Frau Agatha« af Hamborg (WS), med Rømø-kommandøren Jens H. Præst (lb.nr. 86). Om senere aktiviteter vides ikke noget. Men indtægterne er gode, og der udlånes penge. I 1789 angiver lægen, da kaldt »Fieldskær«, 1 rd. årsindkomst, ligesom skippere og kommandører, og 200 rd. Formue (ES). Huset forbedres og forstørres. Datteren Anne Cathrine giftes ca. 1785 med Mathies Hansen Dahl, født ca. 1760 i nabolaget (/) som søn af skipper Hans Mathiesen Dahl og Anna Christensdatter. Parret bor med i huset og får 1786 deres første barn, Anne Kirstine. I 1790 dør lægen, og enken laver skifte. Svigersønnen skal have ejendommen med alt tilbehør og udbetale 200 rd. til svigermoderen plus 4 rd. årlig, og yde fuld forsørgelse til hende. De 3 svogre skal ligeså hver have 200 rd., når de fylder 23 år, og have fri husly indtil da. Henning gifter sig med Kirsten, født ca. 1766 som datter af styrmand Svend Torbensen i Havneby (/), og køber et hus dér (lb.nr. 189).

1790-1819

Mathies Hansen Dahl, 1/4 kådnersted hhv. 1/4 gård.

Han er nu kommandør på et Grønlandsskib fra Ribe. Derfra sejler Mathies, der er »høj og smal«,³ senere også til Middelhavet,

søn Wulff, født 1830, dør som spæd. 1833 lånes penge igen, og i 1834 kommer ejendommen på auktion. Familien flytter til Havneby, til leje (/). 1838 dør Jens Jørgensen, og hans bror køber et hus for familien (se lb.nr. 174).

1834-1839

Mathias Mathiesen, $\frac{1}{8}$ gård.

Han er landfoged og bor i Duhnby (lb.nr. 151). En del af det nedslidte hus brækkes ned. Huset lejes ud og sælges snart til en lejer. Gårdens jord afhændes særskilt.

1839-1847

Jesper Christian Winther, $\frac{1}{4}$ kådnersted.

Han er født 1811 i nabolaget (/). Sidst boede han hos en bror (lb.nr. 179). Siden 1834 er han gift med Jacobine Kall, født 1799 i Flensborg og vokset op i Havneby (se lb.nr. 194 og 191). Jesper er styrmand og sejler bl.a. 1845 på »Johanne Caroline« med naboen, Jørgen P. Holm som kaptajn (se lb.nr. 184). Parret får 4 børn, Dorothea Sophia Cecilie (1835), Christian (1836), Nicolaus (1838) og Jespermine Jacobine (1840). I 1847 sælges ejendommen, og familien flytter fra øen.

1847-1851

Hans Møller Christensen, $\frac{1}{4}$ kådnersted.

Han er født 1818 i Østerby (/) som søn af harpuner Christen Bundes Hansen Skov og Anne Cathrine Hansdatter Møller. Hans sejler allerede 1835/36 på langfart, som matros på »Constantia« til Veracruz med Michel J. L. Degn (se lb.nr. 147) som kaptajn. I 1844 er Hans styrmand og gifter sig med Kirstine Degn, født 1827 (lb.nr. 171). Parret bor først i Havneby (/) og bringer et barn med, Hanne Marie (1844). Her fødes Christian Marius (1847). I 1850 overtager Hans konens fødegård og sælger ejendommen her til en svigerinde, Mette Marie, enke efter skipper Cornelius J. Pedersen.

1851-1872

Mette Marie Pedersen, født Degn, $\frac{1}{4}$ kådnersted.

Hun er født 1814 i Sønderby (lb.nr. 171) og har hidtil boet på fødegården, efter et ganske kort ægteskab. Hun har et barn, Engelbret (1841). I en periode bor Mette Pedersdatter Lorentzen

i 1939. Anne Liese giftes med Jakob Christensen og bor i Rønnum. Rentenyderen August Møller dør 1949. Enken afhænder huset med 4.000 m² til en dansk lærer fra Tarup ved Flensborg, Børge Krebs Lange, der sælger igen efter et år. Enken Amalie Jacobine dør 1954 i Skarrild.

1950-1954

Eyvind Rafn, et hus.

Han er født 1915 i København som søn af præsten Holger J. Rafn, der senere ejer et sommerhus på Rømø (lb.nr. 107). Eyvind er tegner i hovedstaden. Konen holder ferie her med 2 døtre. Huset sælges snart igen, til bygmester Anton Andreas Iversen i Skærbæk, der stammer fra nabohuset (lb.nr. 181). Året efter afhænder han ejendommen igen.

1955-1988

Paulette Tholen, født Kraemer, et hus.

Hun er født 1926 i Esbjerg som datter af Paul Kraemer og Anna, født Schmidt, der begge afstammer af Rømø-familier. Paulette er vokset op i Geneve, hvor faderen var translator ved Folkeforbundet. Hun er gift med en elektroingeniør, Bert Tholen, født i Rheydt/Tyskland. Parret får 2 børn, Paul (1960) og Christina (1966). Familien bor forskellige steder, til sidst i USA. Her i huset nyder enken efter Paul Kraemer, Anna, sit otium hver sommer, og Paulette's familie kommer på ferie. Bert Tholen dør 1970 i USA, hvor familien bliver boende. Efter Anna Kraemer's død sælges ejendommen.

siden 1988

Edith Slot, født Klemmensen, et hus.

Hun er 1946 født i Kolding og gift med el-installatør Frede Slot, født s.å. i Lintrup. Parret har 2 sønner, Rudi (1969) og Johnni (1973). Huset restaureres gennemgribende med faglig hjælp af ark. Aksel Skov. Ejendommen tjener familiens feriemål.

Løbe-nummer	Artikel-nummer	Adresse	Amt før 1864	Register 1971		2007
				Løbenr.	Vurd.gr.	Vurd.gr.
186	52 Ki	Sønderbyvej 27	Ribe	153	Cc	Cc

1967

2007

Bygningshistorie:

Husets ældste del er formentlig fra begyndelsen af 1700-tallet, 5.80 meter bredt. I 1769 forsikres bygningen med 1 lod af 2 mulige og har 5 eller 6 fag. 1783 (BF) synes huset være slidt og er sat ned til $\frac{1}{2}$ lod af 4. Først i 1839 sættes forsikringen op igen til 1 lod. I 1860 beskrives bygningen som værende af grundmur og bindingsværk, vurderet til 400 rd., hvilket svarer til et 6-fags hus. Derudover er der et »sønderhus med jordvægge«, 25 rd. værd. 1883 har bygningen, gennem mange generationer kaldet »Æ Huk«, endnu de nævnte 6 fag. Kort efter ommures huset, og der tilbygges et fag i vest (billede 155 a). I den næste generation ændres facaden til den nuværende (155 b).

Ejendoms historie:

1723-1735

Karen Jacobs, $\frac{1}{4}$ kådnersted.

Kvinden kendes fra fæsteprotokollen for 1723, da hun »påboer« stedet. Hun må være enken efter en ukendt Jacob, der har bygget huset her og ikke nået at få fæste.

1735-1777

Jes Clemendsen, 1/4 kådnersted.

Denne svigersøn af forgængeren (FP) er sandsynligvis en søn af mølleren Clemend i Mølby (lb.nr. 160). I 1741 er han med som vogter ved den »gale Degn« (lb.nr. 107), og 1745 køber han nogle vragdele (TBB). Der er en søn Jacob og en datter Mette (ca. 1751). Allerede i 1769 står sønnen for husets forsikring. Da er faderen vist død. Datteren Mette giftes med Michel Geye i nabolaget (lb.nr. 175). Sønnen får fæste her.

1777-1810

Jacob Jessen, 1/4 kådnersted.

Han er gift med Kirsten, født ca. 1738 i Havneby som datter af skipper Carsten Bodsersen og Anne Sørensdatte (lb.nr. 193). Der kendes 4 børn, Kirsten (ca. 1766), Anne Kirstine (ca. 1768), Ellen (ca. 1772) og Jes (ca. 1773). Faderen er død i 1783 (BF). Der er fattige forhold i familien. Datteren Kirsten giftes med sømand Peder Nielsen Bundes, født ca. 1765 på en forsvunden Sønderbygård som søn af Niels Christensen Bundes (se lb.nr. 111). Parret bor med i huset. 1799 ægter datteren Anne Kirstine Peder Madsen Mærsk i Østerby (lb.nr. 148). I 1810 laver enken Kirsten en aftægtskontrakt med svigersønnen Peder Bundes. Hendes ugifte datter Ellen får husly.

1810-1832

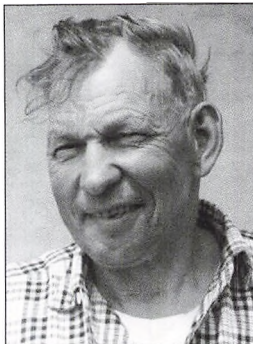
Peder Nielsen Bundes, 1/4 kådnersted.

I 1799 sejler han som »officer« fra Altona,³ 1802 er han i »kongelig tjeneste«. Senere skifter han til handelsfart med Aabenraa som udgangshavn. Ægteskabet er barnløst. Inden 1815 dør aftægtsenken, i 1719 den ugifte Ellen Jacobsdatte. 1821 begynder husfar Peder at låne penge. Han dør 1832. Enken opretter en aftægtskontrakt med en harpuner.

1832-1843

Jev Andreas Brodersen, 1/4 kådnersted.

Han er født 1803 i Mølby (lb.nr. 155) og sejler fra København til Spidsbergen, på skonnerten »Ida« (WS). Jev får det nedslidte hus restaureret og gifter sig 1833 med Karen, født 1811 i Vesterhede (/) som datter af gårdmand Thue Lauridsen og Mette Cathrine Jespersdatte. Her fødes 4 børn, Caroline (1834), Jev Andreas

Billede 156 a og b:
Jens Meinhardt
Christensen og
hustru Clara,
født Jørgensen. (PD)

nens søster og svoger, Augusta og Poul Madsen, der har en søn, Jens Carl Jørgensen (1927) og her får datteren Anni (1928). I 1930erne flytter familien fra øen. Jens og Clara (billede 156) får deres første barn i Indien, Arnold Meinhardt (1929). Datteren Eileen Meinhardt fødes 1931 hos bedsteforældrene i Østerhede. Derefter har familien hovedbopæl her, hvor børnene Egil Ejnar Meinhardt (1935), Birgit Margrethe (1941), Erlan Meinhardt (1943), John Gordon (1947) og Orla Bent (1948) fødes. Faderen virker som arbejdsmand på øen. Omkring 1950 optages hustruens mor Karoline, der dør her i 1960. Hustruen selv følger 1972, husfar Jens M. Christensen 1978. Børnene arver ejendommen i fællesskab.

1980-1990

Arnold Meinhardt Christensen m.fl., et hus.

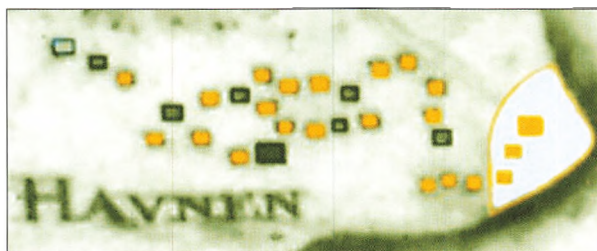
Arnold er malermester og siden 1935 gift med Helga Lauritzen, født 1935 i Sønder Hygum. Parret får 5 børn, Bent (1955), Marianne (1957), Susanne (1959), Annette (1961) og Kaj (1962). Familien bygger et eget hus på samme grund. Arnolds to søstre bliver ligesom faderen ansat ved F. L. Smidth, to brødre arbejder som kokke på Sjælland, og 2 brødre flytter til Hadsten, den ene som arkitekt, den anden driver et entreprenørfirma. Dennes kone køber huset.

siden 1990

Martine Kirsten Christensen, født Larsen, et hus.

Hun er født 1949 ved Randers. I ægteskaet med John Christensen fødes 3 børn, Alice (1969), Poul (1971) og Jenny (1978). Huset benyttes til ferieformål.

var forsikret. I samme periode udvikler Sønderby sig fra 17 ejendomme i 1683 til 31 i 1769 (BF). Men der er stor forskel på husenes størrelse. I Havneby har 8 huse den højest mulige, og kun 2 den laveste vurdering. Der ligger ingen gård, men 5 kommandørs- og 2 skipperboliger såvel som kroen. I Sønderby er der kun 3 bygninger med den højeste værdi, og de er alle gårde. 15 huse vurderes lavest muligt. Denne situation ændrer sig efter 1770. Allerede i 1783 (BF) har Havneby 29 ejendomme, men kun 3 med en høj værdi, mens 17 er ganske lavt vurderet. Indtil år 1800 stiger antallet af huse til 34 (RR), hvoraf de to hver har tilkøbt sig en kvartgårds jord (kort billede 160 a).

Billede 159:

Havneby på et kort fra 1796. Der vises i alt 30 huse, mens realregistret nævner 34. Det lyseblå markerede område blev i 1800-tallets første årtier taget af havet, med 4 huse (RR). Rødt markerede er forsvundne ejendomme, gråt et i 2005 nedrevet hus, lb.nr. 187. (© Kort & Matrikelstyrelsen A. 131-97)

I 1800-tallet forsvinder mange huse igen. I århundredets første årtier opgives de 4 østligste huse pga. havets hærgen, deriblandt kroen og et pakhús, bygget i 1716 (LFL). Indtil 1840 (kort billede 160 a) nedbrydes yderligere 4 huse.

Efter midten af 1800-tallet laves de første planer for en fast forbindelse fra fastlandet til Rømø og etablering af en dybvandshavn. På denne baggrund opkøbes 1869 14 ejendomme med 12 huse af en spekulant, og alle disse huse forfalder, bl.a. Havneby's fhv. posthus (billede 161 a/b). Omkring 1900 findes 13 huse i Havneby (billede 157 a). Havnedriften fortsættes dels på den gamle måde, dels fra en længere bro (billede 162). Indtil havnens indvielse (billede 163) nedbrydes yderligere 5 gamle huse (billede 160 b).

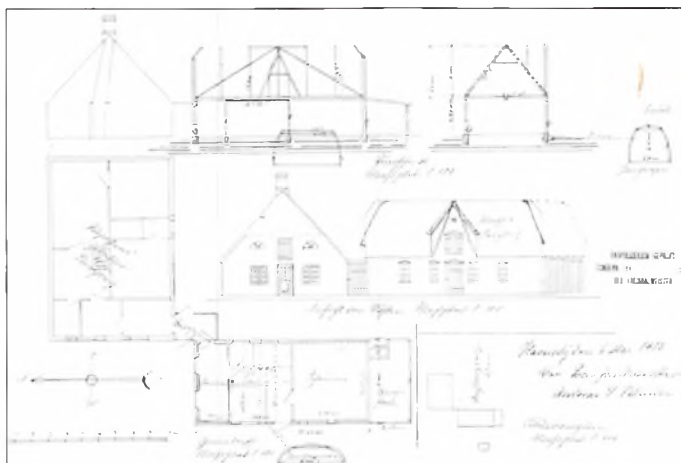
Løbe-nummer	Artikel-nummer	Adresse	Amt før 1864	Register 1971	2007	
				Løbenr.	Vurd.gr.	Vurd.gr.
187	182 Ki	Vestergade 31	Ribe	155	Cc	-

1967

Bygningshistorie:

Det første hus på stedet bygges omkring 1745. I brandforsikringen af 1769 vurderes bygningen på det højest mulige niveau, 2 lodder. Senere slides bygningen efterhånden, og vurderingen går nedad. Midt i 1800-tallet står der kun 6 fag stuehus. Sidst i 1800-tallet bygges huset om. Loftet i stueetagen hæves, og en loftetage indrettes. Men grundplanen er uændret med 6 fag. I 1913 opføres en særskilt bygning som stald og lade (billede 164). I forbindelse med det store Golf & Wellness-projekt nedrives bygningerne (billede 165) i 2005.

Billede 164:

Byggeplan for en lade/staldbygning ved huset lb.nr. 187.12

1792-1826

Peder Hansen Pedersen Møller, 1/4 kådnersted.

I ægteskabet fødes 2 børn, Johanna (ca. 1788), og Peder Andersen (ca. 1790). Faderen sejler først som styrmand, senere som skipper fra Altona.³ I 1796 bliver han skipperborger i Ribe og 1804 medlem af København's skipperlaug, hvorfra han fremover sejler. Sønnen gifter sig med Anna Cathrina Pedersdatter fra Mølby (lb.nr. 157) og køber et hus i Havneby (/). I 1819 dør hustruen, Marie. I 1820 er enkemanden som styrmand på skonerterten »Daneschiold« af København på sejlads ud for Curona i Spanien, sammen med sønnen som skipper. Skibet forliser med mand og mus. Peder Andersen har 3 børn. Det ældste, sønnen Hans P. P. Møller, er da 10 år gammel (se lb.nr. 148). Her bor Johanna Møller ene i huset, som 1823 kommer på auktion. Johanna får husly i Vråby (/), hvor hun i 1826 får en søn, Peter Hansen, avlet med Henrik Permin, skipper på et stranded skib (se lb.nr. 128).

1823-1827

Sibrandt Mathiesen Dahl, 1/4 kådnersted.

Stedet købes af Sibrandt's søster, Anne Kirstine (se lb.nr. 185). Siden 1817 er broderen gift med Karen, født 1796 på fastlandet som datter af Frands Thygesen og Maren Pedersdatter. Forældrene bor nu i Mølby (/). Der fødes parrets første børn, Mathias (1817) og Frands Thygesen (1819). Her følger Anne Cathrine (1823) og Andreas Valentin (1825). Familien flytter til Altona, og ejendommen sælges.

1827-1854

Christen Pedersen Bleeg, 1/4 kådnersted.

Han er matros, født ca. 1782 i Mølby som søn af Peder Hansen Bleeg og Kirsten Francksdatter (/). Siden 1826 er Christen gift med Anne Nielsdatter, født ca. 1798 i Sønderby (lb.nr. 177). Parret forbliver barnløst. 1854 sælges ejendommen mod aftægt. Christen dør i 1858.

1854-1860

Andreas Arentsen, 1/4 kådnersted.

Han er styrmand, født 1827 i Vråby (lb.nr. 139). I 1854 gifter han sig med Christine Clausen, født 1830 i Sdr. Lygum. Inden 1858

forsvinder manden sporløst og efterlader konen uden børn. Hun ægter en maler fra fødebyen, Christian Nielsen, og flytter fra øen. Huset sælges på auktion. Køberen, en enkemand fra Toftum (lb.nr. 18), gifter sig med en enke i et andet hus (lb.nr. 154) og sælger ejendommen videre.

1861-1865

Bodser Pedersen Manø, 1/4 kådnersted.

Han er styrmand, født 1834 i Tvismark (lb.nr. 51). Siden 1858 er han gift med Anne Augustesen, født ca. 1829 i Henne sogn. I 1865 er Bodser skibskaptajn. Parret flytter fra øen. Ejendommen sælges til en tømrer og snedker. Anne Bleeg's aftægt overtages af køberen.

*Billede 166:
Mathias A. Petersen og
hustru Anna Kirstine, født
Tudsborg. (PD)*

1865-1911

Mathias Andersen Petersen, et hus.

Han er født ca. 1838 på fastlandet og gift med Anna Kirstine Tudsborg, født 1837 i Sdr. Sejerslev (billede 166). Huset bygges om, og et værksted opføres. I ægteskabet fødes 3 børn, Ida Hedwig (1865), Anna Eline (1871) og Andreas Svend (1875). 1877 dør aftægtsenken Anne Bleeg, 1878 husfar Mathias. Enken gifter sig 1880 igen, med en ældre enkemand, Anker Hansen Ankersen. Han er 1817 født på Fanø og var skipper med bopæl i Sønderby (/). Det er hans tredje ægteskab. Manden dør i 1883, og enken ægter igen en enkemand, der er 7 år yngre, Jørgen Sarius Holm, født 1846 i Nørhede (lb.nr. 129). 1911 dør Jørgen Sarius, og ejendommen overdrages til enkens søn Andreas. Begge søstre er gift i Amerika. Enken Anna Kirstine dør i 1914.

Billede 167:
Andreas Svend Petersen og
hustru Marie Christine, født
Balzersen. (PD)

1911-1947

Andreas Svend Petersen, et hus.

Han er bygningshåndværker hhv. tømrermester, men der drives også lidt landbrug. Andreas er siden 1902 gift med Marie Christine Balzersen (billede 167), født 1884 i Flensborg. Hun bringer en søn med, Ingvar dt Asmus, født 1901 i Flensborg. Parret får 10 børn, Mathias Andersen (1903), Sarine Kirstine (1905), Alfred Christian (1906), Henriette Anna Margarethe (1911), Annie Helene (1913), Andreas Christian (1914), Christian Theodor (1917), Ida Caroline (1918), og Michael Anners (1922). Husfar Andreas dør i 1947. Børnene er spredt. Mathias bor i Amerika, Christian på Fanø. 3 døtre er gift på fastlandet. Enkens søn Ingvar dt bor i Ålborg. Datteren Henriette er gift i Vråby (lb.nr. 140), sønnerne Alfred og Andreas bor i Mølby. Den ene er murer (se lb.nr. 159), den anden er maler, har et nyt hus og bliver en velkendt kunstmaler, »Petersen-Røm«, der bl.a. har malet et billede af Havneby, som det så ud i 1800-tallet (billede 168). Michael overtager ejendommen.

1948-2003

Michael Anners Petersen, et hus.

I 1948 gifter han sig med Angelika Frida Emma Helmchen, født 1925 i Sønderby (lb.nr. 183), en søsterdatter til søster Henriette's mand. En datter, Anne, fødes i 1950. 1968 dør Michael's gamle mor. Udover pasning af stedets lille landbrug arbejder Michael som altnuligmand, senere fast ansat ved Lindingers skibsværft i Havneby. Han er også engageret i øens redningsvæsen. Michael dør i 1997. Datteren Anne er gift i Esbjerg, hvor enken flytter hen.

skorsten (BF). Værdien angives 1852 med 400 rd., 1858 opvurderet til 500 rd. Sidst i 1800-tallet bygges en længe mod nord. Sådan står huset i dag, restaureret i begyndelsen af det nye årtusind.

Ejendoms historie:

indtil 1723

Peder Andersen List, 1/4 kådnersted.

Han stammer formodentlig fra List og er 1705-16 medlem af skipperlauget i København. Der kendes 2 sønner, Peder og Niels. 1723 overdrager han ejendommen til sønnen Peder (FP) og dør samme år (KR). Niels gifter sig med Maren Nielsdatter fra Tagholm (/) og bor i Østerhede.

1723-omkr. 1735

Peder Pedersen List, 1/4 kådnersted.

Han er også skipper (TBB). 3 børn kendes, Christen (se lb.nr. 130), Anders og Maren (ca. 1724). Datteren giftes til skipper Jens Mathiesen Dahl i nabolaget (/). Ejendommen overtages tilsyneladende af sønnen Anders, idet dennes kone Birthe 1735 låner penge med pant i huset (TBB).

omkr.1735-1766

Anders Pedersen List, 1/4 kådnersted.

Han sejler til Grønland. 1756 er han død, og enken låner igen penge, som tilbagebetales i 1759. Sandsynligvis har hun da solgt ejendommen til nedenstående efterfølger.

1766-1772

Jesper Andersen With, 1/4 kådnersted.

Fæsteforholdet protokolleres først i 1766. Jesper er født omkring 1730 i Kongsmark (se lb.nr. 52). Sidst i 1750'erne er han kommandør fra Ålborg, på »Johanne Dorothea«, 45 læster stor, og sejler efter Grønlandstogterne til Middelhavet. 1759 findes manden som skipper fra Egernførde, på »Damp«, 76 læster stor, igen til Middelhavet.²⁴ Huset her fornyes og forstørres. Ca. 1769 gifter Jesper sig formodentlig anden gang, med en ældre pige fra Vestergård. Han overtager gården dér (se lb.nr. 169).

1772-omkr.1800

Peder Christensen List, 1/4 kådnersted.

Han er født i Østerhede (lb.nr. 130), et barnebarn af Peder P. List (se ovenfor). Peder sejler som styrmand på Grønlandsfart og har råd til at købe et fint ur (billede 169). Hans kone Anna Cathrine stammer formodentlig fra Holm-slægten. Parret får 6 børn, Andreas (ca. 1773), Martha (ca.1774), Hans (ca.1775), Maren (ca.

1776), Peder Cornelius (ca. 1778), og Maren Holm (ca. 1780). I 1787 er enken nødt til at låne penge og skriver, at manden måske er død, siden hun ikke har hørt fra ham i mange år. Hun dør inden 1801, og den ældste søn, Andreas, gælder som husejer.

Billede 169:

Et ur, 1771 erhvervet af »Piter Chastensen List«. (privateje)

omkr.1800-1829

Andreas Pedersen List, 1/4 kådnersted.

I 1803 får Andreas skipperborgerskab i København. Han gifter sig ikke. 3 ligeledes ugifte søskende, Martha, Hans og Maren Holm, bor i 1801 med i huset. De andre to søskende synes at være døde eller flyttet bort. Ca. 1805 giftes Maren Holm med Anders Michelsen Landbo, født ca. 1777 i Kongsmark (/). Parret fæster ejendom i Vråby (/) efter mandens halvbror, kommandør Jesper Tagholm Landbo. 1827 forliser Andreas under Bornholm og efterlader en pæn formue. Arvingerne er søsteren Martha og 2 børn af den døde søster Maren Holm, Anne Cathrine (1806) og Laust (1812). Andreas' bror Hans er måske død. Anne Cathrine køber ejendommen ud af boet.

1829-1855

Anne Cathrine Landbo 1/4 kådnersted.

Mosteren Martha dør i 1830. 1831 ægter Anne Cathrine en skibstømrer, Andreas Christian Sørensen, født 1798 i Havneby (/) som søn af tømrer Søren Andersen og Marianne Christensdatter. Manden får fæste i ejendommen. Der er 2 børn i familien,

Andreas Peter (1836), og Martha Marie (1844). 1836 arves lidt efter hustruens bror Laust, men der må løbende lånes penge alligevel. 1855 flytter familien til et mindre hus i Østerhede (/) og sælger ejendommen her.

1855-1895

Mads Nielsen Madsen, 1/4 kådnersted.

Han er født 1813 i Aal sogn, kommer 1841 som færgekarl til Rømø og køber et andet hus i Havneby (/). Mads fører en egen båd og virker som høker. Der er råd til udlån. Konen, Anne Pedersdatter, er født ca. 1820 i Vilslev sogn. Der er 2 sønner, Mads Nielsen (1843) og Peder Nielsen (1845). 1856 dør konen, og enkemanden gifter sig igen, med Anne Marie Petersen, født 1831 i Ballum. I dette ægteskab fødes 8 børn, hvoraf 6 sønner overlever barndommen: Peder Jensen (1859), Andreas (1860), Jens (1862), Martin (1864), Carl (1867), og Christian (1869). I 1860 stiftes et fællesskab med nogle mænd fra Ballum og Rømø med formålet at oprette et »Timmerværft« (se også lb.nr. 193). 1885 dør hustruen, 1890 husfar Mads. Alle sønner på nær én sejler, 3 af dem drukner. Carl bliver skibsfører (se lb.nr. 127), Christian skomager i Bredebro. Peder overtager ejendommen.

1895-1907

Peder Jensen Madsen, et hus.

Han er også bådfører, bl.a. på færgen til fastlandet. Peder gifter sig 1890 med Anne Marie (billede 170), siden 1885 enke efter skibsfører Jesper Lauritzen Schmidt fra Tagholm (se lb.nr. 94). Hun er født 1861 i Ballum som datter af August Peter Lausten, senere landpostbud i Havneby (/), og Anne Kirstine Nielsdatter. Anne Marie har en søn fra sit første ægteskab (billede 171), Jesper August (1886). Allerede i 1900 dør hendes anden mand, og Anna Marie får adkomst til ejendommen. Hendes mor, enken Anne Kirstine, flytter herover.

Billede 170:

Peder Jensen Madsen og hustru Anne Marie, født Lausten, enke efter Jesper L. Schmidt. (PD)

1907-1950

Anne Marie Madsen, født Lausten, et hus.

Hun nærer sig med syarbejde, småhandel og lidt landbrug. Sønnen Jesper går i malerlære hos en onkel i Tyskland og gifter sig i 1910 på Rømø med Doris Nicoline Petrea Petersen, født 1888 i Juvre (lb.nr. 13). Da er han malermester og begynder egen forretning i Nors, men flytter senere til Esbjerg, hvor han bliver politiassistent. I 1916 dør Anne Marie's gamle mor, Anne Kirstine, hustruen selv i 1942. Der går nogle år, før sønnen får adkomst til ejendommen.

Billede 171:

Anne Marie Schmidt med sønnen Jesper.
(PD)

1950-1983

Jesper August Schmidt, et hus.

Jesper og Doris Nicoline har 4 børn, Ingrid (1911), Astrid Margrethe (1914), Aksel (1921) og Poul Erik (1930). I 1951 går Jesper på pension, kommer herover og plejer sin syge kone, der dør i 1959. Den ugifte datter Astrid, kontorfuldmægtig i Esbjerg og Sønderborg, flytter ind efter pensioneringen. Efter flere gode otiumsår dør Jesper i 1978. Ingrid (billede 172) er sygeplejerske og dør i 1982. Aksel er speditør i Lyngby, Poul Erik styrmænd i Havneby. Datteren Astrid arver ejendommen.

Billede 172:

Jesper August Schmidt med datteren Ingrid.
(PD)

1983-1996

Astrid Margrethe Schmidt, et hus.

Hun nyder sit otium her. Efter hendes død i 1995 sælges huset.

1996-2005

Susan Jensen, et hus.

Hun er 1963 født i Mølby som datter af Carl Jensen og gift med hollænderen Ronald du Prie, født 1968. Parret driver en fiskeforretning ved havnen. Der er 2 børn, Patrik (1990) og Denise (1994). I forbindelse med den store byggeprojekt i Havneby sælges ejendommen. Familien køber et hus i Vråby (lb.nr. 145).

siden 2005

Rømø Golf & Wellness, et hus.

Her indrettes kontor, hvorfra byggeprojektet styres. Efter færdiggørelsen af wellnesscentret flytter kontoret derover. Huset skal fremtidig bruges som bolig for selskabets medarbejdere.

Løbe-nummer	Artikel-nummer	Adresse	Amt før 1864	Register 1971	2007	
				Løbenr.	Vurd.gr.	Vurd.gr.
189	34 Ki	Vestergade 23	Ribe	156	Ca	Cb

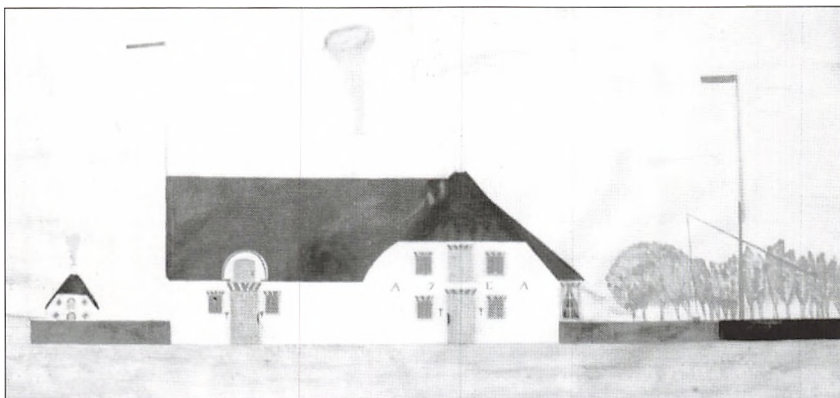
1967

2007

Bygningshistorie:

Husets ældste del er bygget ca. 1780, 3 fag langt, 6.75 meter bredt, endnu med bindingsværk, hvoraf enkelte stolper er bevaret. Måske drejer det sig om genbrug. I 1783 forsikres huset med 1/2 lod af 4 mulige. I 1801 (murankre) forstørres bygningen mod

Billede 173:

Billede af huset lb.nr 189, der efter sigende skal være tegnet i 1803 af husets bygmester. Nordlængen står der endnu i 1910. T.v. ses gavlen af det forsvundne hus matr.nr. 19/1840. (Foto Peter Michelsen, Nationalmuseet)

vest og øst, og en ladelænge tilbygges mod nord (billede 173). Paneler, skabe, døre og fliser stammer fra dette tidspunkt. Forsikringen stiger til 3 lodder. I 1847 har beboelseslængen 7 fag, 10 ³/₄ alen bredt, vurderet til 400 rd. Efter 1910 (billede 174 a og b) erstattes ladelængen med en mindre tilbygning (se billede 177). I 1970'erne restaureres huset med bevaring af den gamle stil. Mod vest tilbygges to fag, mod nord en ny længe som beboelsens udvidelse.

Billede 174 a og b:

Huset lb.nr. 189 i 1910. a) Nordlængen. b)Huset set fra sydvest. (Fotos på Tønder Museum)

Ejendoms historie:

ca.1783-1786

Christen Ibsen, 1/4 kådnersted.

Mandens oprindelse kendes ikke. Siden 1777 har han ejet en gård i Vråby (lb.nr. 145), som han afhænder i 1783. Huset her, på kun 3 fag, nævnes allerede i brandforsikringen for 1783. Af fæsteprotokollen fremgår, at bygningen er ny. Allerede i 1786 laver Christen Ibsen en kontrakt med efterfølgeren, der får fæste i 1792. Sælgeren synes at flytte fra øen.

1786-1798

Henning Wolff, 1/4 kådnersted.

Han er født ca. 1760 i Sønderby (lb.nr. 185) og sejler som matros. Han gifter sig med Kirsten, født ca. 1766 i Havneby (/) som datter af styrmand Svend Torbensen og Maren Hansdatter. Her fødes to døtre, Anne Kirstine (1792) og Kirsten Maria (1794). Kort efter er husfar Henning død. Enken gifter sig 1797 med en enkemand, kommandør Jep Nielsen Smed i Kongsmark (lb.nr. 86), der sælger huset.

1798-1832

Andreas Jacobsen, 1/4 kådnersted.

Han er født ca. 1771 i Havneby (/) som søn af Jacob Lorenzen og Anne. Siden 1796 er han gift med Elisabeth, født 1770 i nabolaget (/) som datter af kommandør Jesper Jensen og Anneke Hansdatter. I dette ægteskab fødes 4 børn, Jacob (1799), Jesper Jensen (1801), Esther (1802) og Anne (1804). Ligesom bror Lorenz, der fører et storskib fra Bergen (billede 175), gennemgår Andreas en succesrig sømandskarriere. Der er penge til en væsentlig udvidelse af huset. I årene 1800-1807 er Andreas kommandør fra Altona, på »Margaretha«, 148 læster stor (WS). I 1807 bliver skibet kapret af englænderne. Sammen med 7 andre kommandører, deriblandt Jep. N. Smed fra Kongsmark (lb.nr. 86), sejler han i januar 1808 tilbage til Elben. Skibet forliser, og alle drukner. Nu bliver økonomien vanskelig. Børnene er for små til at kunne bidrage til det daglige. Dertil kommer, at enkens far er en gammel enkemand, der lever ene med en vanvittig søn i nabolaget. I 1814 overdrager han sit hus til Elisabeth mod at hun skulle sørge for ham og sønnen Jens, født ca. 1773. Efter nogle år optager hun bror Jens her i huset, mens faderen flytter

1846 er også aftægtesenken død, og der holdes skifte. Der er 276 rbd. til lige deling imellem 2 døtre og en søn af den afdøde søn Jacob i Hamborg, Carl Henrik Jacob Andreasen (1829). 1853 dør Martin og Annes søn Andreas i Port au Prince. Forældrene laver et testamente til gavn af Anna Kirstine Pedersen, deres tjenestepige, født 1813 i Sønderby (/) som datter af sømand Peder Jørgensen Svendsen og Kirstine Michelsdatter. Husfar Martin dør i 1857. 1866 giftes Anna Kirstine med sømand Hans Cornelius Nielsen, født 1823 i Østerhede (/) som søn af snedker Niels Michelsen og Karen Pedersdatter. Manden sælger sit hus i Østerhede (/) og flytter herover. I 1872 dør enken Anne Bundes, og Anna Kirstine Nielsen hhv. manden får adkomst til ejendommen med 8 ha jord.

1873-1893

Hans Cornelius Nielsen, landbrug.

Han er sømand på langfart, men bliver nu hjemme og passer det lille landbrug sammen med sin kone. Hans Cornelius dør i 1892, enken et år senere. Hun har lavet et udførligt testamente, hvorved hun fordeler 3 ha af ejendommens jorder til familie-medlemmer og naboer. En brordatter arver selve huset med den resterende jord.

1893-1895

Kirstine Maria Petersen, et hus.

Hun er ugift, 1850 født i Tvismark (lb.nr. 59), hvor hun beholder bopæl. Ejendommen sælges.

1895-1932

Laust Hansen Bagger, et hus.

Han er født ca. 1850 i Ballum og gift med Hansine Andrea Boyesen, født 1849 som datter af Hans Lausten Boysen og hustru Ane. Parret bor først i Ballum, hvor 3 børn fødes, Abalone Kirstine (1879), Hans Lausten (1882) og Jes Wilhelm (1885). Her følger Anders Magnus (1888), Bode Eli (1891), Salomon Peter (1894) og Anton Christian (1896). Husfar Laust er færageskipper imellem Rømø og fastlandet. Han drukner 1897 ved Nr. Tvismark. Enken klarer sig alene med sine 7 børn. I 1902 giftes datteren med Niels Chr. Martinsen i Juvre, hvor hun flytter hen (lb.nr. 6). Sønnerne kommer næsten alle til at sejle. Anders og Anton bli-

Billede 176:

Enken Hansine Bagger, formentlig med en svigerdatter, o. 1930 ved huset lb.nr. 189. (PD)

ver kokke ombord på norske/svenske skibe, interneres under 1. verdenskrig i England, og Andreas bliver dér. 3 sønner deltager i krigen. I

1919 gifter Bode sig med Kerstine Margrethe Iversen fra Sønderby (lb.nr. 181) og overtager en ejendom dér (lb.nr. 178). Jes følger 1920 og ægter Andrea Caroline Holm fra Vråby (lb.nr. 143). Han bliver toldbetjent i Ballum. Anton vies til Jørgine Cicilie Møller, født 1901 i Nr. Tvismark (lb.nr. 38). Han er hovmester, men overtager senere en gård i Juvre (lb.nr. 11). Hans bliver hjemme og gifter sig ikke. I 1932 dør enken Hansine. Sønnen Hans overtager ejendommen (billeder 176/177).

1932-1943

Hans Lausten Bagger, et hus.

Han er invalid og bor ene i huset, som han senere overdrager til en bror. Hans Bagger dør i 1948.

1943-1959

Jes Wilhelm Bagger, et hus.

Han er overtoldbetjent i Ballum. Konen er allerede død. Fra æg-

Billede 177:

Hans Lausten Bagger ved sit hus o. 1930. (PD)

teskabet er der en søn, Hans Holm, der er købmand på fastlandet. Jes Bagger bor ene her og dør i 1958. Sønnen sælger ejendommen med 4.7 ha.

1959-1967

Carl Petersen-Mahrt, et hus.

Han er født 1903 i Jübek ved Slesvig. Manden er købmand i Hamborg, gift med Erika Hartung, født 1909 i denne by. Der er 3 børn, Klaus (1935), Elske Onka (1940) og Ilka Angela (1944). Huset er familiens feriebolig. I 1964 dør faderen, og enken overdrager ejendommen til døtrene.

1967-2001

Elske Onka Hauswaldt og Ilka Angela Mahrt, et hus.

Begge bliver læger, i Braunschweig hhv. Osterholz-Scharmbeck. I 1975 restaureres og udvides huset. Da det er først og fremmest Elske's familie, der udnytter ferieejendommen, overtages den i eneeje.

siden 2001

Elske Onka Hauswaldt, et hus.

Hun er gift med lægen Christian Hauswaldt, født 1934 i Braunschweig. Parret har 4 børn, Ute (1966), Ulrich (1968), Susanne (1970) og Christian (1975). Det pæne gamle Rømø-hus bevares imellem Havneby's nybyggeri.

Løbe-nummer	Artikel-nummer	Adresse	Amt før 1864	Register 1971		2007
				Løbenr.	Vurd.gr.	Vurd.gr.
190	221 Ki	Vestergade 15	Ribe	157	Cb	Cb

1967

2007

Billede 180:
Vestgavlen af huset lb.nr. 190 i 1910. Murankre viser årstallet af en udvidelse (1855) og ejernes initialer, CHB MMB (Christen Hansen Bleeg og Mette Marie Bleggs). (Tønder Museum)

Ejendoms historie:

1777-1783

Maren Lauritzdatter, $\frac{1}{4}$ kådnersted.

»Fæster med Lodsejernes tilladelse et lidet opbyggt Huus anseet for $\frac{1}{4}$ Kaad med Kaalhauge paa Havnen« (FP). Hun er sandsynligvis enke efter kommandør Hans Pedersen, der overlader deres fælles ejendom i nabolaget (lb.nr. 187) til en svigersøn, men senere flytter tilbage dertil. Ejendommen her overtages af en svigerdatter (FB).

1783-1818

Anna Sørensdatter hhv. Cornelius Hansen, $\frac{1}{4}$ kådnersted.

Anna er født 1763 i Havneby som datter af Søren Jensen Bækker og Maren Holm Nielsdatter (/) og giftes 1783 med (Albert) Cornelius Hansen, født 1761 som søn af kommandør Hans Pedersen (lb.nr. 187). Af parrets 4 børn overlever 3, Søren Jensen

Billede 181:
Mette Bleeg, født Gregersen. (PD)

dør aftægtskonen Maren. Enebarnet Hans Jensen gifter sig ca. 1873 med Mette Gregersen (billede 181), født 1851 i Mørkholt v. Vejle Fjord. Parret bor med i huset. Husfar Cornelius dør i 1885, hvorefter sønnen overtager ejendommen.

1885-1925

Hans Jensen Bleeg, et hus.

Af 7 børn overlever de 6 barndommen, Cornelius Hansen (1876), Greis Hansen (1878), Martin Marius (1879), Abeline Karkondine (1882), Hans Sigvald (1886), og Hermine Margrethe (1893). I 1880 bliver Hans J. Bleeg skibsfører på »St. Clements« (billede 103 i bd. III). I 1892 dør aftægtskonen Mette Marie. 1896 falder sønnen Cornelius over bord ved Venezuela. Datteren Abeline giftes 1905 på fastlandet. Sønnen Greis bliver skibsfører i 1908 og vies samme år til Anna Kirstine Hansen fra Duhnby (lb.nr. 151). Parret flytter til Hamborg, hvor også bror Hans senere bor, gift med en pige fra Memel. Datteren Hermine giftes med Jens Bleeg Jensen fra Tvismark (lb.nr. 55), der bliver tingbogsfører i Aabenraa. Sønnen Martin sejler som styrmand for rederiet Hamburg Süd, er hele 1. verdenskrig interneret i Brasilien, og bliver efter genforeningen tolder på Rømø (se lb.nr. 194). Husmor Mette dør i 1921, Hans Jensen Bleeg i 1924. Ejendommen sælges.

1925-1964

Christian Christensen, et hus.

Han er født 1894 i New York som søn af sømand og senere skipper Hans Jørgen Christensen fra Højer og Meta Marie, født Jensen, fra Ubjerg. Omkring 1900 kommer forældrene fra Emmerlev til Rømø og bor i Havneby, hvor Christian vokser op i nabolaget (/), sammen med 5 søstre. I første verdenskrig er han med som marinesoldat og deltager i slaget ved Skagerak. Christian gifter sig med Dorothea Petersen (billede 182), født

Billede 182:
Danebrogsmand Christian
Christensen med hustru
Dorothea, født Petersen.
(PD)

1894 i Dybbøl, hvor deres første barn, datteren Meta Anna, fødes i 1918. Derefter bor de i Havneby til leje og får 1920 en søn, Christian. 1925 købes ejendommen her. Faderen virker som tilsynsførende ved sømærkerne. Dagen og vejen klares desuden med lidt dyrehold og haveyrkning. På vegne af marineministeriet opretter Christian en vagtpost med udkik over havet og får Danebrogsordenen efter krigen. Han dør i 1958, hvorefter datteren overtager ejendommen i 1964. Mor Dorothea dør i 1981.

1964-1999

Meta Anna Tygesen, født Christensen, et hus.

Hun er gift med Paul Tygesen, født 1896 i Emmerske. Han er manufakturhandler i Tønder. Parret har 2 sønner, Hans Christian (1947), og Jørn Anton (1948). Huset er familiens sommerbolig. Paul Tygesen dør i 1966. Familien driver forretningen videre. Senere køber sønnerne ejendommen her.

siden 1999

Hans Christian og Jørn A. Tygesen, et hus.

Brødrene, begge manufakturhandlere i Tønder, benytter huset til ferieformål. Hans Christian har en datter, Sanne (1982), Jørn en søn, Chris (1979), og en datter, Ann (1983). Han er gift med Ann-Britt Vestergaard, født 1950 i Sverige.

Løbe- nummer	Artikel- nummer	Adresse	Amt før 1864	Register 1971		2007
				Løbenr.	Vurd.gr.	Vurd.gr.
191	719 Ki	Vestergade 9	Ribe	-	-	D

2007

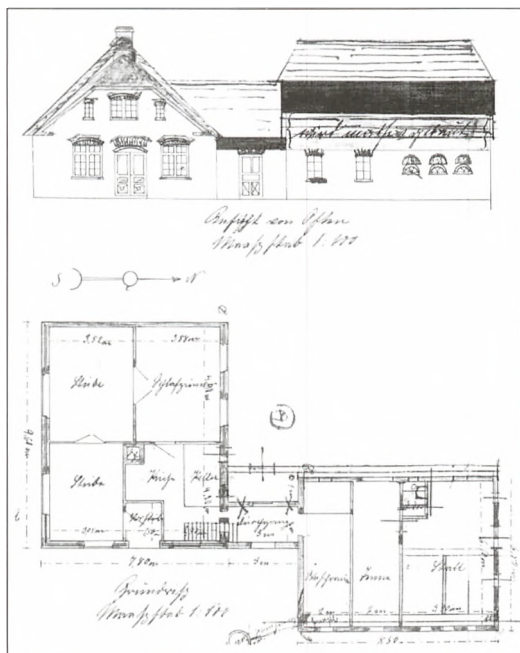
Bygningshistorie:

Det ældste hus på stedet er formentlig nybygget omkring 1760. Bygningen vurderes fra 1769 og frem altid på det højest mulige brandforsikringstrin. I 1818 (BF) står der et stuehus på 8 fag, 12½ alen bredt, dels grundmuret, dels bindingsværk, med 2 skorstene, en bageovn »af brændte sten« og en kælder. En nordlænge har 7 fag, er 11 alen bred, brugt som stald og lade. Et udhus på 7 fag er 7 alen bredt og bruges som »Vagn Remis«.

Billede 183:

Marius H. Carl's »Villa« i 1908, da den endnu stod ved havets skrænt. (postkort, RLF)

Billede 184:
Genopførelsesplan fra 1909 for
huset lb.nr. 191, med tilbyg-
ning af en ny avlslænge.¹²

1838 er nordlængen på 10 fag, mens ud-
huset er forsvundet (kort billede 160 a).
Gården nedbrydes omkring århundred-
skiftet. Det nuværende stuehus, første
gang opført ca. 1905, stod oprindeligt nær
skrænten til havet i Havneby (billede
183) og måtte nedtages i 1908. Det genop-
føres 1910 på tomten

her, samtidig med en ny, særskilt avlslænge mod nord, med en
smal forbindelsesgang (billede 184). I dag tjener begge, velple-
jede bygninger til beboelse.

Ejendoms historie:

1766-1802

Hans Christensen Thygesen, 1/4 kådnersted.

Han er født ca. 1725 i Mølby (/) som søn af Christen Thygesen. Hans bliver bager og gifter sig med Mette, født ca. 1732 i Havneby (/) som datter af den mangeårige Rømø-kommandør Christen Rasmussen og en datter af øens landfoged, Laurids Michelsen. Bageren bygger formentlig stedets første hus på en del af svigerfaderens ejendom (matr.nr. 20 på kort billede 160 a). Bygningen er stor, efter brandforsikringen af 1769 at dømme. Ægteskabet forbliver barnløst. I 1783 køber bageren 1/4-gårds grund fra en Sønderby-ejendom (/), og 1789 angives 1.100 rd formue, sandsynligvis arvet efter svigerfaderen (ES). I 1800 skødes gården til en brorsøn, Niels Nielsen Thygesen, en skipper, født ca. 1766 i Mølby. Han er anden gg. gift med Georgine

Frederikke Kielmann, født ca. 1757 et ukendt sted. Der er ingen børn. I 1802 flytter parret til Østerby (/), og de gamle aftægtsfolk får ejendommen tilbage. S.å. sælges mod aftægt igen.

1802-1817

Marcus Thorsen, 1/4 gård.

Han er født ca. 1770 i Rudbøl som søn af Thor Marcussen og gift med Mette Marie Pedersdatter, født ca. 1760. Marcus bygger 1797 et nyt hus i nærheden (/), som han nu sælger. Der er parrets eneste barn født, Inger Marie (1798). Marcus, i sørullen opført som »usøvant for svaghed«, er udelukkende landmand. Endnu i 1802 dør aftægtsmanden, 3 år senere enken. Marcus låner og udlåner penge. I 1809 køber han en lille ejendom i Østerby på auktion, hvor en svigerinde skal bo. I 1813 tilstår han at skylde 200 rbd. til en Højer-købmand, i 1815 er han død. Enken laver et forlig med enkelte kreditorer, men der forbliver alligevel så megen gæld, at ejendommen må sælges på auktion. Den største kreditor køber ejendommen for 976 rbd. Enken flytter til Østerby-huset, hvor hun dør i 1826.

1817- 1820

Adser Knudsen, 1/4 gård.

Han er købmand og ejer af Korsbrødregården i Ribe. I 1819 kommer ejendommen igen på auktion, hvor den sælges for 840 rbd.

1820-1828

Anders Nielsen, 1/4 gård.

Han synes at være fra fastlandet og kommer ikke til at bo her. I 1828 må han være død, idet arvingerne sælger ejendommen (RR).

1828-1832

Nicolaus Kall, 1/4 gård.

Han er toldkontrollør (se lb.nr. 194) og køber ejendommen for datteren Mette og svigersønnen, Jens Andersen Thuesen, født 1801 i Vesterhede (/) som søn af gårdmand Thue Lauridsen og Mette Cathrine Jespersdatter. I 1830 får parret en søn, Nicolaus. Faderen får fæste i 1831, året, han sejler som kommandør på galeasen »Wilhelmine« til hvalrosfangst ved Spidsbergen. I december s.å dør han her i huset. Enken sælger gården og gifter sig igen (se lb.nr. 58).

1833-1848

Frands Hansen, 1/4 gård.

Han er landmand, født ca. 1803 i Tjæreborg sogn og gift med Maren Andersdatter, født ca. 1806 i Ballum. I 1830 har parret købt en ejendom i Kongsmark (lb.nr. 75 b), hvor deres datter Dorothea fødes (1831). Her følger Hans Andersen (1833), Martin (1835), Maria (1837), Andreas (1839), Fransine Marie (1843) og Frands Hansen (1845). Faderen dør allerede i 1844. Enken gifter sig igen, og manden overtager gården.

1848-1857

Jørgen Clausen, 1/4 gård.

Han er født 1810 i Husby sogn i Ringkøbing amt. De ældre 3 stedsønner begynder at sejle. Efter nogle år sælges ejendommen for 2.400 rd. Familien flytter til Øster Lygum sogn.

1857-1864

Albert Lytsen, 1/4 gård.

Han er født 1803 i Kongsmark (se lb.nr. 81), var kommandør og gårdmand (se lb.nr. 46 og 88) og køber nu gården her. Siden 1853 er Albert gift 2. gg., med Line Christine Møller fra Juvre (lb.nr. 13). Parret bringer 2 børn med, Marius Albertus (1854) og Mine Marie Elise (1856). Her fødes Peder Lindhard (1860). Fra 1860 optager Albert Lytsen lån. Gården sælges igen, for 1.700 rd. Familien bliver foreløbig boende her til leje. Senere købes et hus i Sønderby (/), hvor manden dør i 1878.

1864-1869

Svend Henning Schmidt, 1/4 gård.

Han er født 1833 i Kongsmark (lb.nr. 85) og gift med Petrea Cornelia, født 1835 som datter af skipper Sibrandt Hansen Duhn og Dorothea Nicoline Kall i Havneby (/). Svend er skipper og oftest fraværende. Derfor giver han konen fuldmagt til at sælge ejendommen. Hun får 5.000 prøjsiske daler. Svend Schmidt køber en gård i Østerhede (lb.nr. 131).

1869-1897

Hans Christian Schmidt, div. ejendomme. Han er bankier i Hamborg og køber 14 ejendomme med 12 huse i Havneby, deriblandt denne gårdbygning, i forventning om et større havneprojekt. Ejendommene på nær én samles på et matrikelnummer

med næsten 69 ha. Bankmanden dør i 1892, og i første omgang arver sønnen Johann Christian, også bankier i Hamborg. Da hans ægteskab er barnløst, overdrages ejendommene til en bror. Til faderens dødsbo hører også en hel del ejendomme på Nørlandet.

1897-1910

Mathias Christian Schmidt, div. ejendomme.

Han er købmand i Skærbæk. Husene forfalder. Mathias stifter megen gæld. I 1903 sælger han en del parceller, hvorefter ejendommen endnu har knap 39 ha, der i 1910 købes af nogle rømmøser i fællesskab.

1910-1938

Anders Thye m.fl., div. ejendomme.

Anders Thye, amtsforstander og gårdmand på Rømø (se lb.nr. 122), køber førnævnte 39 ha og optager andre ind i et fællesskab, bl.a. købmand Marius Hansen Carl af Kirkeby (lb.nr. 110). Købmanden får bl.a. gårdens oprindelige hustomt, hvor han genopbygger og udvider en »Villa«, han ca. 1905 har bygget så tæt ved havet, at den er truet af søen (billede 183). I 1917 sælges en andel i den store fællesejendom til gårdmand dr. Karl Schmidt i Gesing og en anden del til bogtrykkeren Henrik Theodor Adolff i Hamborg, der i forvejen ejer en anden ejendom i Havneby (/). I 1937 opløses dette sameje. 3 ha får arvingerne efter Adolff i Altona, enken Therese og 6 børn. 3 ha får enken efter Anders Thye, 18 ha får dr. phil. Karl Schmidt. 15 ha havner hos købmand Holger Carl i Kongsmark (lb.nr. 75), arving efter faderen Marius Carl og dermed af faderens »Villa«.

1938-1963

Holger Hansen Carl, et hus.

»Villaen« med 0.27 ha grund lejes ud, indtil 1948 til Peter H. Petersen, der da bliver vandrerhjemmets første bestyrer (lb.nr. 150). 1963 afhænder Holger Carl ejendommen til Peter C. Nielsen fra Ballum, der straks sælger videre.

1963-1970

Hansine Andersen, et hus.

Hun bor i Års. Hansine køber 1.000 m² til i 1965 og sælger det hele i 1970.

1970-1981

Poul Stephansen, et hus.

Han er lærer i Godthåb og kommer senere tilbage til hjemlandet, til Hvide Sande. 1981 afhænder han ejendommen igen.

1981-1990

Kurt Nicolaisen, et hus.

Han er arkitekt, født i 1920'erne i Toftlund, og virker bl.a. i arabiske lande. Kurt Nicolaysen er kendt som kunstmaler. Som sådan opholder han sig tit på Grønland. Kurt er ugift. I en periode har han fast bopæl her, men flytter senere til Højer. Huset lejes ud, bl.a. til ejerne af Hotel Færggården (se lb.nr. 192). Kurt Nicolaisen dør i 2006.

siden 1990

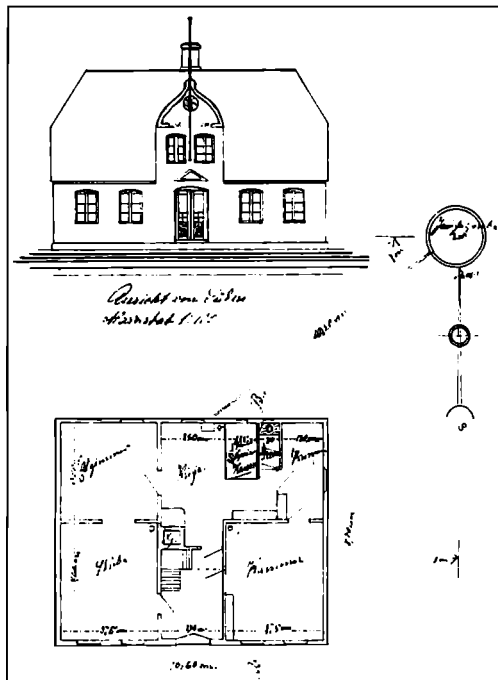
Magnus Skak Jensen, et hus.

Han er født 1947 i Ballum og gift med Hanne Andersen, født 1949 i Hvorslev. Manden var i en periode driftsleder ved Lindinger's værft på øen, mens konen havde arbejde på Hotel Færggården. I dag ejer Magnus en vognmandsforretning i Tønder. Parret har 2 børn, Tina (1968) og Lars (1973). Huset er familiens fritidsbopæl.

Løbe-nummer	Artikel-nummer	Adresse	Amt før 1864	Register 1971		2007
				Løbenr.	Vurd.gr.	Vurd.gr.
192	1338 Ki	Vestergade 1	Ribe	-	-	Cd

2007

Billede 185 a og b:

a) Huset lb.nr. 192 i 1911, på en tegning, lavet i forbindelse med en reparation. På kvisten over syddøren viser murankre initialerne af de oprindelige ejere, CM LM, Cornelius og (O)Line Michelsen.¹²

b) Huset lb.nr. 192 i 1972, efter div. forstørrelser, foretaget af Nordslesvigsk Kvindeforening, og inden ombygning til et hotel. (Tegning Kristian Ottesen)

Billede 186:

Huset lb.nr. 192 i 1920erne set fra sydøst, efter tilbygning af den første udlænge i vestenden. 3 murankre fra opførselsåret ses på østgavlen (1 8 7 ..). (RLF)

1911-1920

Georg Heinrich Didrich Kappuhn, et hus.

Han er født i 1873 og købmand i Hamborg. Familien benytter huset som feriebolig. I 1914 er købmanden forsvunden og efterlader sig stor gæld. Salget til ejeren af et skolesanatorium på Sild går galt, og Kappuhn's enke Anna anlægger en retssag mod institutionens ejer, fhv. præst dr. Hanns Koch, uden succes. Ligeså mislykkes et salg til bageren på Rømø. Først i 1920 kan kreditoren, en bank i Hannover, afhænde ejendommen. Den fattige enke Anna med datteren Anni forsøger forgæves at få en del af købsprisen.

1920- 1965

Nordslesvigsk Kvindeforening, rekreationshjem.

Huset udvides og indrettes til rekreationshjem for foreningen (billede 186). I forbindelse med havnebyggeriet og den planlagte udvikling af Havneby flyttes rekreationshjemmet til nyopførte bygninger i Kongsmark (se lb.nr. 93).

1965-1974

I/S Havneby Udbygning, et hus.

Bagved dette selskab står Tønder amt og Rømø Sognekommune, der vil fremme udviklingen af Havneby-området.

1974-1983

Asger Juul Lindinger, Hotel Færggården.

Han er skibsreder, 1916 født i Esbjerg, og har i 1963 startet færgeruten imellem Rømø og Sylt. Først er hotellet i Lindingers personlige eje. Bygningerne udvides og ombygges til hotel- og restaurantdrift. Hotellet byder på en meget høj standard. En restaurant i gourmetkvalitet kaldes »De Fem Engle«, en henvisning til fem kvindelige ledere, der har præget Lindinger-gruppens udvikling. Huset indrettes med antikviteter, gamle fliser m.m. 1978 indlemmes hotellet i Lindingers Rømø-Sylt Færgeri A/S. Da Lindinger-gruppen går i konkurs, kommer ejendommen 1983 på auktion og købes af K.K. Ildved Trading ApS.

1984-1991

Kjeld og Anne-Grethe Ildved, Hotel Færggården.

Hotellet overføres til Kjeld Ildved og Anne-Grethe Kaare Frederiksens personlig eje. Men parret har ikke heldet med sig ved hotellets drift. Ejendommen sælges igen på auktion.

1991-2000

Brdr. Uth ApS, Hotel Færggården.

Selskabets ejer er Carsten Uth fra Kolding, der også står for driften af hotellet, som udvides videre. Igen lykkes det ikke at gøre forretningen lønsom. Til sidst må hotellet sælges på auktion.

2000-2006

Færggården Rømø A/S, hotel.

Det er Annette og Knud Arne Nielsen fra Skanderborg, der står bag selskabet. Det bliver til det sidste forsøg på at redde det ellers fine hotel. Men i 2006 må parret give op, hotellet lukkes og ejendommen sælges. De nye ejere agter at rive væsentlige dele af hotellet ned, undtagen det oprindelige hus, og bygge noget nyt foran, mod gaden. Inden planerne kan gennemføres, går selskabet fallit og ejendommen sælges igen.

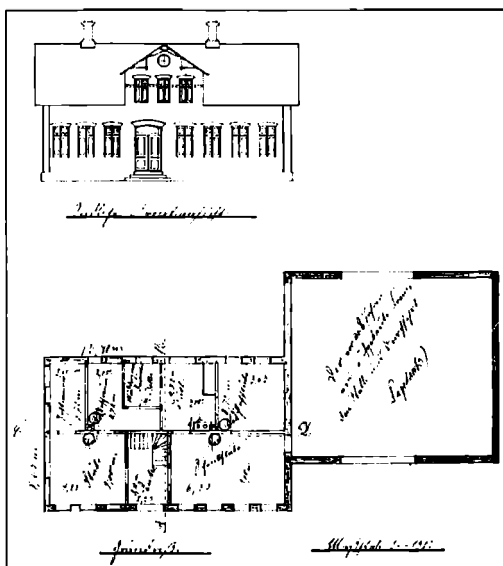
siden 2007

Vestergade 1, Rømø ApS.

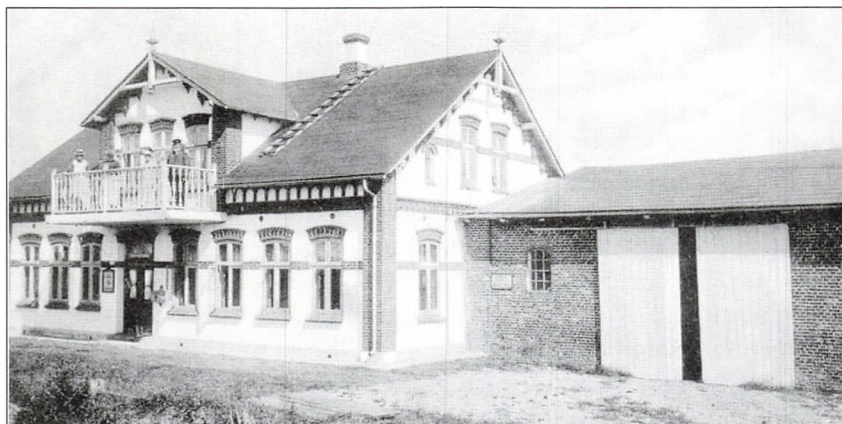
Væsentlige dele af bygningerne skal bevares med den gamle facade mod gaden. Planerne går ud på at indrette et hotel garni med cafeteria, måske forbundet med et lille Rømø-museum.

1830 8 fag beboelse, 12¹/₂ alen bred, med 2 skorstene og 1 bageovn, såvel som 5 fag stald og lade som nordlænge i østenden. Denne længe udvides til 6 fag indtil 1838 (BF), men nedrives igen sidst i 1800-tallet. 1897 opføres en remise og gæstestald på ca. 11 gg. 11 meter (billede 187). I 1905 bygges et helt nyt krohus i faktisk samme størrelse, men i tidens stil (billede 188 og 189). Senere i 1900-tallet ombygges remisen, og en lav restaurantlænge opføres mod vest. I 2003 udvides bygningen væsentligt mod øst, i samme stil, som restaurant og med gæsteværelser på anden sal.

Billede 188:
Plan fra 1905 for nybygning
af Havneby Kro.¹²

Billede 189:
Havneby Kro efter nyopførelsen, ca. 1906. (postkort, RLF)

Ejendoms historie:

1655

Anders Thomsen, kro.

Han er skriver og tolder i Ballum og ansøger i maj 1655 om tilladelse til »et belejligst Steed der paa Landet ved Havnen, paa min egen Bekostning, at lade opbygge et Kroehus, at holde Herbergger« osv., og i august får han lov til det.²⁵ Da Danckwerth i 1652¹ nævner »Østerby« som stedet, hvor havnen ligger, formodes, at den første kro også drives dér. I 1665 er Anders birkefoged og har vist bortforpagtet kroen. I 1675 er han død.

indtil ~1685

Hans Pedersen Kromand, kro.

Denne mand nævnes ofte i Ballum tingbogen, på »Rømis Haffn«, i årene 1666, 1670 og 1675-77 som »Hans Perssen Kromand«. I 1683 er »Kirsten Hanses enke« krokone.

~1685~1695

Søren Andersen Tækker, kro.

Han er født ca. 1661 og har en i dag forsvunden kvartgård i Østerby. I tingbogen for 1694 nævnes Søren som »kromand«. Søren er også kendt som østersfisker. Formodentlig opgiver han krodriften i Østerby omkring 1695 til fordel for krostedet ved den by »Havn«, der midlertidigt havde udviklet sig. Søren dør omkring 1712. I 1722 overtager sønnen Peder faderens gård (FP). Han synes igen at drive kroeri. Efterfølgeren er Torben Svendsen, der også overtager kroeriet. Hvornår krodriften i Østerby endeligt opgives, vides ikke.

~1695-1713

Jesper Ørum, kro og navigationsskole.

Han er født i Norge og nævnes 1695 for første gang som kromand i Havneby. Da ligger Jespers hus ved »Havns Odde«. ⁹ S.å. ansøger han om tilladelse at oprette en navigationsskole for øerne og får den i 1697. Derudover bliver Jesper Ørum østersfuldmægtig i 1701 (TBB). Om sommeren 1709 dør manden, og formentlig drives navigationsskolen ikke videre. Enken, Kirsten Truelsdatter, laver en kontrakt med Søren Hansen Møller fra Ballum, der skal overtage kroeriet, mens hun driver sin kræm-

Kirstine giftes med en fætter, der får ejendommen i fæste. Døtrene Elisabeth og Anna overtager Anne Elsabe's hus. Karen giftes med Peder Hansen Dyrhuus (lb.nr. 184), Kirstine med Jacob Jessen (lb.nr. 186).

1777-1810

Søren Hansen Møller, 1/4 kådnersted og kro.

Han er vist et barnebarn af ovennævnte kroholder. Han driver igen kroen. I 1789 angiver han 400 rd. formue, forholdsvis meget, men ingen indkomst, da han »ingen anden næring har end lidet fiskeri« (ES). Det lyder mærkeligt for en kromand. Og i 1790erne har han penge til at overtage Havneby's pakhus, en eng i Havervad, noget jord af et kådnersted (»Fædersteds Toft«), og en kvartgårds grund i Sønderby. I 1810 sælger han hele herligheden for 1.420 rd.

1810-1816

Jes Hansen Lund, kro og gårdejendom.

Han er fra Ballum, født ca. 1785. Manden låner forholdsvis mange penge og køber endnu et nabokådnersted, lidt længere vestpå. Huset dér er temmelig stort, bygget omkring 1775 af Jes Anthonisen, en bl.a. igennem et giftermål (se lb.nr. 140) velhavende vadehavsskipper med andel i sit skib. I 1816 bliver Jes H. Lund alvorlig syg og dør kort efter. Ejendommene kommer på auktion og sælges for 980 rbd.

1816-1846

Hans Andersen Thygesen, kro og gårdejendom.

Han er gift med Cathrine Dorothea, født Møller, og begge er fra Ballum. Hun dør snart, 49 år gammel. Der er ingen børn. Manden gifter sig igen, med Lene Marie Christensdatter, ligeså fra Ballum, født 1789. Hans Thygesen sælger »Fædersteds Toft«. Krohuset står tæt ved havets skrænt og må nedbrydes, ligesom 3 andre nabohuse. Drift og bopæl flyttes til det af forgængerer erhvervede kådnersted lidt vestpå. Hans Thygesen dør 1827 uden livsarvinger. Enken gifter sig igen, med Peder Jensen af Ballum, født ca. 1791. Han er enten velhavende i forvejen, eller kroen giver så godt udbytte, at han kan låne penge ud. Krodriften synes i en periode at være bortforpagtet, idet naboen Christen Jensen Laustsen, i 1840 endnu matros (FKT), dør

Billede 190:

Peter Gram Schmidt og hustru Ange Margrethe, født Gram. (PD)

Maren dør i 1888, moderen et år efter. Laust overtager ejendommen med kro og 14 ha jordtilligende.

1892-1955

Laust Gram Schmidt, kro og landbrug.

Udover kroen og landbruget driver han også bageri. Han river avslængen ned og opfører en vognport for gæsterne. I 1899 gifter han sig med Hanne Caroline Marie Lorentzen (billede 191), født 1865 i Emmerlev. Samme år fødes datteren Ange Margrethe. Et år senere dør moderen i barselsseng. Laust's søster Helene overtager husholdningen. I 1905 bygges et helt nyt krohus på det gamles sted.

Billede 191:

Laust Gram Schmidt's første kone, Hanne Caroline Marie, født Lorentzen. (PD)

Billede 192:
Laust Gram Schmidt og hans
anden kone, Marie Christine,
født Nielsen, med sønnen
Niels. (PD)

I 1906 gifter kromanden sig igen, med Marie Christine Nielsen (billede 192), født 1874 i Sølsted. Parret får 3 sønner, Peter Gram (1906), Niels Jensen (1915), og Laust Gram (1917). Kromandens søster Helene dør i 1930, Laust selv i 1936. 1938 får enken adkomst til ejendommen. I 1955 køber sønnen Peter kroen med 10 ha jorder. Bror Niels bliver ansat ved havnen, Laust driver et bageri i Kongsmark. Deres mor dør i 1956.

1955-1964

Peter Gram Schmidt, kro.

Han har hidtil været hovmester og er siden 1943 gift med Anne Margrethe Kühnau, født 1903 på Bornholm. Hun er enke efter Christian A. Hansen (lb.nr. 108). Der er ingen børn. Den største del af jorden afhændes, og selve kroen med 2 ha overtages af et selskab, stiftet af Tønder amt og Rømø Sognekommune med det formål at udvikle byggeriet i Havneby. Peter og Margrethe flytter til et nyt parcelhus.

1964-1984

I/S Havneby Udbygning, kro.

Der indsættes en forpagter, der driver kroen. Kroen sættes til salg, men kun med 3.000m² grund.

1984-1986

Kjeld og Anne-Grethe Ildved, kro.

Parret køber samtidig Hotel Færgegården (se lb.nr. 192) og afhænder kroen igen.

1986-(1995)

Bodil Eli Hansen, kro.

Hun køber sammen med Ebbe Pedersen fra Ulfborg, der samtidigt erhverver en ejendom i Duhnby (lb.nr. 152). 1987 overtager Bodil kroen alene. 1991 sælges kroen til Elmer Larsen, men købet annulleres, og ejendommen kommer under konkursbehandling. Michael Kyed køber kroen og afhænder den snart igen.

1995-2003

Peter List Petersen, kro.

Han er født 1950 i Løgumkloster, et barnebarn af Edvin List i Østerhede (lb.nr. 112). Peter gifter sig med Arnhild Neumann, født 1956 i Kiel. I to år driver de kroen selv, hvorefter parret overtager en antikvitetsforretning syd for grænsen. Kroen bortforpagtes og sælges senere.

siden 2003

Carl Sigurd Duhn Thomsen, kro.

Han bor i Mølby/Vråby (lb.nr. 167). Datteren Helle er uddannet i gastronomi og overtager driften. Kroen restaureres og udvides med en større længe på 2 etager.

Løbe-nummer	Artikel-nummer	Adresse	Amt før 1864	Register 1971		2007
				Løbenr.	Vurd.gr.	Vurd.gr.
194	1502 Ki	Nørre Frankel 3	Ribe	-	-	Cb

2007

Billede 193:

Toldboligen omkring 1940, set fra vest. På sydsiden ses en lille forstue, bygget af træ, som toldstedets indgang.(PD)

Bygningshistorie:

Stedets første bygning stammer formentlig fra omkring 1765. I 1769 forsikres huset med 1 lod af 2, fra 1783 med 1 lod af 4 mulige. I 1826 har bygningen 6 fag. I 1830 udviser brandforsikringen endnu 6 fag stuehus, 11¹/₂ alen bredt, med 1 skorsten og bilæggerovn, vurderet til 250 rd., og et 4-fags tørvehus, 6 alen bredt, 50 rd. værd. Derefter foretages en større fornyelse. I 1845 er stuehuset på 7 fag i samme bredde og har to ovne. Derudover findes en lille jordkælder. Værdien er steget til 800 rd. I stueetagen er der højt til loftet, 2¹/₂ meter (se billede 195). Taget hviler på en anden rem indenfor huset, støttet af særlige stolper. Udhuset er udvidet med 2 fag mod nord, har loft, vinduer og døre, og er vurderet til 180 rd. Sådan står bygningerne endnu i dag. Kun toldstedets indgang på sydsiden er fjernet (billede 193 og 194).

Ejendoms historie:

1766-1801

Johannes Ottesen, 1/4 kådnersted.

Han er født ca. 1735 et ukendt sted, næppe på Rømø. I 1763/64 er han styrmand fra Hamborg til Grønland. I 1765 låner han 640

tager konens fødehjem. Begge sønner bliver skippere fra København, på Islandssejlad, som deres far. De to yngre børn flytter med til Sønderby.

1817-1826

Hans Peder Cornelsen, 1/4 kådnersted.

Han er født 1795 i nabolaget (lb.nr. 190) og gift med Anna Hansdatter af Husum-Ballum. Parret får 4 børn, Peder Holm (1814), Cornelius (1816), Hans Carl (1818), og Anna (1821). Efter den næste fødsel i juni 1825 dør såvel hustruen Anna som barnet. Skifteforretningen udsættes til faderens hjemkomst, da han er til søs som skipper. Tjenestepigen Mette Laustdatter påtager sig husholdningen. I januar 1827 dør også faderen, i Göteborg. Børnene flytter til Hans Peders søster (lb.nr. 190), og ejendommen sælges på auktion.

1826-1829

Otte Johannes Ottesen, 1/4 kådnersted.

Han køber sit fødehjem for 97 rbd. Otte J. Ottesen er nu landfoged (se lb.nr. 168). Han stiller huset til rådighed for tolderen, Nicolaus Kall, der køber ejendommen i 1829 for 104 rbd., i sønnens navn.

1829-1844

Jacob Henningsen Kall, 1/4 kådnersted.

Drengen er kun 11 år gammel. Faderen Nicolaus er født 1770 og siden 1792 gift med Dorothea Sophia Henningsen, født 1775. I 1820 kommer familien til øen, hvor Nicolaus Kall er blevet toldkontrollør. De bringer 6 børn med, Cecilie Marie (1795), Jacobine (1799), Mette Margrethe Marie (1805), Dorothea Nicoline (1806), Magdalene (1808), og drengen Jacob Henningsen (1818) (KB). Ifølge gravstenen var der 7 døtre mere, men af dem findes ingen spor på Rømø. Familien bor først til leje i Østerby (/). I 1827 giftes datteren Dorothea Nicoline med styrmand Sibrandt Hansen Duhn, født 1804 i Havneby som søn af kommandør Jørgen Nielsen Duhn (/). Manden bliver snart skipper og senere postmester. 1828 ægter datteren Mette Margrethe Marie styrmand Jens Andersen Thuesen, født 1801 på en gård i Vesterhede (/). Samme år køber tolderen en gård i Havneby (lb.nr. 191) og overlader den til dette par. 1834 vies datteren

flyttes omkring 1950. 1970 overdrages toldvæsenets ejendom til et selskab, stiftet af Tønder amt og Rømø Sognekommune med formål at udvikle byggeriet i Havneby.

1970-1983

I/S Havneby Udbygning, et hus.

I huset indrettes 7 værelser, der lejes ud igennem Havneby Kro, der allerede ejes af dette selskab. En af deres ansatte bor i udhuset. Ejendommen sættes til salg. Et ægtepar fra Esbjerg er højstbydende.

1983-1996

Howard Carlton Lund, et hus.

Manden er født 1920 i USA, af sønderjyske forfædre. Han er gift med Kirstine Marie Sørensen, født 1924 i Esbjerg. Der er Howard ostegrosserer, mens konen er ansat ved Varde Bank. Der er 2 børn, Jette (1947) og Carl Christian (1951). Huset restaureres gennemgribende, hvorefter pensionistparret tager fast bopæl her. I 1994 dør Howard Lund. Enken sælger huset og flytter til Løgumkloster.

siden 1996

Gudrun og Harald Evald, et hus.

Parret, født 1940 hhv. 1937, beholder fast bopæl i Arnum indtil pensioneringen. Huset benyttes i deres ferie. I året 2000 flytter parret herover.

Omkring	1700		1750		1800		1850		1875	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Juvre	5	33	10	63	10	63	5	33	5	33
Toftum	4	33	6	45	6	45	1	8	1	8
Bolilmark	4	50	2	25	1	12	1	14	-	-
Nørtvismark	-	-	3	37	3	33	-	-	-	-
Tvismark	8	50	4	18	8	30	3	15	6	30
Kongsmark	7	20	8	19	21	40	11	29	10	27
Nørland ca.	28	30	33	30	49	39	21	20	22	21
Tagholm/Kromose/Kirkeby	4	33	8	35	9	32	5	24	5	23
Nør/Vesterhede	3	38	5	31	8	42	5	31	7	44
Østerhede	3	38	6	40	9	50	6	38	7	44
Vråby	3	33	6	35	8	35	7	47	4	29
Østerby/Duhn	4	57	7	50	7	47	3	23	5	38
Mølby	5	38	4	18	3	12	3	16	8	47
Vestergård/ Sønderby	6	29	11	32	18	47	13	39	7	22
Havneby	2	25	6	33	17	49	4	15	3	23
Sønderland ca.	30	1)27	53	33	79	39	46	29	46	32
Rømø ca.	58	28	86	32	128	38	67	24	68	27

Tabel 1:

Antal af skippere hhv. kommandører – inkl. udtjente – i Rømø's landsbyer, og deres procentandel af husstande, i perioden 1700-1875. Skipperantallet omkring 1700 er formentlig et minimum.

- 1) 26 »jordløse« huse, i 1683-matriklen nævnt med uvis beliggenhed, er medtaget som beregningsgrundlag.

Tabel 2:

Gennemsnitlig fangst af Rømø Sønderlandets kommandører, hvis ejendomme er beskrevet i bind 4 og 5. Fangsten kendes for Hamborgs og Altonas Grønlands-skibe i perioden 1757-1800 (WS) og for enkelte år af Rømø's sælfangst-aktiviteter.⁴ Antal år med kendte fangster og den tilsvarende periode er givet i tabellen. Fangsten måles i »quardeler« tran. Enkelte resultater blev forbedret pga. medbragte »hvalbarter«⁵). Da kommandørerne og en del af mandskabet havde del i fangstens resultat, kan man forestille sig deres meget forskellige økonomiske situation.

- 1) For denne kommandør kendes fangsten ikke for hele sejlerperioden.
- 2) Anders P. Dahl og Peder Andersen forulykker 2 gange med deres skibe, men kommer uskadt hjem.
- 3) Hans N. Darum var i 1760'erne sælfangstkommandør på Rømø's mindre Grønlandsskibe.
- 4) Niels Christensen sejlede indtil 1767 på Rømø's mindre sælfangstskibe, senere fra Hamborg og Altona.
- 5) 1 »Quardele« = 290 liter. »Barten« er store hornplader i hvalens mule.

forholdsvis uændret Nørland med landbrug, store, selv om sommeren helt stille landskaber midt på øen, og en lille koncentration af helårsboliger i Havneby hhv. Kongsmark. Fremtiden vil vise, hvordan storbyggeriet i Rømø's sydligste del vil påvirke hele øens struktur og miljø.

Kilder

De hyppigst forekommende kilder er angivet med forkortelser i teksten, jvfr. listen på næste side. De enkelte kildetyper er udførligt beskrevet i bind I. Listen omfatter også kilden »ES«, ekstraskattelisterne fra 1789, som i bind III.

Matrikel- og opmålingskort såvel som S. Bruun's konceptkort fra 1796 er af forfatteren bearbejdet på basis af kortmaterialet i Kort- & Matrikelstyrelsen.

Husbillederne, der vises under de enkelte ejendommers registreringsfelter, er i 1967/71 fotograferet af arkitekt Aksel Skov (AS) og bevaret på Nationalmuseet, og i 2007 på ny fotograferet af forfatteren.

Ved de øvrige billeder er angivet enten billedets opbevaringssted eller fotografen. De fleste billeder er i privateje (PD), og fotografen kendes kun i enkelte tilfælde. Fotos uden kildeangivelse er taget af forfatteren.

Af alle billeder findes en scannet kopi på Rømø Lokalhistorisk Forenings arkiv, hvor billedernes opbevaringssted hhv. fotografen er registreret.

Til følgende kilder henvises med noter:

1. Danckwerth, Mejer: Neue Landesbeschreibung der Herzogthümer Schleswich und Holstein, Husum 1652
2. - Liste over parykskat af jan. 1711, Haderslev amtsregnskaber (indtil 1752), Slesvigske regnskaber, Kongens arkiv, RA
3. - Søetaten, Admiraliteten, indkomne sager, nr. 817/1684, Sømandsliste for året 1799, RA
4. Kelm, B.: Sælhundefangst med Rømøskibe, Sj.Å., Aabenraa 1986
5. Jestrzemski, D.: Altonas Blütezeit und ihr jähes Ende, Bremerhaven og Hamburg 2000
6. - Navigatørernes Bog, København 1938
7. - Ribe ærkedegnens regnskabsbog 1516-33, Hansborgarkivet D 40 IV, RA

8. Larsen, K.: Danmarks Kapervæsen 1807-14, København 1915
9. Knudsen, J.: Søkortdirektør Jens Sørensen, København 1918
10. Gottfredsen, E.: Kæmpe udskibning ved Ballum, i »By og Land« 19.06.1985
11. - Vestkysten, 12.11.1983
12. - Amtsforsanderarkiver, Rømø amtsforstander, pk. 300, LAA
13. Nedergård, P.: En dansk Præste- og Sognehistorie, Sønderjylland I, København 1972, s. 387/88
14. - Ribe bispearkiv, C 208, LAV
15. - Ribe Stiftamt, forligskommissionsprotokol, pk. 19, LAA
16. - Meddelelse af Brar C. Roeloffs, Ferring Stiftelse
17. - Ribe bispearkiv, kirkeregnskaber 1554-1660, pk. 88, LAA
18. Sørensen, H.E.: Rømø's historie, Melbyhus 1977
19. - Ribe Stiftamt, indkomne breve, pk. 28, LAA
20. Eriksen, O. H.: Nationalmuseets rapport NNU 45/1998 og 16/2000
21. Jessen, H. Chr.: bl.a. »Röm – Memoiren einer Insel«, Husum 1978
22. Jørgensen, Chr.: Fra Rømø præstegård, Skærbæk 2004
23. Witte, F.: Bygherrerapport nr. 111, HAM 4487, Museum Sønderjylland, Arkæologi Haderslev, 2007
24. Henningsen, L.N.: Provinsmatadorer fra 1700-årene, København 1985
25. - Meddelelse af dr. Ole Degn, Viborg

RØMØ

Denne bog fortæller historien om alle ældre Rømøejendomme i Østerby og Duhn, Mølby, Vestergård og Sønderby såvel som Havneby. For hver ejendom redegøres for alle ejere og deres familieforhold så langt tilbage, som kilderne tillader det.

Bygningshistorien belyses med mange oplysninger om de enkelte huse og deres udstyr. Bogen er overdådigt illustreret, heraf mange billeder i farve.

Bogen er den fjerde i en række på fire bind om alle ældre ejendomme på Rømø.

Forud kom bind 1 om Rømøs almene historie, befolkningen og de økonomiske vilkår på øen siden 1500-årene, bind 2, 3 og 4 om ejendomme i hhv. Juvre, Kongsmark og den nordlige del af Kirkeby ejerlav.

Senere følger et bind med personregister.

Skrifter udgivet af
Historisk Samfund for Sønderjylland
nr. 98

ISBN 978-87-7406-105-2
ISSN 0109-9264

Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskere Bibliotek